

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း

ဖက်ဒရယ် ယဉ်ကျေးမှုစာစဉ် - ၉

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

ထုတ်ဝေသည့်ကာလ - ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (ပထမအကြိမ်)

အုပ်စု - ၁၀၀၀

မျက်နှာဖုံးဒီဇိုင်း - Saw Poe K

အတွင်းဒီဇိုင်း - Paohom

ထုတ်ဝေဖြန့်ချိသူ - ပြည်ထောင်စုအင်စတီကျု

Publication Series - PI0122PI14-A

ဖက်ဒရယ်ယဉ်ကျေးမှုစာစဉ် - ၉

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ

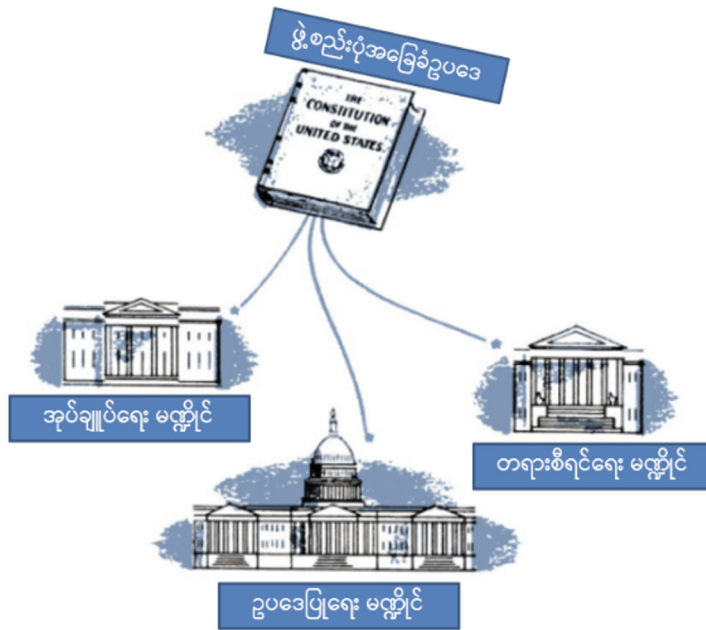
ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း

ဖက်ဒရယ်ယဉ်ကျေးမှုစာစဉ် - ၉

၂၀၂၀ ခုနှစ်အတွင်း SCCB မှ ကြီးမှူးကျင်းပသော ပြည်နယ်များဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်း အပတ်စဉ် အွန်လိုင်း (Zoom) သင်ခန်းစာတွင် Prof. David C. Williams နှင့် Prof. Susan (Center for Constitutional Democracy, Indiana University, 2020) တို့မှပို့ချခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအကြောင်းအရာ ခေါင်းစဉ်များကို SCCB ရုံးအဖွဲ့သားများက ထုတ်နုတ်၊ စုစည်း ဘာသာပြန်တင်ဆက်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤဘာသာပြန်စာတမ်းဖြစ်မြောက် ရေးအတွက် SCCB ရုံးအဖွဲ့သားများဖြစ်ကြသော
စိုင်းမောန်၊ ထန်ဆန်အွေး၊ ခါးနူးပန်တိုင်း၊ စလင်းကိုလှိုင်၊ လနန်၊
နှင်းဝေစံနှင့် စာမူကြမ်းအား ဖတ်ရှုစစ်ဆေးပေးခဲ့သော ခိုင်ကျော်မိုး၊
အနီးကပ်လမ်းညွှန်အကြံပေးခဲ့သော ပြည်ထောင်စု အင်စတီကျု၏ သုတေသန ဒါရိုက်တာ
ဒေါက်တာ စိုင်းဦး တို့အားအထူးပင်ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

မာတိကာ

အမှာစာ	2
ကဏ္ဍ (၁)		
I. ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် ပြည်နယ်အခြေခံဥပဒေ	8
State Constitution and basic law		
II. လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ	22
Ethnic self-determination and state constitutions		
III. ဖက်ဒရယ်စနစ်ရှိ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ	30
State constitutions in federal systems		
IV. ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲဖော်ပြရမည့်အကြောင်းအရာ နှင့် ပြဌာန်းဥပဒေဖြင့် ဖော်ပြနိုင်သည့် အကြောင်းအရာ	50
What goes in constitution and what goes in statutes?		
V. မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်း ရေးဆွဲပြီး မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်ထည့်သွင်းရေးဆွဲမည်နည်း?	56
What goes in Union constitution and what goes in State constitutions?		

ကဏ္ဍ (၂)		
VI.	လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း (အပိုင်း ၁) Division of competencies [Part. 1] လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းပုံစံနှင့် နည်းလမ်းများ (အပိုင်း ၂) Styles or Methods of Dividing Competencies [Part. 2] မည်သည့်အခွင့်အာဏာက ဘယ်ကိုသွားသလဲ? (အပိုင်း ၃) Which powers where? [Part. 3]	68
VII.	ထပ်တူဖြစ်ခြင်း Concurrency	104
ကဏ္ဍ (၃)		
VIII.	ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ အခွန်စနစ်အမျိုးအစားများ Types of federal revenue systems	140
IX.	ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး ကဏ္ဍ Para-diplomacy	152
X.	ပြည်နယ်များအချင်းချင်းကြားညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ Inter-state associations	164
XI.	ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု Immigration and citizenship	172
XII.	ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များ Election commissions	198
XIII.	ဖက်ဒရယ်တရားရေးစနစ် Judicial federalism	214
ကဏ္ဍ (၄)		
XIV.	အထက်လွှတ်တော် Second chamber	226
XV.	ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ State security forces	238
XVI.	နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေ State of emergency	244

ကဏ္ဍ (၅)

XVII.	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာ Constitutional space	260
XVIII.	ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းတွင်အများပြည်သူပါဝင်နိုင်ရန် ဖြစ်စဉ်တစ်ခု ပုံဖော်ခြင်း Designing a process for public participation in drafting state constitutions	268

နောက်ဆက်တွဲ

Appendix

၁။	ခေတ်သစ်နိုင်ငံများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ၏ အရေးပါမှု (The Significance of Ethno-politics in Modern States and Society)	276
၂။	လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်ပြန်လည်ခန့်အပ်တာဝန်ပေးခြင်း စနစ်များအားလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (A Taxonomy of Independent Electoral Reapportionment Systems)	317
၃။	ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်သည့် လုပ်ထုံးနည်းလမ်းများအပေါ် လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (A Taxonomy on Constitutional Court Appointment Mechanisms in Federal Countries)	351

အမှာစာ

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် တိုင်းပြည်တပြည်၏ အုပ်ချုပ်စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စများကို ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များကြား စနစ်တကျခွဲဝေပြီးအပြန်အလှန် အသိအမှတ်ပြု လေးစားမှုထားပြီး ပြည်ထောင်စုကြီးကို စီမံတည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပြည်နယ် (သို့) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တခုအတွက် အဓိကကျတဲ့ အင်္ဂါရပ်တခုဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ဥပဒေပြုခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်းဖြင့် အုပ်ချုပ်စီမံခြင်း၊ ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားရိုးရာယဉ်ကျေးမှုထိန်းသိမ်း မြှင့်တင်ခြင်း၊ ပြည်နယ်များအကြား အပြန်အလှန်အကျိုးပြု ဆက်ဆံရေးတွေကို စနစ်တကျ ဖော်ဆောင်ခြင်းများအပါအဝင် ပြည်နယ်အတွင်းသက်ဆိုင်သော အာဏာကျင့်သုံးမှုနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအားလုံးကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိကျရှင်းလင်းစွာဖော်ပြ ပြဌာန်းထားလေ့ရှိကြသည်။

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်နိုင်ဖို့ တိုင်းရင်းသားအင်အားစုများ လက်နက်နဲ့တနည်း၊ ဥပဒေဘောင်ထဲမှတဖုံ နှစ်ပေါင်း (၇၀) ကျော် နိုင်ငံရေးတိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ ကြသည်။ ယနေ့အထိ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို တည်ဆောက်နိုင်ခြင်းမရှိသေးပေ။ တိုင်းရင်းသားအင်အားစုများ၏ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်

ရေး ကြိုးပမ်းမှုဟာ သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ လောက်ကစပြီး ပိုမိုစုစည်းပြီးစနစ်တကျရှိတဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်များကို စတင်ဖော်ဆောင်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကို င်အဖွဲ့အစည်းများ၊ အတိုက်အခံနိုင်ငံရေးပါတီများ၊ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ၁၉၉၀ ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်များ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူငယ်အဖွဲ့အစည်းများ၊ CSOs များ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည့် “မာနယ်ပလော(၁၉၉၄)”၊ “မယ်သရေထာ(၁၉၉၇)”နှင့် “သူ့မွဲဂလို(၁၉၉၈)” ညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အခြေခံပြီး ၂၀၀၁ ခုနှစ် အစောပိုင်းမှစပြီး ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ပြီး စတင်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရေး အတွက် တိုင်းရင်းသားအင်အားစုများ ပေါင်းပြီး **State Constitution Supporting Committee (SCSC)** ခေါ် “ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းများ ပံ့ပိုးရေးကော်မတီ” ကို ဖွဲ့စည်းပြီး ပြည်နယ် ၈ ခု (ကရင်၊ ကချင်၊ မွန်၊ ရှမ်း၊ ရခိုင်၊ ချင်း၊ ကရင်နီ နှင့် တနင်္သာရီ) ၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးမှုများစတင်ခဲ့သည်။ မရှေးမနှောင်းမှာဘဲ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေး လုပ်ငန်းဖြစ်တဲ့ **Federal Constitution Drafting and Coordination Committee (FCDCC)** ကိုလည်း ဖွဲ့စည်းပြီး လုပ်ငန်းစတင်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် **FCDCC** ၏ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူ (ဒုတိယ) မူကြမ်းကို တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်း ကိုယ်စားပြုမှုများ အဖွဲ့ (၅၀) နီးပါး ပါဝင်ပြီး ကော်သူးလေ (ကရင်) ပြည်နယ်တွင် လော်ခီးလာညီလာခံကျင်းပပြီး အတည်ပြုခဲ့သည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းတွင်လည်း ပြည်နယ် (၈) ခု၏ လုပ်ငန်းကော်မတီများ မူကြမ်းအဆင့်ဆင့် ရေးဆွဲပြီးစီး ခဲ့ကြသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (၁၀) ဖွဲ့က **NCA** လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တပ်မတော်၊ အစိုးရ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ စတင်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၆ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးဟာလည်း ဆွေးနွေးပွဲများ၏ ခေါင်းစဉ်တခုအနေနဲ့ ပါဝင်လာပြီး အကြိတ်အနယ် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ တပ်မတော်အနေနဲ့လည်း ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးကိုလုံးဝဆန့်ကျင်ခြင်းမပြုလုပ်ပေမဲ့ သတိကြီးစွာထားပြီး ဆွေးနွေး ခဲ့သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် **SCSC** ၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြန်လည်ဖော်ဆောင်ဖို့အတွက် ယခင်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခဲ့သူများအပြင် ပြည်တွင်းအင်အားစုများဖြစ်သော နိုင်ငံရေးပါတီ၊ **CSOs** နှင့် အခြားသက်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများပါဝင်သော စုစည်းဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ပြီး **SCSC** ကို **State Constitution**

Coordinating Body (SCCB) “ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်စပ်ပူးပေါင်းဖော်ဆောင်ရေးအဖွဲ့” ဟုအမည်ပြောင်းပြီး ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြန်လည်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ၂၀၀၀ ခုနှစ် အစောပိုင်းမှစပြီး Indian University Bloomington မှ Center for Constitutional Democracy (CDC) ၏ အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာ Professor David C. Williams နှင့် အဖွဲ့သားများက တစိုက်မတ်မတ် နည်းပညာများ ပံ့ပိုးမှုပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ SCCB ၏ လုပ်ငန်းကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် စတင်အကောင်အထည်ဖော်သောအခါ Professor David C. Williams နှင့်အဖွဲ့သားများက တဖန်တက်တက်ကြွကြွနည်းပညာပံ့ပိုးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။

သက္ကရာဇ် ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအင်စတီကျု (Pyidaungsu Institute for Peace and Dialogue) က SCCB ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်အရပ်ရပ်ကို စတင်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မရှေ့မနှောင်းမှာဘဲ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ COVID-19 လည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်လာပြီး မြန်မာပြည်တွင်းမှာလည်း တဖြည်းဖြည်း ကူးလူးခရီးသွားလာမှုများရပ်တန့်သွားခဲ့သည်။ ခရီးသွားလာမှုလုပ်၍ မရတော့သဖြင့် SCCB ၏ လုပ်ငန်းများကို အဓိကအားဖြင့် Online စနစ်ဖြင့်သာ ဖော်ဆောင်မှုပြုလုပ်ခဲ့ရသည်။ ၂၀၂၀ ဇွန်လမှစပြီး ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် နည်းပညာများစနစ်တကျဖြစ်ဖို့အတွက် နည်းပညာဆိုင်ရာ ပို့ချမှုသင်တန်းများကို Professor David C. Williams ကဦးစီးပြီး အပတ်စဉ် Online Lecture များကို ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် တလျှောက်လုံး Online Lecture များကို အပတ်စဉ် ပို့ချပြီး ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ နိုင်ငံရေးမတည်မငြိမ်ဖြစ်လာသောအခါ Internet များလည်း ဖြတ်တောက်ခံရသဖြင့် ရပ်တန့်သွားသည်။ ဤစာအုပ်လေးသည် အပတ်စဉ်သင်ခန်းစာနှင့် ဆွေးနွေးချက်များကို သင့်လျော်သော ခေါင်းစဉ်များအောက်တွင် စုစည်းပြီးသင့်လျော်အောင် မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုမှုပြုလုပ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရာတွင် သိသင့်သော နည်းပညာများကို စိတ်ဝင်စားသူများနှင့် လုပ်ငန်းကော်မတီတွင် ပါဝင်သူများအတွက် အထောက်အကူဖြစ်ဖို့ ပြည်ထောင်စုအင်စတီကျု (PI) မှ သုတေသီများနှင့် ဝန်ထမ်းများက စုစည်းမျှဝေပေးလိုက်ပါသည်။

ကဏ္ဍ (၁)

- I. ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် ပြည်နယ်အခြေခံဥပဒေ
State Constitution and basic law
- II. လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
Ethnic self-determination and state constitutions
- III. ဖက်ဒရယ်စနစ်ရှိ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ
State constitutions in federal systems
- IV. ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲဖော်ပြရမည့်အကြောင်းအရာ နှင့် ပြဌာန်းဥပဒေဖြင့်
ဖော်ပြနိုင်သည့် အကြောင်းအရာ
What goes in constitution and what goes in statutes?
- V. မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်
ထည့်သွင်း ရေးဆွဲပြီး မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ
အခြေခံဥပဒေတွင်ထည့်သွင်းရေးဆွဲမည်နည်း?
What goes in Union constitution and what goes in State
constitutions?

(၁)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် အခြေခံဥပဒေသများသည် အတူတူပင်လော၊ မတူကွဲပြားသည်လော

State Constitutions and Basic Laws: What is the Difference?

- ၁။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြေခံဥပဒေသများကို အမျိုးမျိုးရည်ညွှန်းကြလေ့ရှိသည်။ တပ်တူ ဖြစ်၊ မဖြစ်ဆိုသည့် မေးခွန်းအတွက် တိတိပပအဖြေပေးရန် မလွယ်ကူလှပေ။
- ၂။ အချို့သောနိုင်ငံများတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုပင် အနက်တူဝေါဟာရတစ်ခုအနေဖြင့် အခြေခံဥပဒေသများဟူ၍ သုံးစွဲခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းကြသည်။
- ၃။ သို့သော် လက်ရှိမြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲတွင်မူ တပ်မတော်သည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဟူသောအသုံးအနှုန်းထက် အခြေခံဥပဒေ ဟူသောဝေါဟာရကိုသာ အသုံးပြု ဆွေးနွေးရန် ပိုမိုလိုလားမှုရှိနေသည်။ တပ်မတော်အစုအဖွဲ့တွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် အခြေခံဥပဒေသများ ဟူသောအသုံးအနှုန်းနှစ်ရပ်တွင် မတူကွဲပြားသည့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူနားလည်ထားမှုသည် အထင်အရှားရှိနေပုံပေါ်ပါသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင်၊ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြေခံဥပဒေတို့သည် မည်သို့ ကွဲပြားသနည်း။

- ၄။ တပ်မတော်က ရည်ညွှန်းသုံးစွဲနေသော၊ ခေါ်ဝေါ်လိုသည့် ဝေါဟာရ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ အတိမ်အနက်အပြည့်အဝကို ကာယကံရှင် တပ်မတော်ကိုယ်တိုင်ပင် အသိဆုံးဖြစ်နိုင် ပါလိမ့်မည်။ မည်သို့ဆိုစေ၊ တပ်မတော်၏ အခြေခံဥပဒေသဟူသော ဝေါဟာရနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြစ်တန်ရာသော အဓိပ္ပာယ်များ၊ အနက်ဂယက်ကို ဆဝါးနိုင်ရန် ကြိုးစား ကြည့်ပါမည်။
- ၅။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟူသည် အဘယ်နည်း။ မည်သို့ဖွင့်ဆိုကြသနည်း။ တကျောင်းတဂါထာ၊ တရွာတပုဒ်ဆန်းဆိုသကဲ့သို့၊ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖွင့်ဆိုချက်သည် အမျိုးမျိုးရှိနိုင်၊ ရှိနေပါသည်။ သို့သော်၊ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှန်လျှင် ရှိသင့်ရှိထိုက်သော၊ ဘုံလက္ခဏာ ငါးရပ်ရှိသည်ကို သတိချုပ် စေလိုသည်။
- (က) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လူထုနည်းလမ်းဖြင့် ရေးဆွဲပါသည်။ လူထုပူးပေါင်း ပါဝင်သည့်ဖြစ်စဉ်ဖြင့် ပါဝင်ရေးဆွဲရပါသည်။
 - (ခ) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်နယ်အစိုးရ (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေးအာဏာမဏ္ဍိုင်သုံးရပ်အပါအဝင်) ကိုဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
 - (ဂ) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်နယ်အစိုးရအာဏာစက်ကို ကန့်သတ် ထိန်းကျောင်းနိုင်သည်။
 - (ဃ) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခြားသောဥပဒေများအပေါ် ကို လွှမ်းမိုးသက်ရောက်သည်။
 - (င) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြင်ဆင်ရန်ခက်ခဲရမည်။
- ၆။ အခြေခံဥပဒေသည်လည်း ပြည်နယ်အစိုးရ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်နှင့် ကန့်သတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤအချက်တို့သည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိကသွင်ပြင် (ခ)၊ (ဂ) နှင့်ထပ်တူဖြစ်သည်။
- ၇။ အခြေခံဥပဒေကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကသာ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသည် (ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်လည်း ဖြစ်နိုင် သကဲ့သို့၊ ပြည်နယ်လွှတ်တော်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။) သို့သော်၊ လူထုပါဝင်မှု မရှိပေ။ ဤအချက်တွင်မူ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သွင်ပြင် (က)နှင့် မတူညီတော့ပေ။
- ၈။ အခြေခံဥပဒေသည် ပြုယုဂ်သဘောဆောင်ပါသည်။ အခြားသော ဥပဒေများအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏သွင်ပြင် (ဃ) နှင့် မတူညီပြန်ပေ။ တနည်းအားဖြင့်၊ အခြေခံဥပဒေများကို လွှတ်တော်က အချိန်မရွေး ပြင်နိုင်၊ ဆင်နိုင်သည်။

- ၉။ အခြေခံဥပဒေများသည် ပြင်ဆင်ရန် မခက်ခဲ၊ မခဲယဉ်းလှပေ။ ထိုဥပဒေများကို လွှတ်တော်တွင် ၁ မဲ သာရုံမျှဖြင့် ပြင်ဆင်နိုင်သည်။ သို့အတွက်၊ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြင်ဆင်ရန် ခက်ခဲရမည် ဟူသော အနှစ်သာရနှင့် မတူညီပေ။
- ၁၀။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြေခံဥပဒေသ နှစ်ရပ်စလုံး၏ အဓိကခြားနားချက်က အဘယ်နည်း။ အဖြူနှင့် အမည်းသဲသဲကွဲကွဲဖြစ်စေသည့် အရာက အဘယ်နည်း။

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏အသက်ဝိညာဉ်ဖြစ်သည့် ပြည်နယ်လူထုသည် ပြည်နယ်အစိုးရကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားဖြင့် နောင်အနာဂတ်ကာလတွင်ပင် ထိန်းကျောင်းနိုင်စွမ်းရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရဖွဲ့စည်းခွင့်၊ ထိုအစိုးရကို ကန့်သတ်နိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြဋ္ဌာန်း အပ်နှင်းထားသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြင်ဆင်ရန် ခက်ခဲရမည် ဖြစ်သလို၊ အခြားသောဥပဒေများကို လွှမ်းမိုး နိုင်စွမ်းရှိရမည် ဖြစ်သည်။ တနည်း အားဖြင့်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဟူသည် နောင်တချိန်တွင် နိုင်ငံရေးသမားများ မလိုလောဘ ရမက်ကြီးလာပြီး အာဏာလက်ဝါးကြီးအုပ်မှုကို ကာကွယ်နိုင်ရန် ဟူသောရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းရခြင်း ဖြစ် သည်။ နောင်တွင်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည့် ဘေးရန်အတွက် သံသယအပေါ် အခြေခံပြီး ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟူသည် ပြည်နယ်အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံကို ထိန်းချုပ်၊ ကန့်သတ်နိုင်ခွင့်ရှိရပါသည်။ ထိုသို့အပ်နှင်းထားရခြင်းကလည်း အနာဂတ်အတွက် ဘေးဘယကင်းကွာရန် ဖြစ်သည်။

အခြေခံဥပဒေသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်မတူရေးချ မတူသည့်အရာမှာ အခြေခံ ဥပဒေများကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အချိန်မရွေးပြင်ဆင် ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အခြေခံဥပဒေများကို

“တပ်မတော်ဘက်က ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုခြင်းထက် အခြေခံဥပဒေဟု သုံးနှုန်းလိုက်ခြင်းက နောင်အနာဂတ်တွင် ၎င်းတို့စိတ်ကြိုက် ပြုပြင်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းရှိနိုင်သောကြောင့်...”

ကောင်းမွန်စွာပြဋ္ဌာန်းဦးတော့၊ အစဉ်ထာဝရ ကောင်းမွန်မည်ဟု အာမခံနိုင်မည်ဟု မဟုတ်ပေ။ တနည်းအားဖြင့်၊ နိုင်ငံရေးပါဝါကြီးမားသည့် နိုင်ငံရေးသမားများသည် အခြေခံဥပဒေများကို လက်ခုပ်ထဲရေကဲ့သို့ သွန်ချင်သွန်၊ မှောက်ချင် မှောက်ကဲ့သို့ ပြုနိုင်ပါသည်။ အခြေခံဥပဒေများဟူသည် အစိုးရကို ထိန်းချုပ် ကန့်သတ်ပိုင်ခွင့် မရှိပေ။ ထိုအခြင်း အရာကလည်း နောင်အနာဂတ်အတွက် ရတက် စိတ်မအေးစရာ ဟာကွက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

၁၁။ ထို့ကြောင့် တပ်မတော်၏စိတ်စေတနာအမှန်သည် ဤသို့ဖြစ်ပုံရနိုင်သည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုခြင်းထက် အခြေခံဥပဒေ ဟု သုံးနှုန်းလိုက်ခြင်းက နောင်အနာဂတ်တွင် ၎င်းတို့စိတ်ကြိုက် ပြုပြင်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

၁၂။ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့နှစ်ရပ်အကြား ထင်သာမြင်သာ ရှိလွန်းသည့် ကွာခြားချက်တရပ်ရှိပါသေးသည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဟူသည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သည့် ပြည်နယ်လူထုက အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်စိုးသည့် အစိုးရကိုဖွဲ့စည်းနိုင်ရန် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသည့် ပဋိညာဉ် ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဖြစ်တည်လာသည့် ပြည်နယ်အစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ လက်အောက်ခံလည်းမဟုတ်ပေ။ ဗဟိုနှင့် လက်ရေတပြင်တည်း ဖြစ်သည်။ ကိုယ့်မူ သူမူဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုကလည်း ပြည်နယ်ကို အထက်စီးဆန်ဆန်လုပ်ဆောင်နိုင်ခွင့်လည်းမရှိပေ။

၁၃။ အခြေခံဥပဒေများ (အထက်တွင်ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း) သည် လူထုက တိုက်ရိုက် ပါဝင်ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသည့် အင်္ဂဏုပဒေများမဟုတ်ဘဲ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့် အင်္ဂဏုပဒေသာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင်၊ ထိုအခြေခံဥပဒေများသည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်စိုးသည့် အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ဖွဲ့စည်းနိုင်သည့် အစိုးရပုံစံမှာလည်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ လက်အောက်ခံတွင် ဖွဲ့စည်းတည်ရှိသည့် အစိုးရပုံစံအထိသာ ယုတ်စွဲအဆုံး ဖွဲ့စည်းနိုင်ခွင့်သာရှိပါသည်။

နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (Constitutions) များကို အခြေခံဥပဒေသ (Basic law) ဟူ၍ခေါ်တွင်သော နိုင်ငံများသာဓက

နယ်သာလန် – Netherlands

- နယ်သာလန်သည် ၎င်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို (Basic law) အခြေခံဥပဒေသ ဟူ၍ ခေါ်ဆိုပါသည်။ “Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden” နယ်သာလန် ဘုရင့်နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံဥပဒေ ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။
- လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက ထိုအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပေးထားပါသည်။
- နယ်သာလန်၏ ရှေးကနဦး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၁၈၄၈ ခုနှစ်သည် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ကနေ့ထိတိုင် အသက်ဝင်နေဆဲပင်ဖြစ်ပါသည်။
- ထိုပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများသည် ဘုရင်စနစ်မှ လွှတ်တော်၏အကန့်အသတ်နှင့်အာဏာရှိသောပုံစံ၊ ထိုမှ တော်ဝင်မိသားစုသည် လွှတ်တော်တွင်း ကိုယ်စားပြုမှုရှိရုံသာ သဘောဆောင်သော ပါလီမန်ဘုရင်စနစ်သို့ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ထိုအခြင်းအရာသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတခုသည် အချိန်ကာလကြာလာသည်နှင့်အမျှ အခြေခံကျကျ ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်ပွားတတ်သည်ကို ဖော်ပြနေခြင်း ဖြစ်သည်။

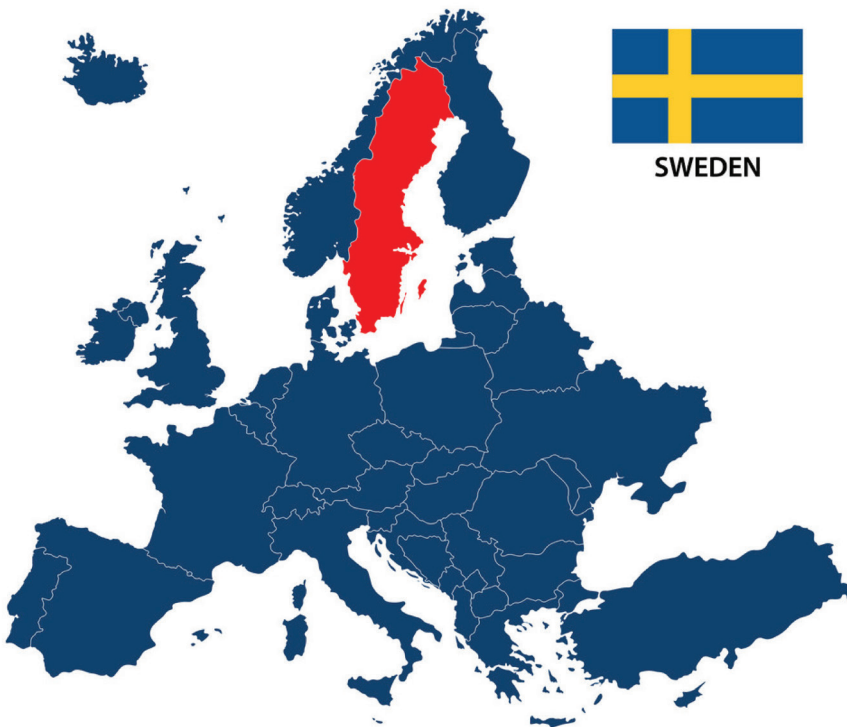
ဖင်လန် - Finland

- ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ရှိနှင့်ပြီးသော ပြဌာန်းချက် ၄ ခုကို စုစည်းပြီး တခုတည်းသော ဖင်လန်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအဖြစ် သတ်မှတ်ထားရှိခဲ့သည်။
- ဖင်လန်နိုင်ငံတွင် ထပ်တူအရေးပါသော တရားဝင်ရုံးသုံးဘာသာစကား နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ဖင်လန်ဘာသာစကားအားဖြင့် (Suomen perustuslaki) သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (Constitution) ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရပြီး ဆွစ်ဒင်ဘာသာစကား (Finlands grundlag) သည် အခြေခံဥပဒေသ (Basic law) ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ အတော်ပင်စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းပါသည်။
- ၎င်းကို လွှတ်တော်ကနေပြီး ထောက်ခံအတည်ပြုပြီး သမ္မတက အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးပေးခဲ့သည်။

ဆွစ်ဒင် – Sweden

- ဆွစ်ဒင်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေများ ပေါင်းစည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဆွစ်ဒင်ဘာသာစကား “Sveriges Grundlagar” အခြေခံဥပဒေ (Basic law) ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ ဆွစ်ဒင် အခြေခံဥပဒေအဖြစ်စုစည်းထားသော ဥပဒေလေးခုသည် -
 - အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်မှု ဥပဒေ (Instrument of Government),
 - သတင်းစာ/စာပေထုတ်ဝေမှု လွတ်လပ်ခွင့် ဥပဒေ (Freedom of the Press Act),
 - လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်အတွက် အခြေခံဥပဒေ (Fundamental Law on Freedom of Expression)
 - ဆွစ်ဒင်၏ ထီးနန်းဆက်ခံပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ (Act of Successions)

ဂျာမနီ (၁၉၄၉ ခုနှစ် အစောပိုင်းကာလ)^၁

- ခေတ္တယာယီအတွက်သာ ရည်ရွယ်ခဲ့သည့်အတွက် အခြေခံဥပဒေသ (Basic law) ဟူ၍ အမည်နာမ ပေးထားခဲ့ကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နောက်ပိုင်း အရှေ့ဂျာမနီ၊ အနောက်ဂျာမနီ ဟူ၍ ကွဲပြားသွားခဲ့သည်။ ထိုအရှေ့နှင့်အနောက် ကွဲပြားနေစဉ် ကာလအတွင်း အနောက်ဂျာမနီရှိ ပြည်နယ် (Lander) နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များက ဂျာမနီသည် တခုတည်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မပေါင်းစည်းနိုင်မှီကာလ အနောက်ဂျာမနီအတွက် ကျင့်သုံးရန် အခြေခံဥပဒေကို ယာယီပြဌာန်းခဲ့ကြသည်။ ထိုအခြေခံဥပဒေပြဌာန်းခဲ့စဉ်အချိန်ကာလသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နိုင် အနောက်မဟာမိတ်နိုင်ငံများ၏ Occupation Statue ကဲ့သို့သော ပြဌာန်းဥပဒေများသည် အနောက်ဂျာမနီ၏ အခြေခံဥပဒေအပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးမှုများရှိခဲ့သည်။
- ထိုစဉ်အခါက ထိုအခြေခံဥပဒေကို အနောက်ဂျာမနီရှိနိုင်ငံသားများ၏ ဆန္ဒခံယူခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင့်ပခြင်းသည် စစ်နိုင်ငံမဟာမိတ်နိုင်ငံများ၏ Occupation Statue ကို အတည်ပြုပေးလိုက်သကဲ့သို့ဖြစ်စေသည့်အပြင် အရှေ့နှင့်အနောက်ဂျာမနီကို ပိုင်းခြားထားခြင်းသည်လည်း တရားဝင်သကဲ့သို့ဖြစ်သွားစေမည်ကို အနောက်ဂျာမနီနိုင်ငံရေးသမားများ၏ စိုးရိမ်မှုရှိခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအခြေခံဥပဒေကို စစ်နိုင်ငံမဟာမိတ် သုံးနိုင်ငံနှင့် အနောက်ဂျာမနီပြည်နယ်လွှတ်တော်များက အတည်ပြုပေးခဲ့ပြီး ၁၉၄၉ မေလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်ခဲ့သည်။

¹ <https://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/grundgesetz-und-parlamentarischer-rat/Informationen-zur-politischen-Bildung,Heft-259:Deutschland-1945-1949>
<https://anwaltauskunft.de/magazin/gesellschaft/staat-behoerden/ist-das-deutsche-grundgesetz-eine-echte-verfassung>

ဂျာမနီ (၁၉၅၀ - ၁၉၉၀ ခုနှစ်များကာလ)^၂

- ပညာရှင်အများစုက ၁၉၄၉ ခုနှစ် ဂျာမနီ၏အခြေခံဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မဟုတ်ဘဲ ဆိုသည်ကို သဘောထားတူညီကြသည်။ သို့သော် ထိုအခြေခံဥပဒေသည် ၁၉၉၀ ခုနှစ် ဂျာမနီပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်းမတိုင်မှီ ရှိခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတစ်ခုဟူ၍လည်း အများကသဘောတူညီကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၁၉၅၀ မှ ၁၉၉၀ ခုနှစ် များအတွင်း ဂျာမနီ၏အခြေခံဥပဒေသည် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲ မှုများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး၏အသက်ဝင်မှု၊ နိုင်ငံတကာသဘောတူ ညီချက်များ စသဖြင့် နှစ်ကာလ ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု အဖြစ်သို့ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲ တိုးတက်မှုများ ရှိခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။
- မေလ ၅၊ ၁၉၅၅ ခုနှစ်သည် အထူးအရေးပါသောနှစ်တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ ပဲရစ်သဘောတူ ညီချက်ဖြင့် စစ်နိုင်ငံမဟာမိတ်တို့၏ Occupation Statue ပြဌာန်းချက်သည် အဆုံးသတ်

^၂ <https://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/grundgesetz-und-parlamentarischer-rat/39014/warum-keine-verfassung>
<https://anwaltauskunft.de/magazin/gesellschaft/staat-behoerden/ist-das-deutsche-grundgesetz-eine-echte-verfassung>

သွားခဲ့သည်။ မတ်လ ၆၊ ၁၉၅၁ ခုနှစ်ကတည်းကပင် ဂျာမနီသည် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ ပြည်ပဆက်ဆံရေးအာဏာကို ပြန်လည်ရရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ထိုကတည်းကပင် ဂျာမနီသည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ်ရှိနေခဲ့သောကြောင့် ၎င်း၏ အခြေခံဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်အဖြစ် ရှိနှင့်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်ဟူ၍လည်း အများကဆိုကြသည်။

- နောက်ထပ် အခရာကျသော နှစ်တနှစ်သည် ၁၉၆၉ ခုနှစ် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ လစ်ဟာချက်များဖြစ်သော ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်မှုကိစ္စရပ်များ၊ စစ်တပ်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်၊ နိုင်ငံတော်အရေးပေါ် ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ပြီးသော နှစ်တနှစ်လည်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အထူးသဖြင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများပြုခဲ့သော ထို ၁၉၆၉ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်အဖြစ်တည်ရှိနေခဲ့ပြီးဖြစ်သည် ဟူ၍ အများကထောက်ပြပြောဆိုကြသည်။

ဂျာမနီ (ပြန်လည်ပြောင်းစည်းခြင်း ၁၉၉၀ ခုနှစ်)^၃

- ၁၉၉၀ ခုနှစ် ဂျာမနီပြန်လည်ပြောင်းစည်းပြီးသည့်နောက်ပိုင်း ရှိနှင့်ခဲ့သော အခြေခံဥပဒေသည် ဂျာမနီဖက်ဒရယ်သမ္မတနိုင်ငံ (Federal Republic of Germany) တခုလုံးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖြစ်လာခဲ့သည်။
- စစ်နိုင်ငံမဟာမိတ်နိုင်ငံများ၏ နောက်ဆုံး ကျန်ရှိသောအနည်းငယ်စောင့်ကြပ်ထိန်းသိမ်းမှုသည် မတ် ၁၅၊ ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် အဆုံးသတ်သွားပြီး ဂျာမနီသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ အချုပ်အခြာအာဏာ အပြည့်အဝ ရှိသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်လာခဲ့သည်။
- ဂျာမနီ၏ အခြေခံဥပဒေ (Basic law) သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ် အပြည့်အဝ ဖြစ်သည်ကို မည်သူမျှမငြင်းပယ်နိုင်ပေ။ အခြေခံဥပဒေသ (Basic law) ဟူသော အမည်နာမကို သမိုင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းများဖြင့် ဆက်လက်သုံးစွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။
- မှတ်သားရန်မှာ ဂျာမနီ၏ ပြည်နယ် (Lander) များ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို Constitution ဟူ၍ပင် ခေါ်ပါသည်။ အခြေခံဥပဒေ (Basic law) ဟု မခေါ်ပါ။ ဂျာမနီပြည်နယ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအချို့သည် လူထုကိုယ်စားလှယ်များ (လွှတ်တော်) က အတည်ပြုပေးထားပြီး အချို့ကို လူထုဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့် အတည်ပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။

3 <https://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/grundgesetz-und-parlamentarischer-rat/39014/warum-keine-verfassung>
<https://anwaltauskunft.de/magazin/gesellschaft/staat-behoerden/ist-das-deutsche-grundgesetz-eine-echte-verfassung>

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်ကဲ့သို့ အသိအမှတ်မပြုထားသော နိုင်ငံ/ နယ်မြေဒေသများ၏ အခြေခံဥပဒေ (Basic Law)

ဟောင်ကောင်

- အင်္ဂလန်မှ တရုတ်နိုင်ငံသို့ပြန်လည်လွှဲအပ်လိုက်သည့် ၁၉၉၇ ခုနှစ်မှစ၍ ဟောင်ကောင် အခြေခံဥပဒေ (Basic law) အား စတင်အသုံးပြုလာခဲ့သည်။ ၎င်းအခြေခံဥပဒေသည် ၁၉၉၀ ခုနှစ် တရုတ်အမျိုးသား ကွန်ဂရက် (တရုတ်လွှတ်တော်) မှ တရားဝင် ထုတ်ပြန်ကြေညာပေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။
- တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အသက်ဝင်မှုရှိသော (de-facto constitution) ဟောင်ကောင်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် တရုတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှဆင်း သက်လာသော အချုပ်အခြာအာဏာပင် ဖြစ်သောကြောင့် (သို့) တရုတ်-အင်္ဂလိပ် ပူးတွဲကြေညာချက်ဖြစ်သော တနိုင်ငံ စနစ်နှစ်မျိုး မူဝါဒအရ ဖြစ်တည်လာသော သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ အပြည့်အဝသက်ဝင်မှုမရှိခြင်းဖြစ်သည်။

- ဟောင်ကောင်၏ အခြေခံဥပဒေသည် ဗဟိုတရုတ်အစိုးရထံမှ အလုံအလောက် ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့် (autonomy) အတွက် အာမခံချက်မရှိသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တရပ်ကဲ့သို့ အသက်မဝင် ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ဟောင်ကောင် အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းအတွက် ဟောင်ကောင်ဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်အပါအဝင် တရုတ်အမျိုးသားကွန်ဂရက်၏ အတည်ပြုထောက်ခံချက် ကိုပါ လိုအပ်နေခြင်းဖြစ်သည်။
- တရုတ်-အင်္ဂလိပ် ပူးတွဲကြေညာချက်အရ ဟောင်ကောင်သည် နှစ် ၅၀ သီးခြားစနစ် ကို ကျင့်သုံးနိုင်သော်လည်း ထို နှစ် ၅၀ ကုန်လွန်သွားသောအခါ ဟောင်ကောင်သည် မည်သို့ဖြစ်သွားမည်နည်း? ၎င်းအနေအထားသည် ဟောင်ကောင် အခြေခံဥပဒေ၏ မရေရာသော အနာဂတ်ပင်ဖြစ်သည်။

ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား - Saudi Arabia⁴

- ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားသည် အစိုးရစနစ်၏အခြေခံ ဟူသော “Basic System of Governance” (Al Nizam Al Asasi lil Hukm အခြေခံဥပဒေသ (Basic law) တရပ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။
- ၎င်းအခြေခံဥပဒေသည် ဆာရီယာ အစ္စလာမ်ထုံးထမ်းဥပဒေ (Sharia/Islamic traditional law) က ကျော်လွန် လွှမ်းမိုးထားတာကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ် ကဲ့သို့ အပြည့်အဝ အသက်ဝင်မှု မရှိခြင်းဖြစ်သည်။
- နိုင်ငံသားများ၏အခွင့်အရေးကို အကန့်အသတ်နှင့်သာ အကာအကွယ်ပြုထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံသားများသည် ၎င်းတို့၏အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်နိုင်ခွင့်မရှိသကဲ့သို့ လွှတ်တော်သည်လည်း အကြံပြု နိုင်သော အခွင့်အာဏာသာရှိသည်။
- ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား ဘုရင် (ဝန်ကြီးချုပ်) က ၎င်းတို့၏ အခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ တရားဝင် မိန့်ထားတာက -

⁴ <https://www.hrw.org/reports/1992/saudi/INTROTHR.htm#TopOfPage>
https://web.archive.org/web/20120528031657/http://www.saudiembassy.net/about/country-information/laws/King_Fahd_Speech.aspx

”ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား၏ အခြေခံဥပဒေ (အစိုးရစနစ်၏အခြေခံဥပဒေ) သည် တနည်းအားဖြင့် ဆာရီယာ အစ္စလာမ်မစ် ၏ အခြေခံဥပဒေသပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထို ဆာရီယာ အစ္စလာမ်မစ်ဥပဒေသလမ်းညွှန်ချက်ဖြင့် အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်၏ သဘောသဘာဝ၊ ဦးတည်ချက်၊ တာဝန်ဝတ္တရားများအပြင် အုပ်ချုပ်သူ နှင့် နိုင်ငံသား အုပ်ချုပ်ခံများအကြား ဆက်ဆံမှုကို ညီရင်းအစ်ကိုကဲ့သို့၊ တိုင်ပင်အကြံပြုခြင်းကဲ့သို့၊ မိတ်ဆွေကဲ့သို့ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းပြုပါသည်။ (.....)

ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားဘုရင်နိုင်ငံတော်သည် အာရပ်အစ္စလာမ်မစ် နိုင်ငံတော်တခုဖြစ်သည်။”

(၂)

လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ Ethnic self-determination and state constitutions

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းပိုင်ခွင့်

- ယဉ်ကျေးမှုမလေ့ထုံးစံချင်း တူညီကြသူများဖြင့်ဖွဲ့စည်းသည့် လူအုပ်စုတစုသည် မိမိတို့၏ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်မှု နည်းလမ်းများဖြင့် မိမိတို့ဖာသာ စီမံအုပ်ချုပ်လိုကြပြီး၊ အခြားပြင်ပမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုကို မလိုလားကြပေ။
- တခါတရံ လူမျိုးစုများသည် ၎င်းတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုမလေ့ထုံးစံများ ရှိကြသည့် အတွက် လူမျိုးစုတစုအနေဖြင့် ပြင်ပမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမရှိသည့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်မလေ့ထုံးတမ်း နည်းလမ်းများဖြင့် အုပ်ချုပ်မှုကိုသာ လိုလားကြသည်။
- လူမျိုးစုများသည် ပိုမိုကျယ်ဝန်းသော နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ရောက်ရှိနေသည့် အနေအထားမျိုးတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ မိမိတို့ဖာသာ အုပ်ချုပ်ရေးကို ပိုမိုလိုလားလေ့ရှိကြသည်။
- ထို့ကြောင့် လူမျိုးအပေါ် အခြေခံသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် တခါတရံ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်ကိုဖော်ဆောင်သည့် နည်းလမ်းတခုဖြစ်ပါသည်။

ဝေလနယ် (Wales) ဥပမာ

- ဝေလနယ်သည် အစဉ်အလာအရ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးများ လွှမ်းမိုးသည့် ပြည်နယ်ဖြစ်သည်။
- ဝေလလူမျိုးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များတွင် -
 - ဝေလဘာသာစကား ရေရှည်ဖြစ်ထွန်းတိုးတက်လာရေး
 - လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းထက် လူမျိုးအစုအစည်း၏ အကျိုးစီးပွားကို ပိုမိုဦးစားပေးရေး (Collectivist)
 - လန်ဒန်မှ လူပုဂ္ဂိုလ်များ (အင်္ဂလိပ်များ) မပါဝင်သည့် မိမိတို့ဝေလလူမျိုးများဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်သည့် အစိုးရ ဖြစ်ပေါ်လာရေး
- ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၏ ရည်ရွယ်ချက်များသည် လူမျိုးစုများအတွက် အငြင်းပွားစရာ သို့မဟုတ် သက်သေထူစရာ မလိုသည်။ အများဦး လက်ခံပြီးဖြစ်သည့် ရပိုင်ခွင့်များဖြစ်သည်။
- ထိုအချက်သည် လူမျိုးစုများအတွက် အလွန်နက်ရှိုင်းပြီး အရေးကြီးလှပါသည်။
- ဆိုခဲ့သည့် ရည်ရွယ်ချက်များကို ရယူပိုင်ဆိုင်နိုင်ရန်အတွက် အချိန်နှင့် အသက်ပေါင်းများစွာ ပေးဆပ်ပြီး တည်ဆောက်ခဲ့ကြ ရသည်။
- သို့သော် ထိုရည်ရွယ်ချက်များကို မည်ကဲ့သို့သော နည်းလမ်းများဖြင့် အကောင်းဆုံး ကြိုးစားရယူကြ မည်နည်း။

၁။ လူမျိုးကွဲများအား အတင်းအကျပ် ဝါးမျိုဖျက်သိမ်းသည့် နည်းလမ်း (Coercive Assimilation)

- လူမျိုးကွဲများအားလုံးအား ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့တမျိုးတည်းကိုသာ ကျင့်သုံးလာစေပြီး၊ ဗဟိုမှထိန်းချုပ်သည့်အာဏာဖြင့် နိုင်ငံလူ့အဖွဲ့အစည်းဝင် အားလုံးတို့အား ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရရှိ စေသည့်နည်း။

၂။ လူမျိုးစုတစုချင်းစီ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည့် နည်းလမ်း (Individualism)

- လူမျိုးစုတစုချင်းစီက မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို မိမိတို့လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း သီးခြားကျင့်သုံး နေထိုင်သည့် နည်းလမ်း။
- ယင်းတွင် အစိုးရသည် မတူကွဲပြားသည့် ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ကျင့်သုံးနေထိုင်ကြသည့် လူမျိုးစုများအကြားတွင် ဘက်မလိုက်ဘဲ ကြားနေရန် လိုအပ်သည်။

၃။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် နည်းလမ်း

(Cultural Federalism)

- ပထဝီနယ်မြေတခုအတွင်း တစုတစည်းတည်း တည်ရှိသော လူမျိုးစုများအား ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိစေသည့် နည်းလမ်း။

မည်ကဲ့သို့သော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်မျိုးကို ကျင့်သုံးကြမည်နည်း

၁။ လူမျိုးစုခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း (Ethnic classifications)

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံသားများကို လူမျိုးစုများအဖြစ် ခွဲခြားသတ်မှတ်ပြီး၊ မတူညီကွဲပြားစွာ ဆက်ဆံခြင်း။
 - သတ်မှတ်ထားသော လူမျိုးစုဝင်များကိုသာ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ခွင့်ပြုခြင်း။ (ဥပမာ-မဲပေးခွင့်၊ အရွေးခံခွင့်)
 - သတ်မှတ်ထားသော လူမျိုးစုဝင်များကိုသာ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ပေးခြင်း။
 - သတ်မှတ်ထားသော လူမျိုးစုဝင်များကိုသာ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများကို ရပိုင်ခွင့်ရှိစေခြင်း။ (ဥပမာ-မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်)

၂။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လူမျိုးအရ ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ မြှင့်တင်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ

- ပထဝီနယ်မြေအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ် (Geographical federalism) နှင့် အစိုးရ၏ တတိယအလွှာဖြစ်သည့် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် အားလုံးတန်းတူညီမျှစွာ ပါဝင်ခွင့်ရရှိစေခြင်း။
- သို့ရာတွင် ပြည်နယ်များနှင့် အောက်အဆင့် ဒေသန္တရပြည်နယ်များကို နိုင်ငံ၏ ပင်မယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းများအပေါ် အခြေပြု၍ တည်ဆောက်ရသည့် အတွက် တရားဝင်ပြဌာန်းထားခြင်း မရှိစေကာမူ ထိုပင်မယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးတမ်းကသာ နိုင်ငံအဝှမ်းတွင် လွှမ်းမိုးနေမည်သာ ဖြစ်သည်ကို သတိချုပ်ရန်လိုပါသည်။

လူမျိုးစု (Ethnicity) ဆိုသည်မှာ မည်သည်ကိုဆိုလိုပါသနည်း

- အများဦး သဘောတူကျင့်သုံးသည့် ယဉ်ကျေးမှု (culture) ဓလေ့ကို ရည်ညွှန်းကောင်း ရည်ညွှန်းနိုင်သည်။
 - သို့ဆိုလျှင် လူမျိုးအပေါ် အခြေခံသည့် လူမျိုးစုခွဲခြားခြင်း (Ethnic clarification) တွင် ပြဿနာမရှိနိုင်ပါ။
- လူမျိုး၏ မျိုးရိုးဗီဇ (genetics) ကို ရည်ညွှန်းကောင်း ရည်ညွှန်းနိုင်သည်။
 - သို့ဆိုလျှင် လူမျိုးအပေါ် အခြေခံသည့် လူမျိုးစုခွဲခြားခြင်း (Ethnic clarification) တွင် ပြဿနာများ ရှိနိုင်ပါသည်။
- ပထဝီနယ်မြေအပေါ် အခြေခံသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပြဿနာမရှိပေ။
- ယဉ်ကျေးမှုအပေါ် အခြေပြုသည့် လူမျိုးစုခွဲခြား သတ်မှတ်မှု သည် ပြဿနာမရှိနိုင်ပေ။
- မျိုးရိုးဗီဇအပေါ် အခြေခံသည့် လူမျိုးစု ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း သည် ပြဿနာဖြစ်နိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် လူမျိုးစု များပြားလာသည်နှင့်အမျှ ပြဿနာပိုဖြစ်လာနိုင်သည်။
 - လွှတ်တော်တွင် လူနည်းစုလူမျိုးများအတွက် နေရာအရေအတွက်အနည်းငယ် ဖယ်ချန်ပေးခြင်းသည် ပြဿနာဖြစ်လေ့ မရှိပါ။
 - သို့သော် မျိုးရိုးဗီဇအပေါ် အခြေခံပြီး ပြည်နယ်သားအဖြစ် သတ်မှတ်မည်ဆိုပါက အမြဲတမ်း ပြဿနာဖြစ်လေ့ရှိသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း ရေးဆွဲသူများသည် လူမျိုးစုအပေါ် အခြေခံသည့် စနစ်ကို ယခုတိုင် ကျင့်သုံးလိုကြမည် ဖြစ်သော်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ပြဿနာများကို သတိပြုရန်လိုအပ်သည်။
- လူမျိုးစုအပေါ် အခြေခံသည့် စနစ်ကို အသုံးပြုသည့်နည်းနှင့် အလားတူ ရလဒ်များ ရရှိစေနိုင်သည့် အခြားသော နည်းလမ်းများ ရှိပါသေးသည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အသုံးပြုခြင်းအားဖြင့် လိုလားအပ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ရလဒ်များကို ပြဿနာကင်းကင်းဖြင့် ရရှိနိုင်ပါသည်။

လူမျိုးစု (Ethnicity clarification) ခွဲခြားသတ်မှတ်ရာတွင် ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် မျိုးရိုးဗီဇအပေါ် အခြေခံခြင်းတို့၏ အားသာချက်နှင့် အားနည်းချက်များ

- လူမျိုးအပေါ် အခြေခံခြင်းအားဖြင့် ရရှိလာနိုင်သည့် ကောင်းကျိုးများ
 - လူမျိုး၏ကြန်အင်လက္ခဏာ သို့မဟုတ် အမှတ်အသားသရုပ်၊ နေရပ်ဒေသ အစွဲအလမ်း၊ ဖြစ်တည်မှုဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ်ရှိမှု၊ တန်ဖိုးထားအပ်သည့် အရာများ၊ ကောင်းမွန်မြင့်မြတ်သည့် စိတ်နေသဘောထား၊ သမိုင်းအမှတ်အသားနှင့် အပြန်အလှန် ကူညီစောင့်ရှောက်မှု ရှိလာစေခြင်း။
- လူမျိုးအပေါ် အခြေခံခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ဆိုးကျိုးများ
 - လူမျိုး၏ ကြန်အင်လက္ခဏာ သို့မဟုတ် အမှတ်အသားသရုပ်သည် မတူကွဲပြားသည့် ကြန်အင်လက္ခဏာ သို့မဟုတ် အမှတ်အသားသရုပ် ရှိသော အခြားလူမျိုးစုများ အပေါ် ရန်လိုမုန်းတီးရန် စေ့ဆော်လေ့ရှိသည်။
- ထို့ကြောင့် လူမျိုးအပေါ် အခြေခံခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ကောင်းကျိုးများကို ပိုမိုအားကောင်းစေပြီး၊ ဆိုးကျိုး များကို လျော့ချကုန်သတ်ရန်အတွက် မည်ကဲ့သို့သော နည်းလမ်းများဖြင့် အကောင်းဆုံး ဆောင်ရွက်ကြမည်နည်း။
- မျိုးရိုးဗီဇအပေါ် အခြေခံ၍ လူမျိုးစုခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းအားဖြင့် ဆိုးကျိုးများကိုသာ အထူးပြု ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပြီး၊ ယဉ်ကျေးမှုအပေါ် အခြေခံ ခွဲခြားခြင်းကသာ ကောင်းကျိုးများကို အထူးအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။

မျိုးရိုးဗီဇ (Genetic) အပေါ်အခြေခံသည့် လူမျိုးစုခွဲခြားသတ်ခြင်း အတွက် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အားနည်းချက်များ

- ၁။ နိုင်ငံတကာအမြင်နှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများအရ ကောင်းကျိုးမရှိနိုင်ပါ။
 - လူမျိုးစုကို မျိုးရိုးဗီဇ အခြေခံပေါ်မှ ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းအားဖြင့် မြန်မာ တပ်မတော်အား အကျိုးပြု စေနိုင်သည်ကို သတိချပ်ရန်။

- ၂။ မျိုးရိုးဗီဇအပေါ် အခြေခံ၍ လူမျိုးစုခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် အဆိုးဘက်သို့ ဦးတည်သည့် အကျိုးဆက်များကို အားဖြည့်ပေးသည်သို့ ဖြစ်စေပြီး၊ အကောင်း ဘက်သို့ ဦးတည်သည့် အကျိုးဆက်များကို ယုတ်လျော့စေပါသည်။
 - မကျေနပ်မှုများနှင့် ထုလိုက်ထည်လိုက် အဆိုးဘက်သို့ဦးတည်သည့် တုံ့ပြန်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။
 - အခြားသောလူမျိုးစုများအပေါ် မတန်တဆတန်ကြေးပေးပြီး ဖက်ပြိုင်ရင်ဆိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။
 - မျက်မြင်သာဓက- လက်ဘနွန်နှင့် ဖိလစ်ပိုင် နိုင်ငံတို့တွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် အဖြစ်အပျက်များ

- ၃။ ဒီမိုကရေစီပြုရေးအတွက် အကြပ်အတည်း
 - လူနည်းစုအုပ်စုအား ထိန်းချုပ်ခွင့်အာဏာ ပေးထားလျှင် ဒီမိုကရေစီသဘောအရ နည်းလမ်းမကျနိုင်တော့ပါ။
 - လူများစုလူမျိုးကို အာဏာအပ်နှင်းထားလျှင် လူမျိုးစုခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် မလိုအပ်တော့သည့် အကြောင်းအရာ ဖြစ်သွားတတ်သည်။

- ၄။ လူမျိုးအပေါ်အခြေခံ၍ လူမျိုးစုခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အတွက် အလုပ်မဖြစ်နိုင်ပါ။

“ ပထဝီနယ်မြေအပေါ် အခြေခံသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်သည်
 ပြဿနာမရှိပေ။
 ယဉ်ကျေးမှုအပေါ် အခြေပြုသည့် လူမျိုးစုခွဲခြားသတ်မှတ်မှုသည်
 ပြဿနာမရှိနိုင်ပေ။
 မျိုးရိုးဗီဇအပေါ် အခြေခံသည့် လူမျိုးစုခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည်
 ပြဿနာဖြစ်နိုင်သည်။ ”

အခြားသောမည်သည့် နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုနိုင်သေးသနည်း?

- ပြည်နယ်သား ဖြစ်မှုကို အောက်ပါ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များဖြင့် သတ်မှတ်သင့်ပါသည်။
 - ဘာသာစကား ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်မှု
 - ပြည်နယ်ဒေသအတွင်း အခြေချနေထိုင်သည့် ကာလ (Durational residency)
 - ပြည်နယ်ဒေသ၏ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးတမ်းကို နားလည်လိုက်နာမှု (Cultural literacy)
 - ပြည်နယ်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဒွေးရောယှက်တင် နေထိုင်မှု (substantial connections)
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်ကို ပုံစံထုတ်ရေးဆွဲရာတွင် ထည့်သွင်းသင့်သည့် အခြားအစိတ်အပိုင်းများ
 - မျိုးရိုးဗီဇအပေါ် အခြေမခံဘဲ၊ ယဉ်ကျေးမှုအထိုင်ပေါ်မှ ခွဲခြားသတ်မှတ်သည့် လူမျိုးစုများ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအချို့ ရရှိနိုင်ရေးအတွက် အာမခံချက် ပေးထားရန် လိုအပ်သည်။

(၃)

ဖက်ဒရယ်စနစ်ရှိ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ

State Constitution in Federal Systems

လမ်းပြမြေပုံ

Roadmap

- ၁။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်?
- ၂။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဘယ်ကြောင့်ရေးဆွဲကြရသနည်း?
- ၃။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ကွာခြားချက်။

၁။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ မည်သို့အလုပ်လုပ်ပါသနည်း?

[သီးခြားအစိတ်အပိုင်းအနေနှင့် ဖြစ်ပါသည်။ အဆင့်ဆင့် တာဝန်ခံလုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ (Tier not levels)]

- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်နယ်များအမှန်တကယ်ပိုင်ဆိုင်သော သတ်သတ်မှတ်မှတ် အချုပ်အခြာအာဏာများကိုဖော်ပြထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများ ဖြစ်ပါသည်။
- ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်များသည် ပြည်ထောင်စု၏ လက်အောက်ခံမဟုတ်ပေ။ ပြည်ထောင်စု၏ ဒေသအဆင့်ကိုယ်စားလှယ်များ (သို့) အခိုင်းအစေများမဟုတ်ပေ။
- သတ်မှတ်ထားသောအရေးကိစ္စများအတွက် ပြည်နယ်များသည် အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်ရှင်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ပြည်နယ်များနှင့်မသက်ဆိုင်သောအရေးကိစ္စများအတွက် ပြည်ထောင်စုက အာဏာပိုင် ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်သည် ယှဉ်တွဲ လျက် အပိုင်းအခြားအဖြစ် တည်ရှိကြပါသည်။ အဆင့်ဆင့် တာဝန်ခံ လုပ်ဆောင်ရ သည့် ဆက်ဆံရေးမျိုးမဟုတ်ပေ။

COOPERATIVE FEDERALISM

၁-၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာ

- ထိုအကြောင်းကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နည်းတူ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်း ပြုပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်များသည် သတ်မှတ်ထားသော ကိစ္စရပ်များအား ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နိုင်ကြသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော ကိစ္စရပ်များကို (Division of competencies) လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း ဟုခေါ်ပါသည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော ကိစ္စရပ်များသည် ပြည်နယ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာ (Constitutional Space) ဖြစ်ပါသည်။
- ထို လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာထဲကမှ ပြည်နယ်အစိုးရများအနေဖြင့် ထိုအခွင့်အာဏာများကို မည်သို့ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နိုင်မည်နည်းဆိုသည်ကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းရေးဆွဲသူများက ပုံဖော်ပေးကြ ရမည် ဖြစ်ပါသည်။
- ဖြစ်သင့်သည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာ (Constitutional space) အား ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်း မရေးဆွဲမှီ အစီအမံချထားရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လျှင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် ပြည်နယ်အစိုးရက မည်သို့သောအခွင့်အာဏာများကို ကျင့်သုံး ပိုင်ခွင့်ရှိသနည်း ဆိုသည်ကို သိနားလည်နေမည် ဖြစ်သည်။

၁-၂။ ဖွင့်ဆိုချက် လက္ခဏာရပ်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် လက္ခဏာရပ် ၄ ခု ရှိသည်။

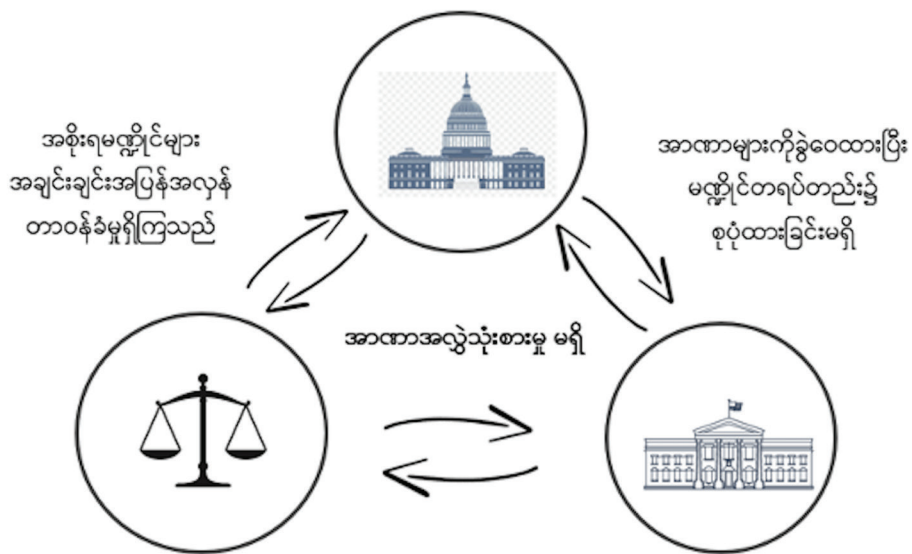
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားဖြင့် အစိုးရအား ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်သည်။ (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း)
- အစိုးရအပေါ် စည်းမျဉ်းဘောင် ကန့်သတ်ချက်များ သတ်မှတ်ပေးသည်။ (တဦးချင်းအခွင့်အရေး၊ မူဝါဒလမ်းညွှန်ချက်များ)
- လူမျိုးစု/လူအုပ်စုများအတွက် ဝိသေသလက္ခဏာများကိုဖော်ပြပေးသည်။ (ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ ဘုရင်စနစ် စသည်)
- အခိုင်အမာတည်ဆောက်ထားခြင်းဖြစ်သည့်တွက် နိုင်ငံရေးသမားများအနေဖြင့် အလွယ်တကူ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် လူထုများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအား ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အခြားဥပဒေများအားလုံး၏ အထွတ်အထိပ်ပင် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲ မည်သည့်အရာများ ပါဝင်မည်နည်း?

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားဖြင့် အစိုးရ တရပ်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကို သတ်မှတ် ဖော်ပြပါသည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားဖြင့် အစိုးရများ၏ အကန့်အသတ်ကိုလည်း ဖော်ပြ သတ်မှတ်ပေးထားသည်။
- အာဏာသည် အကျင့်ပျက်မှုကိုဖြစ်ပေါ်စေတတ်ပါသည်။ အကြွင်းမဲ့ အာဏာသည် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုကို အကြွင်းမဲ့ဖြစ်ပေါ်စေမည် ဖြစ်သည်။
 - ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားဖြင့် အာဏာများကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ထားရပါသည်။
 - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံအယူဝါဒ (Constitutionalism) အရ အာဏာမဏ္ဍိုင်များကို အထိန်းကျောင်း (Check and balances) ပြုရပါသည်။
- အခွင့်ရှိလျှင် အစိုးရအရာရှိများသည် ၎င်းတို့၏ အာဏာနယ်ပယ် များသထက် များအောင် ချဲ့ထွင်ကြမည်ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်နှင့် ဘောင်အကန့်အသတ် ဖြစ်နေရမည် ဖြစ်သည်။
- နိုင်ငံရေးသမားများအား ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက် နှင့် ချဲ့ထွင်လာမည်ကို မလိုလား၊ မယုံကြည်ရသည့်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည်သာလျှင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အားလုံး၏ မူလမြစ်ဖျားခံရာဖြစ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အာဏာခွဲဝေမှုသည် အဘယ်ကြောင့် အလွန်အရေးကြီးသနည်း?

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၏ အခြေတည် မြစ်ဖျားခံရာ အကြောင်း ၄ ချက်

- အာဏာကဏ္ဍများအား ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း (အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေး)
- ဖက်ဒရယ်စနစ် (ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား၊ ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်အကြား အာဏာနယ်ပယ်ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း)
- လူတိုင်းချင်း အခွင့်အရေး (အခြေခံလူ့အခွင့်အရေး)
- ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ (ရွေးကောက်ပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့်)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အင်္ဂါရပ်များ (စိစစ်နိုင်သည့်စာရင်း)

- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအနေဖြင့် တိုင်းချင်းအခွင့်အရေး၊ အခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တို့ကို မတူညီသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ရရှိရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါသည်။
- စိစစ်နိုင်သည့်စာရင်း (Checklist) တွင် ရေးချ ဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။
- စိစစ်နိုင်သည့်စာရင်းတွင်ပါရှိသည့် အကြောင်းအရာတစ်ချင်းသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ မူဘောင်အတွင်း ရွေးချယ်နိုင်သည်များကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ဥပမာ - သမ္မတစနစ် နှင့် ပါလီမန်စနစ်၊ အချိုးကျကိုယ်စားပြုသည့်စနစ် နှင့် နိုင်သူအကုန်ယူသည့်စနစ် စသည်။
- အင်္ဂါရပ်တစ်ချင်းစီအတွက် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဘောင်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် မည်သို့သော ပုံစံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကျင့်သုံးမှုမျိုးသည် ၎င်းတို့အတွက် အသင့်လျော်ဆုံး ဖြစ်မည် ဆိုသည်ကို ဆုံးဖြတ်ကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။
- ထို့ကြောင့် စိစစ်နိုင်သည့်စာရင်းများသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းရေးဆွဲသူများ အတွက် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် မေးခွန်းများသာ ဖြစ်သည်။ အဖြေများ မဟုတ်ပေ။

၂။ အဘယ်ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုရေးဆွဲကြရသနည်း?

- ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ ဖက်ဒရယ်စနစ်အချို့များတွင် ပြည်နယ်များသည် ၎င်းတို့ ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲ ထားရှိကြပါသည်။
- အချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်များတွင် သီးခြားပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို မထားရှိကြပေ။
- ထို့အကြောင်းကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ထားရှိကြခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ် ကျင့်ခြင်းကြောင့်ဟူ၍ မဆိုနိုင်ပေ။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ မထားရှိဘဲ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။
- သို့သော် လက်တွေ့တွင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအများစုသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များကို ရေးဆွဲ ထားရှိကြပါသည်။
- သာဓကအားဖြင့် အာဂျင်တီးနား၊ ဩစတေးလျ၊ ဩစတြီးယား၊ ဘရာဇီး၊ ကနေဒါ၊ ဂျာမနီ၊ မလေးရှား၊ မက္ကဆီကို၊ ရုရှား၊ ဆွစ်ဇာလန်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဗင်နီဇွဲလားတို့တွင် ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ရေးဆွဲ ထားရှိကြတာကိုတွေ့နိုင်ပါသည်။

မတူညီကြသည့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထားရှိရခြင်း အကြောင်းရင်းများ

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထားရှိရခြင်းအကြောင်းရင်း ပုံစံ နှစ်မျိုးရှိပါသည်။

- ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာအကြောင်းရင်းများ - ပြည်နယ်အတွင်းရှိ ပြည်နယ်သူ/သားများအား ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားဖြင့် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။
- သမိုင်းဆိုင်ရာ အရင်းခံများ - ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံအား စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့်ဖြစ်စဉ်။

၂-၁။ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံကျသည့်အကြောင်းရင်းများ

- လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေခြင်း (Tailoring) - ပြည်နယ်များသည် မတူညီသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့်အတူ မတူညီသောအရင်းအမြစ်တို့ ရှိကြပါသည်။ ထို့အတွက် ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်နယ်အသီးသီးတို့၏ အခြေအနေတို့နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သည့် အနေအထားမျိုးကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နိုင် စေရေးအတွက် ဖြစ်ပါသည်။

- ဒီမိုကရေစီနှင့် လူထုအတွက် (Democracy and peoplehood) - ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အရေးအကြီးဆုံးသည် အစိုးရပုံစံတမျိုးမျိုးကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်နိုင်ရေးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုသည့်အခွင့်အရေးကို ထင်ဟပ်နေစေရမည် ဖြစ်သည်။

၂-၂။ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းများဖြစ်စဉ်

- ကတိကဝတ် (Commitment) - ပြည်နယ်သားများကိုယ်တိုင်က ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲကြမည်ဆိုလျှင် ထိုဖွဲ့စည်းပုံအား လက်တွေ့ကျင့်သုံးသည့်အခါတွင် ပြည်နယ်သားများက နာခံလိုက်နာကျင့်သုံးကြမည် ဖြစ်သည်။
- ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အတူစုစည်းလုပ်ဆောင်ခြင်း (Discussing and Knitting together) - ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲသည့် ဖြစ်စဉ်ကတည်းကပင် ပြည်နယ်သူ/သားများသည် မည်ကဲ့သို့အုပ်ချုပ်ခံမည် နှင့် မည်သို့အုပ်ချုပ်သွားမည်ဆိုသည့် အရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားလျှင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ၏ အင်္ဂါရပ်များ၊ စံတန်ဖိုးများနှင့် ဦးတည်ချက်များအတွက် ပြည်နယ်လူထုများနှင့်အတူ စုစည်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး အထက်ပါ ဖြစ်စဉ်မျိုးအတွက် မည်သို့ အကောင်းဆုံးပုံဖော် ဆောင်ရွက်သွားနိုင်မည်နည်း ဆိုသည်ကို နောက်ပိုင်းတွင် ဆက်လက် ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

၂-၃။ ဖက်ဒရယ်စနစ်အသွင်ဆောင်ရေး သမိုင်းဆိုင်ရာအကြောင်းရင်းများ (Historical reasons Federalizing)

- ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးမှုများသည် နည်းလမ်းနှစ်မျိုးဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။
- ပထမနည်းလမ်းဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ဦးစွာတည်ရှိပြီး ၎င်း၏ အခွင့်အာဏာအချို့ကို ပြည်နယ်များသို့ အပ်နှင်းသည့်ပုံစံမျိုးဖြစ်ပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ပြည်နယ်များ သို့အပ်နှင်းလိုက်သည့် အခွင့်အာဏာ များနှင့်ပတ်သက်၍ အာမခံပေးထားသည့်ဖြစ်သည့်အတွက် ပြည်ထောင်စု အစိုးရအနေဖြင့် ထိုအခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်များထံမှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ သို့သော် ထိုအခွင့်အာဏာများသည် ပြည်ထောင်စု အစိုးရထံမှ လာပါသည်။

- ဗဟိုမှပြည်နယ်များဆီကို အခွင့်အာဏာ ခွဲဝေပေးခြင်းမျိုးသည် ဖက်ဒရယ်စနစ် အသွင် ဆောင်ခြင်း (Federalizing) ဟု ခေါ်ပါသည်။ တပြည်ထောင် စနစ်နှင့်မတူဘဲ ပြည်ထောင်စု အသွင် ဆောင်လာသည့် အတွက်ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- ထိုစနစ်မျိုးတွင် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုမှ အခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းထားသည်များရှိပါက ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲနိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။

၂-၄။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးရေး သမိုင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းများ (Historical reasons Federating)

သို့သော် အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဖက်ဒရယ် စနစ်များတွင် -

- ပြည်နယ်များသည် သီးခြားအချုပ်အာဏာပိုင်သည့်အစိုးရများအဖြစ် တည်ရှိနိုင်ပြီး ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ကိုဖွဲ့စည်းကြရန်အတွက် အတူတကွပူးပေါင်းကြသည်မျိုး ဖြစ်ပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များမှ ပြည်ထောင်စုသို့ သတ်သတ်မှတ်မှတ် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို အပ်နှင်းထားကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုသို့ မအပ်နှင်းထားသည့် အခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်များက ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်ထောင်စု အခွင့်အာဏာများသည် ပြည်နယ်များထံမှ ဆင်းသက်လာသည်ဖြစ်ပြီး အခြားနည်းလမ်းများ ဖြင့်မဟုတ်ပေ။
- ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးအတွက် ပြည်နယ်များ အတူတကွ ပူးပေါင်းခြင်းမျိုးကို ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးခြင်း (Federating) ဟု ခေါ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအဖြစ် မပါဝင်လာမီအချိန် ပြည်နယ်များသည် သီးခြားတည်ရှိနေခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။
- ထိုစနစ်မျိုးတွင် ပြည်နယ်များသည် မူလကပင် အပြည့်အဝ သီးခြားလွတ်လပ် နေခဲ့ကြသည့် အတွက် ၎င်းတို့သည် ကိုယ်ပိုင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးရာရှိ ကြ မည်မှာ မလွဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

FEDERALIZING

“ ဗဟိုမှ ပြည်နယ်များဆီကို အခွင့်အာဏာခွဲဝေပေးခြင်းမျိုးသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်အသွင်ဆောင်ခြင်း (Federalizing) ဟုခေါ်ပါသည်။ ”

FEDERATING

“ ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးအတွက် ပြည်နယ်များအတူတကွ ပူးပေါင်းခြင်းမျိုးကို ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးခြင်း (Federating) ဟုခေါ်ပါသည်။ ”

မြန်မာပြည်သည် မည်သည့် နည်းလမ်းထဲကဖြစ်မည်နည်း?

တပ်မတော်ဘက်ကဆိုလေ့ရှိသည်က

- ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံမည်သို့မည်ပုံ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သနည်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထုများအကြားတွင် တူညီသောလက်ခံထားမှုများ ရှိမနေပေ။
- အစဉ်အဆက်အားဖြင့် တပ်မတော်ဘက်မှ အခိုင်အမာပြောဆိုနေသည်မှာ ‘ဗဟိုအစိုးရက အရင်တည်ရှိနေတာဖြစ်တယ်၊ ရှေးမြန်မာမင်းများလက်ထက်ကပင် တည်ရှိနေတာဖြစ်တယ်။ အဲနောက်မှာမှ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖြစ်ပေါ်လာတယ်’ စသဖြင့်။
- ၁၉၄၇ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်နယ်များအား သဘောရှိသလောက်သာ သတ်မှတ်ထားသည့် အခွင့်အာဏာများကို ပေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအထဲတွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခွင့်သည် မပါဝင်ပေ။
- သို့သော် လက်ရှိအချိန်တွင် တပ်မတော်ဘက်က ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေး နှင့်ပတ်သက်ပြီး ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည်များကို စတင်ပြောဆိုလာရှိသည်များ ရှိပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် အားလုံးသည် ဤ (ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေး) သင်ခန်းစာများကို လေ့လာနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။
- သို့ပေမဲ့ တပ်မတော်အလိုအရ ယခုကဲ့သို့ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခွင့်ရှိ နေခြင်းသည် ပြည်နယ်များတွင် ထို အခွင့်အရေးမူလကပင် ရှိနေသောကြောင့်တော့ မဟုတ်၊ ဗဟိုအစိုးရ၏ ခွင့်ပြုချက်ကြောင့်သာ ရေးဆွဲခွင့်ရနေခြင်းဖြစ်သည် ဟူ၍။

Federalizing Vs. Federating

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများဘက်က ဆိုလေ့ရှိသည်က

- ဆန့်ကျင်ဘက်အနေနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများဘက်က ဆိုလေ့ရှိသည်က ပြည်နယ်များက အရင် လွတ်လပ်စွာတည်ရှိနေခဲ့သည်။ ထိုနောက်မှသာ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းရန် ပြည်နယ်များစုပေါင်းခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။
- ဗမာဘုရင်များသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနယ်မြေကို မည်သည့်အချိန်အခါကမှ အပြည့်အဝမသိမ်းပိုက်၊ မထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့ပေ။
- ဗြိတိသျှများက သိမ်းပိုက်လိုက်သည့်အခါ ဗြိတိသျှများသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနယ်မြေများကို ဗမာပြည်မနှင့် မတူညီသည့် ပုံစံဖြင့် သီးခြားစီ ပိုင်းခြားအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။
- ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအဖြစ် အမှန်တကယ် စုစည်းတည်ဆောက်ပေးခဲ့သည်က ပင်လုံသဘောတူညီမှု သည်သာလျှင် ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများသည် လွတ်လပ်ရေးမနေ့အမြန် ရရှိလိုသောကြောင့် ဗမာပြည်မနှင့်ပူးပေါင်းရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုရလျှင် ပြည်ထောင်စုသည် နဂိုမူလ သီးခြားအချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ကြသည့် လူအုပ်စုများအကြား သဘောတူညီချက်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ရလဒ် ဖြစ်သည်။
- သည့်အပြင် အချို့လူမျိုးစုများက ပင်လုံစာချုပ်တွင် ပါဝင် သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ခြင်း မရှိကြပေ။ ထိုသူတို့က သီးခြားနေရန် ဆန္ဒရှိခဲ့ကြသည်။ (သည်အတွက် မေးစရာရှိသည်က ယခုလက်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်မှနေပြီး ၎င်း (ပြည်နယ်လူမျိုးစုများ) တို့သည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပူးပေါင်းကြဖို့ သဘောထား ရှိပါသလား။)
- ထိုရှုမြင်ချက်များအရ ပြည်နယ်များတွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခွင့် ရှိပါသည်။ ထိုအခွင့်အရေးကို ပြည်ထောင်စုသို့ ပေးအပ်လိုက်ခြင်း မရှိခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

၃။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်နယ် နှင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများက မည်သို့ကွာခြားချက်များ ရှိနေသနည်း?

- တပ်မတော်ဘက်မှ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခွင့်အား ဖွင့်ပေးလိုက်ပြီး ဖြစ်သည်။
- သို့ပေမဲ့ ၎င်းတို့က ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ချိတ်ဆက်မှုရှိရမည် ဟူ၍လည်း အခိုင်အမာ ဆိုပြန်ပါသည်။
- ထို ပြည်နယ် နှင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ကိုက်ညီမှုရှိနေရမည် ဆိုသည့် သတ်မှတ်ချက်သည် ကမ္ဘာတဝန်းလုံးတွင် အတူအတူပင် ဆိုထားပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ ထို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိနေရမည်က မည်သည်ကိုဆိုလိုပါသနည်း ဆိုသည်ကို ရှင်းလင်းနေရန် လိုပါသည်။

ပြည်ထောင်စု ပြဌာန်းချက်များ

- အနည်းငယ်သော ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပြည်နယ်အစိုးရ များ လိုက်နာရမည့် ဖွဲ့စည်းမှု (Structures) များကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုရေး တွင် လွှတ်တော်တရပ်တည်း (သို့) နှစ် ရပ်ထားရှိရမည်။ ပြည်နယ်များကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ဖြေလျော့ ပေး/မပေး၊ ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကို ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကရွေးချယ်မည် (သို့) ပြည်နယ်လူထုများ က တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်မည် စသည့် အချက်များကို သတ်မှတ် ရေးဆွဲ ပြဌာန်းထား လေ့ရှိပါသည်။
- ဆိုရသေးလျှင် ထိုစနစ်များတွင် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာကို အထူးတလည် ပြဌာန်း ဖော်ပြနေခြင်း မျိုးဖြစ်ပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ထိုစနစ်မျိုးတွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရန်အတွက် အကြောင်းအရာ အနည်း ငယ်သာ ကျန်ရှိနေတော့မည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အတိုင်းအတာ (Constitutional Space) သည် မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်နေပေတော့မည်။ ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အကုန် ဆုံးဖြတ် ပြဌာန်းထားပြီးသား ဖြစ်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

- ပြည်ထောင်စုကသာ ထို စနစ်အတိုင်းကျင့်သုံးပြဌာန်းထားနေမည်ဆိုလျှင် ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးသည် ဘာမျှ အကျိုးရှိမည် မဟုတ်ပေ။ ပြည်နယ် လူထုများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အား ကိုယ်တိုင် ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်း ပေးမထားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာပြည်၏ ပြည်ထောင်စု ပြဌာန်းချက်များ

- ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသများ၏ အစိုးရဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံများကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖော်ပြထားပြီးဖြစ်သည့်အတွက် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအတွက် ဘာမျှ (သို့) မဖြစ်စလောက်သာ ရေးဆွဲပြဌာန်း ရန်ကျန်ရှိနေပါသည်။
- တနည်းအားဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပ ဒေရေးဆွဲရန် အကြောင်း မဖြစ်စလောက်သာ ကျန်ရှိနေသည် ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေနှင့်လည်း အရေးကြီးသည့်အချက်များကို ထည့်သွင်း ရေးဆွဲစရာမရှိတော့သည့်အတွက်ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- ထိုအကြောင်းကြောင့် တပ်မတော်အနေဖြင့် ပြည်နယ်များဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခွင့်ကို ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံနှင့်အညီပေးအပ်နေသည်ဆိုလျှင် ထို အခွင့်အရေးပေးအပ်ခြင်းသည် ဘာမျှမပါသော ပေးအပ်ခြင်း သက်သက်ပင်ဖြစ်သည်။
- သည်အတွက်ကြောင့် ယခု ပို့ချချက်၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခွင့်ရှိသည့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးအတွက် ဟူ၍ မှတ်ကြရအောင်ပါ။ သို့မှသာလျှင် ယခု ဆွေးနွေးချက်များသည် အဓိပ္ပာယ်ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စု ပြဌာန်းချက်များ သဘောသဘာဝ

- ဆိုရအုံးမည်ဆိုလျှင် အခြေခံအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရေးအတွက် အချို့သော ယေဘုယျ ညွှန်ကြားချက် ကိုသာ ပြဌာန်းဖော်ပြထားသည်။
- ဥပမာအားဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် “ပြည်နယ်များသည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျသော လူထုအစိုးရဖွဲ့စည်းမှုမျိုးရှိရမည်” ဟူ၍သာ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- ထိုကဲ့သို့ ယေဘုယျဆန်ဆန်ပြဌာန်းချက်များသည် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာများက လက်ခံထားသည့် ကျင့်စဉ်များကို လက်ခံကျေနပ်နေရေးနှင့် ပြည်နယ်များအတူတကွပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်မှုများအတွက် ကောင်းသောအနေအထားမျိုး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- သို့ပေမဲ့လည်း ထိုကဲ့သို့ အတော်ပင် ယေဘုယျဆန်ဆန်ပြဌာန်းချက်သည် ပြည်နယ်များကို လွတ်လပ်ခွင့် အများအပြား ပေးထားခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်အတွက် ထိုအခြင်းအရာသည် အရေးကြီးပါသည်။

မြန်မာပြည်၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ

- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းရေးမည့်သူများအားလုံး လက်ခံနိုင်လောက်သည့် လမ်းညွှန် အခြေခံမူများကို တင်ပြပေးပါရန် အင်စီအေ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် အဖွဲ့များက အကူအညီတောင်းလာပါသည်။
- ထို အခြေခံမူများကို လက်ရှိ ပြည်နယ်များ၏ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြဌာန်းထားသည့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲ ထည့်သွင်း ပေါင်းစပ်လိုက်၍ရနိုင်ပါသည်။

ခြားနားချက်

- ပြည်နယ်များအားလုံးအနေဖြင့် ထို လမ်းညွှန်အခြေခံမူများကို လိုက်နာသင့်သည်ဆိုပေမဲ့ ထိုမူများကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးရာတွင် ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု သည့်အပြင် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပင် ကွဲပြားနေ၍ ရပါသည်။
- အထူးသဖြင့် ပြည်နယ်အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်သည့်နေရာတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ နည်းတူ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရမည်ဆိုသည့် အကြောင်းပြချက်လုံးလုံး မရှိပေ။ ပြည်နယ်များသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီကြပေ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့သည် မတူညီသည့် အစိုးရသဏ္ဌာန်များ ရှိနေကြရမည် ဖြစ်သည်။
- အကယ်၍ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံက ယေဘုယျပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့် ပြည်နယ်များကို ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံ ရေးဆွဲခွင့်ပြုထားသည်ဆိုလျှင် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့ နှစ်သက်ရာ အစိုးရပုံစံမျိုး (ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့်မတူပဲ) ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။
- ဤနေရာတွင် ၎င်းတို့ (ပြည်နယ်များ) သည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် ညီညွတ်မှု ရှိနေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံက ပြည်နယ်အစိုးရများကို တပုံစံတည်း ဖြစ်နေရမည် ဟူ၍ ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

(က) ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ ခြားနားချက်

- ဥပမာအနေဖြင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတော်တော်များများသည် ပြည်ထောင်စုတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ဥပဒေပြုရေးစနစ် (Bicameralism) ကျင့်သုံးကြပါသည်။ အောက်လွှတ်တော်သည် လူဦးရေကို ကိုယ်စားပြုပြီး အထက်လွှတ်တော်သည် နယ်မြေဒေသများကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။
- ထို ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်ပင် ပြည်နယ်များသည် ဥပဒေပြုရေး လွှတ်တော် တစ်ရပ်တည်း ထားရှိကြ ပြန်ပါသည်။ ပြည်နယ်များသည် နယ်မြေအရ အထူး တည် ကွဲပြားနေသည် မဟုတ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- ဂျာမနီတွင်ဆိုလျှင် Bremen မြို့တော် ပြည်နယ် (City State) လွှတ်တော် နှင့် ပြည်ထောင်စု အောက်လွှတ်တော်တို့သည် သက်တမ်းအရ လေးနှစ် ဖြစ် သော်လည်း ကျန်ပြည်နယ်များလွှတ်တော် သက်တမ်းသည် ငါးနှစ် ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေဆိုင်ရာ ခြားနားချက်

ထိုနည်းတူပင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအချို့တွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့်ပတ်သက်ပြီး ကွဲပြား ခြားနား ကြပါသည်။

- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် နှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို မတူညီသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြပါသည်။
- ပြည်နယ်တခု နှင့် တခုသည်လည်း မတူညီသော ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပုံ နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးကြပါသည်။
- အချို့တွင် ပြည်နယ်များမှ မတူညီသောနည်းလမ်းများဖြင့် ပြည်ထောင်စု အဆင့် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်ပင် ရှိကြပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေဆိုင်ရာ နောက်ထပ်ခြားနားချက် - ဥပမာများ

ဆွစ်ဇာလန်တွင် -

- ပြည်ထောင်စုအထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကိုအများစုအနိုင်ရစနစ်ဖြင့်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပြီး အောက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အချိုးကျစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။
- ပြည်နယ်အချို့တွင်တော့ ၎င်းတို့၏ ပြည်နယ်လွှတ်တော် (တရပ်တည်း) ကိုယ်စားလှယ် များကို အများစုအနိုင်ရစနစ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် ကို သော်လည်း ကောင်း ကျင့်သုံးကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ Appenzell Innerrhoden နဲ့ Glarus ပြည်နယ်တို့ တွင် တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် လွှတ်တော် (Landsgemeinden) မျိုး ထားရှိ ကြပါသည်။

ဂျာမနီတွင် -

- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ရောနှောထားသောကိုယ်စားလှယ်များ အချိုးကျ ကိုယ်စားပြု (Mixed-member system) စနစ်ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ ဘာလင်၏ Brandenburg မြို့တော်နယ်က နှစ်လမ်းသွား ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ် (Parallel System) ကိုကျင့်သုံးပါသည်။
- Bremen ပြည်နယ်တွင်မူ နေရာတခုတည်းအတွက် ကိုယ်စားလှယ်တဦးမက ရွေးချယ် မဲပေးနိုင်သောစနစ် (cumulative voting system) ကို ကျင့်သုံးပါသည်။ ထိုစနစ်တွင် မဲဆန္ဒရှင်တဦးအနေဖြင့် ကြိုက်နှစ်သက်သည့်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ် မဲပေးနိုင်ရန်အတွက် ဆန္ဒမဲငါးခု ရရှိပါသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် -

- ပြည်ထောင်စု ကိုယ်စားလှယ်အများစုအား မဲအများဆုံးရသူ အနိုင်ရသည့် စနစ်ဖြင့် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ကြခြင်းဖြစ်သည်။
- သို့သော် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များမှာတွင်မူ အချိုးကျကိုယ်စားပြုသည့် စနစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အချို့ပြည်နယ်များတွင် ထိုစနစ်နှစ်ခု ရောကျင့်သုံးခြင်း ဖြင့်လည်းကောင်း ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအား ကွဲပြားစွာ ကျင့်သုံးနေကြပါသည်။
- ပြည်နယ်များမှ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ ကိုယ်စားလှယ်စေလွှတ်ရေး အတွက်သည်လည်းပဲ ပြည်နယ်တခုနှင့်တခု မတူညီသောရွေးကောက်တင်မြှောက်ပုံ နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးကြပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် Maine ပြည်နယ်သည် ပြည်ထောင်စုအတွက် ကိုယ်စားလှယ်ကို ကြိုက်နှစ်သက်သူဦးစားပေးရွေးချယ် မဲပေးသည့်စနစ် (Rank order system) ကိုကျင့်သုံးသော်လည်း

(ဂ) အုပ်ချုပ်ရေး ခြားနားချက်

- အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍတွင်လည်းပဲ ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ် မတူညီသည့်ပုံစံများ ရှိကြပါသည်။
- ဥပမာ အမေရိကန်တွင် နိုင်ငံသားများက လူပုဂ္ဂိုလ်တဦး (သမ္မတ) ကို ရွေးကောက် တင်မြှောက်ပြီး သမ္မတက ကျန်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ရပါသည်။
- ပြည်နယ်တွင်မူ အမှီအခိုကင်းသည့် အစိုးရရာထူးဌာနတခုချင်း (ပြည်နယ် ဝန်ကြီး၊ ဒု ဝန်ကြီးချုပ်၊ အစိုးရရှေ့နေချုပ်၊ စာရင်းစစ်ချုပ်နှင့် ပြည်နယ်အတွင်းရေးမှူး) အတွက် လူထုကသာ မတူညီသော ပါတီများထဲက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ကြပါသည်။
- ဥပမာ ဆွစ်ဇာလန်တွင် အဖွဲ့ဝင် ၇ ဦး ပါသော ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ကို ဖက်ဒရယ် လွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရသော်လည်း ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ဝင် အားလုံးနီးပါးကို လူထုကသာ တိုက်ရိုက် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

(ဃ) တရားရေး ခြားနားချက်

- တရားရေးစနစ်မှာပင်သည်လည်းပဲ အချို့နေရာများတွင် ကွဲပြားကြပါသည်။
- ဥပမာ အမေရိကန်တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးများကို သမ္မတကနေပြီး တသက်တာ သက်တမ်းအတွက် ခန့်အပ်ပါသည်။ ပြည်နယ်တရားသူကြီးများကိုမူ သတ်မှတ် ထားသည့် သက်တမ်းကာလအတွက် လူထုမှ ရွေးကောက် တင်မြှောက်ပါသည်။

(င) တဦးချင်းအခွင့်အရေးများ

- ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအနေဖြင့် မတူညီကြသော တဦးချင်း အခွင့်အရေးများ နှင့်ပတ်သက်ပြီး ကာကွယ်ပေးကြမည် ဖြစ်သည်။
- ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံကနေပြီး အခြေခံကျသည့် ပြဌာန်းထားခြင်းမျိုးကိုထားရှိ ပါသည်။ ထိုထဲက ပြဌာန်းထားသည့် အခြေခံအကျဆုံး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာကို ပြည်ထောင်စုရော၊ ပြည်နယ်များက လေးစားလိုက်နာကြရပါသည်။
- သို့သော် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံများမှ နောက်ထပ်အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာကို ဖြည့်စွက် ထည့်သွင်း ပြဌာန်းထားလေ့ရှိပါသည်။

- အမေရိကန်တွင် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကနေပြီး တန်းတူသောပညာရေး အတွက် အခွင့်အရေးကို မပြဌာန်းထားပေးသော်လည်း ပြည်နယ်တွင်မူ ထိုကိစ္စကို အကာကွယ်ပေး ပြဌာန်းထားပါသည်။

ကွဲပြားသည့် ပုံစံများ

- ချုပ်ဆိုရလျှင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ကွဲပြား၍ရှိပါသည်။
- အကြောင်းရင်းကိစ္စက ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ လက်တွေ့ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြည်ထောင်စု၏ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုနှင့် မည်သို့မျှ မတူညီနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။
- ထိုခြားနားချက်များဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ပြည်နယ်အစိုးရများအနေဖြင့် ပြည်သူ များ နှင့် ပို၍နီးကပ်သော အနေအထားတွင်ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကွဲပြားသည့် ကျင့်သုံးမှုပုံစံများသည် သိပ်ပြီးအန္တရာယ်ရှိလှသည် မဟုတ်ပေ။

ကွဲပြားသည်များ (Variations)

- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် ပို၍လွယ်ကူကြပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် အန္တရာယ်မရှိ ဟူ၍ ယူဆနိုင်စရာ အကြောင်းရှိပါသည်။
- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် လူထုဆန္ဒခံယူခြင်း၊ ကမကထပြုခြင်း စသည့် တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီကို ကျင့်သုံးရေးအတွက် ခွင့်ပြုထားကြပါသည်။ လူထုနှင့် ပို၍နီးကပ်နေသောကြောင့် ဟူ၍ ယူဆနိုင်ပါသည်။
- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် သဘာဝအားဖြင့် အပြန်အလှန် ထိန်းထေ သည့်လုပ်ဆောင်မှု ပြည်ထောင်စုနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် နည်းပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအရ ကိစ္စရပ်များကို ပိုပြီးလွယ်ကူအောင် ဆောင်ရွက်ပြီးစီးနိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အန္တရာယ်နည်းသောကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများထက်

ရှည်လျားပြီး အသေးစိတ်ရေးသားထားလေ့ရှိပါသည်။ အချိန်ကာလကြာလာသည်နှင့်အမျှ ပိုပြီးရှည်လျား လာတတ်သည့် သဘောရှိပါသည်။ ထိုအခြင်းအရာများသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံများအနေဖြင့် ပြင်ဆင် ပြောင်းလဲရန် ပိုလွယ်ကူနေသောကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

- အချို့ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်မူ ပြည်နယ်အစိုးရအနေနှင့် အတိအကျ လိုက်နာရမည့် ပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ဥပမာ - ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ကျင့်သုံး ရမည်။ ပြည်သူ့အကြွေး (ချေးငွေရယူခြင်း) များ ကန့်သတ်ရမည် စသည် ၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပိုပြီး ပြုလွယ်ပြင်လွယ် ဖြစ်ခြင်းမျိုးကို လိုအပ်သောကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံထက် အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးသည့်အနေအထားတွင်ရှိပါသည်။ ဒေသ၊ မြေပြင်အခြေအနေ သဘောသဘာဝကို ကောင်းစွာ ပိုမိုနားလည်နေသောကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- အထက်ပါကွဲပြားသည့် ပုံစံများအားလုံးသည် (မြန်မာ) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအတွက် ကျိုးကြောင်းစီလျော်မှုရှိနေမည် ဖြစ်သည်။ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် လွယ်ကူခြင်း၊ တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီ၊ ပိုမိုရှင်းသော အစိုးရဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ ရှည်လျားပြီး အသေးစိတ်ကျသည့် မူဝါဒဆိုင်ရာလမ်းညွှန်ချက်များ၊ ပိုမို ပြည့်စုံသော အခွင့်အရေးများ။

အလေးနက်ထားရမှာသည်

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုမူကြမ်းရေးဆွဲသူများ စဉ်းစား သည်နှင့် မတူညီသည့် အကြောင်းအရာများကို အလေးနက်ထားရပါမည်။

- ပြည်ထောင်စုမူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုတဝန်းအခြေအနေနှင့် ယှဉ်၍ စဉ်းစားရမည် ဖြစ်သော်လည်း ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ပြည်နယ်အနေအထားများကို အထူး အလေးထား ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းတို့ ပြုရမည် ဖြစ်သည်။
- ပြည်ထောင်စုမူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းရှိ နိုင်ငံသားများ၏ အမြင် သဘောထားနှင့် စံတန်ဖိုးများကို ထင်ဟပ်နေစေရမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်မူကြမ်းပြုစုသူများသည် ပြည်နယ်အတွင်းရှိ ပြည်နယ်သားများ အမြင်သဘောထားနှင့် စံတန်ဖိုးများကို အလေးနက် ထားရမည် ဖြစ်သည်။

(၄)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ဖော်ပြရမည့်အကြောင်းအရာ နှင့် ပြဌာန်းဥပဒေဖြင့်ဖော်ပြနိုင်သည့် အကြောင်းအရာ

What Goes in a Constitution and What Goes in Statutes?

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ကွဲပြားခြားနားကြပါသည်။

- ၁။ ပြည်သူလူထုတိုင်းသည် မိမိတို့ကိုအုပ်ချုပ်မည့်အစိုးရကို ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်၊
ကန့်သတ်ပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုကို ပြည်သူလူထုကသာ
ရေးဆွဲ၊ ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။
- ဆိုလိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံရေးသမားများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို
ဖွဲ့စည်းမှုအရ ထိန်းသိမ်း ကန့်သတ်နိုင်ရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။
 - လူထုများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏အစိုးရပေါ်တွင် ကန့်သတ်ချက်များထားရှိသင့်
သည်။ အစိုးရများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားများကို ရှေ့တန်းတင်လာ
နိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် လူထုများ၏
အစိုးရအပေါ်တွင် လမ်းညွှန်မှုများ ဖော်ပြထားသော အရာဖြစ်သည်။

- ၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးသမားများက အတည်ပြု ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် ပြဌာန်းဥပဒေ (Statutes) များ၏ အပေါ် (အထက်) တွင်သာ ရှိရပါမည်။ သို့မဟုတ်ပါက နိုင်ငံရေးသမားများသည် ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒကို လျစ်လျူရှုပြီး မိမိတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ဦးစားပေးသော ဥပဒေများကိုသာ ပြဌာန်းကြမည်ဖြစ်ပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲ၍ မလွယ်ကူရပါ။ သို့မဟုတ်ပါက နိုင်ငံရေးသမားများသည် ပြည်သူလူထု၏ဆန္ဒအား လျစ်လျူရှုပြီး မိမိတို့၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံများကို ပြင်ဆင်မှုပြုလာနိုင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် မည်သည့်အရာများ ပါဝင်သင့်ပါသနည်း? So What Things Should Go into Constitutions?

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် သမားရိုးကျ ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများလည်း ရှိပါသည်။ ဥပမာ

- အာဏာပိုင်ခြားသတ်မှတ်ခြင်း၊ ဖယ်ဒရယ်စနစ်၊ တဦးချင်း အခွင့်အရေး
- စိစစ်ရမည့်စာရင်း (checklist)

ထို့အပြင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် လွှတ်တော်က အတည်ပြုနိုင်သော ပြဌာန်းဥပဒေ (Statute) တို့တွင် အချို့ အကြောင်းအရာများထည့်သွင်းရခြင်း၏ အခြေခံ အကြောင်းပြချက်ကိုလည်း နားလည်ရန် လိုအပ်သည်။ ထို အကြောင်းပြချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် လွှတ်တော်က အတည်ပြုနိုင်သော ပြဌာန်းဥပဒေတို့ ကွဲပြားခြားနားခြင်း၏ သွယ်ဝိုက်သော အဖြေဖြစ်ပါသည်။ ဤသည်မှာ -

- နိုင်ငံရေးသမားများအပေါ် မယုံကြည်ခြင်း
- ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် ခက်ခဲမှု

ယုံကြည်မှု နှင့် မယုံကြည်မှု

Trust and Distrust

- အကယ်၍ ကျွန်ုပ်တို့သည် သီးသန့်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးသမားများအား ယုံကြည်ရ၍ အာဏာကုန်အပ်နှင်းနိုင်မည်ဆိုပါက ထိုအကြောင်းအရာကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရန် မလိုအပ်ပေ။ နောင်တွင် လွှတ်တော်ကအတည်ပြု ပြဌာန်းနိုင်သော ဥပဒေအဖြစ် ထည့်သွင်းသတ်မှတ်နိုင်မည်။
- သို့သော် ကျွန်ုပ်တို့သည် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးသမားများကို မယုံကြည်ပါက ထိုအချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်း ပြဌာန်းသင့်သည်။
 - အချို့နိုင်ငံရေးသမားများသည် ပြည်သူလူထုအကျိုးကို ကြည့်ရှုရမည့်အစား မိမိတို့ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကိုသာ ကြည့်ရှုသောကြောင့် ထိုသူများအပေါ်တွင် ယုံကြည်၍မရနိုင်ပါ။ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်သည့် မည်သည့်အချိန်မျိုးတွင်မဆို ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကိုသာ ဦးစားပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။
 - ပုံမှန်အားဖြင့် အာဏာ နှင့် ငွေကြေးများ ခွဲဝေသည့်အချိန်တွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် နိုင်ငံရေး သမားများအား မယုံကြည်ပါ။ အာဏာကို နိုင်ငံရေးသမားများထံ တစုတစည်းတည်း ပေးထားခြင်းသည် ပြည်သူလူထု၏ အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်စေရုံမျှမက အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းမှု (Checks and Balances) ကို လျော့ကျစေပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားရှာမှုအား ပိုမိုအားကောင်းစေလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။
 - သမားရိုးကျစာရင်းထဲတွင် ပါဝင်သော အရာများအားလုံးသည် အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းမှု (Checks and balances) ကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။

တသတ်မတ်တည်းနှင့် ပြောင်းလဲနိုင်မှု

Permanence and Flexibility

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် မလွယ်ကူသောကြောင့် (နိုင်ငံရေး သမားများ၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားရှာမှု မရှိစေရန်အတွက်) ကျွန်ုပ်တို့သည် အမြဲတမ်း တသတ်မတ်တည်းဖြစ်စေလိုသောအရာများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်း သင့်ပါသည်။
- အကယ်၍ ကိစ္စရပ်များကို ပြုလွယ်ပြောင်းလွယ် ဖြစ်စေလိုပါက ၎င်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းခြင်း မပြုသင့်ပေ။ ထိုကိစ္စရပ်များအတွက် နိုင်ငံရေးသမားများအား ဆုံးဖြတ်ခိုင်းနိုင်ပါသည်။
- အောက်ပါ အခြေအနေရှိအချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်မဖော်ပြရပါ။
 - အချိန်ကာလကြာလာသည်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သည့်အရာများ (တချိန်ချိန်တွင် ပြောင်းလဲရလိမ့်မည်ဟု သိခြင်း)
 - အနာဂတ်တွင် ဤအကြောင်းအရာကိစ္စသည် မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်ကို လက်ရှိအချိန်ကာလတွင် မသိနိုင်သည့်အရာများ (သို့သော် တချိန်ချိန်တွင် ပြောင်းလဲနိုင်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆခြင်း)

ထိုအခြေအနေနှစ်ခုကြား လွန်ဆွဲမှု

Tension Between the Two

တခါတရံ -

- ကျွန်ုပ်တို့သည် နိုင်ငံရေးသမားများကို မယုံကြည်သည့်အတွက် အကြောင်းအရာများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းသည်။
- သို့သော် ထိုအကြောင်းအရာများသည် တချိန်ချိန်တွင် ပြောင်းလဲနိုင်သည်ဟု ထင်မြင် ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မထည့်သွင်းပေ။

ဥပမာဆိုရသော် - ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေ

- နိုင်ငံရေးသမားများသည် နိုင်ငံ၏ အကျိုးထက် မိမိတို့ရာထူးမြဲရေးကိုသာ ရွေးရှုသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ရွေးချယ်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းတို့ကိုအား မယုံကြည်ပါ။
- သို့သော် ခေတ်သစ် ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် မည်သို့သော ပြောင်းလဲမှုများ ရှိနေနိုင်သည်ကို မသိနိုင်သောကြောင့် ပြုပြင်နိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မျိုး အဖြစ် ထားရှိလိုကြသည်။

“အမြဲတမ်း တသတ်မှတ်တည်းဖြစ်စေလိုသော အရာများကို
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။”

“ကိစ္စရပ်များကို ပြုလွယ်ပြောင်းလွယ် ဖြစ်စေလိုပါက
၎င်းကိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းခြင်းမပြုသင့်ပေ။”

- မကြာခဏဆိုသလိုပင် မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှလူများကို ထိန်းချုပ်လိုသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်း ရေးဆွဲလိုကြသည်။ သို့သော် မည်ကဲ့သို့သော ရလဒ်များ ပေါ်ထွက်လာမည်ကို မသိနိုင်သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ထည့်သွင်းခြင်းမပြုဘဲ ပြောင်းလဲနိုင်သောကဏ္ဍအောက်တွင် (ပြဌာန်းနိုင်သောဥပဒေများအဖြစ်) ထည့်သွင်းသည်။
- ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့တွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်သောကဏ္ဍ နှင့် (နိုင်ငံရေးသမားများကို မယုံကြည်သောကြောင့်) ပုံသေတသတ်မှတ်တည်းထားလိုသောကဏ္ဍ ဟူ၍ စံတန်ဖိုးနှစ်မျိုးရှိသည်။ အကယ်၍ လွန်ဆွဲမှုများ ရှိလာပါကလည်း စံတန်ဖိုးနှစ်မျိုးစလုံးကို ကဏ္ဍတခုထဲ (in constitution or statutes) တွင် မထည့်သွင်းနိုင်ပါ။
- ထိုသို့ လွန်ဆွဲမှုများ ရှိလာသောအခါ မည်သို့ဖြေရှင်းရမည်ကို အသေးစိတ်လေ့လာဆုံးဖြတ်ရပါမည်။ မည်သည့်အရာက ပိုမိုအရေးကြီးမည်ကို အခြေခံကျကျ တွေးတောဆုံးဖြတ်ရပါမည်။ (ကိစ္စရပ်တခုချင်း၏ အခြေအနေ (context) နှင့် တန်ဖိုး (value) အပေါ် မူတည်၍ ဆုံးဖြတ်ကြရန်ဖြစ်သည်။)

(၅)

မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင်
ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြီး မည်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ
အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲ မည်နည်း?

**What Goes in a Union Constitution and What Goes in a State
Constitution?**

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတခုတွင် -

- အစိုးရ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှု
 - စိစစ်ရမည့်စာရင်း (Checklist)
 - ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး စသည်တို့၏ ဖွဲ့စည်းမှု
- အစိုးရအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ
 - လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းအခွင့်အရေးများ (Individual rights)
 - အများစုအခွင့်အရေး - ဒီမိုကရေစီ (Democracy)
 - စသည်ဖြင့်...
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ခိုင်မာတည်မြဲမှု (Entrenchment of the Constitution)
- အခြားပြည်ထောင်စုဥပဒေများထက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်အမြင့်ဆုံးဖြစ်မှု။

ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် -

- ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှု
 - စိစစ်ရမည့်စာရင်း (Checklist)
 - ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး စသည်တို့၏ ဖွဲ့စည်းမှု
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ
 - လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းအခွင့်အရေးများ (Individual rights)
 - အများစုအခွင့်အရေး - ဒီမိုကရေစီ(Democracy)
 - စသည်ဖြင့်...
- ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ခိုင်မာတည်မြဲမှု (Entrenchment of the Union Constitution)
- အခြားပြည်ထောင်စုဥပဒေများထက် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမြင့်ဆုံးဖြစ်မှု။

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် -

- ပြည်နယ်အစိုးရ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှု
 - စိစစ်ရမည့်စာရင်း (Checklist)
 - ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး စသည်တို့၏ ဖွဲ့စည်းမှု
- ပြည်နယ်အစိုးရအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ
 - လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းအခွင့်အရေးများ (Individual rights)
 - အများစုအခွင့်အရေး - ဒီမိုကရေစီ(Democracy)
 - စသည်ဖြင့်...
- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ခိုင်မာတည်မြဲမှု (Entrenchment of the Constitution)
- အခြားပြည်နယ်ဥပဒေများထက် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမြင့်ဆုံးဖြစ်မှု။

ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား ဆက်နွှယ်မှု (ဘယ်နေရာမှာလဲ?)

- ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေမှု
 - ပြည်ထောင်စု၏ သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ
 - ပြည်နယ်၏ သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ
 - ထပ်တူပြုအာဏာများ
 - ကြွင်းကျန်အာဏာများ
 - ဝင်ငွေခွဲဝေမှုနှင့် သယံဇာတခွဲဝေမှုတို့လည်း ပါဝင်သည်။
- ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်ကြားပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ အမြင့်ဆုံးအာဏာကို စိစစ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် -
 - ပြည်ထောင်စုကပဲအမြဲနိုင်သည်။
 - ပြည်နယ်ကပဲအမြဲနိုင်သည်။
 - အခြေအနေပေါ်တွင် မူတည်သည်။
- ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်ကြားပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်းအတွက်
 - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရား/ခုံရုံးလား?
 - ပေါင်းစပ် ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မရှင်တစ်ခုလား?
- လက်ရှိ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းများ၌ ၎င်းပြည်နယ်များအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာခွဲဝေ ခြင်းများပါရှိသည်။
- သို့သော် ပုံမှန်အားဖြင့် ၎င်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းသည် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါလေ့ရှိသည်။
- ထို့ကြောင့် ၎င်းသည် သီအိုရီအရ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းများ၌ ထည့်သွင်းရေးဆွဲ နိုင်သော်လည်း ၎င်းသည် ထူးခြားသည့်လုပ်ဆောင်ချက်နှင့် အဆင်မပြေသည့် လုပ်ဆောင်ချက်သာ ဖြစ်သည်။

အဘယ်ကြောင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သနည်း?

- ၁။ ၎င်းသည် အချိုးတူဖက်ဒရယ် (symmetrical federalism) စနစ်အတွက် လွယ်ကူစေသည်။
- ၂။ ၎င်းသည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်ကြား ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုကို လျော့နည်းစေသည်။

၁။ အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Symmetrical Federalism)

- အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်ထက် အားသာချက်များရှိသည်ကို လာမည့် အခန်းတွင် ရှင်းပြထားသည်။
- ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းကိစ္စရပ်များ ထည့်ထားလျှင် ၎င်းသည် ပြည်နယ်အသီးသီးအတွက် တူညီစေနိုင်သည်။
- သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ရေးဆွဲလျှင် ပြည်နယ်အသီးသီးက မတူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ထည့်သွင်းလာကြမည်။
 - ပြည်နယ်အချို့က အခြားပြည်နယ်ထက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုရှိနိုင်သည်။
 - ပြည်နယ်အသီးသီးသည် မတူညီသည့်လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်များအပေါ် တွင်လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ရှိလာနိုင်သည်။
 - လက်ရှိမူကြမ်းများတွင် ဤကဲ့သို့ရေးဆွဲထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ အလွန် ရှုပ်ထွေးပါသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ အချိုးတူနှင့် မချိုးမတူ (Federalism, symmetrical and asymmetrical)

- ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အစိုးရများကြား (ပြည်ထောင်စု အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ၊ ဒေသန္တရအစိုးရများအထိပင်) အာဏာခွဲဝေပိုင်းခြား ပေးထားသည့်စနစ် ဖြစ်သည်။
- အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုသည်မှာ ၎င်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်နယ်အစိုးရ တိုင်းအတွက် တူညီသောလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ခွဲဝေပိုင်းခြားပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။
- အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုသည်မှာ ၎င်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မတူညီသည့်ပြည်နယ် အစိုးရများအတွက် မတူညီသောလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ခွဲဝေပိုင်းခြားပေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။
- အချိုးတူ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားလုံးတွင် ပြည်နယ်များ အားလုံးကို တူညီသောလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ ပေးထားသည်။
- ၎င်းတူညီသောအာဏာများကို ပြည်နယ်များသည် မတူကွဲပြားစွာကျင့်သုံးနိုင်သည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်		ကရင်ပြည်နယ်	
ပြည်ထောင်စု	ပြည်နယ်	ပြည်ထောင်စု	ပြည်နယ်
A	X	A	X
B	Y		Y
C			Z
Z			B
			C

- အချိုးတူ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအချို့တွင် ပြည်နယ်များသည် မိမိတို့၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲခွင့်အာဏာရှိပြီး မိမိတို့၏ ပြည်နယ်အစိုးရများကိုလည်း ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိကြသည်။
- ထို့အပြင် မတူညီသောပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အလွန်ကွဲပြားခြားနားသောအစိုးရပုံစံ အမျိုးအစားများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။
- သို့သော် ၎င်းသည် အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်သာဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြည်နယ်အားလုံးသည် တူညီသောအာဏာများရှိပြီး ဤတူညီသောအာဏာကို မတူကွဲပြားစွာကျင့်သုံးခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။
- ထို့ကြောင့် ဤကဲ့သို့ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိခြင်းသည် ပြည်နယ်များကြား မတူညီကွဲပြားသည့် ပုံစံအမျိုးမျိုးများသာဖြစ်ပြီး အချိုးမတူဖက်ဒရယ် စနစ်အရ မဟုတ်ပါ။
- ဗမာပြည်လည်း ဤအချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကောင်းကောင်းကျင့်သုံးနိုင်သည်။

အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်ရှိ သိသာထင်ရှားသောပြဿနာများ

- ❑ ခက်ခဲရှုပ်ထွေးမှု- ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ်နှင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံသစ်များအတွက် အထူးပြဿနာတရပ် ဖြစ်သည်။
- ❑ တုံ့ပြန်မှုနှင့် မကျေနပ်မှု (Backlash and resentment)
- ❑ ပြည်နယ်ချင်းဆက်ဆံမှုဖြစ်သည့် အလျားလိုက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အခက်အခဲဖြစ်စေနိုင်သည်။ (ပြည်နယ်များအတူတကွအလုပ်မလုပ်နိုင်)
- ❑ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား အရေးဆိုရာ၌ ပြည်နယ်များအချင်းချင်းကြား အလျားလိုက်ပူးပေါင်း ထောက်ခံမှု ရရှိရေးတွင် ခက်ခဲနိုင်သည်။ ပြည်နယ်များကြား ဘုံအကြောင်းတရား မရှိနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။
- ❑ ဒေါင်လိုက် ဆောင်ရွက်မှုတွင်လည်း အခက်အခဲရှိသည်။ (ပြည်ထောင်စုသည် ပြည်နယ်များ လက်တွေ့အကျိုးရှိရေးအတွက် မည်သို့ ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ကို မသိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။)
- ❑ ဒေါင်လိုက် ဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ သမာသမတ် ရှိရန်ခက်ခဲနိုင်သည်။ (ပြည်ထောင်စုက ဖြစ်သလို အမြန်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် လျော့ရဲရဲလုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။)
- ❑ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကဏ္ဍတွင် ရှုပ်ထွေးနိုင်သည်။

အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်ရှိ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာပြဿနာများ (ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်မှသင်ခန်းစာများ)

- ❑ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် စုပေါင်းဘုံတပ်ဦး ဖွဲ့စည်းရန် လိုလိုလားလားရှိကြသည်။ သို့သော် တပ်မတော်သည် အားလုံးကို သွေးခွဲ အုပ်ချုပ် ခြယ်လှယ် (Divide and Conquer) လိုသည်။
- ❑ သီးခြားစီညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း(တဖွဲ့ချင်းညှိနှိုင်းခြင်း)လုပ်ငန်းစဉ်သည်တပ်မတော်အတွက် အချောင်ရခြင်းဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအတွက်တော့ ဒုက္ခရောက်စေသည်။ (တပ်မတော်သည် ဤအချက်ကိုသိပြီးဖြစ်သည်။)
- ❑ သီအိုရီအရတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အတူတကွညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။
- ❑ သို့သော် လက်တွေ့တွင် အလွန်ခက်ခဲသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးမှ ၎င်းတို့၏ ဆိုင်ရာအခြေအနေများ အလိုက် မတူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေရေးကို တောင်းဆိုလာနိုင်ပြီး အချင်းချင်း အက်ကြောင်းကွဲခြင်းကိစ္စများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။

၂။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေမှုအပေါ် ပဋိပက္ခများရှောင်လွှဲခြင်း

- ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် အာဏာပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီးသဘောတူထားရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။
- သို့မဟုတ်လျှင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်လာနိုင်ခြေမြင့်မားသည်။
- ဗမာပြည်တွင် ၎င်းကိုသဘောတူညီမှုမရှိပါက ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တပ်မတော်တို့သည် ပြည်နယ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းအား လျစ်လျူရှုထားမည်။
- သဘောတူညီချက်အတွက် ဖြစ်နိုင်ခြေ (၂) ခုရှိသည်။
 - ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားလုံးတို့တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းများ ပါဝင်ရေးဆွဲထားနိုင်သည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် အတူတူပင် ဖြစ်ရမည်။
 - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတခုတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားပြီး၊ အခြားဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းမရှိလျှင် ပထမထည့်သွင်းရေးဆွဲထား သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်သာ အတည်ဖြစ်သည်။

တထေရာတည်းဖြစ်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ

- တူညီသောလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတိုင်း (ပြည်ထောင်စုရော၊ ပြည်နယ်များပါ) ၌ ထည့်သွင်းရေးဆွဲမည်ဆိုလျှင်လည်း ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်ကွဲပြား၍ မရပါ။
- အမှန်စင်စစ်တွင် သဟဇာတဖြစ်ရေးသာလျှင် လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။
- ထို့ကြောင့် ဤမေးခွန်းအတွက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရလိမ့်မည်။ သို့သော် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲခြင်းသည် ပြဿနာ မဟုတ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် ဖော်ပြပြီးသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းကို ပြန်လည် ဖော်ပြခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။

တခုကဖော်ပြပြီး၊ တခုတွင်ဖော်ပြခြင်းမရှိ (One Speaks and One is Silent)

- တနည်းအားဖြင့် ပဋိပက္ခများရှောင်လွှဲရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်သည် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာခွဲဝေခြင်း (အဓိကအခန်းကဏ္ဍ) ကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းနိုင်ပြီး အခြားဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတရပ်သည် ၎င်းကို ဖော်ပြမထားပဲ ရှိနိုင်သည်။
- သီအိုရီအရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်ရပ်သည် တိတိကျကျလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ခွဲဝေခြင်းကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းနိုင်သည်။ (ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြခြင်း မရှိ (သို့) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြခြင်း မရှိ။ တနည်း မဟုတ် တနည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။)
- သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်တွင်သာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ တိတိကျကျ သတ်မှတ်ပြဌာန်း ထားရပေမည်။
- သို့သော် မည်သို့ပြုလုပ်ကြမည်နည်း? ဖြစ်နိုင်ခြေကတော့၊ စတင်ရေးဆွဲစဉ်ကတည်းက ဖွဲ့စည်းပုံ တရပ်ရပ်တွင် ဖော်ပြသတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိလင့်ကစား နောက်ပိုင်းတွင် အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံကပင်လျှင် မတူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကျင့်သုံးရန် ပြင်ဆင်ခြင်းများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ကွဲပြားခြားနားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းဖော်ပြထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ ၂ ရပ် ရှိလာနိုင်သည်။

လွှမ်းမိုးနိုင်သည့်ကဏ္ဍ၊ မလွှမ်းမိုးနိုင်သည့်ကဏ္ဍ နှင့် အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် အမြင့်ဆုံးအာဏာဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း (Supremacy Rule)

- ပဋိပက္ခများရှောင်ရှားနိုင်ရန်အတွက်တိကျရှင်းလင်းသော အမြင့်ဆုံးအာဏာဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း ရှိရန်လိုအပ်သည်။ ဤအမြင့်ဆုံးစည်းမျဉ်းသည် ပဋိပက္ခများ၌ မည်သူကအနိုင်ရသည်၊ တနည်းပြောရလျှင် အပြီးသတ် အဆုံးအဖြတ်ပေးပိုင်ခွင့် အမြင့်ဆုံးအာဏာကို မည်သူက လွှမ်းမိုးထားသည်ကို သတ်မှတ်သည်။
- လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အမြင့်ဆုံးအာဏာဆိုင်ရာစည်း မျဉ်းကို ထည့်သွင်း ပြဌာန်းနိုင်ပြီး၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုလည်း ခွဲဝေသတ်မှတ် နိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း ရှိသော ကြောင့်ဖြစ်သည်။

- သို့ဆိုလျှင် ၎င်းလွှမ်းမိုးနိုင်သည်ကဏ္ဍကို မည်သည့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဌာန်းသင့်သနည်း?။ မည်သည့် အမြင့်ဆုံးအာဏာဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းကို သတ်မှတ်သင့်သနည်း?။ ၎င်းသည် အရေးကြီးသည့် မေးရမည့် မေးခွန်းဖြစ်ပြီး ရိုးရှင်းပြီး ရှင်းလင်း ပြတ်သားနေရမည်။ ဤကဲ့သို့မဟုတ်လျှင် ပဋိပက္ခများစွာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။

အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် အမြင့်ဆုံးအာဏာဆိုင်ရာစည်းမျဉ်း - ဖြစ်နိုင်ခြေများ (Supremacy Rule)

- ၁။ အမြင့်ဆုံးအာဏာဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းသည် ပြည်နယ်တွင်ရှိသည် - ၎င်းစည်းမျဉ်းကို ပြည်နယ်မှာထားနိုင်လျှင် အလွန်ကောင်းသည်။ သို့သော် မိမိရဲ့ဆန္ဒအတိုင်းဖြစ်လာဖို့တော့ မမျှော်လင့်ပါနှင့်။
- ၂။ အမြင့်ဆုံးအာဏာဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းသည် ပြည်ထောင်စုတွင်ရှိသည် - အသုံးအများဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်သည်။
- ၃။ ၎င်းသည် အခြေအနေပေါ်တွင် မူတည်သည် -
 - တခါတရံတွင် ပြည်နယ်က အနိုင်ရရှိပြီး၊ တခါတရံတွင် ပြည်ထောင်စုက အနိုင်ရရှိသည်။ အကျိုးစီးပွား၏ ချိန်ခွင်လျှာ အပေါ်တွင်သာ မူတည်သည်။
 - ယေဘုယျ သဘောအရ ပြည်ထောင်စုသည်အမြဲတမ်း အနိုင်မရနိုင်ပါ။
 - သို့သော် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းအတွက်ဆိုလျှင် အကြံကောင်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် “ကိစ္စရပ်များအပေါ် မူတည်သည်” ဟု ထားခြင်းသည် မည်သည့်အခါမှ မရှင်းလင်းနိုင်ပေ။
 - လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများသည် ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမရှိလျှင် စစ်ပွဲများလည်း ပေါ်ပေါက်နိုင်သည်။
 - ထို့ကြောင့် လုပ်ငန်းစဉ် (၂) သို့သာ တွန်းပို့ခံရနိုင်သည် - အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် အမြင့်ဆုံးအာဏာသည် ပြည်ထောင်စုတွင်ရှိသည်။ ၎င်းသည် တကမ္ဘာလုံးက ကျင့်သုံးသည့် အလေ့အထဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

အကြံပြုချက်များ

- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် မတူညီသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းများ ပြဌာန်းခြင်း မပြုရန်။
- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် ပတ်သက်၍ (မိမိပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲနိုင်ရန်ကြိုးစားခြင်းထက်) ပြည်နယ်များကြား ဘုံသဘောတူနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ရေးဆွဲပုံဖော်ပြီး ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် ထည့်သွင်းအသုံးပြုနိုင်ရန် အားထုတ်ဖို့လိုအပ်သည်။
- လက်ရှိပြည်နယ်မူကြမ်းများတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းသည် အခြားမူကြမ်း ရေးဆွဲရေးကော်မတီများနှင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစိစစ်တည်းဖြတ်သူများအတွက် အဆိုပြုတင်သွင်းချက်ကဲ့သို့ သိမြင်စေရန်ဖြစ်သည်။
- ထို့အတူ ၎င်းအဆိုပြုတင်သွင်းချက်များကို မူကြမ်းမှပယ်ဖျက်ပြီး မူကြမ်း၏ ပူးတွဲပါဖော်ပြချက် နောက်ဆက်တွဲအဖြစ်ထားနိုင်သည်။
- ထို့အပြင် ဤကိစ္စရပ်များသည် အလွန်အရေးပါ သောကြောင့် မျှဝေဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်သည့် အခင်းအကျင်းများ မကြာမီအချိန်အတွင်း ပေါ်ပေါက်နိုင်ရန်လိုအပ်သည်။

ကဏ္ဍ (၂)

- VI. လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း (အပိုင်း ၁)
Division of competencies [Part. 1]
လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းပုံစံနှင့် နည်းလမ်းများ (အပိုင်း ၂)
Styles or Methods of Dividing Competencies [Part. 2]
မည်သည့်အခွင့်အာဏာမျိုးက ဘယ်ကိုသွားသလဲ? (အပိုင်း ၃)
Which Powers Where? [Part. 3]
- VII. ထပ်တူဖြစ်ခြင်း
Concurrency

(၆)

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများပိုင်းခြားခြင်း သတ်မှတ်ချက်

Division of Competencies Defined

- ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှနေပြီး ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်ကြား အခွင့်အာဏာများကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပေးရပါသည်။
- ပြည်ထောင်စု၏ ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ နှင့် ပြည်နယ်များ၏ ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို သတ်မှတ်ပေးလေ့ရှိပါသည်။
- သတ်သတ်မှတ်မှတ် အကြောင်းအရာကိစ္စတစ်ခုအား ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိခြင်းမျိုးကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ (Competency) ဟူ၍ သတ်မှတ်ပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ဤသို့ ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဆောင်ရွက်ပေးရပါသည်။

အပိုင်း (၁) ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းပုံစံ အမျိုးမျိုး

Different Divisions

- အချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အရေးကြီးသော အရေးကိစ္စရပ်များကို ပြည်ထောင်စုသို့ အပြီးသတ် လွှဲအပ်ပေးထားသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ဖွဲ့စည်းပုံမျိုးသည် လည်းပဲ ပြည်နယ်များကို အခွင့်အာဏာအချို့ကို ဖယ်ကျန်ပေးထားသည့်အတွက်ကြောင့် ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဟူ၍ ဆိုနိုင်ပါသေးသည်။ သို့သော် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကဲ့သော ဖက်ဒရယ်စနစ်မျိုး ဖြစ်ပါသည်။
- ဆန့်ကျင်ဘက်အနေဖြင့် အခြားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အရေးကြီးသည့်ကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်များသို့ အပ်နှင်းထားသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမျိုးသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုနည်းသော ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံဖြစ်ပါသည်။ ထို စနစ်မျိုးက မြန်မာပြည်အတွက် အကောင်းဆုံးဖြစ်ပေလိမ့်မည်။
- ပြည်နယ်များတွင် အခွင့်အာဏာအလုံအလောက်ရှိသလားဆိုသည်မှာ မှန်ကန်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်မှု (the right Division of Competencies) အပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် အခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် မြန်မာဖက်ဒရယ်စနစ် အတွက် အရေးအကြီးဆုံး အပိုင်းဖြစ်ပါသည်။ အသေအချာ အရေးစိုက်ရန် လိုပါသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရခြင်း အကြောင်းရင်းများ

Reasons for Dividing Competencies

- သတ်သတ်မှတ်မှတ် အရေးကိစ္စများကို ပြည်ထောင်စုသို့ပေးအပ်ခြင်းနှင့် ပြည်နယ် များသို့ ပေးအပ်ခြင်းတို့အတွက် အကြောင်းပြချက်ကောင်းများ ရှိပါသည်။
- တနည်းအားဖြင့် ချင့်ချိန်စဉ်းစားနိုင်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ထိုအကြောင်းရင်းကို တိုက်ခိုက်စရာမလိုပဲ ဆွေးနွေးနိုင်ပါသည်။
- လာမည့်အပိုင်းတွင် ဤအကြောင်းရင်းကိစ္စများကို ပြန်ပြောပါမည်။
- ဦးစွာ မူဘောင်ဆိုင်ရာ မှတ်ချက်အချို့ကို ပြောလိုပါသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်ခြားသတ်မှတ်ခြင်း၏
အခြေခံကျသော သဘောသဘာဝ

The Foundational Nature of the Division
of Competencies

- အယူအဆအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်ခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲသူများ အနေဖြင့် ကနဦး ဆုံးဖြတ်ရသည့် မေးခွန်းများပင် ဖြစ်ပါသည်။
- ပထမဦးစွာ မည်သည့် အခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုအား လွှဲအပ်ပေးမည်နည်းနှင့် မည်သည့်အခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်များတွင် ရှိစေမည်နည်း ဆိုသည်ကို ဆုံးဖြတ်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။
- ဤသို့ ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ပြည်နယ်ဗဟိုပြုရပ်ဝန်း (domain) တခုနှင့် ပြည်ထောင်စုဗဟိုပြုရပ်ဝန်း (domain) တခုကို ဖန်တီးရပါသည်။
- ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရန်အတွက် အစိုးရကိုလည်း ဖန်တီးရန် လိုအပ်လာ ပါသည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့်လည်း ပြည်ထောင်စု၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအတွင်းက အရေးကိစ္စများအတွက် ဦးတည်ရေးဆွဲမည် ဖြစ်သကဲ့သို့ ပြည်နယ်များသည်လည်း ထို့နည်းတူပင် ဆောင်ရွက်ကြမည် ဖြစ်သည်။

" လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်ခြား
သတ်မှတ်ခြင်းသည်
ဖက်ဒရယ်စနစ်
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
မူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့်
ကနဦး ဆုံးဖြတ်ရသည့်
မေးခွန်းများပင် ဖြစ်ပါသည်။ "

ဘယ်လဲ?

Where?

- ယေဘုယျအားဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအတွင်း ဖော်ပြရပါသည်။
- ထိုကဲ့သို့ လုပ်ရခြင်းအတွက် အကြောင်းပြချက်ကောင်းလည်း ရှိပါသည်။
- လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသတ်မှတ်ပိုင်းခြားခြင်းသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတွင်းလည်း ဖော်ပြထားနိုင်သည်။ သို့သော် သေချာသည်က ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ ကဖော်ပြထားသည်နှင့် အတူတူပင် ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

အဘယ်ကြောင့် (လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကို)
ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်
ထည့်သွင်းထားရသနည်း?

Why in the Union Constitution?

၁။ ရှုပ်ထွေးမှုနှင့် ပွတ်တိုက်မှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန်

Avoiding Confusion and Conflict

- ပထမဦးဆုံးအနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းတွင် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့သည် ချိတ်ဆက်ညီညွတ်မှုရှိနေရေးသည် အရေးကြီးပါသည်။
- အကယ်၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံတွင်တမျိုး၊ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံတွင်တမျိုး မတူကွဲပြား ဖော်ပြထားနေလျှင် ရှုပ်ထွေးမှုနှင့် ပွတ်တိုက်မှုတို့ ဖြစ်ပေါ်နေမည် ဖြစ်သည်။
- လုပ်ပိုင်ခွင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးကိစ္စတစ်ခုကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသော်လည်း ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိ (Silent ဖြစ်နေ) ပါက ၎င်းအခြေအနေမျိုးတွင် ရှုပ်ထွေးမှုနှင့် ပြဿနာများပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပါသေးသည်။
- ထို့ကြောင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကိုပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံတွင်ထည့်သွင်း ဖော်ပြရပါမည်။ ထို့နည်းတူ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံများတွင်လည်း ဖော်ပြထားနိုင်ပါသည်။

သို့သော် အကြောင်း အရာကိစ္စရပ်တို့သည် တူညီနေရမည် ဖြစ်ပါသည်။

- လက်ရှိပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းအတော်တော်များများတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ခြုံငုံပြောရလျှင် ထိုအခြင်းအရာက ပြဿနာတော့ မဟုတ်ပေ။
- သို့သော် ပြည်နယ်များတွင် ထိုသို့ဖော်ပြထားမည်ဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖော်ပြထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲပစ်ရန် လိုအပ်လာပါသည်။ သို့မှသာလျှင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံကဖော်ပြထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိနေမည် ဖြစ်သည်။
- ထိုအကြောင်းကြောင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံကဖော်ပြထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြောင်းလဲပစ် နိုင်ရန်အတွက် ပြင်ဆင်ချက်များအဆိုပြုလွှာ ပြုစုထားဖို့က အမှန်တကယ်ပင် အရေးကြီးလာပါသည်။
- တနည်းအားဖြင့်ဆိုရလျှင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲ ထည့်သွင်းထားရန်နှင့် မပြီးပေ။ ထို အတွက် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲပစ်ရန် လိုပါသည်။

အဘယ်ကြောင့် (လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကို) ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားရသနည်း?

Why in the Union Constitution?

၂။ ပြည်နယ်အားလုံး၏ တန်းတူ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အာမခံသေချာစေခြင်း

Securing Equal Self-Determination for the States

- မြန်မာပြည်တွင် လူမျိုးစုများ ပြည်နယ်အားလုံး (ဗမာပြည်နယ်အပါအဝင်) တန်းတူ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိသည် ဆိုသည်ကို သံမိဌာန်ချလက်ခံခဲ့ ကြသည်မှာ ဆယ်စုနှစ်များစွာပင် ရှိသွားပြီး ဖြစ်သည်။
- တနည်းအားဖြင့် ပြည်နယ်များအားလုံး တန်းတူအခွင့်အာဏာရှိသည်။ မည်သည့်ပြည်နယ်ကမှ ပထမတန်းစားပြည်နယ်၊ ဒုတိယတန်းစားပြည်နယ်ဟု သတ်မှတ်၍ မရပေ။
- ပြည်နယ်များအကြား တန်းတူမှုမရှိခြင်းက မညီမျှမှုနှင့် ပွတ်တိုက်မှုပြဿနာများကို ဖြစ်ပေါ်စေမည် ဖြစ်သည်။
- ဆိုလိုသည်မှာမတူညီသည့်ပြည်နယ်များအားလုံးတွင်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း

သည် အတူတူပင် ဖြစ်ရပါမည်။ ပြည်နယ်တခုက အခြားပြည်နယ်တခုထက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ပိုရှိသည်မျိုး မဖြစ်ရပေ။

- သို့သော် အကယ်၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသတ်မှတ်ခြင်းက အတူတူပင်ဖြစ်နေရမည်ဆိုလျှင် ဤသည်ကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံတွင် ဖော်ပြထားမှသာ ဖြစ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးကို အာဏာသက်ရောက်စေနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။
- တနည်းအားဖြင့် တန်းတူ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အာမခံသေချာစေနိုင်သည့် တခုတည်းသော နည်းလမ်းက -
 - တူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း (တန်းတူရည်တူ ဖက်ဒရယ်စနစ်) ကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲ ထည့်သွင်းဖော်ပြသော နည်းလမ်းပင် ဖြစ်သည်။

တန်းတူရည်တူဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးရခြင်း အခြားအကြောင်းရင်း

Other Reasons for Symmetrical Federalism

- အကယ်၍ ပြည်နယ်များအား မတူညီသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို သတ်မှတ်ပေးရေး ဆောင်ရွက်မည်ဆိုလျှင် ပြည်နယ်များနှင့် သီးခြားစီညှိနှိုင်းရမှုမျိုး လုပ်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအခြင်းအရာက ခွဲခြားပြီးအုပ်ချုပ်ခြင်း (Divide and Conquer) မျိုးကို ဦးတည်စေမည် ဖြစ်သည်။
- ပြည်နယ်များတွင် မတူညီသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ရှိနေမည်ဆိုလျှင် တန်းတူရည်တူ ဖက်ဒရယ်စနစ်ထက် ပိုတောင် ရှုပ်ထွေးစေမည့်အပြင် ဤသည်က ဗဟိုအစိုးရကိုသာ အကျိုးရှိစေမည် ဖြစ်သည်။

တန်းတူရည်တူဖက်ဒရယ်စနစ်က ပြည်နယ်အစိုးရအချို့အတွက် နစ်နာမှုရှိစေနိုင်သလား? - မရှိနိုင်ပါ။

Will symmetrical federalism be a problem for some state governments? No.

- အကယ်၍ ပြည်နယ်တစ်ခုက သတ်မှတ်ပေးထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအချို့ကို ကျင့်သုံးရန် အဆင့်သင့်မဖြစ်သေးဘူးဆိုလျှင် ၎င်းတို့အနေနှင့် ထိုအခွင့်အာဏာများကို လောလောဆယ် မကျင့်သုံးသေးပဲ နေနိုင်ပါသည်။
- တဖြည်းဖြည်း ထိုအခွင့်အာဏာများကို ကျင့်သုံးနိုင်သည့်အခြေအနေ ရှိလာပါလိမ့်မည်။
- ထို့အပြင် ထိုအခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုသို့ ၎င်းတို့ကိုယ်စား ကျင့်သုံးပေးရန် ယာယီ လွှဲအပ်ထားနိုင်သည့် နည်းလမ်းလည်းရှိပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ ပြည်နယ်တစ်ခုက မကျင့်သုံးနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာများကို အစကနဦးကတည်းက ပြည်ထောင်စုသို့အပ်နှံထားပြီးသားဆိုလျှင်လည်း အဆင်ပြေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်မှသာ ပြည်နယ်က ထို ပြည်ထောင်စုသို့အပ်နှံခွင့်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြန်လည်ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့သော အချိန်အခါမျိုးတွင်မှ ဆိုလျှင် ပြည်နယ်များ၏ ညှိနှိုင်းရယူနိုင်သည့်အခြေအနေသည်လည်း အတော့်ကိုပင် အားနည်းနေမည် ဖြစ်သည်။

ယခုဆွေးနွေးချက်အတွက် အဆုံးသတ်ရလဒ်

The End Product of this Workshop

ထို့ကြောင့် ယခုဆွေးနွေးချက်၏ အဆုံးသတ်ရလဒ်သည်

- ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်နိုင်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်ချက်များ အဆိုပြုလွှာတစ်ခု ပြုစုနိုင်ရေး။
- ထို အဆိုပြုလွှာက ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ထားသည်ကို ပြောင်းလဲစေနိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- ပြည်နယ်များကို အရေးပါသည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုပေးအပ်ရေး။
- ပြည်နယ်များအားလုံးကို တူညီသည့် အရေးပါသောကိစ္စရပ်များကိုပေးအပ်ရေး။

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း နှင့် အာဏာရှုမြင်ချက်များ

Division of Competencies and Dimensions of Power

- လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားခြင်းသည် ပြည်နယ်များနှင့်သက်ဆိုင်သောအရေးကိစ္စများ အား ပြည်နယ်များ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိနေစေရေး သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။
- သို့သော် ပြည်နယ်များလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသောကိစ္စရပ်များအဖြစ်သတ်မှတ်ပြီးသည့်တိုင် ထို ကိစ္စရပ်များအတွက် မည်သို့သောအခွင့်အာဏာမျိုး ပြည်နယ်များတွင် ရှိပါသနည်း? မည်သို့သော အာဏာရှုမြင်ချက် (Dimension of power) မျိုးနည်း?
- ဤနေရာတွင် အခြေခံ အာဏာရှုမြင်ချက် ၃ ချက် ရှိပါသည်။
 - ဥပဒေပြုရေး - ထိုသို့သော ကိစ္စရပ်များအတွက် ဥပဒေပြုနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ
 - အုပ်ချုပ်ရေး - ထိုပြဌာန်းလိုက်သည့်ဥပဒေများကို အာဏာတည်စေနိုင်သော အခွင့်အာဏာ
 - တရားရေး - ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်သည့် ဥပဒေများအရ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အရေးအခင်းများ အပေါ် တရားစီရင်နိုင်သော အခွင့်အာဏာ
- အမှန်တကယ်အားဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားခြင်းသည် သတ်မှတ်ထားသည့် ကိစ္စရပ်အပေါ် မည်ကဲ့သို့သော အခွင့်အာဏာမျိုးရှိသနည်းဆိုသည်ကို ပြောမထားပေ။ သီးခြားထပ်ဖြေရှင်းရမည့် မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။
- ထိုသတ်မှတ်ထားသည့်ကိစ္စရပ်များအပေါ်ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ဥပဒေပြုနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာသာရှိသည်၊ စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာသာရှိသည်၊ သို့မဟုတ် တရားစီရင်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာသာရှိသည်၊ ဒါမှမဟုတ် အချို့ ရောယှက်နေသည့် အခွင့်အာဏာရှိသည် စသဖြင့်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ထိုအာဏာသုံးရပ်ရှိနေထားဖို့ အရေးကြီးပါသည်။ ယခုလောလောဆယ် (၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ) တွင် ထိုသို့ ရှိမနေသေးပေ။

နှစ်ခုလုံးလိုအပ်သည် !

We need both!

- တနည်းအားဖြင့် အကြောင်းအရာကိစ္စရပ်အများအပြားအတွက် အခွင့်အာဏာရှိရန်နှင့်မရပေ။ ထိုကိစ္စရပ်များအပေါ် မည်သို့သောအာဏာမျိုးဆိုသည့် အာဏာရှုမြင်ချက် (၃) ရပ်လုံးလည်း ရှိနေထားရန် လိုပါသည်။ ထို့အတွက် နောက်ထပ် (ဖွဲ့စည်းပုံ) ပြင်ဆင် ပြောင်းလဲစရာများ ရှိနေပါသည်။
- ပြည်နယ်များအတွက် အမှန်တကယ်အရေးကြီးသည့် အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်များအပေါ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအလုံအလောက် မရဘဲနှင့် ထိုအာဏာရှုမြင်ချက်သုံးရပ် (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး) ရှိနေမည်ဆိုလည်း ဤသည်မှာ (ပြည်နယ်များအတွက်) အကျိုးဖြစ်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

ဆွေးနွေးချက် နှင့် မေးခွန်း

- (ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကျော်လွန်ခြင်းမရှိဘဲ ပြည်နယ်များဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပိုင်ခွင့်ရှိသည် ဆိုတဲ့ ဆွေးနွေးချက်လည်းရှိနေတော့) လက်ရှိ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဘောင်အတွင်းက အခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း (Division of Competencies) ကို စဉ်းစားလုပ်ဆောင်ရမှာလား?
- နိုင်ငံက ဘယ်လိုဖွဲ့စည်းပုံစံမျိုးလဲဆိုတာမသိနိုင်သေးဘဲ ပြည်နယ်နဲ့ ပြည်ထောင်စုကြား ဘယ်လို အခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်မလဲ?
 - အခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဘောင်အတွင်းက စဉ်းစားလုပ်ဆောင်ဖို့မဟုတ်ပါဘူး။ ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့ ပြည်နယ်တွေမှာ ဘယ်လိုအခွင့် အာဏာမျိုးကိုရယူမလဲ ဆိုတာကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ထားဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။
 - တနည်းအားဖြင့်ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့ ဘယ်လိုအခွင့်အာဏာမျိုးကို ရယူမလဲဆိုတာကို ပြည်နယ်တွေအချင်းချင်းကြား ဦးစွာစဉ်းစားဆုံးဖြတ် ဘုံသဘောတူညီမှုရယူထားဖို့လိုပါတယ်။ ပြည်ထောင်စုကို ဘယ်လိုအခွင့်အာဏာမျိုးကို (ဘာကြောင့်) ပေးမယ်၊ ပြည်နယ်တွေမှာ ဘယ်လိုအခွင့်အာဏာမျိုးကို (ဘာကြောင့်) ရယူမယ်ဆိုတာကို (အကြောင်းပြချက်အပါဝင်) စဉ်းစားဆုံးဖြတ် သတ်မှတ်ထားဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

- ပြည်နယ်တွေမှာတူညီတဲ့ အခွင့်အာဏာတွေရှိကြပေမဲ့ ကျင့်သုံး အကောင်အထည် ဖော်တဲ့အခါမှာ ပြည်နယ်တွေအကြား ကွဲပြားမှုရှိနိုင်ပါတယ်။ ဥပမာ ပြည်နယ် တိုင်း (ပြည်နယ်) ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲပြဌာန်းပိုင်ခွင့်က ပြည်နယ်အားလုံးအတွက် တန်းတူအခွင့်အရေးဖြစ်ပေမဲ့ ပြည်နယ်တခုချင်းသူတို့ရဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံကိုရေးဆွဲတဲ့ ပုံစံချင်းက တူညီမှာတော့မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါဟာ ပြဿနာတော့မဟုတ်ပါဘူး။ ပြည်နယ်တွေအားလုံး (ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ ပြဌာန်းချက်အရ) အခွင့်အာဏာ အတူတူရှိနေကြပြီးသားပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်နယ်တခုက ဒီအခွင့်အာဏာထဲက အချို့ကို ကျင့်သုံးဖို့အဆင်သင့် မဖြစ်သေးဘူး/ကျင့်သုံးနိုင်စွမ်း မရှိသေးဘူး ဆိုရင် ကိုယ်စား ကျင့်သုံးအကောင် အထည်ဖော်ပေးဖို့ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ (သို့) အခြား အဖွဲ့အစည်း တခုခုကို ခေတ္တကျင့်သုံးစေနိုင်ပါတယ်။ အဆင်သင့် ဖြစ်တဲ့အခါ အဲဒီပြည်နယ် ကနေပြီး ပြန်လည်ရယူ ကျင့်သုံးနိုင်ပါတယ်။
- ပြည်ထောင်စု/ပြည်နယ်တွေရဲ့ အခွင့်အာဏာတွေကို ဇယားတွေနဲ့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရဲ့ ပုဒ်မ၊ စာပိုဒ်တွေနဲ့လည်း ဖော်ပြထားတာဖြစ်ပါတယ်။

အပိုင်း (၂) လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းပုံစံနှင့် နည်းလမ်းများ Styles or Methods of Dividing Competencies

၁။ သီးသန့်အာဏာစာရင်း

- ပြည်နယ်အာဏာများ
- ပြည်ထောင်စုအာဏာများ

၂။ ထပ်တူပြုအာဏာများ

- သာမန်စာရင်းများ
- ဂျာမနီပုံစံဖက်ဒရယ်စနစ်
- ကိစ္စရပ်အပေါ် အသေးစိတ် စီစဉ်သတ်မှတ်ခြင်း

၃။ ကြွင်းကျန်အာဏာများ

၁။ သီးသန့်အာဏာ စာရင်းများ Exclusive Power Lists

- အကြောင်းအရာကိစ္စများအပေါ် အခြေပြု ပိုင်းခြားခြင်း
- ပုံမှန်အားဖြင့် ဇယားများအားဖြင့် သို့မဟုတ် နောက်ဆက်တွဲအဖြစ်ဖော်ပြ
 - ဇယား (၁) သည် ပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်အာဏာစာရင်းများကို ဖော်ပြ
 - ဇယား (၂) သည် ပြည်နယ်များ၏ သီးသန့်အာဏာစာရင်းများကိုဖော်ပြ
- ထို့ကြောင့် ထိုဇယားများကို ပြင်ဆင်ရန် လုပ်ရပါမည်။
- A သည် ပြည်ထောင်စုနှင့်သက်ဆိုင်သည်။ B သည် ပြည်နယ်နှင့် သက်ဆိုင်သည်။
- သဘောတရားအရ ရှိရင်းသည်။
- A နှင့် ပတ်သက်သည့် ဥပဒေများတွက် ဗဟိုအစိုးရတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။
 - B ဥပဒေအတွက်ဆိုလျှင် ပြည်နယ်များတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။

သို့သော် လက်တွေ့တွင် ရှုပ်ထွေးပါသည်။

But in practice, complicated

- ဥပဒေတရပ်နှင့် “သက်ဆိုင်သော” ဆိုသည်နေရာတွင် ?
- ဆိုပါစို့ နိုင်ငံခြားရေးကို ပြည်ထောင်စုအား ပေးထားသည်။
 - ထိုနောက် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ရေးကို နိုင်ငံခြားရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည်ဆိုပြီး ထိုအတွက် ပြည်ထောင်စုက ဥပဒေပြဌာန်းသည်။
 - သိပ်ကို ဒေါသထွက်စရာကောင်းမည်မှာ အသေအချာပင်။ သို့သော် ဤနေရာတွင် ထိုအတွက် (ဥပဒေကြောင်းအရ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပေးရန် လိုအပ်လာပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုဥပဒေတရပ်က ကိစ္စရပ်တစ်ခုထက်ပိုပြီး သက်ဆိုင်သည်။ ကိစ္စရပ် တစ်ခုသည် ပြည်နယ်တွင် အခွင့်အာဏာရှိပြီး၊ အခြားတစ်ခုသည် ပြည်ထောင်စုတွင် အာဏာရှိသည်အနေအထားမျိုး။ ဆိုပါစို့ - “ပြည်ပဈေးကွက်အတွက် မြန်မာပြည်သူလူထုကနေပြီး ကျောက်စိမ်းကိုမထုတ်လုပ်နိုင်ဘူး”။ ထို့ကြောင့် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးအတွက်
 - ပြည်ထောင်စုမှ ဥပဒေပြဌာန်းမည်လား? အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် လိုပြန်ပါသည်။
 - ထိုသို့ အနေအထားမျိုးတွင် ပြည်နယ်များမှနေပြီး ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေကို ပြဌာန်းမည်ဆိုလျှင်ကော?
 - အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပေးရန်အပြင် အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင် စည်းမျဉ်း (Supremacy Rule) ကိုသတ်မှတ်ရန် လိုလာပြီဖြစ်သည်။

၂။ ထပ်တူပြုအာဏာများ

Concurrent Powers

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကိစ္စရပ်အချို့သည် ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်တို့တွင် တူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိကြပါသည်။
- ထပ်တူပြုအာဏာနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များက ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေများပြဌာန်းခြင်းအားဖြင့် ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှုရှိပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်အကြား ထပ်တူပြုအာဏာများနှင့်ပတ်သက်ပြီးဆက်နွှယ်မှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအနေဖြင့် တိတိပပပြဌာန်းထားရန်လိုအပ်ပါသည်။
- ထိုအတွက် ချဉ်းကပ်ရန် နည်းလမ်းသုံးသွယ်ရှိပါသည်။

ထပ်တူပြုအာဏာ - သာမန်စာရင်းများ

Concurrent Powers: Simple Lists

- ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်တို့သည် ဇယားအားဖြင့် ဖော်ပြပါ စာရင်းရှိကိစ္စရပ်များအပေါ်တွင် တူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိကြပါသည်။
- သို့သော် ထိုထပ်တူပြုအာဏာရှိကြသော “သက်ဆိုင်ရာ” ကိစ္စရပ်များအပေါ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များက ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေများပြဌာန်းမည်ဆိုပါက မည်သို့ဖြစ်မည်နည်း?
- သာမန်စာရင်းများအနေနှင့်က ထိုအတွက် ဖြေရှင်းရန် နည်းလမ်း ပေးထားမည် မဟုတ်ပေ။ ထိုထပ်တူပြု အာဏာနှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်ကြား ဆက်နွှယ်မှုကို သာမန်စာရင်းအနေဖြင့် ရှင်းလင်းထားခြင်းမျိုး ဘာမျှ မရှိပေ။
- ထို့ကြောင့် ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ် လာနိုင်မည့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန် အတွက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသူ (Interpreter) နှင့် အမြင့်ဆုံး အာဏာပိုင်သတ်မှတ်ခြင်း (Supremacy rule) တို့ လိုအပ်လာပါသည်။

" ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန်အတွက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသူ (Interpreter) နှင့် အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်သတ်မှတ်ခြင်း (Supremacy rule) တို့ လိုအပ်လာပါသည်။ "

ထပ်တူပြုအာဏာ - ဂျာမနီပုံစံဖက်ဒရယ်စနစ်

Concurrent Powers: “German-Style” Federalism

- ကိစ္စရပ်တခုအပေါ်တွင် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များက ထပ်တူ အခွင့်အာဏာရှိကြသော်လည်း လက်တွေ့ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ၎င်းတို့ကို သီးခြားစီ အခန်းကဏ္ဍ များ သတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။
- တိတိပပဆိုရလျှင် ပြည်ထောင်စုမှ အကြောင်းအရာကိစ္စရပ်အတွက် မူဝါဒအကြမ်းဖျင်းကို သတ်မှတ်ပြီး ပြည်နယ်များက ထိုကိစ္စရပ်တခုတည်းအပေါ်တွင် (မိမိပြည်နယ်အခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေသည့်) အသေးစိတ်ဥပဒေပြဌာန်းခြင်းထိုမှုကို ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ကိုဆောင်ရွက်ပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ပြည်နယ်တွင်းအခြေအနေများနှင့် ကိုက်ညီသည့် မူဝါဒများကို ကျင့်သုံးနိုင်သည့်အပြင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ဒေသန္တရအကြား ကြားခံအနေဖြင့်လည်း ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။
- အောက်ပါအခြေအနေများပေါ်မူတည်၍ ဂျာမနီတွင် အထက်ပါအတိုင်း ထပ်တူပြုအာဏာကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ပါသည်။
 - ပြည်နယ်လူထုများက ထပ်တူပြုအာဏာရှိသော ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်ထောင်စုမှ အကြမ်းဖျင်းမူဝါဒ (General policy) ချမှတ်ခြင်းကို လက်ခံနိုင်သောအခါ
 - ပြည်နယ်များကို ထိုထပ်တူပြုကိစ္စရပ်များအတွက် အသေးစိတ်မူဝါဒများနှင့် ထိုမူဝါဒကို ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်စေလိုသောအခါ
- သို့သော် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအနေဖြင့် အကြမ်းဖျင်းမူဝါဒချသည်မျိုးမျှသာမဟုတ်ဘဲ အသေးစိတ်စီမံ ဆောင်ရွက်လာတာမျိုးလည်း လုပ်လာနိုင်ပါသည်။ ထဲထဲဝင်ဝင် ထိန်းချုပ်ဆောင်ရွက်လာခြင်းမျိုး (detail creep)။
- ထို့အတွက်ကြောင့် မည်သည်က အကြမ်းဖျင်း (General) နှင့် မည်သည်က တိတိကျကျ (Specific) ဆိုသည်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် လိုအပ်လာပါသည်။
- ဂျာမနီတွင်လည်းပဲ ထိုအခြင်းအရာသည် သိပ်အဆင်ပြေလှသည်တော့ မဟုတ်ပေ။

ထပ်တူပြုအာဏာ - သတ်သတ်မှတ်မှတ်ကိစ္စရပ်အပေါ် စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုများ

Concurrent Powers: Subject-Specific Arrangements

- အချို့ကိစ္စရပ်များသည် အထူးပင်အရေးကြီးသကဲ့သို့ နည်းပညာရပ်ဆန်သောကြောင့် တိတိကျကျ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လာပါသည်။
- ထိုအစီအစဉ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားလေ့ရှိပါသည်။
- ထိုအစီအစဉ်များသည် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်တို့၏ အခွင့်အာဏာဆက်နွှယ်မှုများကို အထူး လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများနှင့်အတူ အသေးစိတ်ရေးသားဖော်ပြထားလေ့ရှိပါသည်။
- အခွန်ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်းနှင့် အရင်းအမြစ်များခွဲဝေခြင်းတို့သည် ထင်ရှားပါသည့် ဥပမာများဖြစ်ကြပါသည်။
- အခွန်ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်းအစီအမံတွင် ပါဝင်လေ့ရှိသည်က
 - ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား တိတိကျကျခွဲဝေထားသော အခွန်ဝင်ငွေများ
 - ပြည်နယ်များအသီးသီးသို့ တိတိကျကျ သတ်မှတ်ပိုင်းခြားခြင်း
 - ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် ထည့်သွင်းဖော်ပြချက်များ
 - အခွန်ဝင်ငွေများအားမည်သို့စုစည်းမည်နှင့် မည်သို့ ပြန်လည်ခွဲဝေမည် စသည့် ထည့်သွင်း ဖော်ပြချက်များ

၃။ ကြွင်းကျန်အာဏာများ

Residual Powers

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှနေပြီး ပြည်ထောင်စု (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်များသို့ အကြောင်းအရာကိစ္စရပ်တစ်ခုခုအား အခွင့်အာဏာပေးအပ်ထားခြင်းကို “အပ်နှင်းထားသော” အခွင့်အာဏာ (assigned power) ဟူ၍ ခေါ်ပါသည်။
- ယခုအချိန်အထိ သတ်သတ်မှတ်မှတ်အကြောင်းအရာကိစ္စရပ်များ အပ်နှင်းခြင်းနည်းလမ်း တော်တော်များများကို ဆွေးနွေးလာခဲ့ကြပြီးဖြစ်ပါသည်။
- ကိစ္စရပ်များကို မည်မျှပင် အပ်နှင်းထားစေကာမူ ကြွင်းကျန်သောအခွင့်အာဏာအချို့ သည် အမြဲရှိနေ တတ်ပါသည်။

- ထိုကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအနေဖြင့် ကြွင်းကျန်အာဏာနှင့်ပတ်သက်၍ ဖော်ပြချက်တခု အမြဲထည့်သွင်းထားသင့်ပါသည်။ ကြွင်းကျန်အာဏာကို ပြည်ထောင်စု (သို့) ပြည်နယ်ကို အပ်နှင်းမည်လား (သို့) ပုံစံတမျိုးမျိုးဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ထားမည်လားဆိုသည်မျိုး ဖြစ်သည်။

အနှစ်ချုပ်

Summary

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထိုကဲ့သို့ အခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကိုဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက မေးခွန်းများကို ဖြေဆိုရန် လိုပါမည်။

- မည်ကဲ့သို့သော အကြောင်းအရာကိစ္စရပ်များကို ပြည်ထောင်စုသို့ လုံးလုံးလျားလျား အပ်နှင်းထားမည်နည်း?
- ပြည်နယ်များကို မည်သို့သော ကိစ္စရပ်များကို လုံးလုံးအပ်နှင်းထားမည်နည်း?
- မည်ကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများကို ထပ်တူညီတူ အပ်နှင်းထားမည်နည်း?
 - ထပ်တူပြု အခွင့်အာဏာများထဲက မည်သည့်ကိစ္စရပ်များကို သာမန်စာရင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြမည်နည်း? မည်သည့်အကြောင်းအရာများကို (အငြင်းပွားမှုများ ရှိလာသောအခါ) အမြင့်ဆုံးအာဏာကျင့်သုံးသောကိစ္စရပ်များအဖြစ် ဖော်ပြထား မည်နည်း?
 - ထပ်တူပြုအာဏာများကို ဂျာမနီပုံစံဖက်ဒရယ်စနစ်ကဲ့သို့လည်း ကျင့်သုံး၍ ရပါသည်။
 - ထပ်တူပြုအခွင့်အာဏာများထဲက မည်သည့်ကိစ္စရပ်ကို တိတိကျကျ သတ်မှတ် စီစဉ်ဆောင်ရွက်မည်နည်း?
- မည်သည့်အစိုးရအစိတ်အပိုင်းက (ပြည်ထောင်စုလား သို့မဟုတ် ပြည်နယ်လား) ကြွင်းကျန်အာဏာကို ရယူသင့်သနည်း?
- မည်သို့သော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသူ (ခုံရုံး) မျိုးကိုထားရှိမည်နည်း?
- မည်သို့သော အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်စည်းမျဉ်း (Supremacy rule) မျိုးကို သတ်မှတ်ထားမည်နည်း?

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း -

(ပြည်ထောင်စု) နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို ပြည်ထောင်စုက သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်မှာလား? ပြည်နယ်က သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်မှာလား?

- အစောပိုင်းကပြောခဲ့သလို အကြောင်းအရာကိစ္စရပ်တွေကို အသေးစိတ်သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ရမယ့် ကဏ္ဍထဲပါဝင်မှာ ဖြစ်တယ်။ ဒီကိစ္စရပ်ကိုတော့ ခေါင်းစဉ်တခုအနေနဲ့ အကျယ်တဝင့်ရှင်းဖို့လိုပါမယ်။
- နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနဲ့ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတခုနဲ့တခု သတ်မှတ်ကြပုံခြင်းကမတူကြပါဘူး။
- တော်တော်များများတူညီတာတခုက (ပြည်ထောင်စု) နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းအတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ပြီး၊ ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းအတွက် ပြည်နယ် အစိုးရတွေက သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ပါတယ်။
- နိုင်ငံအချို့မှာ (ပြည်ထောင်စု) နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းအတွက်ရော ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်း အတွက်ကိုရော ပြည်ထောင်စုအစိုးရကပဲ သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ပါတယ်။
- နိုင်ငံတချို့ကြတော့ ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို ပြည်နယ်အစိုးရတွေက သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ပါတယ်။ ဆွစ်ဇာလန်က အထင်ရှားဆုံး ဥပမာဖြစ်ပါတယ်။ ဆွစ်ဇာလန်မှာ နိုင်ငံသားဖြစ်ဖို့က ဦးစွာ ပြည်နယ် (Canton) သား ဖြစ်ဖို့လိုပါတယ်။ ၁၈၆၅ ခုနှစ် မတိုင်ခင်အထိ အမေရိကန်လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်း ကျင့်သုံးခဲ့ပါတယ်။
- နိုင်ငံတခုချင်းစီက မိမိအခြေအနေနဲ့ လိုက်လျောညီထွေ ကျင့်သုံးလို့ရပါတယ်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး/အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသူ (Interpreter) ကို ဘယ်လိုဖွဲ့စည်းမလဲ? သူ့ရဲ့ သက်တမ်းကို ဘယ်လိုကန့်သတ်ထားရမလဲ?

- လက်ရှိမှာတော့ (မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးကို အနိုင်ရပါတီ အစိုးရက လွှမ်းမိုးထားတာမျိုးဖြစ်နေပါတယ်။ အမြင် ၂ ချက် ကိုပြောလိုပါတယ်။
၁။ (ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတခု၏) ခုံရုံးသည် ဖက်ဒရယ်/ ပြည်ထောင်စုနဲ့ ပြည်နယ်ကြား ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်တွေကိုသာ ကိုင်တွယ်သင့်ပါတယ်။
၂။ ဖက်ဒရယ်ကိစ္စရပ်တွေကို ကိုင်တွယ်မည့် ခုံရုံးကို ဖွဲ့စည်းဖို့ ပြည်နယ်အစိုးရတွေမှာ အခွင့်အာဏာရှိသင့်ပါတယ်။

အပိုင်း (၃)

မည်သည့်အခွင့်အာဏာမျိုးက ဘယ်ကိုသွားသလဲ?

Which powers where?

- ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များကို အခွင့်အာဏာ သီးခြားစီ အပ်နှင်းရခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ မတူညီသော စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်းကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုသည် တပြည်လုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ဦးတည်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အားသာချက်ရှိသကဲ့သို့၊
- ပြည်နယ်များသည်လည်း လူထုနှင့်အနီးကပ်ဆုံးသော အနေအထားမျိုးတွင် ဆောင်ရွက်နိုင်သော အားသာချက်မျိုးရှိပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတာဝန်

Union Jobs

မည်သို့သော လုပ်ငန်းတာဝန်မျိုးက ပြည်ထောင်စုတာဝန် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသနည်း?

- ညီညွတ်မှု (Unity) ကိုလိုအပ်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်မျိုး - တနည်းအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုတာဝန် တစုတစည်းထဲ အတူတကွလုပ်ရမည့် ကိစ္စရပ်မျိုး။
- တသားတည်းဖြစ်မှု (Uniformity) ကို လိုအပ်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်မျိုး - တနည်းအားဖြင့် ဥပဒေတရပ်သည် ပြည်ထောင်စုတာဝန်လုံးတွင်အာဏာတည်စေသည်မျိုး၊ နိုင်ငံသားများအားလုံးအတွက် ထိုဥပဒေတရပ်တည်းဖြင့်ကျင့်သုံးစေသည့် ကိစ္စရပ်မျိုး။
- လျှံထွက်လာသည့် သက်ရောက်မှုများကို (Controlling Spillovers) ကိုထိန်းချုပ်ရန် လိုအပ်သည့် ဆောင်ရွက်မှုမျိုး - ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်နယ်တခု၏ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုကြောင့် အခြားပြည်နယ်တခုကို ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေသည်မျိုးမဖြစ်ရအောင် ထိန်းချုပ်ရန်လိုအပ်သည့် ကိစ္စရပ်မျိုး။

ပြည်နယ်တာဝန်

State Jobs

မည်သို့သောဆောင်ရွက်မှုမျိုးက လူထုနှင့်အနီးကပ်ဆုံးဖြစ်နေရန် လိုအပ်ပါသနည်း?

- ဒေသခံ/ယဉ်ကျေးမှုအုပ်စုများကို ပြည်ထောင်စုတွင်အာဏာရှိသော အုပ်စုများ၏လွှမ်းမိုးမှုမှ အကာအကွယ်ပေးရန် (လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကား၊ ရောယှက်နေသည့်အချို့ စသည်)။
- ပြည်ထောင်စုတွင် အာဏာရှိသောအုပ်စုများ၏ ဒေသခံ လူအုပ်စုများကို ဖိနှိပ်မှု သို့မဟုတ် မလို မုန်းထားမှု ပြုခြင်းမှ အကာအကွယ်ပေးရန်။ (ဒေသခံ လူအုပ်စုများနှင့် ပြည်ထောင်စုရှိ လူအုပ်စုများသည် တခုတည်းသော ယဉ်ကျေးမှုအုပ်စုဝင်များ ဖြစ်သည်ဆိုလျှင်တောင်မှ အကာအကွယ် ပေးဖို့လိုအပ်ပါသည်။)
- အုပ်စုအသီးသီးကို အစိုးရအဖွဲ့ဆောင်ရွက်မှုတွင် ပိုမိုပါဝင်လာအောင်၊ ပါဝင်ခွင့်ရှိလာအောင် မြှင့်တင် ပေးရန်လိုအပ်ခြင်း။
- ဒေသခံ လူထုများသည် ၎င်းတို့၏အခြေအနေ လိုအပ်ချက်များကို ၎င်းတို့သည်သာ အသိဆုံး ဖြစ်နေတတ် သောကြောင့် ထိုအနေအထားကို ကောင်းကောင်းအသုံးပြုနိုင် ရန်လိုပါသည်။
- လျင်မြန်သည့်တိုးတက်မှုနှင့်အတူ တဖက်တွင် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို အလျန်မြန်ဆုံး ပြန်ထိန်းချုပ် ကုစားနိုင်ရန်။
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို အကျင့်ပျက်ခြစားမှုမှလည်းကောင်း၊ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကို လည်းကောင်း မလုပ်စေရန် စစ်ဆေးထိန်းကျောင်းမှုပြုရန်။

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့် ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ဦးစီးဆောင်ရွက်မှု

The Primacy of State Governments in a Fully Federal State

- ပြည်နယ်အစိုးရများသည် အခြေခံကျကျအရေးပါသည့် သို့မဟုတ် အထွေထွေအရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်များကို ဦးစီးဆောင်ရွက်ပါသည်။
 - လူထုများနှင့် အထူးသဖြင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်း
 - တာဝန်ယူရသည့် အတိုင်းအတာ
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရများသည် သာမန်ထက်ပိုသည့် အစိုးရများဖြစ်ကြသည်။
 - ပြည်နယ်များအနေနှင့် ဆောင်ရွက်၍မရနိုင်သည့် အရေးကိစ္စရပ်များကိုသာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ကိုဆောင်ရွက်ရန် အပ်နှင်းသင့်ပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုတာဝန်အတွက် ဦးတည် ဆောင်ရွက်ရန်လိုသည့် ကိစ္စရပ်မျိုး။
 - သက်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် အစိုးရအစိတ်အပိုင်းက ဦးစီးဆောင်ရွက်ရေး (principle of subsidiarity)။

စစ်မှန်သည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ နောက်ခံယူဆချက်များ

Background Assumptions in a Fully Federal State

- အခြေခံယူဆကြတာသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရတွင် အာဏာမရှိပေ။
 - ထိုယူဆချက်ကို တန်ပြန်နိုင်သည်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရအပ်နှင်းထားသည့် အခွင့်အာဏာများအရ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဆောင်ရွက်ပါသည် ဟူ၍။
- ဆန့်ကျင်ဘက် ယူဆချက်အရ ပြည်နယ်များတွင် အာဏာရှိသည်။ (မူလအာဏာပိုင်ရှင်များဖြစ်သည်။)
 - ထိုယူဆချက်ကို တန်ပြန်နိုင်သည်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုသို့ အပြည့်အဝ အပ်နှင်းလိုက်ပြီးသည့်ကိစ္စရပ်အတွက် ပြည်နယ်များတွင် အခွင့်အာဏာမရှိပါ ဟူ၍။

စစ်မှန်သည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ မူလဇာစ်မြစ်

The Origin Story of a Fully Federal State

- ၁။ လူထုကဦးစွာတည်ရှိသည်။ လူထုနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အကြောင်းရင်းကိစ္စရပ်အားလုံး အတွက် လူထုတွင် အာဏာရှိသည်။
- ၂။ ထို့နောက် လူထုမှ ပြည် (state) ကိုဖန်တီးသည်။ ၎င်းတို့၏ အာဏာများကို ပြည်နယ်များသို့ အပ်နှင်းလိုက်ကြသည်။
- ၃။ ပြည်နယ်များက တဖန် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို ဖန်တီးပြီး အထူးသတ်မှတ်ထားသည့် (ပြည်နယ်များက မစွမ်းဆောင်နိုင်သည့်) အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုသို့ အပ်နှင်းလိုက်ကြပြန်သည်။
- ၄။ သို့သော် ပြည်နယ်များတွင် ပြည်ထောင်စုကို သတ်သတ်မှတ်မှတ်နှင့် အပ်နှင်းလိုက်သည့် အာဏာများမှလွဲ၍ ကျန်သည့် (ကြွင်းကျန်အာဏာ) အားလုံး ရှိနေသေးသည်။

ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတွက် ဦးတည်ရန်လိုသည့် - ပြည်ထောင်စုကိစ္စရပ်များ

Union Subject Matters: Those that Require a Nationwide Approach

- ညီညွတ်မှု (Unity)
- တသားတည်းဖြစ်မှု (Uniformity)
- လျှံထွက်သက်ရောက်လာနိုင်သည်များကို ထိန်းချုပ်ခြင်း (Controlling Spillovers)

ညီညွတ်မှု

- နိုင်ငံတခုအတွက် စည်းလုံးညီညွတ်မှုရှိရေးက အရေးကြီးပါသည်။ တလုံးတဝတည်း၊ တသံတည်း၊ စုစည်းစည်း စသည်။
- အဓိကသည် ညီညွတ်မှုက အင်အားကိုဖြစ်စေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည်သာလျှင် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးလွှမ်းခြုံနိုင်သည့် စုစည်းမှုမျိုးကို လုပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအနေနှင့်လည်း ပြည်ထောင်စုတဝန်း စုစည်းညီညွတ်စေမည့် ကိစ္စမျိုးကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်

ပေးအပ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံခြားရေးနှင့် ပြည်ပရန်ကို ကာကွယ်ရမည့် လုံခြုံရေးကိစ္စ။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု (consistently) ရှိနေမည်ဆိုလျှင် ပြည်နယ်များအနေဖြင့်လည်း ထို နိုင်ငံခြားရေးကိစ္စ၊ ကာကွယ်ရေးကိစ္စတို့တွင် စွမ်းဆောင်နိုင်သည့် (subsidiary) ကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။

တသားတည်းဖြစ်မှု

- တသားတည်းဖြစ်မှု (uniformity) ဆိုသည်မှာ ဥပဒေတရပ်ကို ပြည်ထောင်စုတဝန်းရှိ လူတိုင်းအတွက် တသားတည်း တန်းတူနည်းတူကျင့်သုံးခြင်းကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- စုစည်းညီညွတ်မှုနှင့် ကွဲပြားပါသည်။ တသားတည်းဖြစ်မှုသည် ဥပဒေတရပ်ကို ပြည်ထောင်စုတဝန်းရှိ မတူညီကွဲပြားသည့်လူအုပ်စု၊ နေရာဒေသအသီးသီးသို့ တပုံစံတည်းကျင့်သုံး အာဏာ သက်ရောက်စေခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည်သာလျှင် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတွက် စီရင်ပိုင်ခွင့် (Jurisdiction) ရှိသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည်သာလျှင် ပြည်ထောင်စု တဝန်းလုံးသို့ ဥပဒေများကို ထုတ်ပြန်ကြေညာ (Promulgate) နိုင်သည်။
- ထို့အကြောင်းကြောင့် ဥပဒေများသည် တပုံစံတည်းဖြစ်ရန် လိုပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ရှိနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- မေးခွန်းက - မည်သို့သော ကိစ္စရပ်မျိုးက တပုံစံတည်း ဖြစ်ရန် လိုအပ်သနည်း? တသားတည်းဖြစ်မှုကို မည်သို့သော အချိန်အခါမျိုးတွင် လိုအပ်သနည်း?

မည်သို့သောအချိန်မျိုးတွင် တသားတည်းဖြစ်ရန် လိုအပ်သနည်း?

When do we need uniformity?

- ထိုအခြင်းအရာအတွက် မြန်မာနိုင်ငံသားများအပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများတွင် အကြောင်းရင်း ၂ ရပ်အပေါ် အခြေပြုကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- ပထမအကြောင်းရင်း - ထိရောက်မှု (efficiency) - တပုံစံတည်းဖြင့် အုပ်ချုပ်ခြင်းက တခါတရံ ပိုကောင်းတာရှိပါသည်။ ရှုပ်ထွေးခြင်း၊ အလဟဿဖြစ်ခြင်းများကို နည်းစေသည်။ ဥပမာ - ငွေကြေးစနစ်တခုတည်း။

- ဒုတိယ - မျှတမှု - ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်တွင် လူများကယှဉ်ပြိုင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လူတိုင်းအတွက် ဥပဒေတရပ်တည်းကို ကျင့်သုံးခြင်းက ပိုမိုမျှတပါသည်။ မည်သူမျှ မနစ်နာရစေရေးအတွက် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ကျွန်ုပ်လုပ်သား (အောက်ဆုံးအဆင့်အတွက် ပြိုင်ဆိုင်ခြင်း (Race to the Bottom) ဆိုသည့် ယူဆချက်။)

ပြည်နယ် A က လုပ်အားခအနည်းငယ်သာပေးရသည့် ကျွန်ုပ်လုပ်သားများကို အသုံးပြုပြီး ကုန်ပစ္စည်းကို ထုတ်လုပ်သည်။ ပြည်နယ် B တွင်ဖြင့် ကျွန်ုပ်လုပ်သားအသုံးပြုမှုကို တားမြစ်ထားသည်။ ထုတ်လုပ်မှုကုန်ကျစရိတ်နည်းသောကြောင့် ပြည်နယ် A က ပစ္စည်းများသည် ဈေးသက်သာသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ် B အတွင်းရှိ လူအများက ပြည်နယ် A ၏ ပစ္စည်းများကိုသာ ဝယ်ယူကြသည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် ပြည်နယ် B က နစ်နာရပါသည်။ မျှတမှုမရှိပေ။ ထိုအကြောင်းကြောင့် ပြည်နယ် B က စဉ်းစားမည်။ ပြည်နယ်၏ကုန်ထုတ်လုပ်မှုပြုလဲခံမည်လား၊ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် A ကဲ့သို့ပင် ကျွန်ုပ်လုပ်သားအသုံးပြုရန်အတွက် ဥပဒေပြဌာန်းရမည်လား? ဆိုသည်မျိုး ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မျှတသည့် ပြိုင်ဆိုင်မှုမျိုးဖြစ်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံး တသားတည်းဖြစ်သည့် ဥပဒေပြဌာန်းချက်ကို လိုအပ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတဝန်းရှိ ပြည်နယ်များအနေနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် ကျွန်ုပ်လုပ်သားများ အသုံးမပြုရဆိုသည့် တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားသော ဥပဒေပုံစံမျိုး။

- မျှတမှုနှင့် ပတ်သက်၍ လူအများတွင် မတူညီသည့် အမြင်သဘောထားများရှိကြမည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာလူထုကဆုံးဖြတ်ရမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် မျှတမှုအတွက် တိုင်းတာသတ်မှတ်ချက် (Fairness code) တခုလုံးကို ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံထဲက သက်ဆိုင်သည့်ကိစ္စရပ်များကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ဖော်ပြရာတွင် မျှတမှုရှိနေရေးက အရေးကြီးပါသည်။

လျှံထွက်သက်ရောက်လာနိုင်သည်များကို ထိန်းချုပ်ခြင်း

Controlling Spillovers

- တခါတရံတွင် ပြည်နယ်တခုအတွင်းကဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် အခြားပြည်နယ်များသို့ မရည်ရွယ်သော ဆိုးကျိုးများသက်ရောက်မှုရှိတတ်ပါသည်။ ဥပမာ - မြစ်များ ညစ်ညမ်းစေခြင်း
- အကယ်၍ ကောင်းသောသက်ရောက်မှုဖြစ်နေမည်ဆိုလျှင် နဂိုပြည်နယ် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်က ဤသည်ကို ထိုအတိုင်းသာ ဆက်လက်ရှိနေစေမည် ဖြစ်သည်။
- သို့သော် ဆိုးသောသက်ရောက်မှုမျိုးကို ဖြစ်စေသည်ဆိုလျှင် ဤသည်ကို အခြား ပြည်နယ်များသို့ မထိခိုက်စေရန်အတွက် တားမြစ်ရမည် ဖြစ်သည်။
- ထိုကိစ္စရပ်မျိုးက လုပ်ဆောင်သည့်ပြည်နယ်အတွက်ကောင်းကျိုးဖြစ်စေသော်လည်း ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံ တခုလုံးအတွက် ဆိုးကျိုးကိုဖြစ်စေပါသည်။
- သို့ပေမယ့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်က ၎င်းပြည်နယ်ကို ကောင်းကျိုးဖြစ်စေသော ကြောင့် ထိုကိစ္စရပ်ကို ဆောင်ရွက်ဖို့ခွင့်ပြုနေမည်ပင် ဖြစ်သည်။
- ထိုသို့သောအခြေအနေမျိုးတွင် ထိုလုပ်ဆောင်ချက်ကို ခွင့်ပြုသင့် မသင့်ကို မည်သူက ဆုံးဖြတ်မည်နည်း? ပြည်ထောင်စုတဝန်းက လူထုအတွက်သော်လည်းကောင်း ထိုပြည်နယ်က လူထုအတွက် သော်လည်းကောင်း တာဝန်ခံနေသည့်အစိုးရက ဆုံးဖြတ်ရမည် ဖြစ်သည်။
- တနည်းအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဆုံးဖြတ်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အမှန်တကယ် ပြည်ထောင်စု တဝန်းလုံး အတွက် တာဝန်ခံနေဖို့တော့ လိုပါသည်။
(ဤနေရာတွင် တခုရှိသည်က လျှံထွက်သက်ရောက်လာနိုင်သည်များအားလုံးကို ထိန်းချုပ်ဖို့ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို အပ်နှင်းရန် မဟုတ်ပေ။)

မည်သို့သော လျှံထွက်သက်ရောက်မှုမျိုးလဲ?

But which spillovers?

- ပြည်နယ်တစ်ခုက ဆောင်ရွက်ပြီး အခြားပြည်နယ်များသို့တနည်းနည်းအားဖြင့် သက်ရောက်မှု ရှိသည့် မည်သို့သောကိစ္စမျိုးကိုမဆို ဖြစ်သည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုကနေပြီး ထို လျှံထွက်အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စများကို ထိန်းချုပ်နိုင်သည်ဆိုလျှင် အကုန်ထိန်းချုပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- ထိုအကြောင်းကြောင့် တကယ့်အရေးကြီးသည့် လျှံထွက်သက်ရောက်မှုရှိသောကိစ္စ ရပ်မျိုးကိုသာ ပြည်ထောင်စုကို ထိန်းချုပ်ဖို့အခွင့်ပေးသင့်ပါသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ထိုလျှံထွက်သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စရပ်များကို မည်သို့ သတ်မှတ် မည်နည်း?
 - အထူးသဖြင့် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် သက်ရောက်မှုရှိသောကိစ္စများ
 - အထူးသဖြင့် နဂိုမူလ အခြေအနေကိုပြောင်းလဲစေနိုင်သည့် သက်ရောက်မှုမျိုး
 - လုပ်ဆောင်သည့်ပြည်နယ်က လစ်လျူရှုနိုင်မည့် သက်ရောက်မှုမျိုး
- ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုကို ဤသို့သော အရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး မည်သို့သော အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်မျိုးကို အပ်နှံကြမည်နည်း?

ပြည်နယ်တာဝန်

State Jobs

- လူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးနေရာကဆောင်ရွက်ခြင်းက ပြည်နယ်များ၏ အားသာချက် ဖြစ်ပါသည်။
- မည်သို့သောဆောင်ရွက်ချက်မျိုးလဲ?
 - ၁။ စုံလင်ကွဲပြားသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာများအား အကာကွယ်ပေးခြင်း
 - ၂။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် အာဏာရှိသောအုပ်စုများ၏ ဒေသခံလူအုပ်စုများကို လွှမ်းမိုးဖိနှိပ်မှု သို့မဟုတ် အလေးမထားမှု ပြုခြင်းမှ အကာအကွယ်ပေးခြင်း
 - ၃။ နိုင်ငံရေးတွင် ပိုမိုပါဝင်ခွင့်ရစေရေးအတွက် တွန်းအားဖြစ်စေခြင်း
 - ၄။ ဒေသခံ လူထု၏အခြေအနေကို အကောင်းဆုံးသိနားလည်ခြင်း
 - ၅။ လိုအပ်သည့်ဆောင်ရွက်ချက်များကို အမြန်ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်း
 - ၆။ ဗဟိုအစိုးရကို စစ်ဆေးထိန်းကျောင်းနိုင်ခြင်း

၁။ စုံလင်ကွဲပြားသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာများအား အကာအကွယ်ပေးခြင်း

Protecting Cultural Diversity

- ယဉ်ကျေးမှုစုံလင်သည့် နိုင်ငံမျိုးတွင် လူများစုအုပ်စုက ပြည်ထောင်စုအစိုးရ နေရာများကို ထိန်းချုပ်ထား လေ့ရှိပါသည်။ နိုင်ငံအတွင်းက လူနည်းစုအုပ်စုများကိုလည်း လွှမ်းမိုးထားနိုင်ဖို့ ကြိုးပမ်းလေ့ရှိပါသည်။
- အကယ်၍ ဤကဲ့သို့သောနိုင်ငံမျိုးတွင် ခိုင်မာအားကောင်းသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ် မကျင့်သုံးဘူးဆိုလျှင် ဗဟိုအစိုးရကနေပြီး တနိုင်ငံလုံးကို ထိန်းချုပ်မည် ဖြစ်သလို ဗဟိုအစိုးရကိုလည်း လူများစုအုပ်စုကသာလျှင် လွှမ်းမိုးထားနေမည် ဖြစ်သည်။
- ထို့ကြောင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပြည်နယ်အတွင်းရှိဒေသခံလူထု များကို ဗဟိုအစိုးရ၏ လွှမ်းမိုးမှုမှ အခိုင်အမာအကာအကွယ်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- ပြည်နယ်အတွင်းက ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအုပ်စုများကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန်အတွက် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ထိုသို့သောကိစ္စရပ်များအတွက် အခွင့်အာဏာရှိထားရန် လိုပါသည်။
 - ပြည်နယ်အတွင်းက အုပ်စုများအတွက် တကယ်ကိုအရေးပါသည့်ကိစ္စရပ်မျိုးပင်။ အထူးသဖြင့် အုပ်စုအနေနှင့်ဗဟိုပြုဖော်ပြသည့် (identity) အကြောင်းအရာလို ကိစ္စရပ်မျိုး ဖြစ်သည်။
 - ဗဟိုတွင် ကြီးစိုးနေသောအုပ်စု နှင့် ထူခြားကွဲပြားနေသည့်ကိစ္စရပ်မျိုး။ အထူးသဖြင့် အတိတ်ကာလများက ဗဟိုတွင် ကြီးစိုးနေသည်အုပ်စု၏ လွှမ်းမိုး ဖိနှိပ်မှုကိုခံခဲ့ရသည့် အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်မျိုးဖြစ်သည်။
- မြန်မာပြည်အနေနှင့် ဆိုလျှင် မည်သို့သောကိစ္စရပ်မျိုးများ ဖြစ်မည်နည်း?
- ဖြစ်နိုင်သော ဥပမာအချို့က ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကား၊ အခြေခံပညာရေး
- အခြားအခြား?

၂။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် အာဏာရှိသောအုပ်စုများ၏ ဒေသတွင်း
လူအုပ်စုများကို လွှမ်းမိုးဖိနှိပ်မှု သို့မဟုတ် အလေးမထားမှု
ပြုခြင်းမှ အကာအကွယ်ပေးခြင်း

**Protecting local people against the hostility or indifference
of the central government**

- ဗဟိုအစိုးရသည် အမှန်တကယ်အားဖြင့် ဒေသခံလူထုနှင့် အလှမ်းဝေးနေသည်ဖြစ်သောကြောင့် ဒေသခံများ၏အရေးကို လစ်လျူရှုခြင်းမျိုးများဖြစ်တတ်ပါသည်။
- ဖြစ်ရပ်အချို့ကိုကြည့်လျှင် ဤသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ လူမျိုးစုဆိုင်ရာ မလိုမုန်းတီးမှုများကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ အကုန်လုံးတော့ မဟုတ်ပါပေ။
- လူမျိုးစုအုပ်စုတခုတည်းရှိသည့် နိုင်ငံများတွင်ပင်လျှင် ဗဟိုအစိုးရက ဒေသခံလူထုကို သိပ်ဂရုမစိုက်ခြင်းမျိုး ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုလျှင်
 - ပထဝီအနေအထားအရ (ဗဟိုအဆင့်နှင့် အလှမ်းကွာဝေးနေခြင်း)
 - စေ့ဆော်ချက်/တွန်းအား (ဗဟိုအဆင့်နဲ့ အလှမ်းဝေးနေတာ ဖြစ်သောကြောင့် ဗဟိုအစိုးရအနေနှင့် ဒေသခံများ၏အရေးကို သိပ်မထည့်တွက် မစဉ်းစားလိုကြခြင်း)
 - ထိုအနေအထားမျိုးများက နိုင်ငံတော်တော်များများတွင် ဖြစ်ပျက်နေသည်ဖြစ်သည်။
- ထိုကြောင့်မေးခွန်းသည် - မည်သို့သောကိစ္စရပ်မျိုးတွင် ဗဟိုအစိုးရက ပြည်နယ်အတွင်းရှိ လူအုပ်စုကို လွှမ်းမိုး ဖိနှိပ်မှုများနှင့် အလေးမထားမှုများ ပြုလုပ်နိုင်သနည်း? တနည်းအားဖြင့် မည်သို့သောအကြောင်းကြောင့် ဖိနှိပ်မှုများနှင့် အလေးမထားမှု ပြုခြင်းကို ဖြစ်စေသနည်း?

အနိုင်အရှုံး ကစားပွဲများကဲ့သို့ Zero-Sum Games

- အနိုင်အရှုံးအတွက်အရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်မျိုးတွင်ဆိုလျှင် ဗဟိုအစိုးရအနေနှင့် ပြည်နယ်ဒေသခံများ အပေါ် ဖိနှိပ်မှုနှင့် အလေးမထားမှုများကို ပြုလုပ်လေ့ရှိပါသည်။
- အနိုင်အရှုံးအတွက်အရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်များက အကန့်အသတ်နှင့်အရင်းအမြစ်များ ခွဲဝေခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသည်။
- အရင်းအမြစ်များသည် အကန့်အသတ်နှင့်သာ ရှိနေသောကြောင့် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များက ထိုအတွက် အပြိုင်အဆိုင်ရယူရန် ကြိုးစားကြပါသည်။ ပြည်နယ်များက များများရလျှင် ပြည်ထောင်စုက နည်းနည်းသာရမည်။ ထိုနည်းတူ ပြည်ထောင်စုက များများရလျှင် ပြည်နယ်များက နည်းနည်းသာရမည်။
- အကန့်အသတ်နှင့် အရင်းအမြစ်များတွင် အခွန်ဝင်ငွေ၊ သဘာဝသယံဇာတများနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ်များ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။
- အကုန်လုံးက အနိုင်အရှုံး ကစားပွဲကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်နေကြသည်တော့မဟုတ်ပေ။ ဥပမာ ဈေးကွက်စီးပွားရေးမြှင့်တင်ခြင်း၊ လူထု၏ခံစားချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း စသည်တို့တွင် ဖြစ်သည်။

အထူးကိစ္စရပ်အပေါ် ထပ်တူပြုအာဏာစီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်း Subject-Specific Concurrent Power Arrangements

- အရင်းအမြစ်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ရခြင်းသည် မရိုးရှင်းလှပေ။ နည်းပညာအရ၊ နိုင်ငံရေးအရ အငြင်းပွားစရာများ ဖြစ်ပါသည်။
- အနိုင်အရှုံးသဘောမျိုး ခွဲဝေကြရသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကနေပြီး ရှင်းလင်းတိကျသည့် ပြဌာန်းဖော်ပြချက်များကိုပေးထားဘူးဆိုလျှင် (ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်အကြား) ပဋိပက္ခမလွဲဖြစ်ပေါ်လာမည် ဖြစ်သည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကနေပြီး အထူးကိစ္စရပ်များဖြစ်သည့် အခွန်ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်း၊ အရင်းအမြစ်ခွဲဝေခြင်းနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးရခြင်းဖြစ်ပါသည်။
- အခွန်ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်း၊ အရင်းအမြစ်ခွဲဝေခြင်းများနှင့် ပတ်သက်၍ သီးသန့်အချိန် ပေး ဆွေးနွေးဖို့ လိုပါမည်။

၃။ နိုင်ငံရေးတွင် ပိုမိုပါဝင်ခွင့်ရစေရေးတွန်းအားဖြစ်စေခြင်း

Encouraging Popular Participation

- လူထုပါဝင်မှုအားကောင်းလေ ဒီမိုကရေစီက အလုပ်လုပ်လေပဲဖြစ်ပါသည်။
 - ဆန္ဒမဲပေးခြင်း
 - အစိုးရဌာနများတွင် အမှုထမ်းခြင်း
 - စည်းရုံးသိမ်းသွင်းခြင်း
 - ဆန့်ကျင်ဘက်အမြင်သဘောထားဖလှယ်ကြခြင်း
 - ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခြင်း
 - စသည်
- သို့သော် ပေါ်ထွန်းစီမံကိန်းရေစီနိုင်ငံသစ်များတွင်တော့ လူထုပါဝင်မှုအားကောင်းရေး လုပ်ဆောင်ရန်တွင် အခက်အခဲရှိပါသည်။ လူထုများအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီကျင့်စဉ်များ နှင့် မကျွမ်းဝင်သေးသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် လူထုများအနေနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များတွင် ပါဝင်ခွင့်ရအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းက အကောင်းဆုံးဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်များတွင် ထိုသို့ လူထုများ ပိုမိုပါဝင်လာအောင်လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည့် အခွင့်အာဏာတော့ ရှိထားဖို့လိုပါသည်။
- အဘယ်ကြောင့်နည်း ဆိုလျှင် -
 - နယ်မြေသဘောသဘာဝအရ ပြည်နယ်အစိုးရသည် ဒေသခံလူထုနှင့် ပိုမိုနီးကပ်နေပါသည်။
 - ပြည်နယ်တစ်ခုရှိ လူအရေအတွက်သည် ပြည်ထောင်စုတစ်ခု၏ လူအရေအတွက်နှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် နည်းနေသောကြောင့် လူတိုင်းကလည်း ပြည်နယ်အစိုးရကိုပို၍ ဖိအားပေးနိုင်သည့် အနေအထားတွင် ရှိပါသည်။
 - ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့်ယှဉ်လျှင် ပိုမိုရှင်းနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။
 - ပြည်နယ်အစိုးရအနေဖြင့် ဖြေရှင်းရမည့် ပြဿနာရပ်များသည်လည်း ပြည်နယ်အတွင်းရှိ ဒေသခံလူထုနှင့်သာဆိုင်သည့် ပြဿနာရပ်များပါသည်။
- ပြည်နယ်များအနေနှင့် ထိုသို့ ပြည်နယ်တွင်း/ဒေသခံ လူထုများကိုနိုင်ငံရေးတွင် အားကောင်းကောင်းဖြင့် ပါဝင်လာရေး တွန်းအားပေးနိုင်ဖို့က ပြည်နယ်များတွင် အောက်ပါကိစ္စရပ်များအတွက် အခွင့်အာဏာ ရှိနေထားဖို့လိုပါသည်။-

- ပြည်နယ်တွင်းရှိ ဒေသခံလူထုတွေအတွက် အရေးကြီးသောအရေးကိစ္စ။
(သို့မဟုတ်လျှင် ဒေသခံများက အလုပ်ရှုပ်ခံပြီး ပါဝင်လာကြမည် မဟုတ်ပေ။)
- ဒေသခံလူထုများကိုယ်တိုင်ကကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်သွားဖို့ အပြိုင်အဆိုင် ကြိုးပမ်းကြသည့် ကိစ္စရပ်မျိုး။ (မဟုတ်လျှင် လုပ်ဆောင်သောသူများက တလွဲများ လုပ်၍ ဒေသခံလူထုများကိုလည်း ပါဝင်လာရန် စိတ်ပျက်စေခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။)
- မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် ဥပမာပေးရမည့် ကိစ္စရပ်များဆိုလျှင် -
 - အခြေခံပညာရေးကိစ္စ
 - တရားဥပဒေနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကိစ္စ
 - မြေယာစီမံခန့်ခွဲရေးကိစ္စ

၄။ ဒေသခံလူထု၏အခြေအနေကို အကောင်းဆုံးသိနားလည်ခြင်း Taking Advantage of Local Knowledge

- ဒေသခံလူထုများသည် ၎င်းတို့ပြဿနာအချို့များကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရထက် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်က ပိုသိနားလည်ပါသည်။ အထူးသဖြင့်
 - ဒေသ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်လို (မြေပြင်အနေအထားနှင့် ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲမှု) အခြေအနေမျိုး။
 - လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းနှင့် အမွေဆက်ခံခြင်း ဓလေ့များကဲ့သို့သော ဒေသ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်မျိုး။
 - ဒေသ လူမှုဆက်ဆံရေး (Social Relations) များဖြစ်သည့် မျိုးနွယ်စု၊ ဆွေမျိုးစုကြားက တင်းမာမှုများနှင့် ရာဇဝတ်မှုမြောက်သော ပြုမူဆောင်ရွက်ချက် လို ကိစ္စရပ်မျိုး။
- ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ရှုမြင်ရမည့် ပြဿနာကိစ္စရပ်မျိုးတွင်တော့ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်ရှိသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များက ပိုသိနားလည်နိုင်စွမ်းရှိပါလိမ့်မည်။
- ထိုအကြောင်းများကြောင့် မည်သို့သောပြဿနာမျိုးက ဒေသခံလူထု၏သိနားလည်မှုကို လိုသနည်း? မည်သို့သော ပြဿနာမျိုးက ပြည်ထောင်စုတဝန်း၏ အမြင်သဘောထားကို လိုသနည်း?
- ပြဿနာရပ်တော်တော်များများကတော့ ဒေသအမြင်ရော၊ ပြည်ထောင်စုသဘောထားရော ပါဝင်နေတတ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်

- သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးကိစ္စ
- မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်ခြင်းကိစ္စ
- သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ကွန်ရက်များကိစ္စ

ထိုသို့သော ကိစ္စရပ်မျိုးများအတွက်ကတော့ ထပ်တူပြုစီရင်ပိုင်ခွင့်က သင့်လျော်ပါလိမ့်မည်။

၅။ လိုအပ်သောဆောင်ရွက်ချက်များကို အမြန်ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်း

Taking Speedy Action

- ပြည်နယ်အစိုးရများအနေဖြင့် ဒေသခံများ ပြဿနာအတွက် လိုအပ်သည့်ဆောင်ရွက်ချက်များကို အမြန်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သော အနေအထားတွင် ရှိပါသည်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုလျှင် ပြည်နယ် အစိုးရများသည် -
 - တည်ရှိမှုအရ ပြည်ထောင်စုအစိုးရထက် ဒေသခံလူထုတွေနှင့် ပိုနီးကပ်နေတာကြောင့် ဒေသခံများ၏ပြဿနာကို ပိုပြီး မြန်မြန်ဆန်ဆန် သိနားလည်နိုင်သည့်အခြေအနေ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
 - ပြည်ထောင်စုအစိုးရထက်လည်း ဒေသခံများ၏အရေးကို ပိုအလေးထားပါသည်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုလျှင် ဒေသခံပြဿနာများ၏ပျက်စီးစေနိုင်စွမ်းကို သိမြင်သလို၊ ထိုပြဿနာများအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရများကသာ တိုက်ရိုက်တာဝန်ခံ ရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
 - ထို့အပြင် ဒေသခံများပြဿနာကို မြန်မြန်ဆန်ဆန်နှင့် လိုအပ်သည့် တုံ့ပြန်ဆောက်ရွက်ချက်များကို ပိုပြီးကောင်းကောင်းဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ထပ်ပြောရလျှင် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ဒေသခံလူထုနှင့် ပိုနီးကပ်သောကြောင့်ဖြစ်သည့်အပြင် အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းရန် အရေးကိစ္စများသည်လည်း (ပြည်ထောင်စုနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင်) ပိုနည်းသောကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါသည်။
- အချို့သောပြဿနာများသည် လျှင်လျှင်မြန်မြန် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ဖို့ လိုအပ်ပြီး အချို့သောပြဿနာများသည် သီးခံစောင့်ဆိုင်းခြင်းနှင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထည့်သွင်းစဉ်းစား သုံးသပ်မှုမျိုး လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာ -
 - ကပ်ရောဂါလိုမျိုးကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ဖို့သည် မြန်ဆန်သော တုံ့ပြန်မှုမျိုး လိုအပ်ပါသည်။
 - နောက်ထပ်ဖြစ်လာနိုင်သော ကပ်ဘေးအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားခြင်းသည် အချိန်ယူဖို့လိုအပ်သည့်အပြင် ရေရှည်စီမံချက်ချထားဖို့လိုအပ်ပါသည်။

- အလျင်အမြန်တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ဖို့လိုအပ်သည့်ပြဿနာရပ်မျိုးကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရထက် ပြည်နယ် အစိုးရများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့ အပ်နှင်းထားသင့်ပါသည်။ ပြည်နယ်များက ပိုပြီး မြန်မြန် ဆန်ဆန် တုံ့ပြန်နိုင်သည့်အခြေအနေတွင် ရှိနေတတ်တာကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။
- ရေရှည်အတွက် အသေအချာစဉ်းစားတွက်ချက်ဖို့လိုအပ်သည့် ပြဿနာမျိုးကိုတော့ ပြည်ထောင်စုကသာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့ အပ်နှင်းထားသည်မျိုးမဖြစ်သင့်ပေ။ အစိုးရ အလွှာတိုင်း (ပြည်နယ်၊ ပြည်ထောင်စု) က ထိုကိစ္စရပ်မျိုးများအတွက် လုပ်ဆောင် နိုင်စွမ်း ရှိကြတာဖြစ်ပါသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံတွင် အလျင်အမြန်ပင် တုံ့ပြန်ဖို့လိုအပ်မည့်ကိစ္စရပ် ဥပမာအချို့ကတော့ -
 - အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း
 - အရေးပေါ်လိုအပ်သည့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု
 - လူထုဆူပူအုံကြွမှုများကိုထိန်းသိမ်းခြင်း
 - လူမှုပဋိပက္ခ (Social Conflict) များကို ကူညီဖြေရှင်းပေးခြင်း

၆။ ဗဟိုအစိုးရကို စစ်ဆေးထိန်းကျောင်းနိုင်ခြင်း

Checking the Central Government

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပြင်ဆင်ပြီးနောက်ပိုင်းမှာပင်လျှင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအနေဖြင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့်နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုလာနိုင်ပါသေးသည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအနေဖြင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကို ဘယ်တော့အခါမှ မလုပ်လာရေးအတွက် လုပ်ရန်လိုသည်က -
 - ၁။ ပြည့်စုံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်ရေးဆွဲဖို့။
 - ၂။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဘယ်သောအခါမှ (ထို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်စည်းမျဉ်းများကို) ဘယ်လိုနည်းနှင့်မျှ မပြောင်းလဲပစ်ဖို့အရေးကို သေချာစေရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ပြီးပြည့်စုံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်?

- ဖြစ်နိုင်ချေကတော့နည်းပါသည်။ အချက် ၂ ချက်ကြောင့် ဖြစ်သည်။
- (၁) ပြည်ထောင်စုအစိုးရသို့နှိုင်းသူများက ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်သည့် အချက်များကို ပြင်ဆင်ဖို့ငြင်းပယ်နေတာမျိုးဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့ ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်သော်လည်း တဖက်သတ်ထိန်းချုပ်ထားပြီး မပြင်ဆင်ဘဲထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတခုသည် ကောင်းမွန်ပြည့်စုံနေမည် မဟုတ်ပေ။
- (၂) အထူးကောင်းမွန်ပြည့်စုံသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်ရေးဆွဲဖို့က မြန်မာနိုင်ငံ၏ မျက်မှောက်အနေအထားဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအပြင် အနာဂတ်အခြေအနေကိုပါ သိမြင်နိုင်မည့် အတွေးအမြင်မျိုးလိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ လက်ရှိမှာ တော့ ဘယ်သူကမှ ထို အတွေးမြင်မျိုး ရှိမနေပေ။

၂။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဘယ်သောအခါမှ (ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်စည်းမျဉ်းများကို) မပြောင်းလဲပစ်ဘူး?

- ဒါသည်လည်းပဲ အာမခံချက်မရှိပေ။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတခု၏ သီးသန့်အခြေအနေများအပေါ်မူတည်ပြီး စီစဉ်ရေးဆွဲကြရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကောင်းများသည်လည်း ပြောင်းလဲနေသောအခြေအနေများကြောင့် ခေတ်မမီတော့တာမျိုးဖြစ်တတ်ပါသည်။ ကောင်းသောဗဟိုအစိုးရသည်လည်းပဲ ဆိုးရွားလာနိုင်သည့် အလားအလာ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- အကာအကွယ်အတွက် နည်းလမ်း ၂ ခုတော့ရှိပါသေးသည်။

သတ်မှတ်ပိုင်းခြားထားသည့် အခွင့်အာဏာပြင်ပ အကာအကွယ်များ

Protections Outside the Division of Competencies

- ၁။ ခုခံတော်လှန်ရေးအတွက် ပြည်နယ်များ၏စုစည်းခြင်း။
- ၂။ (ပြည်နယ်များကို) ဖိနှိပ်သည့်လုပ်ဆောင်ချက်များကိုတားဆီးရန်နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများကို စဉ်ဆက်မပြတ်အသိပေးနိုင်ရေးတို့အတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော် (အထက်လွှတ်တော်) ကို ပြည်နယ်အစိုးရများမှ ထိန်းချုပ်ခြင်း။
- ၃။ ပြည်နယ်မှ အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အခွင့်အာဏာများ (ပြည်နယ်များကို အပ်နှင်းထားသည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် မည်ကဲ့သို့သောဆောင်ရွက်ချက်မျိုးမဆို ပြုနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ)
 - (၁) ပြည်ထောင်စု၏ တန်ပြန်မှုကိုစိုးရိမ်စရာမလိုဘဲ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို ဝေဖန်ပိုင်ခွင့်

- (၂) ပြည်ထောင်စု၏တန်ပြန်မှုကို စိုးရိမ်စရာမလိုဘဲ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြပိုင်ခွင့်၊ စုဝေးပိုင်ခွင့်
- (၃) ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို ဝေဖန်ရေးသားထားသည့် စာရွက် စာတမ်းများ ဖြန့်ဝေပိုင်ခွင့်၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို တီဗီ၊ ရေဒီယို၊ အင်တာနက် နှင့် အခြားဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်းတို့မှတစ်ဆင့် အသံ၊ ရုပ် ထုတ်လွှင့်ဝေဖန် ပိုင်ခွင့် စသည်။
- (၄) ပြည်နယ်အစိုးရအရာရှိများ၊ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အထက်ပါအာဏာများကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်
- (၅) ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ မူဝါဒများနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်အလက်များတောင်းယူပိုင်ခွင့် (လျှို့ဝှက်ဖို့လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို သင့်လျော်သောအကာအကွယ်တို့ဖြင့် ရယူခြင်း)

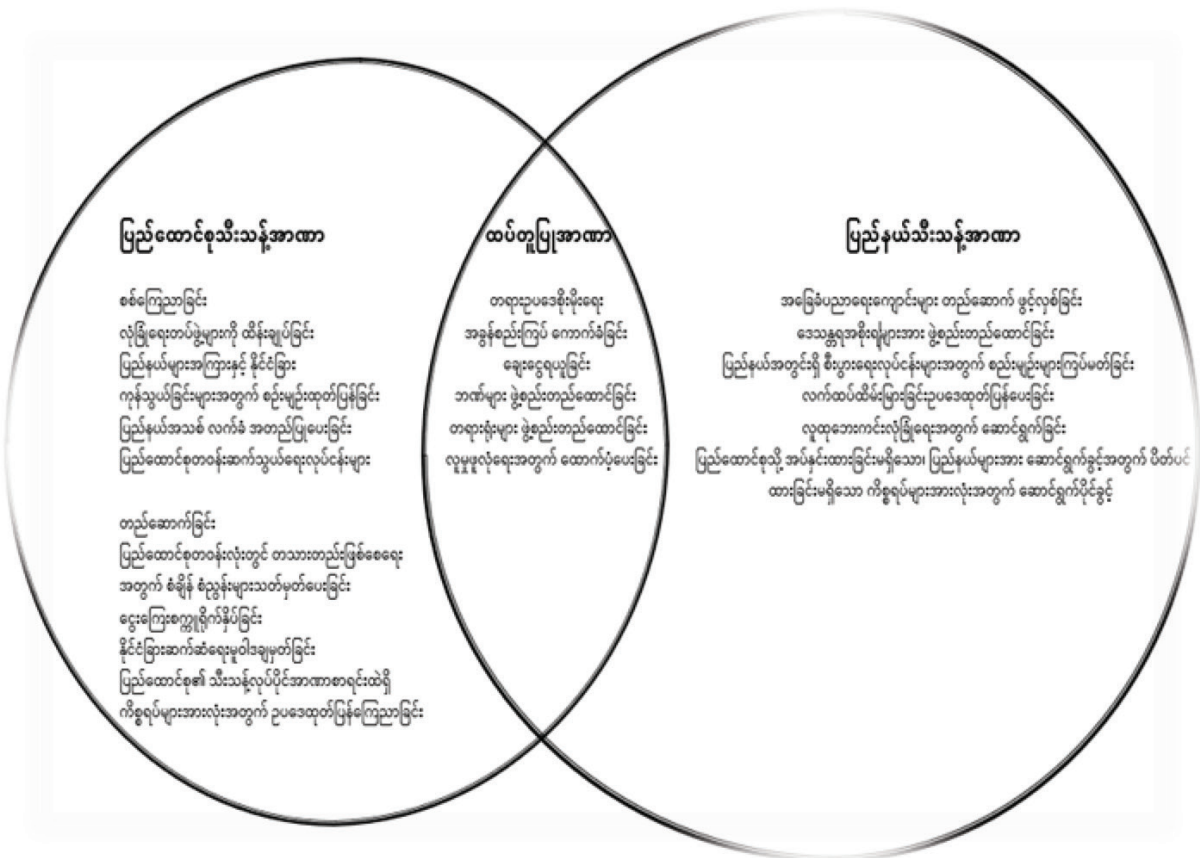
ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ထားသည့် အခွင့်အာဏာအတွင်း အကာအကွယ်များ

Protections In the Division of Competencies

- ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ (ဤခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဆွေးနွေးချက်အကြောင်းကို သီးခြားတင်ပြထားတာကို ရှုရန်)
- လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည့်ကိစ္စရပ်များအပေါ် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ခြင်းသည် ပြည်နယ်အစိုးရများကို ခိုင်မာ အားကောင်းလာစေမှာဖြစ်ပြီး၊ ထိုထိန်းချုပ်ပိုင် ခွင့်မရှိသောအခါ ခုခံတော်လှန်မှုကို စုစည်းလုပ်ဆောင် နိုင်သည်။

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း -

- ပြည်နယ်အစိုးရတွေအနေနဲ့ ဘယ်လိုအာဏာနယ်ပယ်မျိုးမှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို စစ်ဆေး ထိန်းကျောင်းခြင်း လုပ်နိုင်ပါသလဲ?
 - နှစ်ချက် ရှိပါမယ်။ လက်နက်နဲ့ ငွေကြေး။
 - ဘွင်းဘွင်းပြောရမယ်ဆိုရင် ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့ လက်နက် (တနည်း ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်) နဲ့ ငွေကြေးတောင့်တင်းနေမှ ပြည်ထောင်စုအစိုးရဲ့ လွှမ်းမိုးချယ်လှယ်လာမှာကို ထိန်းညှိ နိုင်မှာဖြစ်တယ်။
- ပြည်နယ်တွေရဲ့ သီးသန့်အာဏာနယ်ပယ်ထဲ ပြည်ထောင်စုအစိုးရရဲ့ သွယ်ဝိုက်သော အားဖြင့် ချယ်လှယ်လာမှာကို ဘယ်လိုကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားသင့်သလဲ?
 - ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိတဲ့ ကိစ္စဖြစ်ပါတယ်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှာ အထင်အရှား တွေ့နိုင်ပါတယ်။
 - သဘောတရားအရ ပြည်နယ်တွေက သူ့ရဲ့သီးသန့်အာဏာထဲ ပြည်ထောင်စု အစိုးရဲ့ချယ်လှယ်လာတာကို ခံစားနေရတယ်ဆိုရင် ဖက်ဒရယ်ခုံးရုံးက ဒါကို ဆုံးဖြတ်ပေးဖို့တာဝန်ရှိလာပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ ဖက်ဒရယ်ခုံးရုံးတွေ မှန်မှန် ကန်ကန် ဆုံးဖြတ်နိုင်ဖို့ အာဏာရှိနေရေးကလည်း သိပ်ကိုအရေးကြီးပါတယ်။
 - ထပ်ပြောရမယ်ဆိုရင် အမျိုးသားလွှတ်တော် အနေနဲ့လည်း (ပြည်နယ်တွေ ကို ကာကွယ် ဖို့ အမှန်ကတယ်အာဏာရှိတယ်ဆိုရင်) လုပ်ဆောင်နိုင်တဲ့ အရေးပါကဏ္ဍတခု ဖြစ်ပါတယ်။

(၇)

ထပ်တူပြုအာဏာ Concurrent Powers

နည်းပညာရပ်ဆန်သည့် ကိစ္စရပ်များ Technical Matters

- အချို့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပါဝင်သည့် စာရင်းများဖြစ်သည့် -
 - ပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်ကိစ္စရပ်များ
 - ပြည်နယ်၏ သီးသန့်ကိစ္စရပ်များ
 - ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ထပ်တူကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ကိစ္စရပ်များ
- အကယ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှနေပြီး ကိစ္စရပ်တစ်ခုကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ထပ်တူကျင့်သည့်ကိစ္စရပ်အဖြစ် ထင်ထင်ရှင်းရှင်းဖော်ပြထားသည်ဆိုပါက ထိုကိစ္စရပ်သည် မျှဝေကျင့်သုံးရ မည်ဆိုသည်မှာ ရှင်းလင်းနေပါသည်။
- ပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်အာဏာကဏ္ဍစာရင်းထဲ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် ကိစ္စရပ်မျိုးသည်ပင်လျှင် မျှဝေကျင့်သုံးဖို့ အကြောင်းရှိနေပါသေးသည်။

သီးသန့်အာဏာများအပေါ် ထပ်တူပြုခွင့်

Concurrency for Exclusive Powers

- ပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်အာဏာစာရင်းထဲပါရှိသည့် ကိစ္စရပ်များကို ပြည်ထောင်စု၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ဟူ၍ သိနားလည်ထားကြပါသည်။
- သို့သော် ပြည်ထောင်စု၏ အာဏာစာရင်းထဲ ထည့်သွင်းထားသည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်နယ်များမှလည်း ဥပဒေပြုခွင့်ရှိသည်/မရှိဘူး ဆိုသည်ကို ပြောထားသည်ဟူ၍ မယူ ဆန့်ငင်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ထိုအတွက် ဘာမျှပြောမထား (Silent) ဖြစ်နေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သန်းခေါင် စာရင်းကိစ္စသည် ပြည်ထောင်စု၏ အာဏာ နယ်ပယ်စာရင်းထဲပါဝင်နေသောကြောင့် ပြည်ထောင်စု၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဖြစ်သည် ကိုသိနိုင်သော်လည်း ထိုသန်းခေါင်စာရင်းကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရ ပြည်နယ်များမှလည်း ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည် မရှိသည်ကို ဖော်ပြ မထားပေ။
- ထိုသို့ ဘာမျှ မပြောထားခြင်း (Silence) သည် သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ပြည်နယ်များကို ဥပဒေပြုခွင့် အတွက် တားမြစ်ထားသည်။ ဒါမှမဟုတ် ပြည်နယ်ကို သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ဥပဒေပြုခွင့်ပေးထားသည် ဟူ၍ မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။

ခွင့်ပြုပေးထားသည် ဟူ၍ မှတ်ယူလိုက်သည်ဆိုပါစို့

- ပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်အာဏာစာရင်းထဲပါဝင်သည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်ထောင်စု အစိုးရသည် အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်သူဖြစ်သည် ဆိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ဆောင်ပါသည်။ ထို့အတွက် ကြောင့် ပြည်နယ် အနေနှင့် ပြည်ထောင်စုအာဏာစာရင်းထဲက ကိစ္စရပ်တခုအတွက် ဥပဒေပြုလိုပါက ပြည်ထောင်စုဥပဒေ နှင့်အညီဖြစ်နေရမည် ဖြစ်ပါသည်။
- သတိပြုရန်မှာ - ထိုသို့ ပြည်ထောင်စုအာဏာစာရင်းထဲက ကိစ္စရပ်အတွက်သာလျှင် ပြည်နယ် ဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေ၍မရ ဆိုသည်ပင် ဖြစ်သည်။
- ပြည်နယ်အနေနှင့် ထိုပြည်ထောင်စုအာဏာစာရင်းထဲက ကိစ္စရပ်ကို ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော် ဖို့အတွက် ပြည်ထောင်စု၏ခွင့်ပြုချက်ကို စောင့်ရန်လိုသည် ဆိုသည်ကို ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။
- ပြည်ထောင်စုက ဘာမျှပြောမထားခြင်းကို ခွင့်ပြုသည်ဟူ၍ပင် မှတ်ယူရမည် ဖြစ်သည်။
- အကယ်၍ ထိုကဲ့သို့ မှတ်ယူလိုက်မည်ဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်အာဏာနယ်ပယ် စာရင်းများသည်လည်း ထပ်တူပြုခွင့်ရှိသည့် အာဏာကဏ္ဍများ ဖြစ်နေပြန်ပါသည်။ သို့သော် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် ထိုပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်အာဏာစာရင်းပါ ကိစ္စရပ်များအပေါ် အငြင်းပွားမှုဖြစ်လာခဲ့သည်ရှိသော် ပြည်ထောင်စုသည်သာ အမြင့်ဆုံး အာဏာပိုင်သူဖြစ်ပါသည်။

- တရားဝင်မှုအရ ထိုသို့ သတ်မှတ်လုပ်ဆောင်ချက်မျိုးသည်
 - ကိစ္စရပ်များကို ထပ်တူပြုစာရင်းတခုထဲတွင် ရေးသွင်းဖော်ပြထားခြင်း
 - ထိုပုံစံ ထပ်တူပြုအာဏာကိစ္စရပ်များအတွက် ပဋိပက္ခရှိလာသည်အခါ ပြည်ထောင်စုက အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်ဖြစ်သည် ဆိုသည်ကို ထပ်ဖြည့်လိုက်သည်နှင့် အတူတူပင်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုဥပဒေနှင့်အညီ

In accordance with Federal Law

- မြန်မာပြည်၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံကဲ့သို့သော အချို့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ပြဌာန်းချက်များတွင် ပြည်နယ်များသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိစေဘဲ သတ်မှတ် ကိစ္စရပ်တခုအတွက် ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည် ဟူ၍ ပါရှိတတ်ပါသည်။ အာရှနိုင်ငံတော်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထိုကဲ့သို့ပင် ရေးသားဖော်ပြလေ့ရှိသည်။
- ဆိုကြပါစို့ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ၏ ဇယား (၂) ကဲ့သို့ ဥပမာအရ - ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများသည် ပြည်ထောင်စုက ပြဌာန်းထားသောဥပဒေများနှင့်အညီ စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထို ပြည်ထောင်စု၏ ပြဌာန်းထားသောဥပဒေများနှင့်အညီ ဆိုသည်မှာ မည်သည်ကိုဆိုလိုပါသနည်း?
- ထို ပြဌာန်းချက်မျိုးကို မတူညီသည့် ပုံစံနှစ်မျိုးနှင့် ဖတ်လိုရပါသည်။

ပြည်ထောင်စု၏ တိတ်ဆိတ်ခြင်းသည် ခွင့်ပြုခြင်းဖြစ်သည်

Union Silence as Permission

- ပထမအချက် အနေဖြင့် အစောပိုင်းက ဆိုခဲ့သလိုမျိုး ပြည်နယ်များသည် ပြည်ထောင်စု၏ ကိစ္စရပ်များအပေါ် စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။ သို့သော် ထိုကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်ထောင်စု၏ ပြဌာန်းဥပဒေနှင့် မဆန့်ကျင်နေရန် လိုအပ်သည်။
- တနည်းအားဖြင့် ထို ပြဌာန်းချက်မျိုးသည် “ပြည်ထောင်စု၏ ဥပဒေနှင့်အညီ ဖြစ်နေသ၍ ပြည်နယ်များ သည် စီးပွားရေးကိစ္စများအတွက် ဥပဒေပြဌာန်း ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည် ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။
- ထိုသို့ ဖတ်လိုက်လျှင် ပြည်ထောင်စု၏ ဘာမျှပြောမထားခြင်းကို ခွင့်ပြုသည်ဟူ၍ ယူဆ၍ရပါသည်။

- သို့ပေမဲ့လည်း ထိုကဲ့သို့ ဖတ်လိုက်ခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတော်တော်များများတွင် အငြင်းပွားရဆုံး အခြေအနေကို ဖြစ်စေသည်ပင် ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုက ဘာမျှမပြောခြင်းသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိ

Union Silence as Prohibition

- ဒုတိယချက်အနေဖြင့် မြန်မာပြည်တွင် တပ်မတော်နှင့် လူတော်တော်များများသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို သဘောမပေါက်ကြသောကြောင့် (ပြည်ထောင်စု၏ ဘာမျှမပြောထားခြင်းသည်) အခြားပုံစံတမျိုး အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်စေပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုက ဘာမျှမပြောထားခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုဥပဒေအရ အတိအလင်း အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းထားမှသာလျှင် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ပြည်ထောင်စု၏ အာဏာစာရင်းထဲက ကိစ္စရပ်များကို ဥပဒေပြုကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည် ဟူ၍လည်း အဓိပ္ပာယ်ရပြန်ပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ယခုကဲ့သို့ အခြေအနေမျိုးတွင် ပြည်ထောင်စုက ဘာမျှမပြောခြင်းသည် ပြည်နယ်များအနေနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိ ဟူ၍ ဖော်ညွှန်းပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ပြည်ထောင်စု၏ ခွင့်ပြုချက်ကို ရယူရန်လိုပါသည်။
- အခြားနည်းဖြင့် ကြည့်လို့ရသေးသည်က - ထိုသို့ ပြည်ထောင်စုက ဘာမျှမပြောသည့် ပြဌာန်းချက်မျိုးသည် ပြည်နယ်များကို အခွင့်အာဏာ လွှဲအပ်ပေးဖို့ ပြည်ထောင်စုကို အာဏာပေးထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ရိုးရိုးရှင်းရှင်းနားလည်လို့ရပါသည်။ သို့ပေမဲ့ ပြည်ထောင်စုက ထို လွှဲအပ်မည် မလွှဲအပ်ဘူး ဆိုသည့်အခွင့်အာဏာက ရှိနှင့်နေပြီးသားပင် ဆိုသည်မှာ သေချာပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့ အနေအထားမျိုးတွင် ပြည်ထောင်စုက ဘာမျှမပြောထားခြင်းကို ဘာမျှ လုပ်၍မရပေ။
- ထိုအကြောင်းကြောင့် ထိုမှတ်ယူခြင်းမျိုးသည် နည်းလမ်းမကျ ဟူ၍ ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

ထပ်တူအာဏာထားရှိခြင်း အကြောင်းရင်း

The Reason for Concurrent Powers

အဘယ်ကြောင့် ထပ်တူပြုအာဏာများကို ထားရှိရသနည်း?

- ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုက ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များအကြား ကိစ္စရပ်များကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ကျင့်သုံးစေခြင်းမျိုးကို လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။
- ပြည်ထောင်စုတွင် နိုင်ငံတဝန်းလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိမှာ ဖြစ်သည့် အတွက် နိုင်ငံတဝန်းလုံးတွင် စီရင်ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်သည့် ကိစ္စရပ်များသည် ပြည်ထောင်စု၏ အာဏာ နယ်ပယ်ကဏ္ဍထဲ ရှိရပါမည်။
- ပြည်နယ်သည် ဒေသခံလူထုနှင့် ပိုနီးကပ်သည့် အနေအထား တွင် ရှိသည့်အတွက် ဒေသခံလူထုနှင့်နီးကပ်ရန် လိုအပ် နေသည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်နယ်များတွင် စီရင် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်အာဏာ ရှိရမည်ဖြစ်သည်။
- သို့သော် ကိစ္စရပ်တစ်ခုသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံး အတိုင်း အတာ အနေနှင့်ရော၊ မြေပြင်လူထုနှင့်ရော နီးကပ်ရန် လိုအပ်နေသည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်နေမည်ဆိုက မည်သူ့တွင် စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသင့်သနည်း?
 - ထိုသို့သော ကိစ္စရပ်များသည် ထပ်တူပြုအာဏာများ ဖြစ်သင့်ပါသည်။
- အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရဆိုလျှင် ထပ်တူပြုအာဏာများ သည် မျှဝေကျင့်သုံးရသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ (Shared powers) များ ဖြစ်သည်။
- တခါတရံ တစုံတခုကို မျှဝေသည် ဆိုသည့်နေရာတွင် မည်သူမဆို ကိုယ့်အတွက်သာ ရဖို့လုပ်ကြမည် ဖြစ်သည်။ အင်အားပိုရှိသူက အနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။
- တနည်းအားဖြင့် ထပ်တူပြုအာဏာများကို မျှဝေကျင့်သုံး ရသည့်အချိန်ခါမျိုးတွင် ပြည်ထောင်စုကသာ အမြဲကြီးစိုး ထားမည့် အန္တရာယ်ရှိပါသည်။

" ကိစ္စရပ်တစ်ခုသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာ အနေနှင့်ရော၊ မြေပြင်လူထုနှင့်ရော နီးကပ်ရန်လိုအပ်နေသည့် ကိစ္စရပ်မျိုးဖြစ်နေမည်ဆိုပါက မည်သူ့တွင် စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသင့်သနည်း? "

- ထို့အတွက်ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ထပ်တူပြု အာဏာများနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်နယ်များ၏ ရသင့် ရထိုက်သည်များကို ရနိုင်ဖို့ မည်ကဲ့သို့သော ပြဌာန်းချက် မျိုး ကို ထည့်သွင်းထားနိုင်ပါသနည်း?
- ဦးတည်ချက်အား နိုင်ငံတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ဖို့လိုအပ် သည့်ကိစ္စရပ်များကို ပြည်ထောင်စု၏ အခန်းကဏ္ဍအနေနှင့် သတ်မှတ်ပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်ရပါမည်။
- အပြန်အလှန်အားဖြင့်လူထုနှင့် နီးကပ်ရန်လိုအပ်နေသည့်ကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်၏ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည့် အရေးကိစ္စအဖြစ် သတ်မှတ် ဖော်ပြရမည် ဖြစ်သည်။
- ထိုသို့ ဦးတည်စဉ်းစားခြင်းမျိုးကို အာရုံစိုက်ရမည့်အပြင် ထိုသို့ဦးတည်စဉ်းစားခြင်းမျိုးသည် မကြာမကြာ ပြန်လည်ဆင်ခြင်ဖို့ ဖြစ်ရမည်။
- သို့ပေမဲ့ အချို့ကိစ္စရပ်များသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့်ရော ဒေသခံလူထုနှင့် အနီးကပ်တွင် ရှိရန်လိုသည့်ကိစ္စရပ်အဖြစ် ရှိနေတတ်သည်။ ထိုကိစ္စရပ် မျိုးများအတွက် မည်သည့်အစိုးရက မည်သည့်အပိုင်း အခြားကို ဆောင်ရွက် ခြင်းမျိုးမျှကိုသာ စီမံပိုင်းခြား၍မရပေ။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်၏ အခွင့်အာဏာများကို တနည်းနည်းအားဖြင့် ပူးတွဲ ကျင့်သုံးစေရမည် ဖြစ်သည်။
- ထိုသို့ ပူးတွဲကျင့်သုံးစေခြင်းအတွက် နည်းလမ်းမြောက်များစွာရှိပါသည်။

နည်းလမ်းများ (Options)

၁။ ကိစ္စရပ်တခုတည်းပင် ထပ်မံပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း

၂။ ပြည်နယ် ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း

၃။ သဘောတူညီချက်အရ ချဉ်းကပ်မှု (The Conventional Approach) -

သာမန်စာရင်းရှိကိစ္စရပ်များကို

- ပြည်ထောင်စုက အနိုင်ရမည့်ကိစ္စရပ်များအဖြစ်
- ပြည်နယ်က အနိုင်ရမည့်ကိစ္စရပ်များအဖြစ်
- အခြေအနေပေါ်မူတည်ပြီး

o ကိစ္စရပ်တခုအတွက် (ပြည်ထောင်စု သို့ ပြည်နယ်၏ အခွင့်အာဏာ) ဖြစ်ရမည်ဆိုသည့် အမြင်သဘောထားကို ထည့်သွင်းဆုံးဖြတ်ခြင်း-

Aspectivalism

o ကိစ္စရပ်တခုအတွက် စွမ်းဆောင်နိုင်သူ (ပြည်ထောင်စု သို့ ပြည်နယ်သို့ ဒေသန္တရအဆင့်) ကို ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုခြင်း - Subsidiarity Principles

၄။ ဂျာမန် ပုံစံ ဖက်ဒရယ်စနစ်

၅။ သတ်သတ်မှတ်မှတ် ကိစ္စရပ်အပေါ် ထပ်တူပြုအာဏာကဏ္ဍ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်း

Subdividing the Subject

" ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ် (ထပ်တူကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည့်) ကိစ္စရပ်
တခုတည်းကိုပင် ၎င်း၏သဘော သဘာဝ မတူညီတဲ့ အစိတ်အပိုင်း
များကို ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များ၏ သီးသန့်အာဏာအဖြစ်
ထပ်မံစစ်ထုတ် ပိုင်းခြားခြင်းနည်းလမ်း "

၁။ ကိစ္စရပ်တစ်ခုတည်းကိုပင် ထပ်မံပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း - ထပ်တူပြုအာဏာများဆဲကပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်အာဏာ နှင့် ပြည်နယ်များ၏သီးသန့်အာဏာ ဟူ၍ ထပ်မံပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း

Subdividing the Subject: Converting Concurrent Powers into Exclusive State Powers and Exclusive Union Powers

- ပထမ ချဉ်းကပ်နည်းဖြစ်သည့် (ထပ်တူကျင့်သုံးပိုင် ခွင့်ရှိ သည့်) ကိစ္စရပ် တခုတည်းကိုပင် ၎င်း၏သဘော သဘာဝမတူညီသည့် အစိတ်အပိုင်းများကို ထပ်မံစစ်ထုတ်ပိုင်းခြားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- အကယ်၍ ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတွက် ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ရန်လိုသည်ဆိုသည့် ရှုမြင်ချက်မျိုး (aspects) ကို ကြိုတင်ပြီး စိစစ်ဖော်ပြထားနိုင်လျှင် ထိုကဲ့သို့ လိုအပ်သည့် အစိတ်အပိုင်းများ (ထိုအစိတ်အပိုင်းများကိုသာ) ကို ပြည်ထောင်စုသို့ လုံးလုံးလျားလျား တာဝန်ပေးလိုက်၍ ရနိုင်မည်။
- ထို့နည်းတူပဲ ဒေသခံလူထုနှင့် ပိုနီးနီးကပ်ကပ်ရှိနေရမည်ဆိုသည့် ရှုမြင်ချက်မျိုး (aspects) ကို စိစစ်သတ်မှတ်ဖော်ပြထားနိုင်လျှင် ထိုကဲ့သို့ သဘောသဘာဝရှိနေသည့် အစိတ်အပိုင်းများကို ပြည်နယ်သို့ အပြည့်အဝတာဝန်ပေးလိုက်၍ရမည် ဖြစ်သည်။
- ဆိုရလျှင် (ထပ်တူကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည့်) ကိစ္စရပ်တခုတည်းကိုပဲ ပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသည့် အခန်းကဏ္ဍ၊ ပြည်နယ်၏ သီးခြားကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အစိတ်အပိုင်းစသဖြင့် ထပ်မံ စစ်ထုတ် ပိုင်းခြား သတ်မှတ်လိုက်သည့် ပုံစံမျိုး နှင့်ချဉ်းကပ်ခြင်းက ထပ်တူညီတူ (Concurrency) ဆိုသည့် သဘော တရားကိုတော့ သွေဖယ်စေပါသည်။
- ကိစ္စရပ်တိုင်းကို ထို့နည်းတူ ထပ်ဆင့် စစ်ထုတ်ပိုင်းခြားသတ်မှတ်တာမျိုး လုပ်၍ရနေမည်ဆိုလျှင်ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းဆိုသည်မှာလည်းမလိုအပ်တော့သလို ဖြစ်သွားပါသည်။

ဥပမာ တခု

- ပြစ်မှု (Crime) ဆိုသည့် သတ်မှတ်ချက်တခုတည်းအပေါ်တွင် မည်သည့်အစိုးရက ပြစ်မှု၏ မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းကို စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသင့်သည် ဆိုသည်ကို ပိုင်းခြားရန်ကြိုးပမ်းနေကြသည် ဆိုပါစို့။
- မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်ရေးလို ပြစ်မှုတခုသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံး အတိုင်းအတာနှင့် ကိုင်တွယ် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည် ဆိုသည့် ရှုမြင်ချက်မျိုးရှိကြပါသည်။
- မဆင်မခြင်မောင်းနှင်မှုကဲ့သို့ ပြစ်မှုမျိုးကိုင်ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့ ဒေသခံလူထု နှင့် နီးကပ်သည့်အနေအထားတွင်ရှိနေရမည် ဆိုသည့် ရှုမြင်ချက်မျိုးလည်း

ရှိကြသည်။

- ဤအခြေအနေမျိုးတွင် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် မူးယစ်မှုလို ပြစ်မှုမျိုးကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို တာဝန်ပေးလိုက်မည်။ ဒေသခံအဆင့်က ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည့် မဆင်မခြင်မောင်းနှင်မှုလို ပြစ်မှုမျိုးအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရကို တာဝန်ပေးလိုက်မည်။

တနည်းအားဖြင့်ဆိုရလျှင် ...

- ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို၌က ကိစ္စရပ်များကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းအား လုပ်ဆောင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။
- တနည်းအားဖြင့် ကမ္ဘာကြီး (နိုင်ငံအသိုက်အဝန်းတခု) ကို အလွှာ/ကဏ္ဍအလိုက် ပိုင်းခြားလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။
- ထို့ကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်လိုက်ခြင်း အားဖြင့် ကမ္ဘာကြီး (နိုင်ငံအသိုက်အဝန်းတခု) ကို လိုသလို အလွှာ/ကဏ္ဍလိုက် ပိုင်းကြည့်၍ ရပါသည်။
- တိတိကျကျ ကိစ္စရပ်များသတ်မှတ်လိုက်ခြင်း၊ အလွှာပါးပါးလေးများအဖြစ် ပိုင်းစိတ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် ကိစ္စရပ်အချို့ကို ပြည်နယ်သို့ သီးသန့်တာဝန်ပေးလိုက်နိုင်သလို အခြားကိစ္စရပ်များကိုတော့ ပြည်ထောင်စုသို့ လုံးလုံးလျားလျား တာဝန်ယူစေလိုက်ခြင်းမျိုး လုပ်နိုင်ပါသည်။
- သို့မဟုတ်လျှင် ယေဘုယျကိစ္စများ သတ်မှတ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် အလွှာကြီးကြီးများအဖြစ် ပိုင်းစိတ်နိုင်ပြီး ကျန်ကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုထပ်တူညီတူ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်စေခြင်းမျိုးလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

အားသာချက်

Pros

- အခြားချဉ်းကပ်ပုံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်မည်ဆိုလျှင် ထိုသို့ ထပ်တူပြုအာဏာများကို စိတ်ဖြာ ပိုင်းခြား လိုက်ခြင်းသည် (Interpreter ဆိုသည့်) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး အတွက် တာဝန်/အခန်းကဏ္ဍ အနည်းငယ်သာကျန်နေတော့မည်သဘောလည်း ဖြစ်သွားပါသည်။ မည်သို့သောကိစ္စရပ်များကဖြင့် ပြည်ထောင်စုကို၊ မည်သို့သောကိစ္စရပ်တွေကတော့ ပြည်နယ်ကို စသည့် ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် အလုပ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းရေးဆွဲသူများက တင်ကြိုလုပ်ဆောင်သွားလိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- ထိုနည်းတူစွာပင် ရှုမြင်ချက်သတ်မှတ်ချက် (aspects) တိတိပပရှိသည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် မည်သည့်အစိုးရအလွှာ အပိုင်းအခြားကိုသွားရမည် ဆိုသည့် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် လမ်းညွှန်မှုမျိုးကိုလည်း ကြိုတင်ပေးလိုက်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ သို့မှသာလျှင် အစိုးရအလွှာအသီးသီးကလည်း မည်သည့် အစိတ်အပိုင်း အခန်းကဏ္ဍကိုဖြင့် လုပ်၍ရသည်/လုပ်၍မရ ဆိုသည့် သိနားလည်ထားမှု ကိုလည်း ပေးပြီးသားသကဲ့သို့ ဖြစ်စေမည် ဖြစ်သည်။

အားနည်းချက်

Cons

- သို့ပေမဲ့ ထိုနည်းလမ်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံခြေခံဥပဒေကို ပုံစံချသည့်သူများအနေဖြင့် မည်သို့သောကိစ္စရပ်မျိုးကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဘယ်လိုကိစ္စရပ်မျိုးက ပြည်နယ်အစိုးရကို ဆိုသည့် ရှုမြင်သတ်မှတ်ချက် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ (Comprehensively) နှင့် တိတိကျကျ မှန်မှန်ကန်ကန် (Accurately) စိစစ်ပိုင်းခြား သတ်မှတ်နိုင်ဖို့တော့ လိုပါမည်။
- စိစစ်ပိုင်းခြား သတ်မှတ်သည့်နေရာတွင် အမှားအယွင်းများဖြစ်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုကို အကြပ်အတည်း ဖြစ်စေမည့်အပြင် ၎င်းကို ပြန်လည်ပြင်ဆင် ပြောင်းလဲဖို့ဆိုသည်မှာလည်း အမှန်ပင် ခက်ခဲပါသည်။
- ပြန်လည်တည်မတ်လိုက်နိုင်သည်ဆိုလျှင်တောင်မှ ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်တို့၏ သက်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍများအတွက် ရှုမြင်သတ်မှတ်ချက်သည် မတူ ခြားနားသွားမည် ဖြစ်သည်။
- ထိုသို့ ချဉ်းကပ်ပုံသည် ကမ္ဘာကြီး (နိုင်ငံအသိုက်အဝန်းတခု) ကို ပြည်ထောင်စုတဝန်း အတိုင်းအတာနှင့် လိုအပ်သည့် ကိုင်တွယ်မှုမျိုး နှင့် လူထုနှင့်အနီးကပ်ရှိနေရမည့် ဖြေရှင်းချက်မျိုးဆိုသည့် ရှုမြင်သတ်မှတ်ချက်များအဖြစ် စနစ်တကျပင် ပိုင်းခြားကြည့်၍ ရပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ အချို့ကိစ္စရပ်များသည် ပြည်ထောင်စုတခုလုံးအတိုင်းအတာနှင့်ရော လူထုနှင့် အနီးကပ်ရှိနေ ရမည့်ကိစ္စရပ်အဖြစ်ပါ ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ဖို့ လိုအပ်ခြင်းမျိုး ရှိပါသည်။
- ထိုကိစ္စရပ်မျိုးများအတွက် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ် နှစ်ခုလုံးကို အာဏာပေးထားနိုင်ဖို့ မတူညီသည့် ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းကို အသုံးပြုရပါမည်။
- အတိုချုပ်ရလျှင် အခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်သည့်အခါတွင် မည်မျှအထိ အတိအကျ အမှန်ကန်ဆုံးနှင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သတ်မှတ်နိုင်မည်နည်း ဆိုသည့်မေးခွန်းအတွက် ဤချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းကို အသုံးပြု သင့်ပါသည်။
- သို့ပေမဲ့လည်းပဲ ကိစ္စရပ်များကို ထိုကဲ့သို့ ထပ်မံ စိစစ်ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ဖို့ နည်းလမ်းကို အလုံအလောက် ကြိုတင်မသိနားလည်သေးသည်ကလည်း အကြောင်းရင်းတခု ဖြစ်နေသည်။

၂။ ပြည်နယ်ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ထပ်တူပြုအာဏာများကို ပြည်နယ်၏ သီးသန့်အာဏာအဖြစ် လုပ်ဆောင်ခြင်း။ **State Permission: Converting Concurrent Powers into Exclusive State**

ပြည်နယ် ဖိတ်ခေါ်ချက်

State Invitation

- နောက်ထပ်မတူညီသည့် ချဉ်းကပ်ပုံတစ်ခုသည် ထပ်တူပြုအာဏာများအားလုံးကို ပြည်နယ်သို့ အကုန်အစင် ပေးအပ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။
- သေချာအောင်ပြောရလျှင် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ကိုင်တွယ်ရန်လိုသည့် ဆိုသည့် ရှုမြင်သတ်မှတ်ချက်မျိုးရှိသည့် ကိစ္စရပ်များအပါ အဝင်ဖြစ်ပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ ယခုကဲ့သို့ ချဉ်းကပ်နည်းတွင် ပြည်နယ်များမှ ထပ်တူပြုအာဏာကဏ္ဍ အကုန်စင် ရယူထားသော်လည်း ပြည်ထောင်စုကို လိုအပ်သည့်အခါ ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်အတွက် (ပြည်နယ်များအနေနှင့်) လက်ခံအသိမှတ်ပြုဖို့တော့လိုပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ဤကဲ့သို့အနေအထားမျိုးတွင် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ရယူထားသည့် ထပ်တူပြုကိစ္စရပ်များအပေါ် ဥပဒေပြုနိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုကို ဖိတ်ခေါ်ပိုင်ခွင့်ရှိ ပါသည်။

ပြည်နယ်၏ အခွင့်အာဏာပေးအပ်ထားခြင်းနှင့်အညီ

“in accord with state authorization”

- ပြည်နယ်ကခွင့်ပြုမှုသာလျှင် ပြည်ထောင်စုအနေနှင့် ထိုထပ်တူပြုအာဏာကဏ္ဍ ကိစ္စရပ်များအပေါ် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိမည် ဖြစ်သည်။
- ပြည်နယ်၏ ဘာမျှမပြော (တိတ်ဆိတ်ခြင်းသည်) ပိတ်ပင်တားမြစ်ထားသည်ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရသည်ဖြစ်သည့်တွက် ပြည်ထောင်စုအနေနှင့် ပြည်နယ်၏ ခွင့်ပြုချက်ရမှသာလျှင် အခွင့်အာဏာရှိမည် ဖြစ်သည်။
- ထိုသို့ စီစဉ်သတ်မှတ်ချက်မျိုးက (မြန်မာ) တပ်မတော်၏ စဉ်းစားချက်နှင့် ပြောင်းပြန် လိုဖြစ်နေပါသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအရဆိုလျှင် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေနှင့်အညီ (တနည်း ပြည်ထောင်စု ၏ အခွင့်အာဏာပေးအပ်ထားခြင်းနှင့်အညီ) သာ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။
- တပ်မတော်တို့၏ စဉ်းစားချက်အရဆိုလျှင် ပြည်နယ်များသည် ပြည်ထောင်စုက အခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းလိုက်မှသာလျှင် ကိစ္စရပ်တစ်ခုကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိ သည်။

- ယခု ပြောနေသည့် မတူညီသော ချဉ်းကပ်စဉ်းစားချက်အရ ပြည်နယ်များက အခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းလိုက်မှသာလျှင် ကိစ္စရပ်တစ်ခုကို ပြည်ထောင်စုက ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိမည် ဖြစ်သည်။

အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်ပြဿနာ ကျော်လွှားရေး

The Supremacy Rule Workaround

- ဆိုလိုရင်းက ယခုချဉ်းကပ်ပုံနည်းလမ်းသည် အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင် (Supremacy rule) ပြဿနာကို ကျော်လွှားရေး နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။
- သိကြသည့်အတိုင်းပင် သာမန်စာရင်းထဲက ထပ်တူပြုအာဏာများသည် သဘောတူညီဆုံးဖြတ်ချက်အများဆုံး ရယူရသည့်အပိုင်း ဖြစ်သည်အပြင် ပြည်နယ် နှင့် ပြည်ထောင်စု ကိစ္စရပ်တစ်ခုအပေါ် ပဋိပက္ခဖြစ်လာသည့်အခါ ပြည်ထောင်စုကပင် အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်သူအဖြစ် အနိုင်ရလေ့ရှိသည်။
- ပြည်ထောင်စုကို အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်အဖြစ်ပေးထားသည့် ထပ်တူပြု အာဏာ စာရင်းများသည် ပြည်နယ်များအတွက် အကျိုးပြုနိုင်မှု အနည်းငယ်သာ ရှိမည်ဖြစ်သည့်အပြင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကသာ အမြဲထိန်းချုပ် ထားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ဤကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုကသာအမြဲနိုင်မည့် အမြင့်ဆုံး အာဏာပိုင် ပြဿနာကို ကျော်လွှားနိုင်ဖို့ဆိုလျှင် မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် အခြား နိုင်ငံများ၏ ကျင့်သုံးမှုမျိုးနှင့်မတူ ခြားနားသည့် အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင် ပုံစံ တမျိုးကိုဖော်ဆောင် ရမည် ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာတွင် ကျင့်သုံးကြသည်က

- မတူသည့်ပုံစံနှင့် ချဉ်းကပ်မည်ဆိုက ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းထဲက ကိစ္စရပ် များအားလုံးကို ပြည်နယ်သို့ ပေးအပ်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။
- နောက်မှ ပြည်နယ်များက ပြည်ထောင်စုကို အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းခြင်းမျိုး လုပ်နိုင်ပါသည်။
- ဤကဲ့သို့ ချဉ်းကပ်မှုပုံစံသည် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ် ထပ်တူညီတူဖြစ်နေ ခြင်းမျိုး မဟုတ်တော့ဘဲ ပြည်နယ်က အခွင့်အာဏာပိုရှိနေသူ ဖြစ်သွားပါသည်။
- ထိုပုံစံက ယေဘုယျကျင့်သုံးမှုများနှင့် ကောင်းစွာကိုက်ညီမှု ရှိနေပါသည်။ ဘာကြောင့်လဲဆို လျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်နယ်များကို မတူညီသည့် သီးသန့်အာဏာများ ကို ပေးထားခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုထဲက အာဏာကဏ္ဍအချို့သည် အတော်ကိုကျယ်ပြန့်ပါသည်။
- အိန္ဒိယဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ဆိုလျှင် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ပြည်နယ် ကောင်စီများမှတစ်ဆင့် အာဏာများကို သီးခြားစီသော်လည်းကောင်း၊ တစုတစည်း တည်းသော်လည်းကောင်း ပြည်ထောင်စုသို့ ပြန်လည်အပ်နှင်းနိုင်သည်ဟူ၍ ပြဌာန်းထားသည်။

အားသာချက်

- ထိုသို့ ချဉ်းကပ်မှုမျိုးသည် ထပ်တူပြုအာဏာထဲက ကိစ္စရပ်များအတွက် အာဏာကို ပြည်နယ်များသို့ အဖြစ်နိုင်ဆုံးနည်းဖြင့် ပေးအပ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- ထို ချဉ်းကပ်ပုံနည်းလမ်းသည် အတော်ကို ရှင်းလင်းနေသည်ဖြစ်သည့်အတွက် ရှုပ်ထွေးမှုများရှိလာလျှင် ဖြေရှင်းပေးရမည့် ခုံရုံး၏အခန်းကဏ္ဍ အနည်းငယ်ကိုသာ လိုအပ်ပါတော့မည်။
- ထို့အပြင်ထပ်တူပြုအာဏာထဲက ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး အစိုးရအလွှာများအကြား ဖြစ်လာနိုင်ဖွယ် ရှိသည့် ပွတ်တိုက်မှုများကိုလည်း လျော့ကျစေမည် ဖြစ်သည်။
 - စည်းမျဉ်းက ရှင်းလင်းနေပြီးသားဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။
 - ထို့အပြင် ပြည်နယ်က လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းမရှိလို့ အကူအညီရယူဖို့ လိုအပ်သည့်အခါမှသာလျှင် ပြည်ထောင်စုအနေဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိမည် ဖြစ်သည်။
- ထိုသို့ချဉ်းကပ်ပုံနည်းလမ်းသည် ပြည်နယ်များကို (ပြည်ထောင်စု၏အာဏာကိုသာ ခုခံဆန့်ကျင်နေမည့်အစား) ပြည်ထောင်စု၏ အခန်းကဏ္ဍသည် မည်သို့သော အချိန်ခါမျိုးတွင် အရေးပါကြောင်းကို ကိုယ်ပိုင် ပိုပြီးတွေးခေါ်ယူဆနိုင်ဖို့ တွန်းအားဖြစ်လာစေမည် ဖြစ်သည်။

အားနည်းချက်

- တခါတရံတွင် ပြည်နယ်များက ပြည်ထောင်စု၏ ပါဝင်မှုအခန်းကဏ္ဍကို လိုအပ်ပေမဲ့လည်း ပြည်ထောင်စုကို မဖိတ်ခေါ်ဘဲနေခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- ပြည်နယ်အချင်းချင်းကြား ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်သည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုခုကြောင့် ပြည်နယ်အများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ပြဿနာဖြစ်လာသည့်အခါ အချို့ ပြည်နယ်က ပြည်ထောင်စုကို ပါဝင်ဖြေရှင်းဖို့ ဖိတ်ခေါ်လိုပေမဲ့ အချို့ပြည်နယ်က ပြည်ထောင်စုက ပါဝင်လာမည်ကို ငြင်းဆန်ခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်း

- ပြည်နယ်က အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်ဖြစ်သည့် ချဉ်းကပ်မှု၏ အဓိကပြဿနာသည် ကိစ္စရပ်တစ်ခုကြောင့် သက်ရောက်မှုသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် တုံ့ပြန်ဖို့လိုအပ်ပေမဲ့ ပြည်နယ်များက ပြည်ထောင်စုကို ပါဝင်လာဖို့ ငြင်းပယ်နေခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။
- ပြည်နယ်ကိုအမြင့်ဆုံးအာဏာပေးသည့် ချဉ်းကပ်မှုတွင် 'ပြည်နယ်များက မှန်မှန်ကန်ကန် လုပ်ပါလိမ့်မည်။ လိုအပ်လာသည့်အချိန်ခါတွင် ပြည်ထောင်စုကို လွှဲအပ်ပေးပါလိမ့်မည်' ဟုဆိုပြီး ယူဆနေခြင်း ဖြစ်သည်။
- သို့သော်ပြည်နယ်များက ပြည်ထောင်စုကို လွှဲအပ်သင့်ပေမဲ့ မလွှဲအပ်ဘဲ ဖြစ်နေခဲ့မည်ဆိုလျှင်? နည်းလမ်းများ ရှိပါသလား?

နည်းလမ်းရှိပါသည်!

- ၁။ ကိစ္စရပ်တစ်ခုကြောင့် ပြည်ထောင်စုတဝန်းကို သက်ရောက်မှုရှိလာသည့်အခါ (သို့) သက်ရောက်မှုကို ခံစားနေရသည့် ပြည်နယ်အများစု (သို့) ၇၅ % (super-majority) က တောင်းဆိုလာသည်ဖြစ်ဖြစ်၊ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခံစားနေရသည့် ပြည်နယ်များ (သို့) နယ်မြေဒေသများက တောင်းဆို လာသည့်အခါတွင်ဖြစ်စေ ပြည်ထောင်စုအနေနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိပါသည်။
- ၂။ ပြည်နယ်တစ်ချင်း၏ ငြင်းပယ်မှုများရှိနေသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်နယ်အချင်းချင်းအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့အစည်း (inter-states associations) များကို ပြည်ထောင်စု တဝန်းလုံးအတွက် (သို့) သက်ရောက်မှုရှိနေသည့် နယ်မြေဒေသအတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ ပါဝင်လာနိုင်စေရန် ဖိတ်ခေါ်ပိုင်ခွင့် အာဏာပေးအပ်ထားခြင်းအားဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။
- ၃။ ပြည်နယ်တစ်ချင်း၏ သဘောမတူညီမှုများ ရှိနေသော်လည်း ပြည်နယ်လွှတ်တော်များမှတစ်ဆင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို စေလွှတ်ကြသည်ဆိုလျှင် အမျိုးသားလွှတ်တော်မှတစ်ဆင့် ပြည်ထောင်စု တဝန်းလုံးအတွက် (သို့) သက်ရောက်မှုရှိနေသည့်နယ်မြေဒေသအတွက် ပြည်ထောင်စု အဆင့်မှ ပါဝင်လာနိုင်စေရန် ဖိတ်ခေါ်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိပါသည်။
- ၄။ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခံစားနေရသည့် ပြည်နယ်အများစု (သို့) နယ်မြေဒေသက လူအများစုက တောင်းခံမှုရှိထားသည်ဆိုလျှင် အများစု/ ထက်ဝက် ကျော်လွန်သော (၇၅ ရာခိုင်နှုန်း) ဆန္ဒမဲဖြင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှတစ်ဆင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုကို ဖိတ်ခေါ်နိုင်ပါသည်။

- ထပ်တူပြုအာဏာနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဤကဲ့သို့ နည်းပညာအရ အကျယ်တဝင့် နည်းလမ်းများကို ရှင်းနေခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးသူများအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်သည့်အခါ မစဉ်းစား မဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များကို ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းထဲအလွယ်တကူပင် ထည့်သွင်းလိုက်ခြင်းမျိုး လုပ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ပါက ထိုထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းရှိ ကိစ္စရပ်များအားလုံးကို ပြည်ထောင်စုကသာ အသာစီးရ လုပ်ဆောင်ခွင့်အာဏာရှိသွားမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ မဖြစ်စေရေးအတွက် အထက်ပါ နည်းလမ်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ __ Prof. David
- ခုံရုံးအား အယုံအကြည်နည်းနေမည်ဆိုလျှင် ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းရှိ ကိစ္စရပ်များကို အသေးစိတ် စိတ်ဖြာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ထားသည့် နည်းလမ်းသည် အလုပ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အသေးစိတ်ရေးသားနေလျှင်လည်း ရှည်လျားလွန်းနေမည့်အရေးကိုလည်း ချိန်ချိန် ရပါသည်။ __ တက်ရောက်လာသူတဦး

မေးခွန်း

ပြည်နယ်တခုအတွင်းရှိ ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ပဋိပက္ခဖြစ်လာသည့်အခါ မည်သည့်ခုံရုံးက စီရင်ဆုံးဖြတ် သနည်းနှင့် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်လာကြသည့်အခါ သက် ရောက်မှုမည်သို့ရှိသနည်း?

- ပုံမှန်အားဖြင့် ထိုကဲ့သို့အမှုကိစ္စများအတွက် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးက ကြားနာ ဆုံးဖြတ်မည်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ပတ်သက်၍ အမြင့်ဆုံးစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသူဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပတ်သက်လျှင် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် အမြင့်ဆုံး စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသူ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။
- ဤနေရာတွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးကို မည်သို့ဖွဲ့စည်းမည်နည်းဆိုသည့် မေးခွန်းသည် အရေးကြီးပါသည်။
- သို့သော် မေးခွန်းမေးထားသကဲ့သို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရမဏ္ဍိုင်

များအကြား ပြဿနာများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်မည်ဖြစ်သော်လည်း ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အကြား ပဋိပက္ခများရှိလာသည့်အခါ မည်သူ ဖြေရှင်းပေးမည်နည်း? ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်မည်ဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စုဘက်ကို အသာစီးဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာများတွင်လည်း ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးကသာ ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ထိုသို့ဆုံးဖြတ်သည့်အခါများတွင်လည်း ပြည်ထောင်စုကိုသာ အသာစီးရစေသည်မျိုးဖြစ်ပွားလေ့ရှိပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်အကြား ပြဿနာများအတွက် သီးခြားဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ တရားရုံးများ ထားရှိသင့်သည်ဟု ယူဆပါသည်။

၃။ ညှိနှိုင်းသဘောတူညီချက်အရ ချဉ်းကပ်မှု - သာမန်စာရင်းများထဲက ထပ်တူပြုအာဏာများ နှင့် အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်

The Conventional Approach: Simple Lists of Concurrent Powers with a Supremacy Rule

သာမန် စာရင်းများ

Simple Lists

- ထပ်တူပြုအာဏာများနှင့်ပတ်သက်ပြီး များသောအားဖြင့် လုပ်လေ့ရှိတာက ဖွဲ့စည်းပုံ စာအုပ်၏ နောက်ဆုံး အပိုင်းတွင် သာမန်စာရင်းအဖြစ် ဇယားဖြင့် သို့မဟုတ် နောက်ဆက်တွဲအနေနှင့် ထည့်သွင်းဖော်ပြ ကြပါသည်။
- ထိုနည်းလမ်းသည် အလွယ်ကူဆုံးနှင့် အရိုးရှင်းဆုံးဖြစ်ပါလိမ့်မည်။
- သို့သော် ထိုကဲ့သို့ စာရင်းဖြင့်ဖော်ပြခြင်းသည် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်က ဘာတွေ အတူတကွ လုပ်ကြရမည်ဟူ၍ မပါရှိပေ။ ပြည်ထောင်စုအနေဖြင့်ရော ပြည်နယ်အနေနှင့်ရော တူညီသည့် ကိစ္စရပ်တခု အတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေများ ပြဌာန်းနေမယ်ဆိုလျှင် မည်သူ့ ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးမည်နည်း? □ ထိုမေးခွန်းအတွက် အဖြေကို ဖွဲ့စည်းပုံ၏ သီးခြားပြဌာန်းချက်တခုဖြင့် ဖြေရှင်းကြပါသည်။ ထိုဖြေရှင်း ချက်မှာ အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင် (supremacy rule) ဆိုသည့် ပြဌာန်းချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင် - ပြည်ထောင်စုက အနိုင်ရမည်

Supremacy Rules: The Union Wins

ပြည်ထောင်စုနိုင်သည်။

- အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်သည် ကိစ္စရပ်တခုအပေါ် ပဋိပက္ခရှိလာသည့်အခါ ပြည်ထောင်စု ဥပဒေက အနိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်ဥပဒေက တရားမဝင်ဖြစ်သွားသည့် အခြေအနေ မျိုးကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ ၂၇ ခုအနက် ၂၄ နိုင်ငံသည် ထိုကဲ့သို့ ပင် ကျင့်သုံးကြသည်။
- သေချာသည်မှာ ပြည်ထောင်စုက အသာစီးရသည့် ပြဌာန်းချက်မျိုးတွင် ပြည်နယ်၏အာဏာကို ထိထိရောက်ရောက် လျော့ကျစေမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ် အာဏာသည် ပြည်ထောင်စု၏ ခွင့်ပြုချက်အရသာ ဖြစ်တော့မည် ဖြစ်သည်။
- သို့ပေမဲ့ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အနှစ်သာရသည် ပြည်နယ်များကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ခြားနားသည့် အာဏာနယ်ပယ် ကဏ္ဍများကို လျော်ကန်သည့် ဗဟိုပြုမှုတခုအတွင်းက (ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအရ?) ပေးအပ်ရေး ဖြစ်ပါသည်။

ရှုပ်ထွေးလာနိုင်သည့်အခြေအနေကို ကာကွယ်ခြင်း?

A Defense Against Chaos

- ဤနည်းဥပဒေသည် ရှုပ်ထွေးလာနိုင်သည့်အခြေအနေများကိုကာကွယ်သကဲ့သို့ တားဆီးပေးလေ့ ရှိပါသည်။ ဆိုပါစို့ အကယ်၍ ပြည်ထောင်စုဥပဒေကသာ အနိုင်မရဘူးဆိုလျှင် ပြည်နယ်များအားလုံးက မတူညီသည့် ဥပဒေကိုယ်စီနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အနေအထားများ ဖြစ်ကုန်မည်ဖြစ်သည်။
- ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေတစ်ခုကို ပြည်နယ်မှ ဟန့်တား ပိတ်ပင်တားဆီးနိုင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်ကို (nullification) ဟူ၍ ခေါ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်နယ်အစိုးရအနေဖြင့် ၎င်း၏နယ်နိမိတ်အတွင်း ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေတစ်ခုကို ဟန့်တားပိတ်ပင် တားဆီးခြင်း (သို့) တရားမဝင်ဖြစ်စေခြင်း လုပ်နိုင်စွမ်းရှိသည်ကို ရည်ညွှန်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- ထို့အကြောင်းကြောင့် အများကယူဆကြသည်မှာ ပြည်နယ်က ၎င်းနှင့်ဆန့်ကျင်သည့် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေတစ်ခုကို ထိုကဲ့သို့ပင် ပိတ်ပင်နိုင်သည်ဆိုလျှင် အခြေအနေက ရှုပ်ထွေးကုန်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုဥပဒေကသာ အမြင့်ဆုံး ဖြစ်သင့်ပါသည်။
- သို့သော် ပြည်နယ်အချို့ကသာ ၎င်း၏ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်အတွင်း ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စု ၏ ဥပဒေကို ပိတ်ပင် တားမြစ်ပြီး အခြားပြည်နယ်အချို့က မပိတ်ပင် မတားမြစ်ဘူး ဆိုပါစို့။
- ဖြစ်လာမည်မှာက မတူညီသည့်ပြည်နယ်များတွင် မတူညီသည့် ဥပဒေများနှင့် ဖြစ်နေမည် ဖြစ်သည်။
- သို့ပေမဲ့ ထိုအခြင်းအရာသည် အမှန်တကယ်ပင် ပြဿနာတရပ် ဖြစ်နေပါသလား?
- ဖက်ဒရယ်စနစ်အရကိုက ပြည်နယ်များတွင် မတူညီသော ဥပဒေများကို ကျင့်သုံးခွင့် ရရှိစေရေးပင် မဟုတ်လော!

" ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေတစ်ခုကို ပြည်နယ်မှ ဟန့်တား ပိတ်ပင် တားဆီးနိုင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်ကို (nullification) ဟူ၍ ခေါ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်နယ်အစိုးရအနေဖြင့် ၎င်း၏ နယ်နိမိတ်အတွင်း ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေတစ်ခုကို ဟန့်တားပိတ်ပင်တားဆီးခြင်း (သို့) တရားမဝင်ဖြစ်စေခြင်း လုပ်နိုင်စွမ်းရှိသည်ကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ "

မည်သို့သောအချိန်အခါမျိုးတွင် ပြည်နယ်များ၏ မတူညီသည့် ဥပဒေများက ပြဿနာတရပ်ကဲ့သို့ ဖြစ်လာသနည်း?

So when are different state rules a problem?

- ပြည်နယ်များ၏ မတူညီသောဥပဒေများက ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ကျင့်သုံးဖို့လိုအပ်လာသည့်ကိစ္စရပ် ဖြစ်နေသည့်အခါမျိုးတွင် ပြဿနာဖြစ်လာပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်က ကိုင်တွယ်ရမည့် ကိစ္စရပ်ဟု ရှုမြင်သတ်မှတ် ထားသည့် ကိစ္စရပ်များအတွက်သာ ဖြစ်ပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ ကိစ္စရပ်တိုင်းအတွက် ရှုမြင်သတ်မှတ်ချက်ကိုက ပြည်ထောင်စုမှ သတ်မှတ် ကိုင်တွယ်ဖို့ လိုအပ်သည်ဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စု၏သီးသန့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာစာရင်းထဲတွင်သာ သွားသင့်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းအကြောင်း ပြောတုန်းကလည်း ထိုအချက်ကိုပြောခဲ့သည်ဟု ယူဆပါသည်။
- ကိစ္စရပ်တခုသည် ပြည်ထောင်စု၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာစာရင်းထဲရှိနေသည် ဆိုလျှင် ထိုကိစ္စရပ်အတွက် ပြည်ထောင်စုဥပဒေက စည်းနှောင်ခွင့် (Legal binding) ရှိနေရမည်မှာ အသေအချာပင်ဖြစ်သည်။
- သို့သော် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ ကျန်နေရာတွင် မေးရမည်မှာ ထပ်တူပြုအာဏာကဲ့သို့သော ကဏ္ဍ (ပြည်ထောင်စု၏ သီးသန့်အာဏာမဟုတ်) မျိုးတွင် ဆိုလျှင် ပြည်နယ်၏ ဥပဒေသည် အနိုင်ရသင့် ပါသလား? ပြည်ထောင်စု၏ ဥပဒေက အနိုင်ရသင့်ပါသလား?
- ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းထဲ ကိစ္စရပ်တခုကို ထည့်သွင်းထားခြင်းသည် ရှုမြင် သတ်မှတ် ချက်တမျိုးအရ ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့်ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ခြင်းကြောင့် အပြင် အခြားတဖက်တွင် ဒေသခံလူထုနှင့်အနီးကပ်ရှိနေသင့်သည့် ကိစ္စရပ် ဖြစ်သောကြောင့် ဆိုသည့် ရှုမြင်သတ်မှတ်ချက်မျိုး ရှိနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
- သို့မဟုတ်လျှင်လည်း ရှုမြင်ချက် (aspects) အားလုံးကိုက ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံး အတိုင်းအတာနှင့်ရော လူထုနှင့်နီးကပ်သည့်အနေအထားအရရော ရှုမြင်ဖို့လိုအပ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။
- ဆိုလိုရင်းက ကိစ္စရပ်တခု ထပ်တူပြုစာရင်းထဲရှိနေရခြင်းသည် ပြည်နယ်အနေဖြင့်လည်း ထိုကိစ္စရပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍကပါဝင်ဥပဒေပြုရန် သင့်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။
- သို့ပေမဲ့လည်းပဲ ညှိနှိုင်းသဘောတူညီချက်အရ အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်အဖြစ် ပြည်ထောင်စုဥပဒေကသာ အမြဲတမ်းအနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်၏အခန်းကဏ္ဍက ဘာမျှအရေးမပါသကဲ့သို့ ဖြစ်သွားပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းထဲ ကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းသည့်အခါ

အချို့ကိစ္စရပ်များကို ပြည်ထောင်စုဥပဒေက အနိုင်ရသည့်ကိစ္စရပ်များအဖြစ် လည်းကောင်း၊ အချို့ကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ် ဥပဒေက အနိုင်ရမည့် ကိစ္စရပ်အဖြစ် လည်းကောင်း သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ထားဖို့ လိုအပ်ပါသည်။

အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင် - ပြည်နယ်က အနိုင်ရမည်

Supremacy Rules: The State Wins

- အနည်းငယ်သောနိုင်ငံအချို့တွင်သာ အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်အဖြစ် ပြည်နယ်ကအနိုင်ရပါသည်။
ဥပမာ -
 - ကာဒ်စ်တန်
 - ၁၈၆၀ မတိုင်မှီ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု
 - ဆွစ်ဇာလန် လည်းပြောလိုရမည်လား?
- အီရတ်နိုင်ငံရှိ ကတ်ဒစ်တန်ပြည်နယ်သည် ဗဟိုအစိုးရ၏ ဥပဒေအချို့ကို လက်မခံ၊ မကျင့်သုံးသည့် ဖြစ်ရပ်မျိုးရှိပါသည်။ အမေရိကန် ပြည်တွင်းစစ်ကာလ ၁၈၆၀ မတိုင်မှီအချိန်ကလည်း ထိုနည်း လည်းကောင်းကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်တွင်လည်း ပြည်နယ်များက ပြည်ထောင်စု၏ ဥပဒေကို တရားမဝင်ဖြစ်စေတာမျိုး သမိုင်းတွင်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ယနေ့တွင် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေကသာ အနိုင်ရပါသည်။
- အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်အဖြစ် ပြည်နယ်များကို အနိုင်ပေးလေ့မရှိတာကြောင့် ပြည်ထောင်စု အဆင့် ပုဂ္ဂိုလ်များကလည်း ထိုအကြောင်းအရာနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်နယ်ကို အနိုင်ပေးဖို့ သဘောတူလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။

သဘောတရားဆိုင်ရာ ပြဿနာများ

Theoretical Problems

- ထို့အပြင် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ထပ်တူပြုကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်ရေးတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေပါသည်။ ကိစ္စရပ်များကို ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းထဲထည့်သွင်း ရခြင်းသည် -
 - ကိစ္စရပ်အချို့သည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတာဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖို့လိုသည် ဆိုသည့် ရှုမြင်ချက်အရ
 - သို့မဟုတ် ရှုမြင်ချက်အားလုံးက ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းတာနှင့် ကိုင်တွယ်ဖို့အပြင် လူထုနှင့် အနီးကပ်ရှိဖို့ လိုအပ်သည် ဆိုသည့်သဘောတရား များကြောင့် ဖြစ်သည်။
- သို့သော် အကယ်၍ ပြည်နယ်များက ပြည်ထောင်စု၏ဆန့်ကျင်ဘက် ဥပဒေများကို ပိတ်ပင်ထားနိုင်သည် ဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအနေဖြင့် ထို ထပ်တူပြုကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်ရာတွင် အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍအတွင်း မရှိဘူးဆိုသည်ကို ဖော်ပြနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။
- တနည်းအားဖြင့် ထပ်တူပြုအာဏာများသည် ပြည်နယ်များ၏ သီးသန့်အာဏာစာရင်းထဲ အကြီးဝင်သည် ဟု ပြောဆိုနေခြင်းဖြစ်သည်။
- ထိုအကြောင်းကြောင့် ပြည်ထောင်စုဥပဒေကို ဆန့်ကျင်နိုင်သည့် (ပြည်နယ်အမြဲနိုင် သည့်နည်းတွင်) စည်းမျဉ်းသည် ညှိနှိုင်းသဘောတူညီချက် (ပြည်ထောင်စုကအမြဲ နိုင်တဲ့နည်း) စည်းမျဉ်းနှင့် ပြောင်းပြန် ဖြစ်နေသည့် ပြဿနာရှိပါသည်။
- ကိစ္စရပ်တစ်ခုကို ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းထဲထည့်လိုက်ပြီဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စုရော ပြည်နယ်ရော ထိုအတွက် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍများရှိပါသည်။ မည်သူက အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင် ဖြစ်သနည်းဆိုသည်မှာ ပါဝင်သင့်သည့် အခန်းကဏ္ဍများကို အပြန်အလှန်အသိအမှတ်ပြုပြီး ကိစ္စရပ် တစ်ခုချင်းအပေါ် လက်ခံကြရန်လိုပါသည်။

သို့ပေမဲ့ ရှိသေးသည်က ...

- ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေများကို ပိတ်ပင်သည့်ပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင် သည့် နည်းလမ်း ရှိနိုင်ပါသေးသည်။
- သတိပြုရမှာသည် ပြည်နယ်တစ်ခုက ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ဆောင်ရွက် ရန်လိုအပ်သည့် ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေတစ်ခုကိုလည်း ပိတ်ပင်တားဆီး ခြင်းမျိုး လုပ်လာနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့်

ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည့် ဥပဒေမျိုးဆိုလျှင် ပြည်နယ်က မပိတ် ပင်သင့်ပေ။

- သို့သော် ပြည်နယ်တစ်ခုက လုပ်လာနိုင်သည့်အခြေအနေကို စိုးရိမ်စရာဖြစ်သည်ဆိုလျှင် ကြိုတင် ကာကွယ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းရှိသလား?
- ထိုပြဿနာသည် ပြည်နယ်၏ဖိတ်ခေါ်ချက်အရ ဆိုသည့် ချဉ်းကပ်ပုံနှင့် လုံးဝကို ဆန့်ကျင်ဘက်လို ဖြစ်နေပါသည်။
- သတိပြုရမှာက ထိုပြည်နယ်ဖိတ်ခေါ်ချက်အရချဉ်းကပ်မှုသည် ထပ်တူပြုအာဏာများ အားလုံးကို ပြည်နယ်၏သီးသန့်အာဏာစာရင်းအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားမည်ဖြစ်သည်။
- ထိုနောက်မှ လိုအပ်လျှင် ပြည်နယ်က ပြည်ထောင်စုကိုဖိတ်ခေါ်ပြီး တပြည်လုံးအတိုင်း အတာနှင့် ဆောင်ရွက်စေမည် ဖြစ်သည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်နယ်သည် ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဥပဒေတရပ်ကို ၎င်း၏ ပြည်နယ်အတွင်း ပိတ်ပင်သည့် ချဉ်းကပ်မှုရော၊ ပြည်နယ်ဖိတ်ခေါ်ချက်အရချဉ်းကပ်မှုရောသည် မည်သည့်အချိန်အခါမျိုးတွင် ပြည်ထောင်စု တဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ဆောင်ရွက်ရမည်နည်း ဆိုသည်ကို ပြည်နယ်က ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

ကွဲပြားသွားသည်က -

- ပြည်နယ်၏ဖိတ်ခေါ်ချက်အရချဉ်းကပ်မှုဆိုလျှင် ပြည်နယ်က အခွင့်အာဏာ ပေးအပ်လိုက်မှသာ ပြည်ထောင်စုမှ ဥပဒေတစ်ခုကို ပြဋ္ဌာန်းမည် ဖြစ်သည်။
- ပြည်ထောင်စု၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေတစ်ခုကို ပြည်နယ်ကပိတ်ပင်သည့်ချဉ်းကပ်မှုတွင် ပြည်ထောင်စု၏ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေတစ်ခုသည် ၎င်းပြည်နယ်က ဗီတိုအာဏာနှင့် မပယ်ချဘူးဆိုလျှင် တရားဝင်ဖြစ်ပါသည်။
- ထို့အကြောင်းကြောင့် ပြည်နယ်က ပြည်ထောင်စု၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေတရပ်ကို ၎င်း၏ပြည်နယ်အတွင်း ပိတ်ပင်သည့်ချဉ်းကပ်မှု နှင့် ပြည်နယ်ဖိတ်ခေါ်ချက်အရချဉ်းကပ်မှု၏ စိုးရိမ်ဖွယ်အန္တရာယ်သည် အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။
- ထိုချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းနှစ်ရပ်လုံးအတွက် ဖြေရှင်းနည်းများသည်လည်း အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။
- ပထမအနေနှင့် ယူဆလိုက်နိုင်သည်က ပြည်နယ်တစ်ခုက လိုအပ်သည့်အခါ ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင် ဘက်ဥပဒေတစ်ခုကို ပိတ်ပင် တားဆီးမည် ဖြစ်သည်။
- ဒုတိယအနေနှင့် ထို့အတွက် အကာအကွယ်ဖြစ်စေသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို တည်ဆောက်ထားရန် ဖြစ်သည်။

- ၁။ ပြည်နယ်တခုက ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေတခုကို ပိတ်ပင်နိုင်သည်။ သို့သော် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များမှစေလွှတ်သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်က အများစုဆန္ဒမဲဖြင့် ပြန်ပြီးပယ်ချခြင်းမျိုး (override) လုပ်၍ ရပါသည်။
- ၂။ ပြည်နယ်တခုက ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်လက် ဥပဒေတခုကို ပိတ်ပင်နိုင်သည်။ သို့သော် ပြည်နယ်အချင်းချင်းအကြားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့စည်း (inter-state association) က ပြန်ပြီး ပယ်ချနိုင်ပါသည်။
- ၃။ ပြည်နယ်တခုက ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဥပဒေတခုကို ပိတ်ပင်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်အများစု၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် ပြန်ပြီးပယ်ချ၍ ရပါသည်။

"အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် ပြည်ထောင်စု၏ ဥပဒေတခုကို တရားမဝင်ကြောင်း
ကြေညာနိုင်သည့်အခွင့်အာဏာရှိရေးသည် ပြည်နယ်များ
လိုချင်တောင့်တနေသော အရာပင် ဖြစ်သည်။"

အခြေအနေပေါ်မူသည့် - အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်စည်းမျဉ်းများ

Supremacy Rules: It Depends

ကိစ္စရပ်တစ်ခုအတွက် (ပြည်ထောင်စု သို့ ပြည်နယ်၏ အခွင့်အာဏာ) ဖြစ်ရမည်ဆိုသည့် အမြင်သဘောထားကို ထည့်သွင်းဆုံးဖြတ်ခြင်း (Aspectivalism)

- သင့်လျော်သော အကြောင်းအကျိုးဖြင့် အမြင့်ဆုံးအာဏာကို ချဉ်းကပ်သည့်အခါ ဖော်ပြထားရမည်က -
 - လူထုနှင့်အနီးကပ်ရှိနေရမည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် ရှုမြင်ဆောင်ရွက်သည့်အခါ ပြည်နယ်က အနိုင်ရရှိရမည်။
 - ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့်ရှုမြင် ဆောင်ရွက်ရမည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်ထောင်စုက အနိုင်ရရှိရမည်။
- တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အထက်ပါကဲ့သို့သော ချဉ်းကပ်မှုမျိုးကို အသုံးပြု ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တောင်ဆူဒန်၏ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံတွင်လည်းပဲ ထိုကဲ့သို့ ချဉ်းကပ်မှုမျိုးကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

မျှခြေညှိခြင်း

Balancing

- တခါတရံတွင် ပြဿနာရပ်တစ်ခုသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်း လုံးအတိုင်း အတာနှင့် လည်းကောင်း လူထုနှင့် အနီးကပ်ဖြေ ရှင်းရမည့်ကိစ္စရပ်အဖြစ်လည်းကောင်း ရှိနေ တတ်ပါသည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံခုံရုံးက ထိုသို့ တပြိုင်နက်တည်း ဆန့်ကျင်ဘက်လို ဖြစ်နေသည်များကို မျှခြေညှိပေးဖို့ တာဝန်ရှိလာပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်သတ်မှတ်ခြင်းက ဤသို့ ဒွိဟဖြစ်နေသည်မျိုးကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရ လွယ်ကူစေပါသည်။

အားသာချက်

- ထို ကိစ္စရပ်တစ်ခုအတွက် (ပြည်ထောင်စု သို့ ပြည်နယ်၏ အခွင့်အာဏာ) ဖြစ်ရမည် ဆိုသည့် အမြင်သဘောထားကို ထည့်သွင်းဆုံးဖြတ်ခြင်း ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းက ပြည်ထောင်စုတစ်ခုလုံး အတွက်ဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက၊ မဟုတ်ဘူးဆိုလျှင် ပြည်နယ်အစိုးရက (ထပ်တူပြုအာဏာ စာရင်းထဲက ကိစ္စရပ်တစ်ခုအတွက်) အမြင့် ဆုံးအာဏာပိုင်သည် မည်သူ ဟူသည့်အမြင်ကို ကွဲကွဲပြားပြားပဲ ဖြစ်စေပါသည်။
- ကိစ္စရပ်တစ်ခုအပေါ် ဘက်နှစ်ဘက် (ပြည်နယ်/ပြည်ထောင်စု) က စိုးရိမ်ချက်များကို လည်း မျှခြေအတွက် ထိန်းညှိပေးနိုင်ပါသည်။
- ကိစ္စရပ်တစ်ခုအပေါ် မည်သည့်အစိုးရက ကိုင်တွယ်လျှင် ပိုသင့်လျော်သည် ဆိုသည့် အမြင်သဘောထား လက်ခံမှုတို့ကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲနေနိုင်သောကြောင့် အခြေအနေအချိန်အခါအလိုက် လိုက်ပါ ပြောင်းလဲဖို့ ပြုလွယ်ပြင်လွယ်ဖြစ်စေပါသည်။

အားနည်းချက်

- ထို ကိစ္စရပ်တစ်ခုအတွက် (ပြည်ထောင်စု သို့ ပြည်နယ်၏ အခွင့်အာဏာ) ဖြစ်ရမည် ဆိုသည့် အမြင်သဘော ထားကို ထည့်သွင်းဆုံးဖြတ်ခြင်း ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းမျိုးက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးကို အာဏာ အများအပြား ပေးထားသလို ဖြစ်နေ ပါသည်။
- ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းထဲမှာကိုက ကိစ္စတစ်ခုသည် မည်သည့်အစိုးရက ကိုင်တွယ်သင့်သည် ဆိုသည့် ရှုမြင်ချက်မျိုးအတွက် ညွှန်ကြားချက်ကို ပေးမထားသည့်အတွက် (ပြည်နယ်/ပြည်ထောင်စု) အစိုးရများက ထိုအာဏာစာရင်းထဲကိစ္စရပ်တစ်ခုကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်လိုသည့်အခါ ခုံရုံးကို ရှင်းလင်းချက်အတွက် တောင်းခံနေရသည့် အခက်အခဲရှိပါသည်။

ကိစ္စရပ်တခုအတွက် စွမ်းဆောင်နိုင်သူ (ပြည်ထောင်စု သို့ ပြည်နယ် သို့ ဒေသန္တရအစိုးရ) ကို ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုခြင်း (Subsidiarity)

- နောက်ထပ်လုပ်နိုင်သေးသည်က အမြင့်ဆုံးအာဏာသည် ကိစ္စရပ်တခုအတွက် မည်သည့် (ပြည်ထောင်စု/ ပြည်နယ်/ဒေသန္တရ) အစိုးရကို ကိုင်တွယ်ခွင့်ပြုရမည် ဆိုသည်ကိုလည်း သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ် ပေးနိုင်ပါသည်။
- ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ကိစ္စရပ်သည် အစိုးရတခု၏ သီးသန့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကဏ္ဍထဲ ရှိမနေသော်လည်း ထိုအစိုးရအဝန်းအဝိုင်းတခုက ကောင်းစွာဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခြေအနေ မျိုးတွင်ရှိနေပါက ဆောင်ရွက် နိုင်သည့်အစိုးရ (ပြည်ထောင်စု/ပြည်နယ်/ ဒေသန္တရအစိုးရ) က ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည့် ဦးတည်ချက် ဖြစ်ပါသည်။
- လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကိစ္စရပ်တခုကို မည်သည့်အစိုးရက ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိရမည် ဟူသည့် ရှုမြင်သတ်မှတ်ချက် (aspectualism) ချဉ်းကပ်မှုမျိုး၏ အစိတ်အပိုင်းတခုအဖြစ် ပါဝင်နေပြန်ပါသည်။
- ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အစိုးရက ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည် (subsidiarity) ဟူသည့် ရှုမြင်သတ်မှတ်ချက်အရပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ကိုင်တွယ်ရန်လိုအပ်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင် -
 - စည်းလုံးညီညွတ်မှု (Unity)
 - တသားတည်းဖြစ်မှု (Uniformity)
 - လျှို့ဝှက်သက်ရောက်မှုရှိလာနိုင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်မျိုးကို ထိန်းချုပ်ခြင်း (The control of spillovers)
 - ပြည်ထောင်စုတဝန်းအတိုင်းအတာဖြင့်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဒေသခံလူထု၏အရေး၊ ပြည်နယ်များ ၏အကျိုးစီးပွားကို ထည့်တွက်စဉ်းစားခြင်းမျိုးတော့ ပျက်ကွက်တာရှိတတ်ပါသည်။
- တနည်းအားဖြင့် ဆိုလျှင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အစိုးရက ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည် (subsidiarity) ဟူသည့် အဖွင့်/အပိတ်၊ yes or no မေးခွန်းကဲ့သို့ဖြစ်ပါသည်။
 - ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည့် ကိစ္စရပ် များအတွက် ပြည်ထောင်စုဥပဒေက အနိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊
 - လူထုနှင့် အနီးကပ်ရှိနေရမည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်နယ်ဥပဒေက အနိုင်ရ မည် ဖြစ်သည်။

- သို့ပေမဲ့ ကိစ္စရပ်တစ်ခုခုသည် ပြည်ထောင်စုကလည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်ကလည်းကောင်း ကိုင်တွယ်ဖို့ လိုအပ်တာမျိုးဖြစ်နေလျှင် မည်သို့လုပ်ဆောင်မည်နည်း?
 - ကိစ္စရပ်တစ်ခုခုအတွက် (ပြည်ထောင်စု သို့ ပြည်နယ်၏ အခွင့်အာဏာ) ဖြစ်ရမည် ဆိုသည့် ရှုမြင်သတ်မှတ်မှု (aspectivalism) မျိုးက မျှခြေညှိပေးလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။
 - ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အစိုးရက ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည် (subsidiarity) ဆိုသည့် ရှုမြင်သတ်မှတ်မှု မျိုးက မျှခြေရှာပေးနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ဆိုပါစို့ ကိစ္စရပ်တစ်ခုအပေါ် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ကိုင်တွယ်သင့်သည် ဆိုသည့် ရှုမြင်ချက်သည် ရည်ညွှန်းချက် မျှသာ ဖြစ်ပြီး အမှန်တကယ် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြည်နယ်အစိုးရ/ဒေသန္တရ အစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍများ လိုအပ်သော် လည်း ပြည်ထောင်စုဥပဒေကသာ ထိုကိစ္စရပ် အတွက် အနိုင်ရရှိမည် ဖြစ်သည်။

အားသာချက်

- ထို ကိစ္စရပ်တစ်ခုအတွက် စွမ်းဆောင်နိုင်သူ (ပြည်ထောင်စု သို့ ပြည်နယ် သို့ ဒေသန္တရ) ကို ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုခြင်း ချဉ်းကပ်ပုံနည်းလမ်းကတော့ ပြည်နယ်များတွင် အာဏာ အတော်များများ ရှိသွားနိုင်ပါသည်။ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အစိုးရက ဆောင်ရွက်ရေး (subsidiarity) ၏ စဉ်းစားမှုတွင် ပြည်ထောင်စု အစိုးရအနေဖြင့် ထပ်တူပြုအာဏာ စာရင်းထဲက ကိစ္စရပ်များအတွက် ဘာမျှဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိတော့မည် မဟုတ်ပေ။ ဘာကြောင့်လဲဆိုလျှင် subsidiarity ရှုမြင်ချက်အရ ပြည်နယ်များက မစွမ်းဆောင်နိုင်မှသာ ပြည်ထောင်စုက ဆောင်ရွက်ခွင့်ရမည် ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။
- ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အစိုးရကဆောင်ရွက်ရေး (subsidiarity) သည် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအရလည်း ကောင်းမွန်သည့် စည်းမျဉ်းဖြစ်သည်။ အာဏာသည် ဖြစ်နိုင်သမျှ လူထုနှင့်အနီးကပ်ဆုံးတွင် ရှိနေရမည် ဆိုသည့် ယူဆချက်ကိုလည်း ထင်ဟပ်နေစေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အားနည်းချက်

- ကိစ္စရပ်တစ်ခုအတွက် (ပြည်ထောင်စု သို့ ပြည်နယ်၏ အခွင့်အာဏာ) ဖြစ်ရမည်ဆိုသည့် ရှုမြင် သတ်မှတ်မှု ချဉ်းကပ်မှုအတိုင်း ထို ချဉ်းကပ်မှုသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးကို အာဏာအများပြား ပေးထားနေပါသည်။ ခုံရုံးက မည်သည့်ကိစ္စရပ်သည် ထပ်တူကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်ပြီး မည်သည့်ကိစ္စရပ်မျိုး သည် ပြည်နယ်များမှ သီးခြားစီကျင့်သုံး ရမည် ဆိုသည်ကို ဆုံးဖြတ်ပါသည်။
- ထို့အပြင် ထိုချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းက ပြည်နယ်/ ပြည်ထောင်စုအစိုးရတွင်ရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချရမည့်သူများကို အခက်တွေ့စေမည် ဖြစ်သည်။ ခုံရုံးက မဆုံးဖြတ်သေးသ၍ မည်သည့်ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်နိုင်၊ မဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို သိနိုင်မည် မဟုတ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

၄။ ဂျာမနီ ဖက်ဒရယ်စနစ်

German Style Federalism

- ဂျာမနီတွင်ကျင့်သုံးသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်အရဆိုလျှင် တူညီသည့်ကိစ္စရပ် တခုတည်းအတွက် ပြည်နယ် နှင့် ပြည်ထောင်စုသည် မတူညီသည့် အခန်းကဏ္ဍကနေ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်း ပြုပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုကတော့ လွှမ်းခြုံမှုရှိသည့် အကြမ်းဖျင်းမူဝါဒ (General policies) များကို ချမှတ်ပေးပါသည်။
- ပြည်နယ်များကတော့ပြည်ထောင်စုကချမှတ်သည့်မူဝါဒများကိုအကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။
 - မူဝါဒအသေးစိတ်ကို ဥပဒေပြဌာန်းခြင်းအားဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း
 - မူဝါဒ၊ ဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော် လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းအားဖြင့်။

လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် ကြုံတွေ့ရသောပြဿနာများ

Practical Problems

- ဂျာမနီတွင် ကျင့်သုံးသောပုံစံသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ခြုံငုံမိသည့်မူဝါဒလောက်ကိုသာ သတ်မှတ်ခြင်း မျိုးကို ကျင့်သုံးသည်ဆိုလျှင် အလုပ်ဖြစ်ပါသည်။
- ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ ပြည်ထောင်စုက မူဝါဒအသေးစိတ်ချမှတ်တာမျိုး (detail creep) လုပ်မည်ဆိုလျှင် ပြည်နယ်များ၏ နယ်ပယ်ကဏ္ဍကို ထိပါးစေတာမျိုး ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။
- သို့သော် လက်တွေ့တွင် ပြည်ထောင်စုကနေပြီး တဖြည်းဖြည်း ကိစ္စရပ်တခုအပေါ် အသေးစိတ် (detail creep) မူဝါဒချမှတ်လာသည့် အလားအလာကရှိနေပါသည်။
- ခုံရုံးကနေပြီး ထိုပြဿနာများကို တိတိကျကျဖြေရှင်းပေးနိုင်ဖို့ကလည်း ခက်ခဲပါသည်။ ဘာကြောင့်လဲ ဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စု၏ လွှမ်းခြုံလောက်သည့် ယေဘုယျဆိုသည့် ယေဘုယျက မည်မျှလောက် အတိုင်းအတာထိ ဆိုလိုပါသနည်းဆိုသည်ကို အတိအကျ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးရန် ခက်ခဲသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သဘောတရားအရ ပြဿနာများ

Theoretical Problems

- အကယ်၍ ပြည်ထောင်စုက ယေဘုယျမူဝါဒလောက်ကိုသာ သတ်မှတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်သည်ဆိုအုံးစို့ ဂျာမနီတွင်ကျင့်သုံးသည့်စနစ်မျိုးက သတ်သတ်မှတ်မှတ် ကိစ္စရပ်များအတွက်သာ အဆင်ပြေနိုင်ပါသည်။
- အမှတ်ရနေရမည်က ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာ နှင့် ကိုင်တွယ်ဖို့ လိုအပ်သည့် ကိစ္စရပ်များအတွက်သာလျှင် အခွင့်အာဏာရှိရမည် ဖြစ်သည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် သင့်လျော်သည်က
 - ၁။ ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအတိုင်းအတာနှင့် မူဝါဒချမှတ်ဖို့လိုအပ်သည့် ကိစ္စရပ်
 - သို့မဟုတ်လျှင်လည်း ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းအတွက် သီးခြားမူဝါဒချမှတ်စရာမလိုသည့် ကိစ္စရပ်၊ ထိုကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်ထောင်စုက မူဝါဒကချမှတ်ခြင်းကို ပြည်နယ် အားလုံးက သဘောတူလက်ခံသည့် အခြေအနေမျိုး။
 - ၂။ ဆိုပေမဲ့ ပြည်ထောင်စု၏ တပြည်လုံးအတိုင်းအတာနှင့်ချမှတ်လိုက်သည့်မူဝါဒ အတွက် တသား တည်း/တပုံစံတည်းဖြစ်သည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုမျိုး ဖြစ်နေစရာ မလိုပေ။ တူညီသည့် မူဝါဒတခုအတွက် ပြည်နယ်အသီးသီးက မတူညီသည့် ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်မှုမျိုး လုပ်လို့ ရပါသည်။
 - ထိုသို့မဟုတ်ဘူးဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စုက မူဝါဒချမှတ်ဖို့ မသင့်လျော်သည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်နေ၍ ဟုသာ မှတ်ယူရမည်ဖြစ်သည်။။

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း -

ပြည်ထောင်စုကပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေတရပ် (ဥပမာ - ငါးလုပ်ငန်းဥပဒေက ပြဌာန်းထားသည့် ငါးဖမ်းရ ရာသီသတ်မှတ်ချက်) သည် ပြည်နယ်တခု၏ မြေပြင်အခြေခံအနေနှင့် သင့်လျော်ဟပ်စပ်မှု မရှိသည့်အခါ အထက်က တင်ပြခဲ့သည် ထပ်တူပြုအာဏာဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်ပုံများထဲက မည်သည့် နည်းလမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည်နည်း?

- ထိုရေလုပ်ငန်းတခုအတွင်းတွင်ပင် မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းသည် ပြည်ထောင်စုမှ ကိုင်တွယ်ရန် နှင့် မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းကို ပြည်နယ်က ကိုင်တွယ်ရန် ဟူ၍ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနိုင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတဝန်း လွှမ်းခြုံသည့် မူဝါဒဆိုင်ရာကိစ္စရပ် (ဥပမာ - ငါးဖမ်းနိုင်သည့် ပမာဏကို သတ်မှတ်ခြင်း) ကို ပြည်ထောင်စုကလုပ်ဆောင်မည်။ ငါးဖမ်းခြင်းကိစ္စရပ်ကို ပြည်နယ်က စီမံခန့်ခွဲမည် ဟူသည့် **aspectivalism** ရှုမြင်သတ်မှတ်ချက် ချဉ်းကပ်ပုံနည်းလမ်းကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလိုရပါသည်။
- သို့သော် ပြည်နယ်တခုကလည်း ၎င်း၏အခြေအနေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ မူဝါဒကို ချမှတ်ကျင့်သုံးလိုသည် ဆိုပါစို့။ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမှာသည် ထို ငါးဖမ်းလုပ်ငန်း မူဝါဒ ချမှတ်ရေးသည် ပြည်ထောင်စုက လုပ်ဆောင်သင့်သလား၊ ပြည်နယ်တခုခြင်းက မတူကွဲပြား ချမှတ် ကျင့်သုံး၍ ရမည်လားဆိုတာကို ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင်လည်း ပြည်နယ်တခုနှင့်တခု အမဲလိုက်ရာသီ မူဝါဒ နှင့် ကျင့်သုံးမှုတို့သည် မတူညီကြပေ။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မူဘောင်ချသူများအနေဖြင့် ထိုသို့သော ထပ်တူပြု လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်ခြားသတ်မှတ်ခြင်းကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မည်သည်ကို ပြည်ထောင်စုက/မည်သည်ကို ပြည်နယ်က ဆိုသည့် ရှုမြင်ချက်သဘောထား (**aspects**) များကို ကြိုတင် သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ် ထားနိုင်ပါသည်။
- သို့မဟုတ်လျှင် ထို့နောက်မှ ပဋိပက္ခများရှိလာသည့်အခါ ခုံရုံဖြင့် ပြန်လည် ဆုံးဖြတ်စေနိုင်ပါသည်။
- လက်တွေ့တွင် ကိစ္စရပ်များအပေါ် ရှုမြင်ချက်သဘောထား (**aspects**) များ ကြိုတင်သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ထားနိုင်ဖို့သည် ခက်ခဲနေတတ်ပါသည်။ ကြိုတင်သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို မဆောင်ရွက် ထားလျှင်လည်း ခုံရုံးကို အာဏာအများအပြားပေးထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေမည်။ ခုံရုံးသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကိုသာလိုက် ဆုံးဖြတ်နိုင်ချေကလည်း များနေသည်။

၅။ တိတိကျကျကိစ္စရပ်များအပေါ် ထပ်တူပြုအာဏာ စီစဉ်သတ်မှတ်ခြင်း

Subject-Specific Concurrent Power Arrangements

- အခွန်ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေခြင်း (Revenue sharing)
- အရင်းအမြစ်များခွဲဝေခြင်း (Resources sharing)
- စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု (Economic development)

အထက်ပါ အကြောင်းအရာများသည် သီးခြားခေါင်းစဉ်ဖြင့် အကျယ်တဝင့်ရှင်းလင်းရမည့် ကိစ္စရပ်များဖြစ်ပါသည်။

ကဏ္ဍ (၃)

- VIII. ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ အခွန်စနစ်အမျိုးအစားများ
Types of federal revenue systems
- IX. ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး ကဏ္ဍ
Para-diplomacy
- X. ပြည်နယ်များအချင်းချင်းကြားညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ
Inter-state associations
- XI. ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု
Immigration and citizenship
- XII. ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များ
Election commissions
- XIII. ဖက်ဒရယ်တရားရေးစနစ်
Judicial federalism

DUAL SYSTEM

"ဤစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့ကြား သက်ဆိုင်ရာအခွန်အခနှုန်းနှင့် ကောက်ခံသည့်ပုံစံတို့သည် အမှီအခိုကင်းပြီး လွတ်လပ်စွာ သတ်မှတ်ကောက်ခံနိုင်သည့် စနစ်ဖြစ်သည်။"

SINGLE SYSTEM

" ဤစနစ်တွင် တတိုင်းပြည်လုံး၏ အခွန်အရင်းအမြစ်များ၊ အခွန်နှုန်းထားများ၊ ကောက်ခံ သည့် ဌာနများအားလုံးကို အစီအမံတမျိုးတည်းဖြင့် စည်းကြပ်ကောက်ခံစေသည့် စနစ် ဖြစ်သည်။"

HYBIRDE SYSTEM

"Dual system နှင့် Single system နှစ်ခုကို ပါဝင်ပေါင်းစပ်ထားသော စနစ်ဖြစ်သည်။"

(၈)

ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာအခွန်စနစ်အမျိုးအစားများ

Types of Federal Revenue Systems

ပြည်နယ်များကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်ရရှိစေပြီး၊ ပိုပြီးအားကောင်းလာစေရန် စဉ်းစားဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြည်နယ်များ ရသင့်ရထိုက်သည့် အခွန်ဘဏ္ဍာငွေ ရရှိနိုင်ရေးသည် အလွန်အရေးကြီးသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြည်နယ်များသည် ရသင့်ရထိုက်သော အခွန်ဘဏ္ဍာမရှိလျှင် ပြည်နယ်များ၏ အခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုလည်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ပြည်နယ်များ ရသင့်ရထိုက်သည့် အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများအတွက် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲ မည်သို့သော ပုဒ်မများကိုထည့်သွင်း မည်နည်း/မည်သို့ ထည့်သွင်းရေးဆွဲမည်နည်း စဉ်းစားရမည် ဖြစ်သည်။

ယခုဆွေးနွေးတင်ပြမည့် အချက်များသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင်ရှိသည့် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာအခွန်စနစ်အမျိုးအစားများ၊ သက်ဆိုင်ရာအခွန်စနစ်များတွင် အခွန်အခများကို မည်သို့ကောက်ခံသနည်း? နှင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ အခွန်အခများကို မည်သို့ပိုင်းခြားပြီး ကောက်ခံကြသနည်း? စသည့် အကြောင်းအရာများကိုတင်ပြ ဆွေးနွေးသွားမည်ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရတို့တွင် အာဏာအလုံးစုံ သီးသန့်စီရှိသည့် အခွန်စနစ် Dual Systems

- Dual Systems တွင် ပြည်ထောင်စုသည် ကိုယ်ပိုင်အခွန်ကောက်ခံသည့်စနစ်ရှိပြီး ပြည်နယ် အစိုးရတရပ်စီတွင်လည်း ကိုယ်ပိုင်အခွန်ကောက်ခံသည့် စနစ်ရှိသည်။
 - ဤစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ တို့ကြား သက်ဆိုင်ရာအခွန်အခနှုန်းနှင့် ကောက်ခံ သည့်ပုံစံတို့သည် အမှီအခိုကင်းပြီး လွတ်လပ်စွာ သတ်မှတ်ကောက်ခံနိုင်သည့် စနစ်ဖြစ်သည်။
 - ကိုယ်ပိုင်အခွန်ကောက်ခံသည့်ဌာနများ ကိုယ်စီရှိပြီး၊ မိမိကောက်ခံရရှိသည့်အခွန်ငွေ များကို ကိုယ်တိုင် ခွဲဝေ သုံးစွဲပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
 - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကိုယ်ပိုင် အခွန်ရင်းမြစ် (Tax Base) များကိုလည်း ကိုယ်စီ ခွဲဝေပေးထားသည်။
 - ကွဲပြားနိုင်သည့်အခွန် - ဥပမာ - ပြည်ထောင်စုကကောက်ခံမည့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအခွန် နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရက ကောက်ခံမည့် မြေယာခွန်။
 - (သို့) တူညီနိုင်သည့်အခွန်၊ ဥပမာ - ဝင်ငွေခွန်များကို ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ် ၂ ရပ်လုံးက ကောက်ခံခြင်း ဖြစ်သည်။
- သို့သော် ၎င်းစနစ်နှစ်ခုသည် အမှီအခိုကင်းပြီး လွတ်လပ်စွာလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။

မိမိဆန္ဒအလျောက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

- ဤစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းလည်းရှိသည်။
- ပြည်ထောင်စုမှ မိမိဆန္ဒအလျောက် ပြည်နယ်များထံ နှစ်အလိုက် အခြေခံ လွှဲပြောင်း ပေး ငွေများ ရှိသည်။
 - သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရက ၎င်း၏ အခွန်ကောက်ခံပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြည်ထောင်စု အား လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးသည်။
 - ဤကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ချုပ်နှောင်ထားခြင်း မရှိပါ။
 - ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို မနှစ် သက်သည့်အချိန်တွင် ၎င်းပြည်နယ်အား လွှဲပြောင်းငွေများကို လွတ်လပ်စွာ ရုပ်သိမ်း နိုင်သည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်အစိုးရသည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ရန်ပုံငွေရရှိရေးအတွက် သီးခြားအခွန် များ ကောက်ခံရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။

အားသာချက်များ

- ပြည်နယ်များတွင် အခွန်ဆိုင်ရာဥပဒေပြုခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲခွင့်နှင့် ထိန်းကျောင်းခွင့်စသည့် အခွန်အာဏာများကို အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ -
 - ပြည်နယ်၏ ခွင့်ပြုချက်မရပဲ ပြည်နယ်၏ အခွန်အရင်း အမြစ်ကို ကောက်ခံခွင့်မရှိ။
 - ပြည်နယ်များအတွက် အခွန်နှုန်းထားသတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်မရှိ။
 - ၎င်းပြည်နယ်၏ ခွင့်ပြုချက်မရပဲ ပြည်နယ်၏ အခွန်ငွေ များကို ထိန်းသိမ်း (သို့) သုံးစွဲပိုင်ခွင့်မရှိ။
 - စသည်ဖြင့်...

အားနည်းချက်များ

- ဤစနစ်သည် ပြည်နယ်များအတွက်အားနည်းချက်များရှိနိုင်သည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်နယ်များသည် အခွန်ဝင်ငွေနည်းသော အခွန်ရင်းမြစ်များ (Tax Base) များကိုသာ လုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ ဥပမာ - မြေယာခွန်
- ဤအားနည်းချက်ကို ပြည်နယ်များအား ဝင်ငွေပိုမိုရရှိနိုင်သော အခွန်အရင်းအမြစ်များ ကောက်ခံစေခြင်းဖြင့် ကုစားနိုင်သည်။
- ဤအားနည်းချက်များသည် Dual system ၏ အားနည်းချက်မဟုတ်ပဲ အားနည်းသော ပုံဖော်ကျင့်သုံးခြင်း၏ ပြဿနာများ ဖြစ်သည်။

သို့သော် Dual System ကိုယ်၌လည်း အခြားသောပြဿနာများ ရှိပါသည်။

Dual System

" ဤစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့ကြား သက်ဆိုင်ရာအခွန်အခနှုန်းနှင့် ကောက်ခံသည့်ပုံစံတို့သည် အမှီအခိုကင်းပြီး လွတ်လပ်စွာ သတ်မှတ်ကောက်ခံနိုင်သည့် စနစ် ဖြစ်သည်။ "

ရှိရင်းစွဲစိန်ခေါ်ချက်များ

Inherent Problems with Dual Systems

- ဤစနစ်ကိုကျင့်သုံးလျှင် ကုန်ကျစရိတ်များနိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်တို့သည် အခွန်ကောက်ခံသည့်စနစ်ကို သီးခြားစီ လုပ်ဆောင်နေရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။
 - ပြည်နယ်များက အခွန်ကောက်ခံနိုင်မှု စွမ်းရည်မလုံလောက်ဟုယူဆသည့် အခွန်များအတွက် ပြည်ထောင်စုကို ရယူကောက်ခံစေခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။
 - အခွန်ထမ်းပြည်သူများအပေါ် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ဖြစ်စေသည့် အခွန်ထပ်ခြင်းကို ထိန်းချုပ်နိုင်စွမ်းမရှိ ဖြစ်နိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် -
 - ပြည်ထောင်စုကကောက်ခံမည့်အခွန်ကို ပြည်ထောင်စုကပဲ အခွန်နှုန်းသတ်မှတ်သည်။
 - ပြည်နယ်များသည်လည်း ၎င်းတို့ကောက်ခံမည့်အခွန်ကို အမှီအခိုကင်းပြီးလွတ်လပ်စွာ အခွန်နှုန်းသတ်မှတ်သည်။
 - ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်ကြား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ချုပ်နှောင်ထားခြင်းများမရှိပေ။
 - ထို့အပြင် ဤစနစ်တွင် ပြည်နယ်အချင်းချင်း အခွန်ပြိုင်ဆိုင်မှုရှိသောကြောင့် ပြည်နယ်များသည် လိုချင်သော နှုန်းထက် လျော့ချကောက်ခံလေ့ရှိသည်။
 - ပြည်နယ်တစ်ခုသည် အခွန်နှုန်းမြင့်မားစွာကောက်ခံပါက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် အခွန်ထမ်း ပြည်သူများသည် အခွန်နှုန်းလျော့ချကောက်ခံသော ပြည်နယ်များသို့ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်ကိုင်ခြင်းမျိုး ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။
 - ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များသည် အခွန်နှုန်းထားကို အနိမ့်ဆုံးလျော့ချကောက်ခံရသည့်ဘက် (Race-to-the-bottom) သို့ ဦးတည်သွားတတ်သည်။
 - ပြည်နယ်များသည် အခွန်နှုန်းထားများ လျော့ချကောက်ခံရခြင်းကြောင့် ပြည်နယ်အတွင်း ငွေကြေးမလုံလောက်မှု ဖြစ်စေနိုင်သည်။
 - အခွန်ထမ်းများသည် အခြားပြည်နယ်များသို့ အလွယ်တကူ မရွှေ့ပြောင်းဟု ဆိုသော်လည်း အခွန်အများအပြား ပေးဆောင်နေရသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပြောင်းရွှေ့နိုင်ခြေ ပိုများနိုင်သည်။
 - အခွန်ထမ်းများ ရွှေ့ပြောင်းမှုများသည် ပြည်နယ်များသည် အခြားတဘက်တွင်လည်း အခွန်ပိုကောက်ခံရန်လိုအပ်သော ပြည်နယ်များ ဖြစ်နေတတ်သည်။
- အထက်ပါအားနည်းချက်များဖြစ်သော ရွှေ့ပြောင်းနိုင်သည့်အခွန်များသည် ပြည်ထောင်စု အစိုးရအတွက် အခွန်ရှောင်ရှားခြင်း ပြဿနာမျိုးမရှိနိုင်ပါ။ (ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အခွန်ကောက်ခံပိုင်ခွင့်အာဏာသည် တိုင်းပြည်နေရာအနှံ့ သက်ရောက်အကျိုးဝင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။)

အခွန်ကောက်ခံမှုစနစ်တစ်ခုတည်းထားရှိခြင်း

Single Systems

- ဤစနစ်တွင် တတိုင်းပြည်လုံး၏ အခွန်အရင်းအမြစ်များ၊ အခွန်နှုန်းထားများ၊ ကောက်ခံသည့် ဌာနများအားလုံးကို အစီအမံတမျိုးတည်းဖြင့် စည်းကြပ်ကောက်ခံစေသည့် စနစ် ဖြစ်သည်။
- ကောက်ခံရရှိသည့်အခွန်ဝင်ငွေများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအား ခွဲဝေပိုင်းခြားပေးထားသည်။
- ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်တို့သည့် တအိုးတည်းကထာမင်းကို ခွဲဝေစားသုံးကြသည့် ပုံစံမျိုး ဖြစ်သည်။

သာတူညီမျှရေး ရန်ပုံငွေ

Equity Funding

- ပုံမှန်အားဖြင့် သာတူညီမျှရေး လွှဲပြောင်းငွေများအတွက် သီးသန့်ဘုံရန်ပုံငွေမှ စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည်။
- ဤဘုံရန်ပုံငွေမှ ပြည်နယ်အသီးသီး ဝေစုရရှိကြသည်။
 - တခါတရံ တိကျသောငွေပမာဏ (သို့) ရာခိုင်နှုန်း ရှိသည်။
 - တခါတရံ ပြည်နယ်အားလုံးအတွက် မျှတသောပမာဏကို ရရှိစေသည်။ (အရေးကြီးသည်မှာ - မည်သူက ၎င်းကို ဆုံးဖြတ်သနည်း?)
- ပုံမှန်အားဖြင့် ပြည်နယ်များလက်ခံရရှိသည့်ပမာဏသည် အသုံးပြုသည့်နည်းလမ်း (Formula- ပုံသေနည်း) နှင့် အခြေအနေအပေါ် မူတည်နိုင်သည်။
 - ဆင်းရဲပြီး ဖွံ့ဖြိုးမှုနည်းသောပြည်နယ်များသည် ပိုမိုရရှိနိုင်သည်။
 - အခွန်ငွေစီးဆင်းမှုများသည့် ပြည်နယ်သည် ပိုမိုရရှိနိုင်သည်။

လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ခြင်း

Making It Work

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သေချာသတ်မှတ်ပေးထားခြင်းအားဖြင့် (single system) လက်တွေ့တွင် ကောင်းကောင်း လုပ်ဆောင်နိုင်မည်။
 - မည်သည့်အခွန်ကို မည်သည့်အစိုးရက (ပြည်ထောင်စု/ပြည်နယ်/ဒေသန္တရ) မည်သို့ ကောက်မည်နည်း။
 - မည်သို့သော အခွန်အရင်းအမြစ်ကို မည်သူကအခွန်နှုန်းထားသတ်မှတ်ပေးမည်နည်း။
 - ဘယ်သူက အခွန်ငွေကိုထိန်းသိမ်းထားပြီး မည်သို့ခွဲဝေ လွှဲပြောင်းမည်နည်း။
 - မည်သည့်လွှဲပြောင်းငွေကို ပြည်နယ်ကရရှိမည်နည်း ၎င်းကိုမည်သူက ဆုံးဖြတ်ချက်ပေးမည်နည်း။
- ဤစနစ်ကျင့်သုံးလျှင် ပြည်နယ်များကို ကာကွယ်နိုင်ရန် အထက်ပါ ဆုံးဖြတ်ချက်တိုင်းတွင် ပြည်နယ်များ ပါဝင်ရေးသည် အရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။
 - ပြည်နယ်များသည် ဤကဲ့သို့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပါက ၎င်းပြည်နယ်အတွက် ကောင်းမွန်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်။
 - ဤကဲ့သို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိလျှင် အားနည်းချက်ရှိသော စနစ်ဖြစ်လာနိုင်သည်။
 - အထက်ဖော်ပြပါ ဖြစ်တန်ချေ ပြဿနာများသည် Single system ကို ပုံဖော်ကျင့်သုံးရာတွင် ဖြစ်ပေါ်တတ်သော အားနည်းချက်များဖြစ်သည်။

ရှိရင်းစွဲစိန်ခေါ်ချက်များ

Inherent Problems

- Dual System သည် စနစ်နှစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် အလွန်ရှုပ်ထွေးပြီး ကုန်ကျစရိတ်များသည်။ Single System သည် စနစ်တခုတည်းဖြစ်သော်လည်း ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အလွန် ရှုပ်ထွေးသည့်စနစ် ဖြစ်သည်။
- Single System တွင် ပြည်နယ်များသည် လွှပ်လပ်စွာ ကိုယ်ပိုင်အခွန် ကောက်ခံပိုင်ခွင့် အာဏာ မရှိပါ။

- ဤစနစ်တွင် ပြည်နယ်များနှင့် ပြည်ထောင်စုတို့ကြား ပူးတွဲ ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ရသောကြောင့် ပြည်နယ်များမှ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိပေ။
- ပြည်နယ်များသည် ပြည်ထောင်စုကပေးသည့် ပမာဏထက်ပိုလိုအပ်သည်ဟု ယူဆလေ့ရှိသည်။
- ပြည်နယ်များသည် ပြည်ထောင်စုက ကောက်ခံသော အခွန်များထက် ကွဲပြားသော အခြေအနေ အပေါ်မူတည်ပြီး ကောက်ခံလိုပေလိမ့်မည်။
- စသည်ဖြင့် ...

နောက်ထပ်ရှိရင်းစွဲစိန်ခေါ်ချက်များ

More on Inherent Problems

- ပြည်နယ်များအတွက် လုံလောက်သော လွှဲပြောင်းငွေပမာဏများ (အထူးသဖြင့် ပြည်နယ်များ ရရှိမည့် ဝေစုရာခိုင်နှုန်း သတ်မှတ်ချက်) ကိုရရှိစေရန်နှင့် အမြင့်ဆုံး အကာအကွယ် ပေးနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုယ်၌က အလုံအလောက် ကာမိအောင် သတ်မှတ် ပေးထားရမည်။
- သို့သော် တခါတရံ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ဖြစ်ခြင်းက ကောင်းသည်။
 - ရုတ်တရက်ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်ရောဂါ၊ စီးပွားရေးအခြေအနေ၊ အထူးစီမံကိန်း လုပ်ငန်းများကြောင့် ပြည်နယ်များ၏အခွန်အခများသည် အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။
 - ပြည်နယ်အသီးသီးသည် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက် ငွေပမာဏလည်း ကွဲပြားနိုင်သောကြောင့် သာတူညီမျှခွဲဝေခြင်းနည်းလမ်းကို အမြဲတည်းတပ်တည်း အသုံးပြုနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။
- ပြည်နယ်များလိုအပ်သော ငွေကြေးကို အမှန်တကယ်ရရှိနိုင်မှသာ ဤ (Single System) စနစ်သည် ပြည်နယ်များအတွက် အကျိုးဖြစ်စေမည်။
- သို့သော် ဤစနစ်တွင် ပြည်နယ်များသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေပမာဏအတိုင်း ပြန်မရနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိသည်။
 - အခွန်ကောက်ခံသည့် မည်သူ့မဆို တိကျသောအကောင့်များဖြင့် စုသိမ်းထားရမည်။
 - ငွေကြေးအားလုံးကို အခွန်ဌာနတခုတည်း (ဘုံရန်ပုံငွေ တခုတည်း) တွင်သာ ထိန်းသိမ်းထားရမည်။

- ငွေကြေးများကို ပြည်နယ်များထံသို့ မှန်ကန်စွာခွဲဝေပေးရမည်။

အားသာချက်များ

- ဤစနစ်၏ အားသာချက်များသည် **Dual System** နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။
 - အခွန်ကောက်ခံမှုပုံစံတစ်ခုတည်းဖြစ်သောကြောင့် **Single System** အတွက် ကုန်ကျစရိတ် သက်သာသည်။
 - ပြည်နယ်များသည် ပြည်ထောင်စုကို မှီခိုအားကိုးနိုင်သည်။
 - **Single system** သည် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်တို့ကြား အခွန်ကိစ္စရပ်များကို ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သောကြောင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်းဆိုင်ရာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး နည်းနိုင်သည်။
 - အခွန်နှုန်းထားများသည် တစ်ခုတည်းဖြစ်သောကြောင့် အခွန်ယှဉ်ပြိုင်မှု မရှိနိုင်ပါ။

ဖက်စပ်စနစ်

Hybrid Systems

- ဖက်စပ်စနစ်တွင် အခွန်ဝင်ငွေများကို ပုံစံတမျိုးတည်းဖြင့်ကောက်ခံသည်။
- သို့သော် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရသည် မိမိတို့ကိုယ်ပိုင် သီးခြား ကောက်ပိုင်ခွင့် အာဏာများရှိကြပြီး ၎င်းအာဏာများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိတိကျကျထည့်သွင်း ဖော်ပြလေ့ ရှိသည်။
- ဖက်စပ်စနစ်တွင် အစိတ်အပိုင်း(၂)ခုပါရှိသည်။
 - ပထမအနေဖြင့် - ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်အားလုံးအတွက် အခွန်ကောက်ခံမှုပုံစံ တစ်ခုတည်းရှိခြင်း။
 - ဒုတိယအနေဖြင့် - ပြည်နယ်များ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ကောက်ခံနိုင်သည့် အခွန်များရှိခြင်း။
- အားလုံး ခြုံကြည့်လျှင် အခွန်အာဏာသီးသန့်စီရှိသောစနစ် (**Dual system**) ကဲ့သို့ဖြစ်သည်။
- သို့သော် ဤပထမ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်အားလုံးအတွက် အခွန်ကောက်ခံမှု ပုံစံ တစ်ခုတည်း ထားရှိခြင်းသည် **Single system** ၏ လုပ်ငန်းစဉ် ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။
- ဖက်စပ်စနစ်တွင်လည်း **Dual system** ကဲ့သို့ စိန်ခေါ်ချက်များရှိသည်။
 - ဖက်စပ်စနစ်တွင်လည်း အခွန်ကောက်ခံမှုပုံစံ နှစ်မျိုးရှိသောကြောင့် အစိုးရအတွက်

ကုန်ကျ စရိတ်များသည်။

- ပေါင်းစပ်အခွန်များကြောင့် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေနိုင်သည်။
- ပြည်နယ်များအပေါ် အခွန်ထမ်းများ အခွန်ရွှေ့ပြောင်းမှုမရှိစေရန် အခွန်လျော့ချ ကောက်ခံရေးဆိုင်ရာ ဖိအားများ ရှိလာနိုင်သည်။
- **Dual system** တခုတည်းကျင့်သုံးသည့် စနစ်နှင့်မတူပဲ ဖက်စပ်စနစ်တွင် ပြည်နယ်များ၏ သီးသန့် အခွန်ငွေများလျော့ချလိုက်ခြင်းဖြင့် အထက်ပါ အားနည်းချက်ကို လျော့ချနိုင် သည်။ (အရေးပေါ်ရန်ပုံငွေနှင့် အပိုဝင်ငွေများစုဆောင်းခြင်းများမှလွှဲ၍)
- ဖက်စပ်စနစ်တွင် **Dual system** ကဲ့သို့ အားသာချက်များရှိသည်။
 - ပြည်နယ်များသည် မိမိတို့ကိုယ်ပိုင်သီးခြား အခွန်ကောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
 - ထို့အပြင် ကြိုတင်မသိမြင်နိုင်သော အခြေအနေတရပ်ကိုလည်း တုံ့ပြန်ဖို့ရန် လွယ်ကူနိုင်သည်။
 - ထို့ကြောင့် ဖက်စပ်စနစ်သည် **Dual system** နှင့် **Single system** နှစ်ခုကို ပါဝင်ပေါင်းစပ်ထားသော စနစ်ဖြစ်သည်။
- **Single system** တခုတည်း ကျင့်သုံးရာ၌ အားသာချက်များစွာရှိသလို အားနည်းချက်များ လည်း ရှိသည်။
 - ပြည်နယ်များကို အမှန်တကယ် အထောက်အကူပြုရန် ပြည်နယ်များအတွက် လုံလောက်သော ငွေကြေးအာမခံချက်များနှင့် ၎င်းအရေးကြီးဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သော ဩဇာလွှမ်းမိုးခြင်း ရရှိနိုင်ရမည်။
 - ပြည်နယ်များကိုလုံလောက်သောငွေကြေးဖြင့်တိတိကျကျအာမခံချက်ပေးထားလျှင် ၎င်းအား ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် မလွယ်ကူနိုင်ပေ။ သို့သော်လည်း ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်သီးခြားအခွန် ရရှိနိုင်စွမ်းသည် ပြင်လွယ်ပြောင်းလွယ်နိုင်သည်။
 - ဤဖက်စပ်စနစ်သည် ရှုပ်ထွေးသည်။
 - ဤစနစ်တွင် ပြည်နယ်များအတွက် ရထိုက်သည့် လွှဲပြောင်းငွေများအား အာမခံ ရန် ခက်ခဲနိုင်သည်။

ပြည်နယ်၏ရွေးချယ်မှုစနစ် “State Option” Systems

- ယေဘုယျအားဖြင့်ပြည်နယ်၏ရွေးချယ်မှုစနစ်သည်ပြည်နယ်များက ၎င်းတို့ပြည်နယ်အတွင်း မိမိပြည်နယ်နှင့် သင့်တော်သည့်စနစ်ကို ရွေးချယ်နိုင်ရန် ဒီဇိုင်းလုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။
ဥပမာ - ပြည်နယ်တစ်ခုက မိမိကျင့်သုံးလိုသည့် Dual System (သို့) Single System (သို့) hybrid system စသည်တို့မှ တစ်ခုခုကို ရွေးချယ်ကျင့်သုံးခွင့် ရှိသည့် သဘောဖြစ်သည်။
 - ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်၏ရွေးချယ်မှုစနစ်တွင် မည်သည့်ပြည်နယ်များက မည်သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးကြ မည်နည်း ဆိုသည်အတွက် စဉ်းစားဖန်းတီးကြနိုင်သည်။
 - သို့သော် ၎င်းသည် သီအိုရီအရဖြစ်နိုင်ခြေတစ်ခုသာဖြစ်သည်။
 - တနည်းအားဖြင့် ဆိုလျှင်အခြေအနေများအပေါ်တွင်မူတည်သည်ဟု ယူဆသည်။
 - ဆိုလိုသည်မှာ ကမ္ဘာပေါ်တွင် စံထားသည့်စနစ် (models) ဟူ၍ မရှိပေ။
 - ဤပြည်နယ်၏ရွေးချယ်မှုစနစ် မည်ကဲ့သို့အလုပ်လုပ်သနည်း ဆိုသည်ကို ဆန်းစစ်ရန် လိုအပ် ပါသေးသည်။
 - ဆက်လက်လေ့လာရန် လိုပါအုံးမည်။
- ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင်ရှိသည့် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာအခွန်စနစ်အမျိုးအစားများကို ပြည်နယ်များအနေနှင့် စဉ်းစားရာတွင် စီးပွားရေးပညာရှင်များက ယူဆလေ့ရှိသည့် စီးပွားရေးအမြင်အရ လုပ်ဆောင်မှု လွယ်ကူခြင်းအတွက်သာ မစဉ်းစားပဲ နိုင်ငံရေးအရ (Political Consideration) ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အခွန်ဘဏ္ဍာအရေးကိစ္စကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေးကြီးသည်။

Dual Systems နှင့် Hybrid Systems က ဘာကွာသလဲ?။

- Dual Systems ကို အလွယ်အားဖြင့် Classic Systems လို့ခေါ်ကြတယ်။ သက်ဆိုင်ရာ အခွန်အခနှုန်းနှင့် ကောက်ခံသည့်ပုံစံတို့သည် အမှီအခိုကင်းပြီး လွတ်လပ်စွာ ပြည်ထောင်စုက သီးခြားကောက်ခံသည်။ ပြည်နယ်များကလည်း သီးခြားကောက်ခံသည်။ Hybrid Systems တွင်လည်း ပြည်ထောင်စုက သီးခြားကောက်ခံသည့် စနစ်နှင့် ပြည်နယ်များက သီးခြားကောက်ခံသည့် စနစ် ရှိသည်။ သို့သော် Hybrid Systems တွင် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ ပူးတွဲကောက်ခံသည့် စနစ်ပါသည်။ Dual Systems တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ ပူးတွဲကောက်ခံသည့် စနစ်မပါရှိပေ။ Hybrid Systems တွင် Dual Systems ကဲ့သို့ ပြည်နယ်သီးသန့် ကောက်ခံနိုင်သည့် စနစ်ပါရှိပြီး ပူးတွဲ ကောက်ခံနိုင်သည့် စနစ်လည်းပါရှိသည်။ ထို့ကြောင့် Hybrid Systems ကို ပြည်နယ်များအနေဖြင့် စဉ်းစားလျှင် ပြည်နယ်များက သီးသန့် ကောက်ခံနိုင်သည့် အခွန်ဘဏ္ဍာ ဝင်ငွေသည် အမှန်တကယ် လုံလုံလောက်လောက် ရရှိနိုင်ရန် အရေးကြီးသည်။ ဤစနစ်များကို ရွေးချယ်စဉ်းစားရာတွင် ပြည်ထောင်စု၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားရမည်။

Hybrid Systems (ဖက်စပ်စနစ်) တွင် အခွန်ကို မည်သူကောက်သနည်း? (Who collected the tax in Hybrid system?)

- အခွန်အခများကို ပြည်ထောင်စုကကောက်သည်။ သို့သော် ပြည်နယ်များတွင်လည်း မိမိသီးသန့် အခွန်ကောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အခွန်များလည်းရှိသည်။ ထို့ကြောင့် Hybrid Systems (ဖက်စပ်စနစ်) တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရသည့်အခွန်များရှိသကဲ့သို့ ပြည်နယ်များမှ သီးသန့်အခွန် ကောက်ပိုင်ခွင့် အခွန်များလည်းရှိသည်။ နောက်ထပ် စဉ်းစားရမည့်အချက်မှာ ခွန်ကောက်ခံရာတွင် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ် နှစ်ခုလုံးမှ ကောက်ခံသည့်စနစ်ကို ဖန်းတီးနိုင်လျှင် မည်သူက မည်သည့် အခွန်အခကို ကောက်သည်၊ မည်မျှရသည် ဆိုသည်ကို သိရှိနိုင်ပြီး ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်တို့ အပြန် အလှန်ထိန်းကျောင်းသည် အခြေအနေတရပ်ကိုလည်း တည်ဆောက် နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

Hybrid Systems (ဖက်စပ်စနစ်) တွင် ကြွင်းကျန်အခွန်များကို မည်သူကရယူနိုင်သနည်း?။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသည့် ကြွင်းကျန်အာဏာကို မည်သူ့ကိုပေးထားသလဲ အပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဌာန်းကတည်းက ကြွင်းကျန်အာဏာ များကို ထည့်သွင်းပြဌာန်းသင့်သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ရှုပ်ထွေးမှုများဖြစ်နိုင်ပြီး ပြည်ထောင်စုကပဲ ရယူထားတာမျိုးလည်း ဖြစ်သွားနိုင်သည်။

(၉)

ယှဉ်တွဲသံတမန်ရေးရာ
(ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကဏ္ဍ)
Para diplomacy

အစီအမံ

Outline

ပြည်နယ်များ၏ သံတမန်/နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး ကဏ္ဍတွင် _

- ၁။ လုပ်ဆောင်ချက်များ (Activities)
- ၂။ တရားဝင်မှု အခြေခံ (The Legal Basic)
- ၃။ လက်တွေ့ကျင့်သုံးသည့် ကိစ္စရပ်များ (Practical Issues)
- ၄။ နိုင်ငံတကာ သဘောထား/အသိမှတ်ပြုမှု (Global Attitudes)

၁။ လုပ်ဆောင်ချက်များ - ပြည်နယ်များက ဘာလုပ်သနည်း?

- (က) ကမကထ ပြုမှုဆောင်ရွက်သည့် ပုံစံများ (Types of initiatives)
- (ခ) ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှုမြင်နိုင်သော တူရူချက် (Macroscopic goals)
- (ဂ) ကိစ္စရပ်များ (Subjects)
- (ဃ) ကျင့်သုံးသည့် ပုံစံများ (Types of instruments)

(က) အထိမ်းအမှတ်သဘောဆန်သော (Ceremonial) -

ကမကထပြုမှုဆောင်ရွက်မှုပုံစံများ

- မြို့ ညီအစ်မ သတ်မှတ်ခြင်း
- ဖိတ်ကြား၊ အလည်အပတ်သွားရောက်ခြင်း
- အနောက်နိုင်ငံများတွင် - ထိုကဲ့သို့သော အရေးကိစ္စများကို ‘အဖြစ်သဘောဆန်တယ်၊ အဓိပ္ပာယ်မရှိဘူး၊ ပြီးတော့ အကျိုးအမြတ်မကမိဘူး’ စသဖြင့် တွေးထင်ကြပြီး နောက်ပိုင်း ထိုသို့ မြို့ ညီအစ်မ သတ်မှတ်ခြင်းမျိုးအရေအတွက်ကို လျော့ချရေး လုပ်နေကြပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ တရုတ်မြို့ကြီးများက ထို အထိမ်းအမှတ်ဆန်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များကို သဘောကျကြပြန်ပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ထိုပြုမှုဆောင်ရွက်မှုများသည် အာရှ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပိုလိုက်ဖက်နေပုံ ရသည်။

အမှန်တကယ်ထိရောက်သော (Substantive) - ကမကထ ပြုမှုဆောင်ရွက်မှုပုံစံများ

- နယ်စပ်ခြင်း ထိစပ်နေသည့် အရေးကိစ္စရပ်များ -
 - သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ
 - စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကူးလူးဆက်ဆံမှု
- ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) -
 - ကျင့်သုံးမှုပုံစံများသည် တပုံစံတည်းနည်းပါးပင်။
 - အမေရိကန်တွင်ဆိုလျှင် ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) ကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်မျိုးကို ပြည်နယ်များကသာ အပြည့်အဝဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိကြပါသည်။

နောက်ထပ် အမှန်တကယ်ထိရောက်သည့် ကမကထ ပြုမှုဆောင်ရွက်မှုများ

More on Substantive Initiatives

- သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အစဉ်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးရေး
- လူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များ (ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး)
- ခရီးသွားလုပ်ငန်း၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အားကစား
- စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအကူအညီ (အပေးအယူ)
- ဆက်သွယ်ရေးနှင့် ကုန်အမှတ်တံဆိပ်
- အကြွေးနှင့် ချေးငွေများ
- အခြေခံအဆောက်အအုံ
- နိုင်ငံခြားအစိုးရများအား သိမ်းသွင်းစည်းရုံးခြင်း

(ခ) ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရှုမြင်နိုင်သော တူရုချက်များ (Macroscopic Goals)

- စီးပွားရေး- ဈေးကွက်အခွင့်အလမ်း၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု- ဦးတည်ချက်သည် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု။
 - ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သည့်- ပညာရေးဆိုင်ရာဖလှယ်ခြင်း၊ လူဦးရေထိန်းချုပ်ခြင်း- ဦးတည်ချက်သည် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းသည့် ဆောင်ရွက်မှုတွေ့ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဖြစ်ပါသည်။
 - နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ- ခြားနားသော ဝိသေသလက္ခဏာသဘောအား ဖော်ပြခြင်း၊ နိုင်ငံခြားအစိုးရတရပ်အား စည်းရုံးသိမ်းသွင်းခြင်း- ဦးတည်ချက်သည် နိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ အစီအစဉ် (agendas) များကိုလက်ခံလာစေဖို့ (ထိုအရေးကိစ္စသည် ပြည်ထောင်စု (ဗဟို) အစိုးရများအတွက် အမှန်တကယ်ပင်ပြဿနာ ဖြစ်စေ လေ့ရှိပါသည်။)
- ဥပမာ- ပြည်နယ်တစ်ခုက နိုင်ငံရပ်ခြားတိုင်းပြည်တစ်ခုကို ၎င်းတို့ (ပြည်နယ်က) လိုလားသည့် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒမျိုး ၎င်းတို့နိုင်ငံတွင် ချမှတ်အကောင် အထည်ဖော်ကျင့်သုံးစေဖို့ စည်းရုံးသိမ်းသွင်းတာမျိုး ဖြစ်ပါသည်။
- ဥပမာ- ပြည်နယ်လူမျိုးစုများသည် နယ်ချင်းထိစပ်နေသည့် တဖက်နိုင်ငံရှိ လူမျိုးချင်းတူသည့် လူမျိုးစုများနှင့် ပိုမိုသွေးစည်းညီညွတ်ဖို့အတွက် ကြိုးပမ်း လုပ်ဆောင်လာသည့် လုပ်ဆောင်မှုမျိုးလည်း ပါဝင်ပါသည်။

လူမျိုးချင်းတူကြသည့် ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ကွဲပြားသည့်ပြည်နယ်က ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် တိုက်ရိုက်သံတမန် ဆက်ဆံရေး (ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ကွဲပြားသည့်ပြည်နယ်၏ သံရုံးထားရှိခြင်း) တည်ဆောက်နေခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

(ဂ) ကိစ္စရပ်များ Subjects

- စီးပွားရေးဆိုင်ရာများ
- စွမ်းအင်
- နည်းပညာ
- သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်
- ပညာရေး
- အခြေခံအဆောက်အအုံ(အဖွဲ့အစည်း) တည်ဆောက်ရေး
- ရွှေ့ပြောင်းအခြေချမှု
- လူ့အခွင့်အရေး
- လုံခြုံရေး

(ဃ) အသုံးပြုသည့်နည်းလမ်းများ Types of Instruments

- သဘောတူညီစာချုပ်များ -
 - နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် အတိအလင်း တားမြစ်ထားခြင်း မရှိပေ။
 - ဂျာမနီတွင်ဆိုလျှင် ယှဉ်တွဲသံတမန်ရေးရာအရ သဘောတူညီစာချုပ် ချုပ်ဆိုခြင်းကို ၎င်း၏ အခြေခံဥပဒေတွင် အတိအလင်းဖော်ပြ ခွင့်ပြုထားပါသည်။ သို့သော် ပြည်ထောင်စုမူဝါဒနှင့် ချိတ်ဆက်ညီညွတ်မှုရှိနေရန် လိုပါသည်။
 - ဘယ်လ်ဂျီယံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တိုင်း၊ ဒေသများတွင် ပါဝင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး ယှဉ်တွဲသံတမန်ရေးရာ သဘောတူညီစာချုပ် ချုပ်ဆိုခြင်း (ပြည်ထောင်စုကသဘောမတူသည့်တိုင်) အခွင့်အာဏာရှိသည်ကို အတိအလင်းဖော်ပြ ခွင့်ပြုထားပါသည်။

နောက်ထပ် ကျင့်သုံးသည့်နည်းလမ်းများ

More on Types of Instruments

- ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးသဘောတူညီမှု - ချည်နှောင်မှုရှိသော သဘောတူညီမှု စာချုပ်မဟုတ်ပေ။
- နိုင်ငံတကာချေးငွေ သဘောတူညီမှု (နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်တခုသည် IMF, World Bank စသည့် နိုင်ငံတကာဘဏ်များတွင် ငွေချေးယူနိုင်ကြသည်။)
- အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် ဆွေးနွေးသဘောတူညီမှု (နားလည်မှုစာချွန်လွှာ)
- မှတ်တမ်း (သို့) သဝဏ်လွှာများ အပြန်အလှန်ပေးအပ်ခြင်း
- နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောထားကြေညာချက်

အိန္ဒိယ (ပြည်နယ်များသည်)

- နယ်စပ် ကုန်သွယ်ရေး နှင့် ကုန်သွယ်ရေးဌာနများ
- နယ်စပ် လုံခြုံရေးကိစ္စ (ထိုကိစ္စ ထပ်မံလေ့လာရန် ရှိပါသေးသည်။) စသည်တို့အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိကြပါသည်။

၂။ တရားဝင်မှု အခြေခံ

The Legal Basis

- ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံမှလွဲ၍ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံများသည် နိုင်ငံခြားရေးကိစ္စကို ပြည်ထောင်စုကိုသာ လုံးလုံးလျားလျား ပေးအပ်ထားကြသည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်နယ်များသည် နိုင်ငံခြားရေးကိစ္စများတွင် ပါဝင်ခွင့် မရှိတော့ဘူး ဆိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ဆောင်ပါသလား?
- အချို့နိုင်ငံများတွင်တော့- ပြည်နယ်များ ပါဝင်ခွင့်မရှိကြပေ။ ဘာကြောင့်ဆိုလျှင် အစိုးရအပိုင်းအခြား တခုဆီကို အခွင့်အာဏာလုံးလုံးလျားလျား အပ်နှင်းထားပြီး ဖြစ်သည့် အတွက်ကြောင့် ဖြစ်သည်။
- အခြားနိုင်ငံများကျတော့လည်း- ထိုသို့ မဟုတ်ပြန်ပေ။ နိုင်ငံခြားရေးရာသည် ပြည်ထောင်စုကသာ အထွတ်အထိပ် ဆိုပေမဲ့ ပြည်နယ်များမှလည်း ထိုကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်နိုင်သည့်အခွင့်အရေး ရှိနေပါ သေးသည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များက နိုင်ငံခြားရေးရာကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒနှင့် ချိတ်ဆက်ညီညွတ်မှု ရှိရပါသည်။

- အထူးသတိပြုရမှာသည် - ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကိုက ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံခြားရေးရာ ကိစ္စများတွင် လုံးဝ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြု မထားခြင်းမျိုးလည်း ရှိတတ်ပါသည်။
- ပြည်နယ်များကိုလုံးလုံးလျားလျားပိတ်ပင်တားမြစ်ထားခြင်းမျိုး မဟုတ်သောကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင် ပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ အခြား (နိုင်ငံခြားရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည်နယ်များကို ထိန်းချုပ်ထားရာတွင်) အကန့်အသတ် အဖြစ် ရှိနေသေးသည်က - ပြည်နယ်များအနေဖြင့် (နိုင်ငံခြားရေးကိစ္စကို) ၎င်းတို့ ပြည်နယ်လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသည့် ကိစ္စရပ်များထဲကသာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။
- ဥပမာ ပြည်နယ်တစ်ခုက နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်တစ်ခုနှင့် ပညာရေးကိစ္စတွင် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်လိုသည် ဆိုပါစို့ ထို ပညာရေးကိစ္စက (ဖွဲ့စည်းပုံအရ) ပြည်နယ်များ လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည့် အာဏာနယ်ပယ်ထဲက ဆိုလျှင် အဆင်ပြေပါသည်။ သို့သော် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်သည် ပြည်ထောင်စု၏ လုပ်ပိုင်အာဏာနယ်ပယ်ထဲ ရှိနေသည် ဆိုပါစို့ ပြည်နယ်တစ်ခုအနေဖြင့် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်တစ်ခုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်း ကျင်ထိန်းသိမ်းရေးကိစ္စကို တိုက်ရိုက် ချိတ်ဆက် လုပ်ဆောင်ခွင့်မရှိပေ။
- နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် လုပ်ဆောင်သွားမည့်ကိစ္စရပ်များသည် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာစာရင်းထဲတွင်လည်း ပါဝင်နေရေး လုပ်၍ရပါ သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် (ပြည်ထောင်စု) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် နိုင်ငံခြားရေး ကိစ္စရပ်များ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပြည်နယ်များလည်း ပါဝင်ခွင့်ရှိသည် ဆိုသည့် ပုဒ်မမျိုး ထည့်ထားလျှင် လည်း ရပါသည်။

ထိုအကြောင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်များအား ပြည်ထောင်စု၏ ကန့်သတ် ထိန်းချုပ်မှုမပါဘဲ နိုင်ငံခြားရေးရာကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ဆောင်ရွက်ခွင့်အတွက် အာမခံပေးနိုင် မည်လား?

- ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံး ညီညွတ်ရေးအတွက် မထိခိုက်စေဖို့ လိုပါလိမ့်မည်။
- နိုင်ငံတစ်ခုကတော့ ထိုအတွက် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ဘယ်ဂျီယံတွင် တိုင်းနှင့် ဒေသ (Provinces and Regions) များသည် ၎င်းတို့လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာထဲက အရေးကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြည်ပနှင့် သဘော တူညီစာချုပ် ချုပ်ဆိုနိုင်ခွင့် အပြည့်အဝရှိကြပါသည်။
- တကယ်ကို ပြဿနာပင်။ (ဘယ်ဂျီယံ၏နိုင်ငံခြားရေးနှင့်ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်ရာတွင် လျင်မြန်ထိရောက်မှု နှေးကွေးလေးကန်သည့် သဘောရှိသည်။)
- ရောယှက်နိုင်သည့် သဘောတူညီစာချုပ်ကိစ္စများက ပြည်ထောင်စုရော တိုင်းဒေသများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာထဲကျရောက်နေသည့် အကြောင်းအရာများ ဖြစ်သည့်အတွက်

ထိုကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်ပနိုင်ငံများနှင့် သဘောတူညီစာချုပ်ပြုလုပ်သည့်အခါ ပြည်ထောင်စုသာမက တိုင်းနှင့်ဒေသများ၏ သဘောတူညီမှုကိုပါ ရယူဖို့လိုအပ်ပါသည်။

- ဘယ်လ်ဂျီယံတွင် ထို တိုင်း၊ ဒေသများသည် နိုင်ငံတကာအရေးကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး အရေးပါသည့် အနေအထားတွင် ရှိနေလေ့ရှိပါသည်။

တရားဝင် ရေးသားဖော်ပြထားမှုများ

Legal Texts

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပြည်ထောင်စုကို လွှဲအပ်ထားသည် ဆိုထားပေမဲ့ ထိုနိုင်ငံခြားရေးရာကိစ္စများတွင် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ ဘာမျှ ရေးသား ဖော်ပြထားတာမရှိဘူး (silent) ဆိုလျှင် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ထို (Silence) ဖြစ်နေခြင်းကို သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည် ဟူ၍လည်း မှတ်ယူလေ့ရှိပါသည်။
- အချို့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကိစ္စ နှင့်ပတ်သက်၍ တိတိ ကျကျ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေးထားပါသည်။
 - သဘောတူညီမှု စာချုပ် (ခွင့်ပြု၊ မပြု)
 - အခြားသဘောတူညီမှုများ
 - ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနယ်ပယ်ထဲက ကိစ္စရပ်အားလုံး
 - ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနယ်ပယ်ထဲက ကိစ္စရပ်အချို့
- အချို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်များကို တိတိကျကျ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာပေးထားခြင်းမျိုး ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသော်လည်း ထိုအတွက် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ကနေပြီး သီးခြား ဥပဒေပြဌာန်းပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းမျိုး ရှိပါသည်။
- ထိုနည်းတူ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက ပြည်နယ်အစိုးရများကို နိုင်ငံခြား ဆက်ဆံရေး ကိစ္စဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးထားခြင်းမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ သို့မဟုတ်လျှင်လည်း ပြည်နယ်လွှတ်တော်များကနေပြီး ပြဌာန်းဥပဒေအရ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့ကို ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုစေခြင်းမျိုး ရှိပါသည်။

၃။ လက်တွေ့ကျင့်သုံးသည့် ကိစ္စရပ်များ

Practical Issues

ကျင့်သုံးသည့် အရပ်ဒေသများ

Locations

- တရုတ်၊ ဂျာမနီ၊ ကနေဒါ၊ ဘရာဇီး၊ ပြင်သစ်။
- ဥရောပက ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံအများစု။
- California (ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ ကမ္ဘာ့ နံပါတ် ၈ စီးပွားရေးအကြီးဆုံး ပြည်နယ်)၊ Quebec (ကနေဒါနိုင်ငံ၊ ပြင်သစ်စကားပြော ပြည်နယ်)၊ Sao Paulo (ကမ္ဘာ့ နံပါတ် ၁၃ စီးပွားရေးအကြီးဆုံးမြို့တော်)၊ Catalonia and Flanders (ပြည်နယ်နှစ်ခုလုံး “ ယှဉ်တွဲအကောင်အထည်ဖော် သံတမန် ဆက်ဆံရေး” (“proto-diplomacy”) ကျင့်သုံးသည်။)

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုများ

Operations

- အသင်းအဖွဲ့များ၊ ကွန်ယက်များ၊ ဘက်ပေါင်းစုံ သဘောတူညီမှုများဖြင့်။
- ပြည်နယ်အစိုးရများတွင် ဖွဲ့စည်းထားသည့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန သို့မဟုတ် ဌာန၊ မတူညီသည့် ဝန်ကြီးဌာနများအတွင်းက ကဏ္ဍအလိုက်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သို့) အကြံပေးအဖွဲ့များဖွဲ့စည်းခြင်းဖြင့်။
- နိုင်ငံရပ်ခြားတိုင်းပြည်များတွင် ရုံးများဖွင့်လှစ်ခြင်းဖြင့် (ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပဲရစ်မြို့တွင်ရှိသည့် Quebec ပြည်နယ်ဆံရေးရုံးသည် သံတမန်ရေးဆိုင်ရာ အပြည့်အဝအခွင့်အာဏာရှိပါသည်။)
- သီးသန့်အဖွဲ့အစည်းများဖြင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း - စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစု အသင်းအဖွဲ့များ၊ ပြည်တွင်း အေဂျင်စီများဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် ဆွဲဆောင်ခြင်း၊ ပြည်ပအေဂျင်စီများဖြင့် စာချုပ် ချုပ်ဆိုဆောင်ရွက်ခြင်း။

“ပုံမှန်” သံတမန်ဆက်ဆံရေးနှင့် ကွာခြားချက်များ

Differences from “Regular” Diplomacy

- ပြည်နယ်အတွင်းက အကန့်အသတ်နှင့်ရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ
- မူဝါဒအားဖြင့် လျော့ရဲခြင်း (အထူးသဖြင့်ဆိုလိုသည်က စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ လုံခြုံရေးကိစ္စဖြစ်သည်။)

- လက်တွေ့ကျခြင်း၊ အခွင့်အလမ်းဖြစ်စေခြင်း၊ ပြုလွယ်ပြင်လွယ်ဖြစ်ခြင်း၊ (ပြည်နယ်များမှ) အပြီးအပြတ် ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း။
- (ပြည်နယ်များ၏) လိုအပ်ချက်များကို တိုက်ရိုက်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း။

ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်း

Uses

- ဗဟိုအစိုးရ၏ လွှမ်းမိုးလာနိုင်ခြင်းကို ဟန့်တားရာတွင်အထောက်အကူပြုနိုင်ခြင်း။
- အသိအမြင်များ ဖလှယ်နိုင်ခြင်း။
- ဒေသအနေအထားအရ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း။
- ခွဲထွက်လိုမှုကို ပြေလျော့စေနိုင်ခြင်း။
- သို့ပေမဲ့ တချိန်တည်းမှာပဲ “အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံး သံတမန်ဆက်ဆံရေး” (“protodiplomacy”) ယှဉ်တွဲသံတမန်ဆက်ဆံရေးသည် လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများရှိသည့် ပြည်နယ်များတွင် အပြင်းထန်ဆုံး ဖြစ်တတ်ပါသည်။
- ပြည်နယ်များ၏ လွတ်လပ်ရေးအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်သည့် ဆောင်ရွက်ခြင်းလား?
- လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှုကို ဦးတည်ဖို့ အထောက်အပံ့များဖြစ်နေသလား?

၄။ ဂလိုဘယ် သဘောထားများ

Global Attitudes

နိုင်ငံတကာ သဘောထားများ

International Attitudes

- နိုင်ငံတကာတွင် ပြည်နယ်များ၏နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကဏ္ဍသည် အကျေအလည် ဆွေးနွေး သဘော တူညီကြပြီး ကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ အနေအထားတစ်ခုထိပင် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခဲ့ ကြပြီးဖြစ်သည်။
- ဥရောပသမဂ္ဂဆိုလျှင် ၎င်းဒေသတွင်း နိုင်ငံများနှင့် ယှဉ်တွဲသံတမန်ဆက်ဆံရေးနည်းလမ်းကျင့်သုံးခြင်းကို အားပေးထောက်ခံပါသည်။
- ကုလသမဂ္ဂသည်လည်း နိုင်ငံတစ်ခု၏ ပြည်နယ်၊ ဒေသများနှင့် ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ခြင်းအားဖြင့် ပြိုင်ဘက်သံတမန်ဆက်ဆံရေးကို လက်ခံကျင့်သုံးပါသည်။
- ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဆိုလျှင်လည်း ပြည်နယ်၊ ဒေသများနှင့်တိုက်ရိုက် တရားဝင် စာချုပ်များကို ချုပ်ဆိုပါသည်။

ဗဟိုအစိုးရများ၏ သဘောထား

Central Governments' Attitudes

- အတိုင်းအတာတခုထိ အရာရောက်သည့် ခုံခံဆန့်ကျင်မှုများခံရပြီးနောက် ဗဟိုအစိုးရ တော်တော်များများသည် လည်း ပြည်နယ်များနှင့် ပြိုင်ဘက်သမ္မတမန် ရေးရာ ကျင့်သုံးရေးကို လက်ခံလာကြပါသည်။
- ပြည်နယ်များအနေနှင့် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံခြားရေး မူဝါဒနှင့် ညီညွတ်မှုရှိနေရန် လိုပါသည်။
- ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ၎င်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများထဲက အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်ကိုသာ သံတမန်ရေးတွင် ဖော်ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ အခြေခံကျပြီး အရေးပါသည့် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး ကိစ္စရပ်မျိုးကို ရှောင်ရှားရပါသည်။
(ဥပမာ- ပြင်ပတိုင်းပြည်/အဖွဲ့အစည်းတခုခုနှင့် စစ်ရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုမျိုး?)
- ပြည်နယ်များ၏ သံတမန်ဆက်ဆံရေးကျင့်သုံးမှုသည် ဗဟိုအစိုးရကိုလည်း အထောက်အကူ ပြုစေနိုင်ပါသည်။
ဥပမာ - ပြည်နယ်တွင်း စီးပွားရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ဆွဲဆောင်သည့် ကဏ္ဍမျိုးတွင် ဖြစ်သည်။
- ဗဟိုအစိုးရအနေနှင့် အခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်အသင်းအဖွဲ့များဆီ ပိုမို လွှဲအပ်လိုက်ရမည် ဖြစ်သည်။

ဗဟိုအစိုးရများ စိုးရိမ်သည်က ...

But they worry . . .

- ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုအားနည်းသွားခြင်း။
- အသစ်အဆန်း (ပုံမှန်ကျင့်သုံးမှုမျိုးမဟုတ်) ဖြစ်နေခြင်း။
- ရှုပ်ထွေး ရောယှက်နေနိုင်ခြင်း။
- ပြိုင်ဘက် နိုင်ငံခြားရေးကျင့်သုံးခြင်းမျိုး အတွေ့အကြုံမရှိခြင်း။
- အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးရခြင်း။

ဗဟိုအစိုးရနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

Coordination with the Central Government

- ပြည်နယ်များ၏ ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးလိုသည့် သတ်သတ်မှတ်မှတ်ကိစ္စရပ်များ အတွက် အပြီးသတ် ဆွေးနွေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း။
- ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား အထွေထွေသောအသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်း ထားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း။
- ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒနဲ့ပတ်သက် ပြီး တရားဝင် အစုအဖွဲ့တခု ထားရှိခြင်း - နိုင်ငံခြားရေး အဆုံးအဖြတ်အားလုံး သည် ထိုမှလာသည် ဖြစ်ရမည်။ ဘယ်လိုယုံကြည်သော ဤကဲ့သို့သော ပုံစံမျိုး ကျင့်သုံးနေပါသည်။

လိုအပ်သည်များ

Needs

- ၁။ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်လိုပါသည်။
- ၂။ ပြည်နယ်များအချင်းချင်း နိုင်ငံခြားရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အပြန်အလှန် အကူအညီ ပေးနိုင်ရေးအတွက် ကွန်ယက်ဖွဲ့လုပ်ဆောင်ရန်လိုပါသည်။
- ၃။ ဌာနအမှုထမ်းများနှင့် ပြည်သူများအကြား ယှဉ်တွဲသံတမန်ဆက်ဆံရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ယဉ်ပါးသိနေကြဖို့နှင့် လေးစားလိုက်နာနေကြရေးလည်း လိုအပ်ပါသည်။
- ၄။ ပြည်နယ်များကဆောင်ရွက်မည့် သံတမန်များကိုလည်း စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ထားရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း

- ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့ နိုင်ငံခြားရေးကို (ဖွဲ့စည်းပုံအရ) ပြည်နယ်တွေရဲ့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာစာရင်းထဲက ကိစ္စရပ်တွေဘဲလုပ်ခွင့်ရှိတယ်ဆိုရာမှာ အဲဒီ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာစာရင်းက ပြည်နယ်တွေရဲ့ သီးသန့် အာဏာစာရင်းကိုပြောတာလား? ပြည်ထောင်စုနဲ့ ပြည်နယ်တွေရဲ့ ထပ်တူပြုအာဏာစာရင်းကို ပြောတာလား? သို့မဟုတ် အာဏာစာရင်းနှစ်ခုလုံး အကျုံးဝင်သလား?
 - မြန်မာနိုင်ငံရဲ့အခြေအနေနဲ့ဆိုရင် ပြည်နယ်တွေ ဘယ်အာဏာနယ်ပယ်စာရင်းထဲကနေ နိုင်ငံခြားရေးကိစ္စကို ဆောင်ရွက်မယ်ဆိုတာကို ဆုံးဖြတ်လို့ရပါတယ်။
 - နိုင်ငံတကာမှာ အများက ကျင့်သုံးကြတာကတော့ ပြည်နယ်တွေရဲ့ သီးသန့်အာဏာ နယ်ပယ်စာရင်းထဲကရော၊ ပြည်ထောင်စုနဲ့ ပြည်နယ်တွေရဲ့ထပ်တူပြု အာဏာနယ်ပယ် စာရင်းထဲကရော နှစ်ခုလုံးမှာရှိတဲ့ ကိစ္စရပ်တွေကို ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့ နိုင်ငံခြားရေးမှာ ကျင့်သုံး ခွင့်ရှိကြပါတယ်။
- နိုင်ငံခြားရေးကိစ္စတရပ်တခုကို ပြည်နယ်တွေက လုပ်ဆောင်လိုတယ်။ သို့သော် ဒီကိစ္စရပ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး ပြည်ထောင်စုမှ မူဝါဒ၊ ဥပဒေက မရှိသေးဘူး ဆိုပါစို့ (ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒနဲ့ ကိုက်ညီမှု ရှိနေရမယ်ဆိုတာကလည်းရှိနေတော့) ဒါကို ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့ ဘယ်လိုကျော်လွှားနိုင်မလဲ?
 - နိုင်ငံခြားရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြည်နယ်တွေက လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိတဲ့ဆိုရင် ကမကထပြုပြီး ဆောင်ရွက်လို့ရပါတယ်။
 - ပြည်ထောင်စုရဲ့ ခွင့်ပြုချက်၊ ဥပဒေပြဌာန်းချက်ကို စောင့်နေဖို့မလိုပါဘူး။
 - ပြည်ထောင်စုက ခွင့်မပြုဘူးလို့ မပြောသ၍ (Silent ဖြစ်နေရင်) လုပ်လို့ရပါတယ်။
 - လုပ်ဆောင်ပြီး နောက်မှ ပြည်ထောင်စုဥပဒေ၊ မူဝါဒတွေနဲ့ (ရှိလာရင်) ကိုက်ညီမှု ရှိ မရှိ ဆိုတာကို (လိုအပ်ရင် ခုံရုံးနဲ့) ပြန်လည်သုံးသပ် စိစစ်တာ လုပ်လို့ရပါတယ်။

(၁၀)

ပြည်နယ်များအချင်းချင်းအကြားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး
အဖွဲ့အစည်းများ
Inter-State Associations

ဖက်ဒရယ်စနစ်ရှိ ပြည်နယ်များအကြား ဆက်ဆံရေး နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု
Inter-State Relationships and Cooperation in a Federal System

အကြောင်းအရာ ၃ ခု

The Three Issues

- ပြည်နယ်အချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းများ
- ပြည်နယ်များအကြား သဘောတူညီချက်
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သည့် အချက်များ

ပြည်နယ်အချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သောအဖွဲ့အစည်းများ -
ပုံသဏ္ဌာန်များ

Inter-State Associations: Types

- အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့- ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း နှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း
 - ဝန်ကြီးချုပ်များ
 - ဝန်ကြီးများ
 - ကိစ္စရပ်အလိုက် ကိုယ်စားဆောင်ရွက်သည့် အထူးအေဂျင်စီများ
- ဥပဒေပြုရေး - ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း
- တရားစီရင်ရေး - ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း

ပြည်နယ်အချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သောအဖွဲ့အစည်းများ -
တရားဝင်မှုအခြေခံ

Inter-State Associations: Legal Basis

- ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့် (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတစ်စုံတစ်ရာတွင်ပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်
- ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြုခြင်း
- ပြည်နယ်တစ်ချင်းစီရှိ လွှတ်တော်များမှ ဥပဒေပြုခြင်း
- ပြည်နယ်တစ်ချင်းစီ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အထူးအမိန့်အာဏာများ
- များသောအားဖြင့် ပြဌာန်းဥပဒေများအရမဟုတ်ဘဲ ပုံမှန်/ပုံမှန်မဟုတ်သော နားလည်မှုအရသာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ကြသည်။

ပြည်နယ်အချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းများ - တရားဝင်ဖြစ်စေသည့် တွန်းအား

Inter-State Associations: Legal Compulsion

- ယေဘုယျအားဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မည်လား (သို့) ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည်လား ဆိုသည်ကို ဆန္ဒအလျောက်သာ ဆုံးဖြတ်ပါသည်။
- မည်သည့်အရာသည် တရားဝင်ဖြစ်စေသည့် တွန်းအားများဖြစ်သည်ကို ရှေ့တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ပြည်နယ်များအကြား သဘောတူညီချက်

Inter-State Compacts

- ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မတူသည်က ဤအချက်သည် မည်သည့်အချိန်၊ မည်သည့် အခြေအနေတွင် မည်ကဲ့သို့ဆောင်ရွက်မည်ကို တရားဝင် အတည်ပြုခြင်းမျိုးပါဝင်သည်။ ထိုသို့ ထုတ်ပြန်ရာတွင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် (action) ပါ ပါဝင်ပါသည်။
- သို့သော် မည်သည့်က လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးရေးကို မည်သို့ တွန်းအားဖြစ်စေသနည်း?
 - ၁။ ဆန္ဒအလျောက်
 - ၂။ သဘောတူညီချက်တွင် ပါဝင်ပြီးထားသောလုပ်ထုံးလုပ်နည်းအတိုင်း
 - ၃။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အာမခံသူအဖြစ်ဆောင်ရွက်သည်။ သို့သော် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထိုအတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် အမြင့်ဆုံးအာဏာဖြစ်ကြောင်းဆိုသည့် တရားဝင် ပြဌာန်းထားချက်မျိုး ဖြစ်ရန်လိုသည်။
 - ၄။ ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ထိုသဘောတူညီချက်များအား တရားဝင်ဖြစ်စေသည်။
 - သို့သော် ပဋိပက္ခများရှိလာပါက ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်သာ အာဏာအမြင့်ဆုံးဖြစ်ကြောင်းနှင့်
 - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသူသည် နောက်ဆုံးအာဏာသက်ရောက် စေသောသူ ဖြစ်ကြောင်းတို့သည် အလွန် အရေးကြီးပါသည်။

- ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် သဘောတူညီချက်များသည် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍမှ လာသည်။
 - I. အကယ်၍ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ စိတ်ပြောင်း၍ “တရားဝင် လွှဲပြောင်းရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း” (Super Cessionary Legislation) မရှိခဲ့လျှင် ထို သဘောတူညီချက်များသည် အခြားပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများကဲ့သို့ အာဏာတည်စေ နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ- တိုက်ရိုက် (သို့) သွယ်ဝိုက် လုပ်ဆောင်ချက်အားဖြင့်။
- အကန့်အသတ်နှင့် နည်းပညာရပ်ဆန်သော သဘောတူညီချက်များ (Compacts) သည် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ သဘောတူညီမှုများ (Agreements) မှ လာသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သည့်အချက်များ

What Goes in the Constitution

- ပြည်နယ်များသည် အချင်းချင်းကြားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရ အပ်နှင်းသော အခွင့်အာဏာအရ မဟုတ်ဘဲ အမြဲတစေ လုပ်ဆောင်နေကြ ခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထိုပြည်နယ်အချင်းချင်းပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာမျှအထူးတလည် ဖော်ပြထားရန်မလိုအပ်ပေ။
- သို့သော် ရှုပ်ထွေးမှုများရှိလာနိုင်သည့်အတွက် တိတိပပသတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ထား လျှင် အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်နယ်အချင်းချင်း ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်နယ်များအကြား သဘောတူညီချက်များ အတွက် ပြည်နယ်များတွင် အခွင့် အာဏာရှိကြောင်း ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်ပါသည်။ ဥပမာ - လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကဏ္ဍ။
- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်နယ် အစိုးရ (သို့) ပြည်နယ်လွှတ်တော် ကို ပြည်နယ်အချင်းချင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်နယ်များ အကြား သဘောတူညီချက်များအတွက် ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်အာဏာ ပေးအပ်ထား သင့်ပါသည်။ (ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင် သို့မဟုတ် မဏ္ဍိုင် ၂ ရပ်လုံး အား အခွင့်အာဏာပေးအပ်ခြင်း)
- ပြည်ထောင်စု (သို့) ပြည်နယ်တစ်ခုခုမှ ဆန္ဒရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှစ်ရပ် လုံးတွင် လက်တွေ့ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်သော ယန္တရား (an enforcement mechanism) ကို ပြဋ္ဌာန်းသင့်ပါသည်။

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း

ပြည်နယ်အချင်းချင်းကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့များကို မည်သို့ဖွဲ့စည်းကြသနည်း နှင့် ပြဿနာ များရှိလာသည့်အခါ မည်သို့ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ကြပါသနည်း။

- ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအများစုတွင် ဤကဲ့သို့သော ပြည်နယ် အချင်းချင်းကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့အစည်း များ ရှိကြပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ဆန္ဒအလျောက်သာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက် ကြခြင်းဖြစ်သည်။ သီးခြား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ၊ ပြဌာန်းဥပဒေများဖြင့် အပ်နှင်းထားသော အာဏာ များ မရှိပါ။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် ပြည်နယ် အချင်းချင်း ဖြစ်ပွားလာသော ပြဿနာများကို (ပြည်ထောင်စု၏ ကြား ဝင်မှုမပါဘဲ) များစွာထိရောက် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက် နိုင်စွမ်း ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

" ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြည်နယ်အချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်နယ်များ အကြား သဘောတူညီချက်များအတွက် ပြည်နယ်များတွင် အခွင့်အာဏာရှိကြောင်း ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်ပါသည်။ "

(၁၁)

ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု Immigration and Citizenship

ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးရမည့်ကိစ္စ - Immigration: The Issues

- ပြည်တွင်း (Domestic) ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းကိစ္စရပ်အတွက် - ပြည်နယ်များမှ အာဏာ ရှိသင့်ပါသလား?
 - ဗမာပြည်ရှိ အခြားဒေသများမှ ရွှေ့ပြောင်းလာရောက်နေထိုင်ခြင်းကို ကန့်သတ် ရေးလား?
 - ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ကန့်သတ်မှုများကို ဖြည့်စွက်ဆောင်ရွက်သည့် သဘောလား?
 - သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုဥပဒေနှင့်ကင်းလွတ်၍ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်သည့် သဘောလား?
- ပြည်ပမှ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းအတွက် - ပြည်နယ်များမှ အာဏာရှိသင့်ပါသလား
 - အခြားတိုင်းပြည်များမှ ရွှေ့ပြောင်းလာရောက်နေထိုင်ခြင်းကို ထိန်းချုပ်ရေးလား?
 - ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ကန့်သတ်မှုများကို ဖြည့်စွက်ဆောင်ရွက်သည့် သဘောလား?
 - သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုဥပဒေနှင့်ကင်းလွတ်၍ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်သည့် သဘောလား?

နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးရမည့် ကိစ္စ -

Immigration: The Issues

- နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း ကိစ္စရပ်အတွက် - ပြည်နယ်များမှ အာဏာရှိသင့်သလား?
 - ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့်ကင်းလွတ်၍ သီးခြားပြည်နယ်သားအဖြစ် သတ်မှတ်ရန်?
 - ပြည်ထောင်စုဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုဖို့ရန် သို့မဟုတ် တစိတ်တဒေသအားဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရေးလား?
- နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့် ဆက်နွှယ်မှုရှိနေတတ်သည့် အခွင့်အရေးများအတွက် - ပြည်နယ်များမှ အာဏာရှိသင့်သလား
 - ပြည်နယ်သားများအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့် အခွင့်အရေးကို ကန့်သတ်ခြင်း (ဥပမာ - မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်?)
 - နိုင်ငံသားများထဲမှ နိုင်ငံသားအချို့ကိုသာ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများပေးခြင်း (ဥပမာ - ရေရှည်နေထိုင်သူများသာ?)

" ဥပမာအားဖြင့် မကြာသေးခင် (၂၀၂၀၊ နိုဝင်ဘာ ၈ ရက် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ အချိန်က) ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (UEC) သည် ကချင်ပြည်နယ် အတွင်းရှိ သုံးလအကြာ လာရောက်နေထိုင်ကြသည့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ ကို မဲပေးပိုင်ခွင့် ပေးခဲ့သည့်အတွက် ကချင်ပြည်နယ်၏ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို ထိခိုက်စေပါသည်။ "

လက်ရှိအမှန်တကယ်ဖြစ်ပျက်သော အခြေအနေ

The Immediate Factual Context

- လက်ရှိအချိန်တွင်၊ ဤဆွေးနွေးရန်ရှိသောပြဿနာများအတွက် အလျင်လိုသော အကြောင်းရင်းသည် လူဦးရေပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာခြိမ်းခြောက်မှု (demographic threat) ကြောင့်ဖြစ်သည်။ - “သူတို့၏ကိုယ်ပိုင် ပိုင်နက်နယ်မြေတွင် သူစိမ်း (ညွှတ်သည်) ဖြစ်နေကြသူများ” (strangers on their own land) ဟူသည့် ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် ဆွေးနွေးထားသည့် အတိုင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့သည် မိမိတို့၏ ပြည်နယ်တွင် ပြင်ပမှ လာရောက်ရွှေ့ပြောင်းသူများ ပိုမိုများပြားလာပြီး လွှမ်းမိုးကာ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်ကိုပါ ထိခိုက်မှုကို အလွန်စိုးရိမ်ကြသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် မကြာသေးခင် (၂၀၂၀၊ နိုဝင်ဘာ ၈ ရက် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မှီအချိန်က) ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (UEC) သည် ကချင်ပြည်နယ် အတွင်းရှိ သုံး လအကြာ လာရောက်နေထိုင်ကြသည့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများကို မဲပေးပိုင်ခွင့် ပေးခဲ့ သည့်အတွက် ကချင်ပြည်နယ်၏ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို ထိခိုက်စေပါသည်။
- လူဦးရေပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာခြိမ်းခြောက်မှု (demographic threat) သည် စိုးရိမ်စရာဖြစ်လျှင်၊ မေးခွန်းသည် မကြာသေးခင်က ရောက်ရှိလာသူ များ၏ နေထိုင်မှု (ရွှေ့ပြောင်းလာရောက် နေထိုင်ခြင်း) နှင့် နိုင်ငံရေးအရပါဝင်မှု (နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးများ) ကို ပြည်နယ်များမှ မည်မျှအတိုင်းအတာထိ ထိန်းချုပ်နိုင်မည်နည်း?

ရှေ့အနာဂတ် အခြေအနေများ

Future Contexts

- သို့သော် ဤဆွေးနွေးရန်ရှိသောပြဿနာများသည် လူဦးရေပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာ ခြိမ်းခြောက်မှုအား ကျော်လွန်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း ဆက်လက်တည်ရှိမည့်အရာ ဖြစ်သောကြောင့် ရေရှည်အတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရေးသည် အရေးကြီးပါသည်။
- ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်း - လူဦးရေပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာခြိမ်းခြောက်မှု မရှိလျှင်တောင်မှ ရွှေ့ပြောင်း လာရောက်နေထိုင်ခြင်းကို ပြည်နယ်က ထိန်းချုပ်ဖို့ရန် ဆန္ဒရှိပေလိမ့်မည်။
 - အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေသူများ?
 - အကြမ်းဖက် အဖွဲ့အစည်းများ?
 - ပြည်ထောင်စုမှထိန်းချုပ်ထားသော အစုအဖွဲ့/ ကိုယ်စားလှယ်များ?

- နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း - လူဦးရေပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာခြိမ်းခြောက်မှု မရှိလျှင်တောင်မှ ပြည်နယ်သည် ပြည်ထောင်စုနှင့်သီးခြား နိုင်ငံရေးအုပ်စုဖြစ်၍ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို သတ်မှတ်လိုပေလိမ့်မည်။
 - အသက်?
 - ဘာသာစကား လိုအပ်မှုများ?
 - မတူညီသောယဉ်ကျေးမှုကို လက်ခံခြင်း?
- လူဦးရေပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာခြိမ်းခြောက်မှုသည် ယခုလက်ရှိအချိန်အတွက် ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် လိုအပ်သည့်အတိုင်း အနှစ် တဆယ်၊ နှစ်ဆယ်၊ သုံးဆယ် ကြာလာ သောအခါတွင် အပြောင်းအလဲ ရှိနိုင်သည့်အတွက် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စ ရပ်တွင် ပြည်နယ်က ဘယ်လောက်ထိ အာဏာ လပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသင့်သည်ကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။

လက်ရှိအချိန်အတွက် - လူဦးရေပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာခြိမ်းခြောက်မှု

But for now: The Demographic Threat

- ၁။ အမည်ခံမျှသာဖြစ်သော ပြည်နယ်တခုချင်းစီရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ။
- ၂။ အခြား ဌာနေတိုင်းရင်းသား အုပ်စုများ။
- ၃။ မကြာသေးခင်က ပြည်တွင်း ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများ။
- ၄။ ရေရှည်နေထိုင်လာခဲ့ပြီးဖြစ်သော ဗမာလူမျိုးများနှင့် အခြားအုပ်စုများ။
- ၅။ မကြာသေးခင်က နိုင်ငံတကာ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများ။

ပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်သား/နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့် ရွှေ့ပြောင်းလာရောက်နေထိုင်ခြင်း အပေါ် ထိန်းချုပ်ရန်အာရုံစိုက်မှုသည် အုပ်စု ၃ နှင့် ၅ များတွင် ရှိသည်။ အုပ်စု ၃ တွင် ပါသောသူတို့သည် မကြာသေးခင်က ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများဖြစ်ကြသည့် နည်းတူ ပြည်နယ်အတွင်း ယဉ်ကျေးမှုကို အသားမကျသေးသည့် သူများဖြစ်ကြသည်။ အုပ်စု ၅ တွင် အထူးသဖြင့် တရုတ်၊ အိန္ဒိယ နှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံများမှ မကြာ သေးခင်က မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဤအုပ်စု နှစ်စု ကို ကိုင်တွယ်နည်းကို စဉ်းစားဖို့လိုသည့်အတွက် အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

လုပ်ဆောင်နည်းများ

The Tools

- ၁။ ပြည်နယ်အတွင်းသို့ (ရွှေ့ပြောင်းလာရောက်နေထိုင်ခြင်း) ဝင်ရောက်ခြင်းကို ကန့်သတ်ချက်များ။ (လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး)
- ၂။ ပုံမှန် ပြည်နယ်သား ဖြစ်ခြင်းအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ။
- ၃။ အသစ်ရောက်ရှိလာသူများအတွက် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှု အခွင့်အရေးအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ။
- ၄။ အသစ်ရောက်ရှိလာသူများအတွက် အခြားအခွင့်အရေးအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ။

လုပ်ဆောင်နည်း #၁ သည် လက်ရှိ နေထိုင်မှုအပေါ် တိုက်ရိုက်ကန့်သတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

လုပ်ဆောင်နည်းများ #၂၊ ၃၊ နှင့် ၄ တို့သည် ပါဝင်မှုအပေါ် တိုက်ရိုက်ကန့်သတ်မှုများဖြစ်သည့်နည်းတူ လက်ရှိနေထိုင်မှုအပေါ် သွယ်ဝိုက်အားဖြင့် ကန့်သတ်မှုများလည်းဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ထိုလုပ်ဆောင်နည်းများသည် ရွှေ့ပြောင်းလာရောက်နေထိုင်ခြင်းကို စိတ်ပျက်အားလျှော့စေမည်။

ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းအပေါ် အထူးရှင်းလင်းချက်

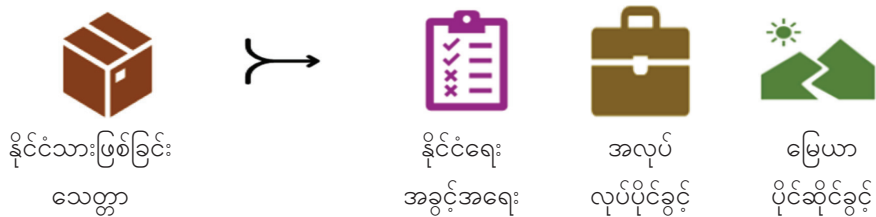
A Special Note on State Citizenship

- ဥပဒေဆိုင်ရာ အယူအဆအရ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းသည် ကန့်သတ်သော အဓိပ္ပါယ်ရှိသည် -
 - ပြည်နယ်သည် ၎င်း၏ ပြည်နယ်သားများကို ကာကွယ်ဖို့ရန် တာဝန်ရှိသည်။
 - ပြည်နယ်သားကလည်း ပြည်နယ်ထံသစ္စာ စောင့်သိရန် တာဝန်ရှိသည်။
 - နိုင်ငံသားဖြစ်သည်နှင့် မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသည် သို့မဟုတ် မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည် စသည့် အထူးသတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများ ပေးအပ်ရမည်ဟူ၍ မဆိုလိုပါ။
- ထို့ကြောင့် အယူအဆအရ အသစ်ရောက်ရှိလာသူများသည် နိုင်ငံသား/ပြည်နယ်သားများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် သီးသန့်အခွင့်အရေး ပေးခြင်းကို ငြင်းပယ်နိုင်သည်။
- တနည်းအားဖြင့် လုပ်ဆောင်နည်း #၂ (ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ) သည် အယူအဆအရ လုပ်ဆောင်နည်းများ #၃ (နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပါဝင်မှု အခွင့်အရေးအပေါ်

ကန့်သတ်ချက်များ) နှင့် လုပ်ဆောင်နည်း #၄ (အခြားသော အခွင့်အရေး အပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ) တို့နှင့် သီးခြား ကင်းလွတ်သော လုပ်ဆောင်နည်းဖြစ်သည်။

- သို့သော် လက်တွေ့တွင် ပြည်နယ်အများစုသည် ပြည်နယ်သား/နိုင်ငံသားများကိုသာ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများ (မဲပေးခွင့်၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် စသည့်ကို) ပေးကြသည်။
 - ထိုအကြောင်းကြောင့် ပြည်နယ်က လူအချို့ကို ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းငြင်းပယ် လျှင် သူတို့သည် ထိုအခွင့်အရေးများကိုပါ ငြင်းပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။
- ထို့ကြောင့် အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် -
 - ပြည်နယ်တစ်ခုက လုပ်ဆောင်နည်း #၂ (ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်း ကန့်သတ်ချက်) အား အသုံးပြုနေသည်ကို မြင်တွေ့ရသောအခါ၊
 - ၎င်း ပြည်နယ်သည် တခါတရံ လုပ်ဆောင်နည်းများ #၃ နှင့် #၄ (အခွင့်အရေး ကန့်သတ်ချက်) ကိုလည်း အသုံးပြုလျက် ရှိနေတတ်သည်။
 - ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်သားသတ်မှတ်ခြင်းကိစ္စရပ်များတွင် အမျိုးအစားသုံးခုလုံးကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားသည်။

လုပ်ဆောင်နည်း # ၂ သည် လုပ်ဆောင်နည်း # ၃ နှင့် #၄ ကို ဖြစ်စေသည်။

လုပ်ဆောင်နည်း #၁: ပြည်နယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ

Tool #1: Restrictions on Domestic Entry to the State

- မည်သည့်နည်းဖြင့်မဆို အယူအဆအရဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်သည် ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းကိုပင် ထိန်းချုပ်နိုင်ပါသည်။
- သို့သော် ပြည်နယ်မှ ပြည်တွင်းသို့ရွှေ့ပြောင်းလာရောက်နေထိုင်မှုကို ထိန်းချုပ်ခြင်းမျိုးသည် ရှားပါးပါသည်။
- ပြည်တွင်း ခရီးသွားလာခွင့်များသည် ပြည်ထောင်စုမှ ကိုင်တွယ်ရမည့် ကိစ္စဖြစ်သည်ဟု ယူဆလျက် ရှိသည်။
- သို့သော် ဗီဇာစနစ်များနှင့် ခွင့်ပြုချက်စနစ်များသည် ခြွင်းချက်များဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်

Restriction on State Entry

ကန့်သတ်ချက် နည်းလမ်းများ

Methods of Restriction

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အခွင့်အာဏာရရှိခြင်း အားဖြင့်။
 - ဥပဒေတွင်ပြဌာန်းသည့်အတိုင်း (ပြဌာန်းဥပဒေအရ) လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်းခံရခြင်း အားဖြင့်။
- ပြည်နယ်အတွင်း လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးကို အယူအဆ အရ ပြည်နယ်က လုံးလုံးလျားလျား ထိန်းချုပ်ခွင့်ရှိပြီး ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေထဲတွင်လည်း ပြည်နယ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အောက်တွင် ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ဤကဲ့သို့သော ထိန်းချုပ်မှုမျိုးသည် ရှားပါးပါသည်။

ပြည်နယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အခွင့်အာဏာရှိခြင်း

Restrictions on Entry to the State: Constitutional Competence

ပြည်တွင်း ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်မှုကိစ္စရပ်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အရ

- ပြည်တွင်းပြောင်းရွှေ့နေထိုင်မှုကို ယေဘုယျအားဖြင့် ပြည်နယ်က ထိန်းချုပ်ရန် အခွင့်အာဏာရှိသည့် စာရင်းများအား ဖော်ပြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ တွင်မရှိပါ။
- သို့သော် တကယ့်အနည်းငယ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကသာ ပြည်တွင်း ပြောင်းရွှေ့မှုဆိုင်ရာ ထိန်းချုပ်ခွင့်အာဏာကို စာရင်းတွင် ဖော်ပြကြသည်။
ဥပမာ -
 - အိန္ဒိယ - စာရင်း (၁)၊ ၈၁
 - ပါကစ္စတန် - ဇယား (၄)၊ အပိုင်း ၁. ၅
 - ဂျာမဏီ - အခြေခံဥပဒေပါ အပိုဒ် ၇၃. ၁. ၃
 - အီဂျစ် - အပိုဒ် ၃၉၂

တိတ်ဆိတ်ခြင်းသည် ခွင့်ပြုခြင်းပင်လော?

Does Silence Mean Permission?

- ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ များအားလုံး၏ အများစု (၃၀ ထဲမှ ၂၅ ခု) တွင် လွတ်လပ်စွာ သွားလာလှုပ်ရှားခွင့်သည် နိုင်ငံသားများ၏ တခုချင်းရေတွက်၍ရသည့်အခွင့်အရေး (enumerated right) အဖြစ် ပါဝင်သည်။
- သို့သော်ငြားလည်း ထိုအခွင့်အရေးကို မကန့်သတ်နိုင်ဟု မဆိုလိုပါ။

လွတ်လပ်စွာ သွားလာလှုပ်ရှားခွင့်၊ သို့သော် လုံးဝခြင်းချက်မရှိသော အခွင့်အရေးမဟုတ်ပါ။
Right to freedom of movement, but not necessarily an absolute right

- အိန္ဒိယ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပိုဒ် ၁၉။ ၁၊ (ဃ)(င)
- သို့သော် အိန္ဒိယသည် ပြည်တွင်းပြောင်းရွှေ့မှုကို ကန့်သတ်ရန် (ပြည်နယ်များအား)
အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းထားခဲ့ဖူးသည်။
- ပါကစ္စတန် - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပိုဒ် ၁၅
- အခွင့်အရေးဟူသည် “အများပြည်သူအကျိုးအလို့ငှာ ဥပဒေအရ ကျိုးကြောင်းဆီ
လျော်စွာ ကန့်သတ်ထားသော ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။”
- ဂျာမဏီ - အခြေခံဥပဒေအပိုဒ် ၁၁
- အခွင့်အရေးသည် အရေးပေါ်အခြေအနေများ တွင်သာ ကန့်သတ်
နိုင်သည်။

ပြည်နယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ- ဥပဒေ
တွင်ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း (ပြဌာန်းဥပဒေအရ) လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်း
ခံရခြင်း

Restrictions on Entry to the State: Statutory Delegation

ဟောင်ကောင်

မလေးရှား - ဆာဘာ နှင့် ဆာရာဝီ

အိန္ဒိယ - ပြည်နယ်အတွင်းဝင်ခွင့်စနစ်

သမိုင်းနောက်ခံ

၂၀ ရာစု နှောင်းပိုင်းတွင် ဟောင်ကောင်ကျွန်းကို သဘောတူလက်မှတ်ထိုးကြကာ ဗြိတိသျှက တရုတ်ပြည် လက်ထံသို့ ပြန်လည်အပ်နှင်းခဲ့သည်။ ၎င်း အကူးအပြောင်းကာလတွင် တနိုင်ငံ စနစ်နှစ်ခုကို ဟောင်ကောင်တွင် ကျင့်သုံးရန် သဘောတူခဲ့ ကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ တရုတ်ပြည်သည် ကွန်မြူနစ် စနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံဖြစ်သောကြောင့် ဟောင်ကောင်တွင် ဒီမိုကရေစီ စနစ်ကျင့်သုံးနိုင်ဖို့ရန် ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှက တရုတ်အား ၎င်းသဘောတူစာချုပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အကြိမ်ကြိမ်တိုက်တွန်းသော်လည်း တရုတ်မှ မိမိနိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်ဟု တုံ့ပြန်သည်။ သို့သော် ဟောင်ကောင်ကို ၎င်း သဘောတူစာချုပ်၏ ရလဒ်အဖြစ် ထွက်လာသော အခြေခံဥပဒေ အားဖြင့်အုပ်ချုပ်သည်။ ၎င်း အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၅၄၊ အပိုဒ် ၂ တွင် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးကို ဟောင်ကောင်က လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိကာ နိုင်ငံတကာ လူဝင်မှု ကြီးကြပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စကို ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သော်လည်း မရှင်းလင်းသည့်အရာသည် တရုတ်ပြည်မှ တရုတ်နိုင်ငံသား ဝင်ရောက်မှုထိန်းချုပ်ခွင့် ရှိ မရှိ ဆိုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

- ကိုဗစ် - ၁၉ ကပ်ရောဂါသည် ဟောင်ကောင်အထူးအုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ (Hong Kong Special Administration Region – HKSAR) ကို အောက်တွင်ဖော်ပြသော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖြစ်စေခဲ့သည်။
 - ဟောင်ကောင်တွင်နေထိုင်သူ မဟုတ်သူများ အားလုံးကို ဝင်ရောက်မှု ပိတ်ပင်ခြင်း
 - ကွမ်တုံးပြည်နယ် (Quandong Province) အစိုးရမှ တရုတ်ပြည်မအတွင်း သို့ ဝင်ရောက်ခြင်း အတွက် ပိတ်ပင်တားမြစ်ချက်များကို လိုက်နာကျင့်သုံး စေခြင်း။
- သို့သော်ဟောင်ကောင်အထူးအုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသသည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ ခွင့်ပြုမှုမပါပဲ ပြည်တွင်းပြောင်းရွှေ့နေထိုင်မှုကို လွတ်လပ်စွာကန့်သတ်ခွင့် ရှိ မရှိ မသေချာပါ။

သမိုင်းနောက်ခံ

မလေးရှားနှင့် ဆာဘာ (Sabah)၊ ဆာရာဝီ (Sarawak) တို့ပူးပေါင်းလာသောအခါ လွတ်လပ်သောအခွင့်အာဏာများ အချို့ရခဲ့ ကြရာ ရွှေ့ပြောင်းဝင်ရောက်နေထိုင်ခြင်းသည် တခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။

အရှေ့မလေးရှား (ဆာဘာနှင့် ဆာရာဝီ) သို့ မလေးရှား နိုင်ငံသားများ သွားရောက်လည်ပတ်ဖို့အတွက် လက်ရှိ ကျင့်သုံးသည့် စနစ်-

- မလေးရှားနိုင်ငံသားများမှ အဝင်ကိတ်တွင်မှတ်ပုံတင်ကဒ်သို့မဟုတ်နိုင်ငံကူးလက်မှတ်ပြရမည်။
- မလေးရှား နိုင်ငံသားများသည် ဆာဘာနှင့် ဆာရာဝီတွင် ဝင်ရောက် အလုပ် လုပ်ရန် လုပ်ကိုင်ခွင့် (work permit) လိုအပ်ကြသည်။
- မလေးရှား နိုင်ငံသားများသည် ဆာဘာနှင့် ဆာရာဝီကို အချိန်ကန့်သတ် (ရက်ပေါင်း ၉၀) အတွင်းသာ လည်ပတ်နိုင်ကြသည်။
- ဆာဘာနှင့် ဆာရာဝီ တွင် အမြဲတမ်း နေထိုင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ မလေးရှားနိုင်ငံသား နိုင်ငံကူးလက်မှတ်တွင် အထူးအမှတ်သားများရှိကြကာ ၎င်းက ဆာဘာနှင့်ဆာရာဝီတွင် ပြင်းထန်သော ကန့်သတ်ချက်များကို ကင်းလွတ်ခွင့်ရစေသည်။
- ဥပဒေအရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ
- သဘောတူညီချက် (၂၀) ချက်၊ သဘောတူညီချက် (၁၈) ချက် - ရွှေ့ပြောင်းဝင်ရောက် နေထိုင်ခြင်းဥပဒေ ၁၉၅၉/၁၉၆၃ ခုနှစ်

ပြည်နယ်အတွင်းဝင်ခွင့်စနစ် (အိန္ဒိယ) The Inner Line Permit System

သမိုင်းနောက်ခံ

- ဗြိတိသျှ ကိုလိုနီခေတ်တွင် မိဇိုဇမ်ပြည်နယ်၊ နာဂလဲန်းပြည်နယ်နှင့် အာရုနာဗျ ပါရာဒေရှ်ပြည်နယ်များ၌ ဖန်တီးခဲ့သည်။ ပြင်ပလူဟုဆိုသော သူများအား ပြည်နယ်အတွင်းဝင်ရောက်ခွင့်နှင့် မြေယာများ ဝယ်ယူပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို တားမြစ်ပိတ်ပင် ထားခဲ့သည်။

Source: <https://www.iasexpress.net/inner-line-permit-ilp-merits-demerits/>
(accessed on July 28, 2021)

ပြည်နယ်အတွင်းဝင်ခွင့်စနစ်သည် ဗြိတိသျှ ကိုလိုနီခေတ်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ အရှေ့မြောက် ဘက်ရှိ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်လျက်ရှိသော မိဇိုဇမ်ပြည်နယ်၊ နာဂလဲန်းပြည်နယ် နှင့် အာရုနာဗျပါရာဒေရှ်ပြည်နယ်များတွင် ဗြိတိသျှ အစိုးရက ဖန်တီးခဲ့သည့် အရာဖြစ်သည်။ ပြင်ပလူ အထူးသဖြင့် အခြားသော အိန္ဒိယ နိုင်ငံသားများ ပြည်နယ်အတွင်း ဝင်ရောက်ခွင့်နှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ဖန်တီးရခြင်း အကြောင်းရင်း မှာ ဗြိတိသျှ တို့အတွက် အကျိုးပြုသော ၎င်းပြည်နယ်များမှ ရရှိနိုင်သည့် လက်ဖက်၊ ဆီနှင့် ဆင် များကို အခြားသော အိန္ဒိယ နိုင်ငံသားများ ဝင်ရောက်ကာ ဝယ်ယူမှုပြုလုပ်ပြီး အခြေချ နေထိုင်၍ သူတို့၏ အကျိုးစီးပွား ဆုံးရှုံးမှုကို စိုးရိမ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ၎င်း ပြည်နယ်များက သူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ပြည်နယ်အတွင်းဝင်ခွင့်စနစ် ကို လွတ်လပ်ရေးရရှိသည့်နောက်ပိုင်း လက်ရှိအချိန်ထိ ဆက်လက် အသုံးပြုနေပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ၎င်းပြည်နယ်များအပြင် ပြည်နယ်အတွင်းဝင်ခွင့်စနစ်ကို မဏိပူရပြည်နယ် တွင်လည်း ကျင့်သုံးလာသည်။

ဥပဒေအရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ Legal Authority

- ပြည်နယ်အတွင်း ဝင်ခွင့်စနစ် ကျင့်သုံးမှုကို ဘင်္ဂလား အရှေ့ဘက် နယ်စပ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေ ၁၉၇၃ (၁၈၇၃ ကျင့်ထုံးဥပဒေ ၅) ၏ အခန်း ၂ နှင့် ၄ အရ သတ်မှတ်ထားသော ပြည်နယ်များအား ထိုအခွင့်အာဏာကို အပ်နှင်းထားခဲ့သည်။ လွတ်လပ်ရေးရသည့် အချိန်တွင် ဤဥပဒေကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်က ဥပဒေအရတရားဝင် အတည်ပြုပေးခဲ့သည်။ ၂၀၁၉ တွင် မဏိပူရပြည်နယ်ကိုလည်း ပြည်နယ်အတွင်း ဝင်ခွင့်စနစ် ကျင့်သုံးခွင့်အား ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပေးခဲ့သည်။ ၎င်းအခွင့်အရေးကို တခြားပြည်နယ်များမှလည်း တောင်းဆိုနိုင်ကြသည်။ သို့သော် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အတည်ပြုပေးရမည်။ ၎င်းပြည်နယ်အတွင်း ဝင်ခွင့်စနစ် ကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည် ပြည်နယ်များသည် မိမိပြည်နယ်အတွင်း လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး ကိစ္စရပ်များကို အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်ခွင့်ရှိကြသည်။ သို့သော် ဤ ပြည်နယ်အတွင်း ဝင်ခွင့်စနစ်သည် အိန္ဒိယ နိုင်ငံသားများအတွက်သာ အကျိုးဝင်သည်။

ပြည်နယ်အတွင်းဝင်ခွင့်စနစ် The Inner Line Permit System

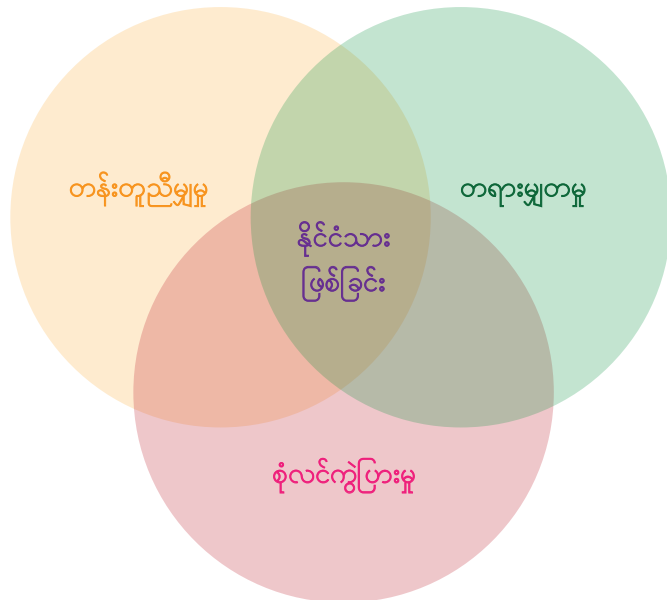
- ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားများအတွက်သာ အသုံးပြုနိုင်။
- ပြည်နယ်အတွင်း ဝင်ခွင့်စနစ်သည် ပြည်နယ် (သို့) ပြည်နယ်တွင်း ဒေသများသို့ ဝင်ရောက်ရာတွင် လိုအပ်။
- ပြည်နယ်အာဏာပိုင်မှ ခွင့်ပြုချက်ပေးခြင်းနှင့် အခွင့်အာဏာရှိခြင်း။
- ခွင့်ပြုချက် အမျိုးမျိုးရှိ - ခရီးသွားခြင်း၊ ကုန်သွယ်မှုလုပ်ခြင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်။
- ၁ ရက်မှ ၃ နှစ် အထိ အချိန် အမျိုးမျိုး ကန့်သတ်ချက်။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ဖော်ပြမည်ဆိုပါက အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ ဆင်းသက်ခြင်းမဟုတ်ပဲ ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဇယားတွင် ဖော်ပြထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်မှ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့နေထိုင်သည့် ပြည်နယ်တွင် ပြည်တွင်း လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဆွေးနွေးသည့်အခါ ဟောင်ကောင်၊ မလေးရှားနိုင်ငံ၏ အရှေ့ပိုင်းပြည်နယ် ဆာဘာနှင့် ဆာရာဝီ၊ အိန္ဒိယ နိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်ပြည်နယ်တချို့၏ အကြောင်းကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။

လုပ်ဆောင်နည်း #၂ - ပုံမှန် ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ

Tool #2: Restrictions on Formal State Citizenship

- သတိပေးချက် အနေဖြင့် - နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကိုက အရေးကြီးသည့် အရာမဟုတ်၊ သစ္စာရှိခြင်းနှင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်း၏ အပြန်အလှန်တာဝန်ရှိခြင်းသာ ဖြစ်သည်။
- ဤအရာထက် အရေးကြီးသောအရာသည် တချို့ပြည်နယ်များက နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို တချို့ အခွင့်အရေး (လုပ်ဆောင်နည်းများ #၃ နှင့် #၄) နှင့် ပူးတွဲထားကြသည်။
- ထို့ကြောင့် အောက်ဖော်ပြသောကိစ္စရပ်များတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းသည် တချို့သော အခွင့်အရေး ပါလာမှသာလျှင် အဓိပ္ပါယ်ရှိသည်။

Source: <https://www.gtwhub.com/citizenship> (accessed on August 31, 2021)

ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများတွင် လူတိုင်းသည် မည်သည့် ဘာသာ၊ လူမျိုး၊ လူတန်းစား ဖြစ်နေပါစေ ၎င်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်လာလျှင် တန်းတူရည်တူ အခွင့်အရေးရရှိခြင်း၊ တရားရင်ဆိုင်ရာတွင် တရားမျှတမှုရှိခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားမှုကို လက်ခံခြင်း စသည့်အရာများ အလိုအလျောက် ပါလာပါသည်။

ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့် ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းအကြား ဆက်နွှယ်မှု

The Relationship Between Union Citizenship and State Citizenship

ပုံစံ #၁ (ပြည်ထောင်စု ပထမဦးစားပေး) - ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်နိုင်ဖို့ ပြည်ထောင်စုက ဆုံးဖြတ်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားများက ပြည်နယ်သားဖြစ်ဖို့ရန် တောင်းဆိုနိုင်ကြသည်။

- လူတိုင်းသည် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်လာသည့်အခါ ပြည်နယ်သား အလိုအလျောက် ဖြစ်ပါသလား။
- သို့မဟုတ် ပြည်နယ်က အခြားလိုအပ်ချက်များ (အလိုရှိသောသတ်မှတ်ချက်များ) ထပ်ထည့်နိုင် ပါသလား။

ပုံစံ #၂ (ပြည်နယ်ပထမဦးစားပေး) - ပြည်နယ်သားဖြစ်နိုင်ဖို့ ပြည်နယ်ကဆုံးဖြတ်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ပြည်နယ်သားများက ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားများဖြစ်ရန်တောင်းဆိုနိုင်ကြသည်။

- လူတိုင်းသည် ပြည်နယ်သား ရရှိလာသည့်အခါ ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသား အလိုအလျောက် ဖြစ်နိုင်ပါသလား?။
- သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုက အခြားလိုအပ်ချက်များ (အလိုရှိသောသတ်မှတ်ချက်များ) ထပ်ထည့် နိုင်ပါသလား?။

ပုံစံ ၁ တွင် -

- ဖခင်/မိခင်အရ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း
 - မကွဲဆီကို၊ ဘောစနီးယား
- ပြည်သူ့အဖြစ်စုစည်းသည့် နည်းလမ်းဖြင့် (civil integration pathway)
 - ဘယ်လ်ဂျီယမ် (ဘယ်လ်ဂျီယမ်တွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းအတွက် အခြေချနေထိုင်မှု သက်တမ်း သတ်မှတ်ချက်၊ တရားဝင်ရုံးသုံးဘာသာစကား တခုခု တတ်မြောက်မှု၊ အလုပ် လုပ်ကိုင်မှု၊ လူမှုအရဆက်နွှယ်မှု သတ်မှတ်ချက်တို့အရ စိစစ်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။)

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ဖော်ပြမည်ဆိုပါက ဤ ပုံစံ ၁ တွင် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း သက်သက်အားဖြင့် အလိုအလျောက် ပြည်နယ်သားဖြစ်နိုင်သည်မဟုတ်။ မကွဲဆီကို၊

ဘောစနီးယားတွင် ဖခင်/မိခင် တဦးဦး ပြည်နယ်သားဖြစ်မှသာ ပြည်နယ်သားရခွင့်ရှိကာ ဘယ်လ်ဂျီယမ်တွင် ပြည်နယ်မှသတ်မှတ်ထားသည့် သင်ရိုး အောင်မြင်မှသာ ပြည်နယ် သားရခွင့်ရှိသည်။

ပုံစံ ၂ တွင် -

ဆွစ်ဇာလန်

- လူတဦးသည် ဦးစွာပထမ ပြည်နယ်သား ဖြစ်မှသာလျှင် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသား ဖြစ်နိုင်သည်။
- ပြည်ထောင်စုသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တဦးအား ပြည်နယ်တခုခုမှ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို တောင်းဆိုပိုင်ခွင့် ခွင့်ပြုပေး ထားသည်။
- လူပုဂ္ဂိုလ်တဦးသည် ပြည်နယ်သား မဖြစ်မှီ ပြည်နယ်များ၏ သတ်မှတ်ထားသော လိုအပ်ချက်များကို ပြည့်မီရပါမည်။

ပုံစံ ၁ သည် ပြည်ထောင်စု ပထမ နမူနာဖြစ်ပြီး၊ ပုံစံ ၂ သည် ပြည်နယ် ပထမ နမူနာ ဖြစ်သည်။

လုပ်ဆောင်နည်း #၃ အသစ်ရောက်ရှိလာသူများအတွက် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ

Tool #3 Restrictions on Political Participation for New Arrivals

- ပြည်နယ်သားများသာ-တချို့နိုင်ငံများတွင်ပြည်နယ်သားများသာပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင် နိုင်ကြသည်။
- ထို့ကြောင့် လုပ်ဆောင်နည်း #၂ က လုပ်ဆောင်နည်း #၃ ကိုဖြစ်စေသည် - ပြည်နယ် သားဖြစ်ဖို့ ကန့်သတ်ခြင်းခံရသောသူသည် (ပြည်နယ်) နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်နိုင်မှုကို လည်း ကန့်သတ်ခြင်းခံရသည်။
- ထို့ကြောင့် နိုင်ငံအများစုတွင် ပြည်နယ်သားများသာလျှင် ပြည်နယ်နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင် ခွင့်ရပြီး ပြည်နယ်သား မဟုတ်သောသူများအား ချန်လှပ်ထားကြသည်။
- ပြည်နယ်သားများအားလုံးမပါ - ထို့အပြင် ပြည်နယ်အားလုံးက ၎င်း၏ပြည်နယ်သား အချို့ကို ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲတွင်ပါဝင်မှုကို ချန်လှပ်ကြပါသည်။ (ဥပမာ - ကလေး များနှင့် စိတ်မနှံ့သောသူများ)

- ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲများ - အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့သော နိုင်ငံ အနည်းငယ်များတွင် ပြည်နယ်များက ပြည်နယ်တွင်းကျင်းပပြုလုပ်သော ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်သောသူကိုပင် ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်နိုင်သည်။

နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက် သာဓကများ

Restrictions on Political Participation Examples

ဆွစ်ဇာလန်

- ပြည်နယ်အတွင်း မဲပေးပိုင်ခွင့်ရရန် ပြည်နယ်သားများအဖြစ် အမြဲတမ်းနေထိုင် ခွင့်ရပြီးနောက် အများဆုံး သုံးလ စောင့်ရန်လိုအပ်သည်။
 - ဥပဒေအရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ - ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ
- ဂျီနီဗာတွင် မဲပေးရန် ဥပဒေအရ အတည်တကျနေထိုင်ခြင်းနှင့် အသက် ၁၈ နှစ် ပြည့်ဖို့လိုအပ်သည်။
 - ဥပဒေအရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ - ပြည်နယ်ဥပဒေ

မိုင်ခရိုနီးရှား (Micronesia)

- ချူပ်စ် (Chuk) နှင့် ကုတ်စာရာ (Kosrae) တို့တွင် မဲပေးဖို့ရန် အမြဲတမ်း နေထိုင်သူဖြစ်ရန်နှင့် အသက် ၁၈ နှစ် ပြည့်ရန် လိုအပ်သည်။
 - ဥပဒေအရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ - ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

အာဂျင်တီးနား

- ကိုလ်ဒိုဘာတွင် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဝင်ရောက်အရွေးခံနိုင်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မှီ ပြည်နယ် တွင် နှစ်နှစ်ဆက်တိုက် နေထိုင်သူဖြစ်ရမည်။
 - ဥပဒေအရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ - ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

အီသီယိုးပီးယား

- အစိုးရဌာနများနှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်ခွင့်ရရှိ ရေးအတွက် ဌာန တိုင်းရင်းသားနှင့် ဆက်နွယ်သူဖြစ်ရန်လိုအပ်သည်ဟု ပြည်နယ်များက သတ်မှတ် ကန့်သတ်ထား ကြသည်။
 - ဥပဒေအရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ - မသိရ

လုပ်ဆောင်နည်း #၄ - အသစ်ရောက်လာသူများအတွက် အခြားသော အခွင့်အရေးအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ

Tool #4: Restrictions on Other Rights for New Arrivals

အလုပ် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ခွင့်ပြုချက်များ

Work Permits

- အသစ်ရွှေ့ပြောင်းလာရောက် နေထိုင်သူများကို အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့်များ ကန့်သတ်ခြင်း။
- ဥပမာ - ကချင်ပြည်နယ်တွင် လာရောက်နေထိုင်သူများကို အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့်အတွက် အချိန်ကန့်သတ် ပေးခြင်း။

ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ (၂၀၀၈) တွင် လိုအပ်သော အပြောင်းအလဲများ

Needed Changes to the Union Constitution

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ခွဲဝေခြင်း -

- ပြည်နယ်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ စာရင်းတွင် (ပြည်နယ်တွင်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း ဆိုင်ရာ?) အာဏာများ ထပ်ဖြည့်ခြင်း
- ပြည်ထောင်စု လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ စာရင်းမှ (ထို ပြည်နယ်တွင်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း ဆိုင်ရာ?) အာဏာများ ပယ်ဖျက်ခြင်း

ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ရှိသော အခွင့်အရေးများ -

- ပြည်နယ်များ၏ ပြည်နယ်တွင်းရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို (ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံက) ကန့်သတ်ထားသလား၊ ဥပမာ - ခရီးသွားလာခွင့်?
- ကန့်သတ်မှုရှိလျှင် အထက်ပါလုပ်ဆောင်ချက်များထဲက တခုခုကို ပိတ်ပင်ထားပါသလား?
- ပိတ်ပင်ထားသည်များရှိလျှင်ပြောင်းဖို့လိုလိမ့်မည်။

နိုင်ငံတကာမှ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ

Restrictions on International Immigration

- နိုင်ငံတကာ ရွှေ့ပြောင်းလာရောက်နေထိုင်မှုများအတွက် ဆုံးဖြတ်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်တိုင်းသည် (ပြင်ပလူများလွှမ်းမိုးချယ်လှယ်မှုမှ ကင်းလွတ်ရန်) ကချင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ ပြည်နယ်သူ/သားများ လက်ခံနိုင် လောက်သည့် အတိုင်းအတာတစ်ခု ဖြစ်ရမည်။
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ထို လက်ခံနိုင်လောက်သည့် အတိုင်းအတာကို လိုက်လျောပါသလား? ဖြစ်နိုင်ဖွယ် မရှိ -
 - သတ်မှတ်ထားသော ပြည်နယ်များ၏ လူမျိုးစု လူဦးရေကို ရောစပ်ခြင်းဖြင့် လျော့နည်းသွားစေရန် စိတ်ဆန္ဒရှိနေခြင်း။ (An active desire to dilute the ethnic population of certain states)
 - အနုနည်းဖြင့် လျစ်လျူရှုခြင်း။
 - တရုတ် လက်အောက်ခံပြည်နယ် ဖြစ်နေသလား?
- ပြည်နယ်အစိုးရက ထိုလက်ခံနိုင်လောက်သည့် အတိုင်းအတာကိုလိုက်လျောပါသလား? စစ်မှန်သော ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရရှိပါက ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်ပမှ ရွှေ့ပြောင်းလာရောက်နေထိုင်မှုကို ပြည်နယ်များတွင် ထိန်းချုပ်ခွင့်ရရန် နည်းလမ်းရှာ ရမည်။

(နိုင်ငံတကာမှ) ပြည်နယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုအပေါ်

ကန့်သတ်ချက် သာဓကများ

Restrictions on Entry to the State

နိုင်ငံများ

- ဟောင်ကောင်
- ကာ့ဒ်ဒစ်တန်
- အိန္ဒိယ
- မလေးရှား

အခွင့်အာဏာ

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာလား?
- အခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းခံရခြင်းလား?

(နိုင်ငံတကာမှ) ပြည်နယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ - ဟောင်ကောင်

- ဟောင်ကောင်ကို တရုတ်ထက် ဟောင်ကောင်အထူး အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ (Hong Kong Special Administration Region – HKSAR) က အုပ်ချုပ်ပါသည်။
- ဟောင်ကောင်အထူး အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသသည် ဟောင်ကောင် နယ်နိမိတ်များ (တရုတ် နှင့်နယ်နိမိတ် အပါအဝင်) ထိန်းချုပ်ဖို့ရန် အာဏာရှိသည်။
- ဤအာဏာသည် အခြေခံဥပဒေ (Basic law) က ခွင့်ပြုသည်။ (ဟောင်ကောင် အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၁၅၄)
- ဟောင်ကောင်အထူး အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသက ကိုဗစ်-၁၉ ပေါ်လာသည့် အချိန်တွင် နယ်နိမိတ်ထိန်းချုပ် ကိုင်တွယ်ဖို့ရန် ဤအာဏာကို ကျင့်သုံးထားသည်။

(နိုင်ငံတကာမှ) ပြည်နယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ - ကာဒ်ဒစ်တန်

- အီရတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (အပိုဒ် ၁၁၇. ၁) က ကာဒ်ဒစ်တန်ဒေသအစိုးရကို အသိမှတ်ပြုပါသည်။ သို့သော် ကာဒ်ဒစ်တန်ဒေသအစိုးရကို နယ်နိမိတ်များ ထိန်းချုပ်ခွင့်မပေးထားပေ။
- သို့သော်ငြားလည်း ကာဒ်ဒစ်တန်ဒေသအစိုးရက လက်တွေ့တွင် ၎င်း၏ နယ်နိမိတ်ကို ထိန်းချုပ်သည်။ -
 - တူရကီ၊ အီရန်တို့နှင့် ဖြတ်သန်းထိစပ်နေသည့် နယ်နိမိတ်ကို ထိန်းချုပ်သည်။
 - ကာဒ်ဒစ်တန်ဒေသအစိုးရမှ (နိုင်ငံတကာမှဝင်ရောက်လာသည့်) ဧည့်သည်များကို ဗီဇာများ ထုတ်ပေးသည်။
- ဩဂုတ်လ ၁၆၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် - ကာဒ်ဒစ်တန်ဒေသအစိုးရနှင့် အီရတ်အစိုးရသည် နယ်နိမိတ်ဖြတ်သန်းမှုကို “အတူတကွ ကိုယ်တွယ်” ရန် သဘောတူကြသည်။
- ကာဒ်ဒစ်တန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ကာဒ်ဒစ်တန်ဒေသအစိုးရကို နယ်နိမိတ်ကိစ္စများတွင် အီရတ် အစိုးရနှင့် သဘောတူညီမှုလုပ်ဖို့ အာဏာပေးထားသည်။ (အပိုဒ် ၃၃ - အပိုဒ်ခွဲ ၆)

(နိုင်ငံတကာမှ) ပြည်နယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ - အိန္ဒိယ

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် လွှတ်တော်မှ အတည်ပြုသည့်ဥပဒေက အိန္ဒိယပြည်နယ်များသည် ၎င်းတို့၏နိုင်ငံတကာနယ်နိမိတ် ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပေးထားခြင်းမျိုး မတွေ့ရပါ။
- သို့သော်ငြားလည်း ကိုဗစ်-၁၉ ထိန်းချုပ်ကိုယ်တွယ်ရာတွင် အိန္ဒိယပြည်နယ်များသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံတကာ နယ်နိမိတ်များမှ ပြောင်းရွှေ့ဝင်ရောက်လာသူများအား ပိတ်ပင်တားဆီးမှု အာဏာ ရှိကြသည်။

(နိုင်ငံတကာမှ) ပြည်နယ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ - မလေးရှား

အရှေ့မလေးရှားသို့ နိုင်ငံတကာခရီးသွားခြင်းအတွက် လက်ရှိစနစ်

- ဆာဘာနှင့် ဆာရာဝီတို့သည် နိုင်ငံတကာ ရွှေ့ပြောင်းလာရောက်နေထိုင်မှုဆိုင်ရာ ပေါ်လစီများ အပေါ်တွင်လည်း ကိုယ်ပိုင် စီမံပိုင်ခွင့်ရှိကြသည်။
- ပြည်နယ်အစိုးရများက အလုပ်ဆိုင်ရာ ဗီဇာများနှင့် လျှောက်ထားမှုဖြစ်စဉ်အတွက် လိုအပ်ချက် များကို လွတ်လပ်စွာ သတ်မှတ်ထိန်းချုပ်သည်။
- ဆာဘာနှင့် ဆာရာဝီတို့သည် နိုင်ငံတကာမှ ရွှေ့ပြောင်းဝင်ရောက်သူတစ်စုံတယောက် ကို ထိန်းချုပ်ခွင့် သို့မဟုတ် ဝင်ရောက်မှုကို တားဆီးခွင့် ရှိကြသည်။

ဥပဒေအရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ

- သဘောတူညီချက် (၂၀ ချက်) / သဘောတူညီချက် (၁၈ ချက်) - ရွှေ့ပြောင်းဝင်ရောက် နေထိုင်ခြင်း ဥပဒေ ၁၉၅၉/၁၉၆၃ ခုနှစ်

ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈) တွင် လိုအပ်သော အပြောင်းအလဲများ

Needed Changes to the Union Constitution

- ပြည်ထောင်စုမူဝါဒကို ဖြည့်စွက်ဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်သော အခွင့်အာဏာရှိခြင်း အားဖြင့် ဖြစ်စေ (နိုင်ငံတကာမှ) ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းကို ထိန်းချုပ်ဖို့ရန် ပြည်နယ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ချဲ့ထွင်ရန် လိုအပ်သည်။
- ရှင်းလင်းနေရမည့်အရာသည် ပြည်နယ်များက (ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်၍) ပြည်နယ် သားဖြစ်ခြင်းကို သီးခြားလွတ်လပ်စွာ သတ်မှတ်နိုင်ရမည်။
- ရှင်းလင်းနေရမည့်အရာသည် ပြည်နယ်များက (ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်၍) ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းကို သီးခြားလွတ်လပ်စွာ သတ်မှတ်နိုင်ရမည်။
- ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါရှိသည့် အခွင့်အရေးအချို့ကို မွမ်းမံပြင်ဆင် ခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း

- ပြည်နယ်များသို့ မြေပြန့်သားများ (သို့မဟုတ်) အခြားအရပ်ဒေသမှလာရောက် ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်သူများအား ဥပဒေအရ ပြန်လည် နှင်လွှတ်နိုင်ခွင့်ရှိပါသလား?
 - မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေပြန့်မှု (သို့) နိုင်ငံအတွင်းတနေရာရာမှ လူအမြောက်အများ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး များနေထိုင်သည့် တောင်ပေါ် ဒေသ (ပြည်နယ်များ) သို့ လာရောက်နေထိုင်ကြကာ ပြဿနာပေါင်းများစွာ ဖန်တီးကြတာမျိုး ဖြစ်တတ် ပါသည်။ သို့သော် နှစ်ပေါင်း ၂၀ သို့မဟုတ် ၃၀ ကျော် လာရောက်နေထိုင်လာ ခဲ့သည့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများကို တိုင်းရင်းသားဒေသ (ပြည်နယ်များ) မှ ပြန်နှင်လွှတ် နိုင်သည့် နည်းလမ်း မရှိပါ။ အကြောင်းမှာ ဤကဲ့သို့လုပ်ဆောင် မှုသည် လူမျိုးတုံးသုတ်သင်ရှင်းလင်းရာရောက်ပြီး နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို ဆန့်ကျင်လိမ့်မည်။ ၎င်း (ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူ) တို့၏ လူဦးရေ တိုးပွားမှု လျော့နည်းစေမည့် တခြား နည်းလမ်း ရှိနိုင်မှာဖြစ်ပြီး မကြာသေးခင်က ရောက် ရှိလာကြသော ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်သူများကို မဲပေးခွင့်ခြင်းကိုလည်း ပိတ်ပင် တားမြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ သို့သော်ငြားလည်း ဤကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် လူမျိုးကို အခြေမခံသင့်ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံရှိခြင်း

သည် တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေး များကို ကာကွယ်
ဖို့ရန် အကောင်းဆုံးသောနည်းလမ်း ဖြစ်သည်။

□ နိုင်ငံသားကို ပြည်နယ်မှ ပေးသင့်သလား (သို့) ပြည်ထောင်စု
မှ ပေးသင့် သလား?

□ နိုင်ငံသားပေးခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ
ကိုင်တွယ်ရာတွင် နိုင်ငံတခုနှင့်တခု မတူကြပါ။
တချို့နိုင်ငံများတွင် ပြည်ထောင်စုကလုံးလုံးလျားလျား
ကိုင်တွယ်ကာ တချို့နိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်များမှ
ကိုင်တွယ် ကြသည်။ ထို့အပြင် တချို့ နိုင်ငံများ
တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် တစ်ပြိုင်တည်း
(ထပ်တူပြု) ကိုင်တွယ်ကြသည်။ ဥပမာ၊ ဆွစ်ဇာ
လန်တွင် ပြည်နယ်မှ ပထမဆုံး ပြည်နယ်သား
ပေးပြီး နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်လာသည်။
ထို့ကြောင့် နိုင်ငံသားပေးခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်
အာဏာကိုင်တွယ်မှုတွင် ပုံသေမရှိပါ။

" ရှင်းလင်းနေရမည့်အရာသည်
ပြည်နယ်များမှ (ပြည်ထောင်စု
နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်၍)
ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းကို
သီးခြားလွတ်လပ်စွာ
သတ်မှတ်နိုင်ရမည်။ "

(၁၂)

ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် နှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲ
ကော်မရှင်များ

Union Election Commissions and State Election
Commissions

မာတိကာ

- ၁။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏
လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်နွှယ်မှု။
- ၂။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ဖွဲ့စည်းမှု၊ အဖွဲ့ဝင်များ နှင့် ရာထူးသက်တမ်း။
- ၃။ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် နှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်
အကြား ဆက်နွှယ်မှု။

၁။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်နွှယ်မှု

What Commissions Do and their Relationship to the Legislature

- ပုံမှန်အားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း ပြုလုပ်ပါသည်။
 - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ
 - ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်၏ ပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီ
 - ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၏ စည်းမျဉ်း၊ အကဲဖြတ်စီရင်ထုံးများ၊ အမိန့်အာဏာများ နှင့်အညီ
- တရားဝင်မှု ဆင့်ကဲ ဖြစ်စေခြင်း (Transmission of Legitimacy)
 - ပြည်သူလူထုသည် ၎င်းတို့အား အုပ်ချုပ်မည့်အစိုးရကို အပြီးသတ် ရွေးချယ် ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
 - သို့သော် ပြည်သူလူထုသည် အမြဲတမ်းလုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်း မရှိသောကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန် ဥပဒေပြုရေး လွှတ်တော်သို့ အာဏာအချို့ကို လွှဲအပ်သည်။
 - အလားတူပင် ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်သည် အမြဲတမ်းလုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်း မရှိသောကြောင့် လိုအပ်နေသောအရာများကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သို့ အာဏာ အချို့ကို လွှဲအပ်သည်။
- ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရေးနည်းလမ်း (Electoral method) ရွေးချယ်ခြင်းဆိုင်ရာ အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ရာတွင် -
 - (လူထုကိုယ်စား) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့်အညီ (သို့)
 - ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်၏ ပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရသည်။
- ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော် (သို့) လူထုက ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချရာတွင် မည်သည့်နည်းလမ်း များသုံး၍ လုပ်ဆောင်မည်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် -
 - အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုခြင်းစနစ် (Proportional Representation)
 - အများစုအနိုင်ရစနစ်/နိုင်သူအကုန်ယူစနစ်(Majority Voting)
 - အချိုးကျနှင့် အများစုအနိုင်ရ ရောစပ်ထားသည့် ဖက်စပ်စနစ် (A Combination)

- ဤဆုံးဖြတ်ချက်များကို လူထုအား တစုံတရာ ကိုယ်စားပြုသော လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ ကသာ ချမှတ်သင့်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူထု၏ အုပ်ချုပ်ခံလိုသောဆန္ဒနှင့်ပတ်သက်သည့် တန်းဖိုးများ ပါဝင်နေသော ဆုံးဖြတ်ချက် များ ဖြစ်သောကြောင့်ပင်။

ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ

What Election Commissions Do

- ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ လွှတ်တော်မှအတည်ပြုပြီး ဥပဒေ များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။
- တနည်းအားဖြင့် ဆိုရသော် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (သို့) ဥပဒေပြု လွှတ်တော်မှ ပေးအပ်ထားသော ကိုယ်စားပြုပိုင်ခွင့် (Delegation)/ လုပ်ပိုင်ခွင့် (Mandate) အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရပါမည်။
- ထို့အပြင်အထက်ပါလုပ်ပိုင်ခွင့်အတွင်း ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ ထုတ်ပြန်ကြေငြာခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲများကို စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း (ဥပမာ- ပါတီ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်များအား စိစစ်မှတ်ပုံတင်ခြင်း) များကို ဆောင်ရွက် ကြရပါသည်။ အကယ်၍ အငြင်းပွားစရာ တစုံတရာပေါ် ပေါက်လာပါက ထိုကိစ္စအား ကနဦးဆောင်ရွက်ဖြေရှင်းရသည်။ လိုအပ်ပါက တရားရုံးအထိ တက်ရောက် ဆုံးဖြတ်ရပါသည်။
- ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ The Commission's Mandate

ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သို့ ဘာကြောင့်လွှဲအပ်ရသနည်း။ မည်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို လွှဲအပ်သင့် သနည်း။

က။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်ထက် ပိုမို ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင် နိုင်သည်။

- ရွေးကောက်ပွဲတခု ကျင်းပရန်အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ပေါင်းများစွာ ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်
- ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ထို ဆုံးဖြတ်ချက်အားလုံးကို ချမှတ်ရန် မလွယ်ကူပေ။
- သို့ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အား အရေးကြီးဆုံးသော တာဝန်များကို အပ်နှင်းသင့်သည်။ မြောက်များစွာသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ရာတွင် အချိန်ပေးရခြင်းနှင့် ကျယ်ပြန့်၍ ပညာရပ်ဆန်ခြင်းတို့ပါဝင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ခ။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် လွှတ်တော်ထက် ဘက်လိုက်မှု ပိုနည်းနိုင်သည်။

- ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍အချို့ဆုံးဖြတ်ချက်များသည်နိုင်ငံရေးသဘောတရား ဆန်နိုင်သည်။ ပြည်သူများ၏ ကိုယ်ပိုင်အစိုးရရွေးချယ်နိုင်ရေးအတွက် အခြေခံ အချက်များစွာ ပါဝင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။
- ထိုအခြေခံကျသောရွေးချယ်မှုများကို ပြုလုပ်ပြီးသည်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် အတွက် အခြေခံအချက်များကို ချမှတ်ရပါသည်။
- ထို့အပြင် ထိုအချက်များကို လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် တာဝန်ရှိသူအချို့က အသေးစိတ် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန် လိုပါသည်။
- တခါတရံတွင် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံရေး (ပါတီစွဲ) ကင်းရှင်းရပါ မည်။ ပါတီကောင်းကျိုးထက် အခြေခံမူအပေါ် ပိုမို ယုံကြည်ရန် လိုသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲအကျိုးအမြတ်ကို မကြည့်ဘဲ အခြေခံမူများကိုလိုက်နာပြီးဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်မည်ဆိုပါက ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များသည်ဘက်လိုက်မှုကင်းပြီး အမှီအခိုကင်းကြောင်း အခိုင်အမာ ပြောနိုင်ပါသည်။

တွက်ဆရမည့် ကိုယ်စားပြုဆောင်ရွက်စေခြင်း “Agency Costs”

- ရွေးကောက်ပွဲစနစ် နှင့်ပတ်သက်၍ အခြေခံဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပြည်သူလူထုကသာ ချမှတ်သင့်ပါသည်။ မိမိတို့ အလိုရှိသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ရွေးချယ်ရေး ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်ရာတွင်လည်း ဒီမိုကရေစီ နည်းကျ ဖြစ်ရန် လိုအပ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။
- ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်သည် ပြည်သူလူထုအတွက် အမှန်တကယ် (ကိုယ်စားပြု) ပြောဆိုသည့် အခါမှသာ ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်အား လူထုကိုယ်စား ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် ပြုခြင်းမှာ သင့်လျော်ပါသည်။
- သို့သော် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်သည် မိမိတို့ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက်သာ ကြည့်မည်ဆိုပါက ပြည်သူလူထု အတွက် အကျိုးရှိလိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။
- ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို လေ့လာမည်ဆိုပါက ကိုယ်ကျိုးရှာဘက်လိုက်မှုများစွာ ရှိကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ (ဥပမာ- မိမိပါတီ အနိုင်ရရေးကိုသာရှေးရှုခြင်း) ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေများကို ရွေးချယ်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီအကျဆုံးနှင့် မျှတမှု အရှိဆုံးဖြစ်သည်များကို မှန်မှန်ကန်ကန် ရွေးချယ်နိုင်ဖို့ အလွန် အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော် လေ့လာကြည့်မည်ဆိုပါက နိုင်ငံရေးသမားများသည် မိမိအတွက် အကျိုးရှိပြီး ပါတီအနိုင်ရရေးကိုသာ အလေးထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေအများစုတွင် ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချခိုင်းရန် မလိုလားကြပါ။
- အောက်ပါအတိုင်း ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။
 - အကယ်၍ နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များ ဖြစ်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြခြင်း အားဖြင့် လူထုက ဆုံးဖြတ်ပေးသင့်ပါသည်။
 - အကယ်၍ နည်းပညာပိုင်းဆုံးဖြတ်ချက်များဖြစ်ပါက ဘက်လိုက်မှုကင်းသောကော်မတီ တရပ်ဖွဲ့ပြီး ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

ဥပမာ/An Example

- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံအရ ပြည်သူလူထုသည် နိုင်သူအကုန်ယူ (Majority Voting) စနစ်ကို သုံးရန် ဆုံးဖြတ် သည်ဆိုလျှင်၊ ၎င်းသည် နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်တရပ် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ PR စနစ်နှင့် နိုင်သူ အကုန်ယူ (Majority Voting) စနစ်အကြား မတူညီသော တန်ဖိုးများ (Values) ကို ချင့်ချိန်၍ ရွေးချယ်ရန် လိုအပ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- ထို့နောက် ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်က (Majority Voting) စနစ်ကို သုံးရန် အထွေထွေအချို့ကို ချမှတ် ရပါမည်။ သို့သော် ကိုယ်ကျိုးရှာဘက်လိုက်မှုများ မဖြစ်အောင် ချမှတ်ရပါမည်။
- ကော်မရှင်သည် မဲဆန္ဒနယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ရာတွင်လည်း ဘက်လိုက်မှုများ မဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင် ရပါမည်။ (မိမိပါတီအနိုင်ရရေးအတွက် မတရားသဖြင့် အသာစီးရရန် မဲဆန္ဒနယ်မြေ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်း (Gerrymandering) မပြုလုပ်သင့်ပေ။
- ဤသို့ ပြုလုပ်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ဘက်လိုက်မှု လုံးဝ (လုံးဝ) ကင်းရှင်းရပါမည်။

အကျဉ်းချုပ်/Summary

- ထို့ကြောင့် -
 - ဥပဒေပြုမဏ္ဍိုင် (လွှတ်တော်)မှ အချိန်များစွာ ပေး၍ ဆုံးဖြတ်ရမည့် ကိစ္စများ၊
 - ဥပဒေပြုမဏ္ဍိုင်မှ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားပါနိုင်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ နိုင်ငံရေးမှ ကင်းလွတ်၍ ချမှတ်ရမည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုသာ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်အား ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် အပ်နှင်းသင့် ပေသည်။
 - မည်သည့်ဆုံးဖြတ်ချက်များသည်အထက်ဖော်ပြပါကိစ္စရပ်များ၌အကျိုးဝင်သည်မှာ-
 - ရွေးချယ်ကျင့်သုံးနေသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၊
 - တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အစဉ်အလာများပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။

၂။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှု

The Structure of Commissions

- သို့ဖြစ်၍ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များကိုဖွဲ့စည်းရာတွင် နိုင်ငံရေးကင်းရှင်းမှုနှင့် အချိန်တိုအတွင်း ထိရောက်စွာ ဆောက်ရွက်နိုင်မှုတို့အား ရှေ့ရှု၍ ဖွဲ့စည်းအပ်ပေသည်။
- လက်ရှိ (မြန်မာနိုင်ငံ၏ရွေးကောက်ပွဲ) ကော်မရှင်သည် အထက်ပါ အချက် နှစ်ခုလုံးနှင့် မကိုက်ညီပေ။
- အထက်ပါ အချက် နှစ်ခုအနက် ကော်မရှင်ကို နိုင်ငံရေးကင်းရှင်းအောင် လုပ်ဆောင်ရေးမှာ အခက်ခဲဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ အာဏာသည် ကျယ်ပြန့်သောကြောင့် အာဏာရှိသူများက လွှမ်းမိုးရန် ကြိုးပမ်းလိုကြမည် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။
- ထို့ပြင် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အား ထိရောက်စွာ စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိစေသည့် ကြီးမားသော အကြောင်းမှာ နိုင်ငံရေးသဘောမတူညီမှုများ (Political Disagreement) ရှိနေနိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင် သည်။ ထို့ကြောင့် ကော်မရှင်အား နိုင်ငံရေးကင်းရှင်းစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် အလိုအလျောက် ပို၍ ထိရောက်စွာ စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်း ရှိလာစေမည် ဖြစ်ပေသည်။

နိုင်ငံရေးကင်းရှင်းသော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များ ဖြစ်လာစေရေး

ဗျူဟာများ

Strategies to get Apolitical Commissions

- နိုင်ငံရေးကင်းရှင်းသော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တခု ဖြစ်ရန်အတွက် အခြေခံကျသော ဗျူဟာ (၂) ရပ် ရှိပါသည်။
- (၁) ကော်မရှင်တွင်ပါဝင်သော လူတိုင်းအား ဘက်လိုက်မှုကင်းစေရန် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း။
 - (၂) အကယ်၍ လူတိုင်းစေ ဘက်လိုက်မှုကင်းအောင် မစီမံနိုင်ပါက ကော်မရှင်အတွင်း အတိုက်အခံအင်အားစုများဖြင့် ချိန်ခွင်လျှာ ညီစေခြင်း။

ဘက်လိုက်မှုကင်းခြင်း (သို့) ချိန်ညှိခြင်း ရရှိစေရေး နည်းစနစ်များ Tools to Get Either “Neutrality” or “Balance”

- (၁) ကော်မရှင်တွင် ပါဝင်သော အဖွဲ့ဝင်များ၏ အရည်အချင်း
- (၂) ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များ ရွေးချယ်ရန် နည်းလမ်းများ
- (၃) ရာထူးသက်တမ်းနှင့် အလုပ်အကိုင် ခိုင်မာမှု (အကာအကွယ်ပေးခြင်း)
 - ဘက်လိုက်မှုကင်းခြင်း (သို့) ချိန်ညှိနိုင်စေရန်အတွက် ရာထူးသက်တမ်းသည် ကြာရှည်သင့်ပါသည်။ ထုတ်ပယ်ရန် မလွယ်ကူသင့်ပါ။ ကော်မရှင်နာ (commissioners) များကို ရာထူးသက်တမ်းတခုသာ ထမ်းဆောင်စေသင့်သည်။
 - ထို့ကြောင့် ရွေးချယ်ခြင်းအဆင့်နှင့် အရည်အချင်း သတ်မှတ်ခြင်းသည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။

ဘက်လိုက်မှုကင်းခြင်း “Neutrality”

ဘက်လိုက်မှုကင်းသောအဖွဲ့မှ ရွေးချယ်ပေးခြင်း

- ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်တခု ခန့်အပ်ရန်အတွက် ကော်မရှင်တခုလျာထားဖွဲ့စည်းခြင်း
- လျာထားကော်မရှင် (nominating commission) မှ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်တွင် ပါဝင်မည့် လူများအား အကြံပြုရွေးချယ်ပေးလေ့ရှိသည်။
 - ဘက်လိုက်မှုကင်းသော ကော်မတီဝင်များဖြစ်အောင် မည်သို့ဆောင်ရွက်ကြမည်နည်း?
- တရားသူကြီးများ
- တရားသူကြီးများသည် အမှန်တကယ် ဘက်လိုက်မှုကင်းရဲ့လား။
 - နိုင်ငံရေး မကင်းရှင်းသော တရားသူကြီးများကို ပါဝင်စေလိုပါသလား။
- ဘက်လိုက်မှုကင်းသော ကော်မတီဝင်တဦးတွင် လိုအပ်သော အရည်အချင်းများ

(၁) ပါတီစွဲ မရှိခြင်း

- ဤနေရာတွင် ပါတီစွဲမရှိခြင်းတခုတည်းက လုံလောက်သည့် အဖြေဟုတ်မဟုတ်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုပါသည်။
- ထို့အပြင် ပါတီစွဲမရှိခြင်းသည် ခေါင်းရှောင်ဖို့ လွယ်ကူစေနိုင်မည်လား ဆိုသည်ကိုလည်း စဉ်းစားရပါမည်။

(၂) ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများ

- မည်သို့သော လူပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဖြစ်နိုင်မည်နည်းဆိုသည်ကို မှန်မှန်ကန်ကန် ရွေးချယ်နိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၃) အစိုးရ ဝန်ထမ်းများ (ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများ)

- နိုင်ငံရေးကင်းရှင်းမှု အစဉ်အလာနှင့် ကာလကြာရှည်စွာ အသားကျနေသည့် ပြည်သူ့ ဝန်ဆောင်မှုရှိသော တိုင်းပြည်မျိုးတွင်သာ အလုပ်ဖြစ်နိုင်သည်။

(၄) တရားသူကြီးများ

- တရားသူကြီးများသည် အမှန်တကယ် ဘက်လိုက်မှုကင်းရဲ့လား။
- နိုင်ငံရေး မကင်းရှင်းသော တရားသူကြီးများကို ပါဝင်စေလိုပါသလား။

(၅) ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန်သူ

- မတူညီ ကွဲပြားသော အတွေ့အကြုံများစွာ ရှိသောသူများ
- ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းမွန်သူများသည် ပို၍ ဘက်လိုက်နိုင်ခြေ ကင်းသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အနှစ်ချုပ်

- မည်သို့သော လူပုဂ္ဂိုလ်များက ဘက်လိုက်မှု ကင်းနိုင်မည်နည်း။ မည်သို့ရှာဖွေမည်နည်း။
 - ဘက်လိုက်မှုကင်းခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်?
 - အထက်ပါ မေးခွန်းများသည် အခြေအနေနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိနိုင်ပါသည်။ တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှု စလေ့ထုံးတမ်းပေါ်မူတည်၍ အဖြေကွဲပြားနိုင်ပါသည်။
- ထို့ကြောင့် အများနှင့်မတူပဲ စဉ်းစားလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ (Think outside the box.)

ဟန်ချက်ညီအောင် လုပ်ကိုင်ခြင်း Balance

(၁) စုံလင်သော ပါဝင်သင့်ပါဝင်ထိုက်သူများ (Stakeholders) ဖြင့် ရွေးချယ်ခြင်း

- အုပ်ချုပ်ရေး
- ဥပဒေပြုရေး
- တရားရုံးများ
- လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ
- နိုင်ငံရေးပါတီများ
- လူထုပါဝင်သော ရွေးကောက်ပွဲ (popular election)

Stakeholders အသီးသီးက ရွေးချယ်သတ်မှတ်သော နည်းလမ်းများ

- Stakeholder တဖွဲ့မှ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး (သို့) လူပုဂ္ဂိုလ်များစာရင်းကို အဆိုပြုလျာထားသည်ကို အခြားတဖွဲ့မှ အတည်ပြုခြင်း။
- သို့တည်းမဟုတ်၊ မတူသောအဖွဲ့ (body) များကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်တစ်ခုထိ ရွေးချယ်ခွင့် အာဏာ သတ်မှတ်မှတ်ပေးထားခြင်း။

နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ရွေးချယ်သော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ

- ပါတီမှ မည်သူများက ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိမည်နည်း။
- တပါတီအလိုက် လူအရေအတွက် မည်မျှအထိ ရွေးချယ်နိုင်မည်နည်း။
- လွှတ်တော်တွင်း အနိုင်ရ ခုံအရေအတွက် အချိုးအတိုင်း အချိုးကျရွေးချယ်မည်လား သို့မဟုတ်
- အဓိက အတိုက်အခံပါတီ (၂) ခု (အာဏာရပါတီနှင့် အဓိကအတိုက်အခံပါတီ) များမှ အချိုးညီတူညီမျှ ရွေးချယ်မည်လား။
- အကယ်၍ အချိုးတူ ရွေးချယ်မည်ဆိုပါက သမာသမတ်ရှိပြီး ဘက်လိုက်မှုကင်းသော tie-breaker (မဲတူသရေအခြေအနေတွင် အနိုင်အရှုံးဆုံးဖြတ်ပေးသူ) ရှာရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၂) မတူကွဲပြားမှု ဝေပုံချခြင်းများ (diversity Quotas)

- ဂျန်ဒါ
- လူမျိုး
- ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု
- နေထိုင်ရာဒေသ

(၃) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင်း မဲအရေအတွက် စုစုပေါင်း၏ သုံးပုံ နှစ်ပုံ (သို့) လေးပုံ သုံးပုံ (Supermajority)

လိုအပ်ချက်များ (သို့တည်းမဟုတ် သီအိုရီအရ၊ နိုင်ငံသားများဖြင့်) မဲပေးရွေးချယ် ခိုင်းခြင်းက ဘက်လိုက်မှုကင်းစေသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် ရွေးချယ်ခံရသော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါ် အများသဘောတူညီမှု (Consensus) ရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာလုပ်ထုံး လုပ်နည်းများဖြင့် အကျယ်တဝင့်ရှင်းလင်းတင်ပြချက်ကို ဤ စာအုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲတွင် လေ့လာနိုင်ရန် အတွက် ဖော်ပြထား ပါသည်။

(ဘာသာပြန်သူ)

ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် နှင့် ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အကြား ဆက်နွှယ်မှု Relationship Between the Union and State Election Commissions

ဆက်နွှယ်မှုပုံစံ (၃) မျိုး ရှိပါသည်။

- (၁) ပြိုင်တူလုပ်ဆောင်မှု - ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပသည်။ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကိုကျင်းပသည်။
- (၂) ပြည်ထောင်စု၏ကြီးစိုးမှု - ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲနှစ်ခုလုံးအတွက် ဆောင်ရွက်သည်။

- (၃) ပြည်နယ်အားအဓိကထားဆောင်ရွက်စေခြင်း - ပြည်နယ်ကော်မရှင်သည် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် လုပ်ဆောင်ရန်သာမက ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကိုလည်း လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။

(၁) ပြိုင်တူ လုပ်ဆောင်မှု (Twin Domain)

- ပြိုင်တူ လုပ်ဆောင်မှု - ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပသည်။ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပသည်။
- ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်ကြား တခုနှင့် တခု ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမရှိပါ။
- ဤလုပ်ဆောင်မှုသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်တွင် ပုံမှန်အမြဲ သုံးနေကျ ပုံစံဖြစ်သည်။

(၂) ပြည်ထောင်စု၏ ကြီးစိုးမှု

- ပြည်ထောင်စု၏ ကြီးစိုးမှု- ပြည်ထောင်စု ကော်မရှင်သည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲ နှစ်ခုလုံးအတွက် ဆောင်ရွက်သည်။
ဥပမာဆိုရသော်
- ပြည်ထောင်စု ကော်မရှင်သည် ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥပဒေများ ထုတ်ပြန်သည်။ ဤစနစ်ကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ရှိ အသုံးပြုနေပါသည်။
- သို့သော် တခါတရံတွင် ပြည်ထောင်စု အစိုးရမှ တာဝန်ပေးလာပါက ပြည်နယ်သည် ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေများအား ကိုယ်တိုင်ထုတ်ပြန်သည်။

(၃) ပြည်နယ်အား အဓိကထားဆောင်ရွက်စေခြင်း (State Primacy)

- ပြည်နယ်အား အဓိကထား ဆောင်ရွက်စေခြင်း - ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲ များအပေါ် တွင်လည်း လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိသည်။
- ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်က ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲများကို ကိုင်တွယ်ကျင်းပပေးသော နိုင်ငံဥပမာကို မသိရှိပါ။
- အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်နယ်ကော်မရှင်သည် ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲ ပြုလုပ်ရန်အတွက် ဥပဒေအချို့ကို ထုတ်ပြန်သည်။ ထိုဥပဒေ များကို ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင် (သို့) ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်မှ စီမံခန့်ခွဲ အုပ်ချုပ်သည်။

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း

- ပြည်နယ်နှင့်ပြည်ထောင်စုသည် သီးခြားရွေးကောက်ပွဲများအတွက် မည်သည့်ရွေးကောက်ပွဲစနစ် (နိုင်ငံသူ အကုန်ယူစနစ် (သို့) အချိုးကျစနစ်) သုံးမည်ကို ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်နိုင်သည်ဟုဆိုပါသည်။ ထိုသို့ ရွေးချယ်နိုင်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို မည်သည့်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (ပြည်နယ် သို့ ပြည်ထောင်စု) တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြရမည်နည်း။
 - ပြည်နယ်တွင် သီးခြားကျင့်သုံးမည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အတွက် ဆိုင်ရာဥပဒေကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်ပါသည်။
- အကယ်၍ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ကို ကျင့်သုံးမည်ဆိုပါက လူနည်းစုထဲမှ လူနည်းစုအင်အားစု ပါတီများ (ဥပမာ - ချင်းပြည်နယ်ထဲက ဇိုမီးဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီ) အပေါ်မည်မျှအထိ အကျိုးသက်ရောက် နိုင်ပါသနည်း။ လက်ရှိအခင်းအကျင်းအတိုင်းတွင်ပင် ပီအာစနစ်ကို ပြောင်းလဲကျင့်သုံးမည်ဆိုလျှင် NLD နှင့် USDP ကဲ့သို့သော ပြည်ထောင်စုတဝန်း အတိုင်းအတာဖြင့် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သည့် ပါတီကြီးများအတွက်သာ ပိုအကျိုးဖြစ်ထွန်းစေနိုင်သလား?
 - မေးခွန်းပထမပိုင်းအတွက်က ဤနေရာတွင် ထိုလူနည်းစုထဲက လူနည်းစုပါတီအင်အားစုသည် ရွေးကောက်ပွဲ၏ မည်သည့် ရာခိုင်နှုန်းအထိ အနိုင်ရသည်ကို ဦးစွာ စဉ်းစားရန် လိုပါသည်။ အကယ်၍ ဇိုမီးဒီမိုကရက်ပါတီက ရွေးကောက်ပွဲမှာ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း အနိုင်ရတယ်ဆိုရင် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့်ညီမျှသော လွှတ်တော်ထိုင်ခုံအရေအတွက်ကို ရမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသူအကုန်ယူစနစ်အရ ဇိုမီးလူမျိုးစုများ အခြေချနေထိုင်သော မြို့နယ်များကို အခြေပြု၍ မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်သောကြောင့် ထိုမြို့နယ်များမှ ကိုယ်စားလှယ်နေရာကို ဇိုမီးဒီမိုကရက်ပါတီမှ အနိုင်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ်တွင် ချင်းပြည်နယ်တခုလုံးအတွက် မဲဆန္ဒနယ်မြေတခုတည်းအနေနှင့်သာ သတ်မှတ်ပါလိမ့်မည်။ ဤနေရာတွင် ပြည်နယ်တခုလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ရမည့် ထိုလူနည်းစုထဲမှ လူနည်းစု (ချင်းပြည်နယ်ထဲက ဇိုမီးဒီမိုကရက်ကဲ့သို့) ပါတီများအတွက် အခြေအနေမကောင်းနိုင်ပေ။
 - မေးခွန်းဒုတိယအပိုင်း - ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့်တော့ မသက်ဆိုင်ပေ။ ပြဿနာသည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ဖြစ်သည်။ မည်သို့သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ကျင့်သုံးမလဲ ဆိုသည်ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကဆုံးဖြတ် စီစဉ်သတ်မှတ်ပါသည်။ နိုင်ငံသူအကုန်ယူစနစ်အရ ၂၀၁၀၊ ၂၀၁၅၊ ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် NLD ၊ USDP တို့က အများစု အနိုင်ရခဲ့ကြ

တာဖြစ်သည့်အတွက် လက်ရှိ နိုင်သူအကုန်ယူစနစ်မှ အချိုးကျကိုယ်စားပြု စနစ်ကို ပြောင်းဖို့သည် အထူးသဖြင့် လောလောလတ်လတ် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရထားသည့် NLD ပါတီက ဆန္ဒရှိမည် မဟုတ်ပေ။ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြင့်ဆိုလျှင် လူမျိုးပါတီများ ယခုထက် ပြည်ထောင်စု အဆင့်တွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာအရေအတွက် ပိုရလာနိုင်ချေရှိပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှာ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့တာမျိုး ဖြစ်လာ နိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲအတည်ပြုတာမျိုး တရားဝင် လုပ်လာနိုင်သည်အခါကျလျှင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ပါးနပ်လိမ္မာစွာ ပြဌာန်းထားဖို့လိုအပ်ပါ မည်။

- အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော (Scandinavian ကဲ့သို့သော) နိုင်ငံများကို လေ့လာကြည့်သော် တခါတရံတွင် ရွေးကောက်ခံပါတီ စာရင်းကို ထုတ်ပြန်ဖော်ပြထားသော်လည်း တခါတရံတွင် ရွေးကောက်ခံအမတ်စာရင်းကို ထုတ်ပြန် ကြေငြာလေ့ရှိသည်။ ထိုနှစ်ခုကြား ကွဲပြားခြားနားချက်က ဘာတွေဖြစ်နိုင်မလဲ။
- အချိုးကျကိုယ်စားပြုသည့်စနစ်တွင် တသီးပုဂ္ဂလ ရွေးကောက်ခံ အမတ်များမ ရှိဘဲ ပါတီဗဟိုပြု စနစ်ကိုသာ ကျင့်သုံးပါသည်။ သို့သော် အချို့နိုင်ငံများတွင် ရွေးကောက်ခံအမတ်လောင်းစာရင်းကို ထုတ်ပြန်ကြေငြာခွင့်ပြုသည်။ ပါတီ အခြေပြုယှဉ်ပြိုင်ကြမည့် ရွေးကောက်ပွဲမျိုးကို ရေရှည် အတွက်စဉ်းစားမည် ဆိုပါက ပါတီစာရင်းဖြင့်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းက သင့်လျော်မည်ဖြစ်ပြီး၊ တသီးပုဂ္ဂလ ယှဉ်ပြိုင်မှုကို အသားပေးမည်ဆိုပါက ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းကို ဖော်ပြ တာကလည်း အဆင်ပြေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေကို လေ့လာ ကြည့်ရသော် ရွေးကောက်ခံ အမတ်လောင်းစာရင်းကို ထုတ်ပြန်ခြင်းက ပိုမို သင့်လျော်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကယ်၍ ရွေးကောက်ခံပါတီ စာရင်းကို ထုတ်ပြန်မည်ဆိုပါက အခြားပါတီများသည် NLD ကဲ့သို့ ပါတီများကို အောင် နိုင်ရန် အခွင့်အရေး အလွန်နည်းပါသည်။ (အချို့ပြည်နယ်များမှအပ)။
- အကယ်၍ ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုသည် ရွေးကောက်ပွဲကို သီးခြားကျင်းပမည်ဆိုပါက ထိုစနစ်သည် အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုသည့်စနစ် ဖြစ်နိုင်ပါမည်လား။
 - ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုသည် ရွေးကောက်ပွဲသည် သီးခြား သို့ တပြိုင်နက် တည်း ကျင်းပနိုင်ပါသည်။ မည်သည့်အချိန်တွင် ကျင်းပခြင်းက အရေးမ ကြီးဘဲ မည်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် (သမ္မတ သို့မဟုတ် ပါလီမန်စနစ်) ကို ကျင့်သုံးခြင်းကသာ ပိုအရေးကြီး ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်က ဖြစ်

ပေါ်လာမည့်အစိုးရအတွက် သက်ရောက်မှုရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤ
နေရာတွင် အကြံပြုလိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပြီး နှစ်လ
ခန့်အကြာတွင် ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပခြင်းသည် အသင့်လျော်ဆုံး
နှင့် ပြည်နယ်အခြေစိုက် ပါတီများအတွက် အအောင်မြင်ဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ တ
နည်းအားဖြင့် ပြည်နယ်အခြေစိုက် ရွေးကောက်ပွဲပါတီများအတွက် ပိုအကျိုး
များနိုင်ပါသည်။

(၁၃)

ဖက်ဒရယ်တရားရေးစနစ် -
ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများအကြား ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှု
**Judicial Federalism: The Relationship Between Federal and
State Courts**

ဖက်ဒရယ်တရားရေးစနစ်

- ပြည်နယ် နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများအကြား ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှုအကြောင်းသည် သိပ်ကိုရှုပ်ထွေး ပါသည်။
- ကျွမ်းကျင် ဥပဒေပညာရှင်များကသာ ဤသည်ကိုအမှန်တကယ်နားလည်ပါသည်။
- သို့သော်လည်း ဤနေရာတွင် အခြေခံသဘောတရားများကို ပြောသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေ

State and Federal Law

- ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်ဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုရေး (လွှတ်တော်) က ပြည်ထောင်စု၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအတွင်းရှိ အရေးကိစ္စများအတွက် ဥပဒေများကို ပြုပါသည်။
- ပြည်နယ်ဥပဒေပြုရေး (လွှတ်တော်) က ပြည်နယ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတွင်းက အရေးကိစ္စများအတွက် ဥပဒေ ပြုပါသည်။
- အချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် တရားရုံးစနစ် တခုတည်း ထားရှိကြပါသည်။ ထိုတရားရုံး စနစ်တခုတည်းကပဲ ပြည်နယ်ဥပဒေ၊ ပြည်ထောင်စုဥပဒေ နှစ်ခုလုံးအတွက် ကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ထိုသို့ စနစ်မျိုးကျင့်သုံးသည့် တရားရုံးစနစ်သည် ဥပဒေ ဆိုင်ရာ ပညာရပ်သဘော နှင့် ဥပဒေတခု၏ ဦးတည်ချက် သဘောတရားများကိုသာ အလေးထား ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေတရပ်အပေါ် ပြည်နယ်၊ ပြည်ထောင်စု အခန်းကဏ္ဍအမြင်မျိုးနှင့် သုံးသပ်စရာမလိုတော့ပေ။ မည်သည့်တရားသူကြီးမဆို ထိုတူညီသော ဥပဒေရပ်တခုအတွက် ပုံစံတမျိုးတည်းဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ် ပါသည်။
- ထိုသို့သော တရားရေးစနစ်မျိုးက ဗြိသိသျှများကျင့်သုံးမှုမှ အမွေရထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗြိသိသျှကိုလိုနီ ဖြစ်ဖူးသောနိုင်ငံများတွင်လည်း ထိုအတိုင်း ကျင့်သုံးကြပါသည်။
- သို့ပေမဲ့ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံများတွင်တော့ ပြည်ထောင်စုရော၊ ပြည်နယ် ရော ကိုယ်ပိုင် တရားရုံးများ ရှိကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအနေအထားတွင် ဥပဒေရပ် တခုအတွက် တရားရုံးများအနေနှင့် တပုံစံတည်း ဆုံးဖြတ်၍ မရပေ။ ထိုဥပဒေသည် ပြည်နယ်တရားရုံးအတွက် ရည်ရွယ်၍ ပြဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေလား? ပြည်ထောင်စု တရားရုံးနှင့်သက်ဆိုင်စေရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ ပြဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေလား ဆိုသည် ကို နားလည်ထားရပါသည်။

ပြည်နယ် နှင့် ပြည်ထောင်စု စီရင်ပိုင်ခွင့်

Federal and State Jurisdiction

- ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများသည် ပြည်ထောင်စုဥပဒေများအတွက် အခြေခံအကျဆုံးနှင့်အရေးပါ ဆုံးသော ရပ်ဝန်းနေရာများဖြစ်သည်။
 - တရားမ စွဲဆိုမှုများ (Civil Suits) - ပြည်ထောင်စုပြဌာန်းဥပဒေတခုအရ တစုံတဦးမှ တစုံတဦးအား တရားစွဲဆိုခြင်းပြုလိုပါက ၎င်းတို့သည် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးသို့ ဦးတိုက် လျှောက်ထားကြလေ့ရှိပါသည်။
 - ပြစ်မှုဆိုင်ရာ အမှုခင်းများ (Criminal Cases) - ပြည်ထောင်စုအစိုးရအနေဖြင့် တစုံတဦးအား ပြည်ထောင်စုပြဌာန်းထားဥပဒေတခုအရ အပြစ်ပေးအရေးယူမှု ပြုလုပ်လိုပါက ၎င်းသည် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးသို့ အသိပေးရပါသည်။
 - ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ အမှုခင်းများ (Regulatory Cases) - ပြည်ထောင်စုအစိုးရအနေဖြင့် ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာဥပဒေပါအတိုင်း ပါတီ၊ အစုအဖွဲ့တခုအပေါ် သက်ရောက်စေလိုပါက ၎င်းသည် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးကိုအကြောင်းကြားရပါသည်။
- ပြည်နယ်တရားရုံးများတွင်လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းပင်။

အယူခံများ

Appeals

- ပြည်ထောင်စုအပိုင်းကစီရင်ဆုံးဖြတ်သည့် အမှုအခင်းများအတွက် အယူခံကို ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်သို့သာ တင်သွင်းရပါသည်။ ထိုအယူခံ တင်သွင်းလွှာများကို ပြည်နယ်ကစီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် လွှဲအပ်လေ့မရှိပါ။
 - တနည်းအားဖြင့် - ပြည်ထောင်စုအမြင့်ဆုံးတရားရုံးများသည် ပြည်ထောင်စုအမှုအခင်းများ အတွက် အဆုံးသတ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာ နေရာပင် ဖြစ်ပါသည်။
- (ထိုနည်းတူ) ပြည်နယ်အပိုင်းကစီရင်ဆုံးဖြတ်သည့် အမှုအခင်းများအတွက် အယူခံကို ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်သို့သာ တင်သွင်းရပါသည်။ ထိုအယူခံ တင်သွင်းလွှာများကို ပြည်ထောင်စုက စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် လွှဲအပ်လေ့မရှိပါ။
 - တနည်းအားဖြင့်- ပြည်နယ်အမြင့်ဆုံးတရားရုံးများသည် ပြည်နယ်အမှုအခင်းများအတွက် အဆုံးသတ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာ နေရာပင် ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအမြင့်ဆုံးတရားရုံးများသို့ နောက်ထပ်အယူခံဝင်တာမျိုး မရှိတော့ပါ။

- အမှုကိစ္စတစ်ခုသည် ပြည်နယ်ဥပဒေထဲအကျုံးဝင်ပါက ပြည်နယ်တရားရုံးက စီရင်ဆုံးဖြတ်ရမည် ဖြစ်ပြီး၊ ပြည်ထောင်စုဥပဒေအတွင်းက ဖြစ်သည့် အမှုကိစ္စဖြစ်ပါက ပြည်ထောင်စုတရားရုံးကို သွားရမည်ဖြစ်ပါ သည်။
- အလွှာအပိုင်းအခြားများဖြစ်သည်။ အဆင့်ဆင့်မဟုတ်ပေ။ (Tiers, not levels!)

ပြည်နယ်တွင်းဖြစ်ပွားသော အမှုခင်းများထဲက ပြည်ထောင်စု အရေးကိစ္စများ (အပြန်အလှန်အားဖြင့်) Federal Issues in State Cases (and vice-versa)

- အကယ်၍ အမှုခင်းတစ်ခုသည် ပြည်နယ်ဥပဒေနှင့်သာ သက်ဆိုင်နိုင်သည် ဆိုက ထိုအမှုအခင်းကို ပြည်နယ် တရားရုံးမှာသာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည် ဖြစ်သည်။
 - ဤနေရာတွင် “ပြည်နယ်ဥပဒေနှင့်သာ သက်ဆိုင်နိုင်သည်” ဆိုသည့် အသုံးအနှုန်းသည် အင်မတန်ပင် ရှုပ်ထွေးသည့် ဥပဒေရေးရာဖြစ်သည့်အတွက် ရှေ့နေ/ ဥပဒေပညာရှင် တွေကသာ နားလည်နိုင်ပါလိမ့်မည်။
- သို့ပေမဲ့ ပြည်နယ်တွင်းဖြစ်ပွားသည့်အမှုခင်းတွင်၌လည်း ပြည်ထောင်စုဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အရေးများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသေးသည်။
 - ဥပမာအားဖြင့် - ပြည်နယ်တစ်ခုအတွင်းက အရေးယူဆောင်ရွက်မှုတွင် တရားစွဲဆိုခံရသူအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကအကာကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးအတွက်အရေး ဆိုနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်ပါသည်။
- အပြန်အလှန်အားဖြင့်- ပြည်ထောင်စုဥပဒေဖြင့် ညှိစွန်းသည့်အမှုခင်းတွင် “ပြည်ထောင်စုဥပဒေနှင့်သာ သက်ဆိုင်နိုင်သည်” ဆိုပေမဲ့လည်း ပြည်နယ်ဥပဒေဖြင့် ချိန်ညှိရမည့်အရေးများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသေးသည်။

ပိုရှုပ်ထွေးသော အမှုခင်းတစ်ခု

A More Complicated Case

- ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တရားမမှုဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်နယ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် စာရင်းထဲ ထည့်သွင်း ဖော်ပြရပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဥပဒေအရ ထိုနှစ်နာမူအတွက်စွဲဆိုချက်များကို ဆုံးဖြတ်စီရင်ပါသည်။
- ပြည်နယ်ဥပဒေကနေပြီး ရာဇဝတ်မြောက်သည့် မည်ကဲ့သို့သော သဘောတူညီချုပ်ဆိုမှုမျိုးကို မဆို တရားမဝင်လုပ်ဆောင်ချက်အဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ပြရပါသည်။
 - ဥပမာ - ပုဂ္ဂိုလ် A က ပုဂ္ဂိုလ် B ကို မူးယစ်ဆေး ရောင်းချပေးဖို့အတွက် သဘောတူညီမှုစာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့ကြပေမဲ့ ပုဂ္ဂိုလ် A သည် ပုဂ္ဂိုလ် B အား အမှန်တကယ် ရောင်းချပေးရန် ပျက်ကွက်ခဲ့သည့်အတွက် ပုဂ္ဂိုလ် B က ထိုနှစ်နာမူအတွက် ပုဂ္ဂိုလ် A ကို ပြည်နယ် တရားရုံးမှာတရားစွဲဆိုမှု ပြုလုပ်သည်ဆိုပါစို့။
- ပြည်နယ်ဥပဒေအရ ထိုအမှုအခင်းသည် တရားဝင်မှုဖြစ်ပါသလား ဆိုသည့်မေးခွန်းမျိုး ရှိလာပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုဥပဒေအရ မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းချခြင်းကို တရားမဝင်မှုအဖြစ်သတ်မှတ် ပြီးဖြစ်သည် အတွက် ပြည်နယ်ဥပဒေအရသည်လည်းပဲ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပတ်သက် သည့် သဘောတူညီစာချုပ် မျိုးအတွက် တရားမျှတမှုကို ဆုံးဖြတ်စီရင်ပေးနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။
 - ဆိုလိုသည်မှာ - ပြည်နယ်တရားရုံးသည် ပြည်ထောင်စုက ပြဌာန်းထားသော မူးယစ်ဆေးဝါးသည် တရားမဝင်မှုဖြစ်သည် ဆိုသည့်ဥပဒေကို ဤနေရာတွင် လိုက်နာကျင့်သုံးရပါသည်။

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း

Interpretation

- ထိုအကြောင်းကြောင့် ပြည်နယ်ကအမှုခင်းများတွင်လည်းပဲ ပြည်ထောင်စုပြဌာန်းဥပဒေ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရတာမျိုးရှိသကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုကအမှုအခင်းများတွင်လည်း ပြည်နယ် ပြဌာန်းဥပဒေ အခန်းကဏ္ဍကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရတာမျိုး ရှိပါသည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့်ပင် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများက ပြည်နယ်ပြဌာန်းဥပဒေကို လိုက်နာကျင့်သုံးရသည် နည်းတူ ပြည်နယ်တရားရုံးများသည်လည်းပဲ ပြည်ထောင်စု၏ ပြဌာန်းဥပဒေကို လိုက်နာကျင့်သုံးရတာမျိုး ဖြစ်ပါသည်။
- သို့ပေမဲ့လည်း ပြည်နယ်တရားရုံးများကသာ ပြည်နယ်ဥပဒေနှင့်ပတ်သက်ပြီး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် အတွက် အဆုံးသတ် အဆုံးအဖြတ်ပေးရပါသည်။ ထိုနည်းတူစွာ ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများသည်လည်း ပြည်ထောင်စုဥပဒေနှင့်ပတ်သက်ပြီး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အတွက် အဆုံးသတ် အဆုံးအဖြတ်ပေးပါသည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့်ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများသည်ပြည်နယ်တရားရုံးကအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသည့် ပြည်နယ်ဥပဒေကို လိုက်နာကျင့်သုံးရပြီး ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးက အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသည့် ပြည်ထောင်စုဥပဒေကို လိုက်နာကျင့်သုံးရပါသည်။
- ဤနေရာတွင် - အကယ်၍ ပြည်နယ်ဥပဒေ၏အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် မရှင်းလင်းမှုမျိုးရှိပါက ပြည်ထောင်စု တရားရုံးမှနေပြီး ပြည်နယ်တရားရုံးကို ထိုဥပဒေနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဖွင့်ဆိုချက်အတွက် မေးမြန်း အတည်ပြုချက်ယူရပါသည်။ အပြန်အလှန်အနေဖြင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများအနေနှင့်လည်း ပြည်ထောင်စု ဥပဒေအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အတွက် ထိုနည်းတူ ပြုရပါသည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများ

Federal and State Courts

- ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် သီးခြားလွတ်လပ်စွာရပ်တည်ကြပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးများကိုခန့်အပ်ပြီး ပြည်နယ်အစိုးရက ပြည်နယ် တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးများကို (စွပ်စွဲပြစ်တင်၍) ဖယ်ရှားပစ်နိုင်သလို ပြည်နယ်အစိုးရကလည်း ပြည်နယ် တရားသူကြီးများကို (စွပ်စွဲပြစ်တင်၍) ဖယ်ရှားပစ်နိုင်ပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးများကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက အထောက်အပံ့ပေးပြီး ပြည်နယ်တရားသူကြီး များကို ပြည်နယ် အစိုးရက ထောက်ပံ့ပေးရပါသည်။
- ပြည်ထောင်စုအနေဖြင့် ပြည်နယ်တရားသူကြီးများကို ကြီးကြပ်မှုမပြုနိုင်သကဲ့သို့ ပြည်နယ်အနေဖြင့် လည်း ပြည်ထောင်စု တရားသူကြီးများကို ကြီးကြပ်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ မရှိပေ။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ အထူးရည်ညွှန်းချက်

A Special Reference to Constitutional Issues

- အချို့တရားရေးစနစ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးကသာ ပြုလုပ်ပါသည်။
 - ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သော အရေးကိစ္စများအားဆုံးဖြတ်ပြီး
 - ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးက ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဆုံးဖြတ်ပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သည့် အဓိပ္ပာယ်ပြန်ဆိုခြင်းကိုပြုလုပ် သည့် မည့်သည့် ခုံရုံး/တရားရုံးမဆို ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်သည် မည်သည့်တရားရုံးက ဆုံးဖြတ် ဆောင်ရွက်ရမည်ဆိုသည်ကို အသိပေးဖော်ပြထားရပါမည်။

မကြာသေးမီက ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုများ အထူးရည်ညွှန်းချက်

And a Special Reference to Recent Election Disputes

- မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုဥပဒေက ပြည်ထောင်စုရော ပြည်နယ်များ၏ ရွေးကောက်ပွဲများကိုပါ ထိန်းချုပ်ထားတာဖြစ်သည့်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများသည် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများမှာတင် ပြီးဆုံးမည် ဖြစ်ပါသည်။
- ထိုအတွက်ကြောင့် ပြဿနာသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်ခြားသတ်မှတ်ခြင်း ဆိုသည်ပင် ဖြစ်သည်။
- ပြည်နယ်ဥပဒေကသာ ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲများကို ထိန်းချုပ်ရပါမည်။ သို့မှသာလျှင် ပြည်နယ်တွင်းရွေးကောက်ပွဲ အငြင်းပွားမှုများသည် ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် ပြည်နယ် တရားရုံးများတွင် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- ထို့အပြင် ပြည်နယ်ဥပဒေအနေနှင့် အနည်းဆုံး ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲအချို့ နေရာများကို ထိန်းချုပ် နိုင်ခွင့်ရှိရပါမည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ကျင့်သုံးသကဲ့သို့။ (အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်နယ်အတွင်းကျင်းပသော ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ များအတွက် ပြည်နယ်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့် ရှိသည်။)
- သို့မှသာ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များအနေနှင့်လည်း ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် အလုပ်လုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်တရားရုံးများတွင်လည်း အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် တရားရုံးများ အထူးရည်ညွှန်းချက်

And a Final Special Reference to Election Commissions and Courts

- တရားရုံးများကဲ့သို့ပင် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အနေနှင့် လွှပ်လပ်မျှတနေရပါမည်။ - သို့ပေမဲ့လည်း လက်ရှိ UEC က ထိုသို့ ဖြစ်မနေဘူးဆိုသည်ကို ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုအခြင်းအရာကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် လိုပါသည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ အခွင့်အာဏာကို လျော့ချပစ်ဖို့ ပြည်နယ် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်များကို အခွင့်အာဏာ ပိုပေးထားရန်လိုပါသည်။ သို့ပေမဲ့ ထိုသို့ လုပ်နိုင်ဖို့က ပြည်နယ်၏ ဥပဒေပြုရေးအခွင့်အာဏာကို တိုးမြှင့်သတ်မှတ်ဖို့လိုပါသည်။
- ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များအနေဖြင့် လွတ်လပ်ပြီး မျှတပါသည်ဟူ၍ မည်သို့ပင်ဆိုစေ ကာမူ ယင်းတို့ကို စိစစ်နိုင်ရန်အတွက် တရားရေးဆိုင်ရာကပြန်လည်သုံးသပ်ဖို့ (Judicial Review) လိုပါမည်။
- ထိုအရာများသည်လည်းပဲ ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများက လွှပ်လပ်မျှတနေမှသာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ကိစ္စရပ်များ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လက်ရှိတွင် ထိုသို့ ဖြစ်မနေတော့ ဤသည်ကို ပြောင်းလဲပစ်ရန်လိုပါသည်။

ထို့အတွက်ကြောင့် မေးခွန်းက

So the Question

- မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် ဘက်လိုက်မှုမရှိသော လွှပ်လပ်မျှတသည့်အစိုးရအင်္ဂါရပ် တခု မည်သို့တည်ဆောက် မည်နည်း?
- မည်သူက ယုံကြည်ရသနည်း?
- ထိုမေးခွန်းများက ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ ခုံရုံးအကြောင်းဆွေးနွေးသည့်အခါ ပြန်ပါလာပါလိမ့်မည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ/ဖက်ဒရယ်ခုံရုံး ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ လုပ်ငန်းစဉ်၊ လုပ်နည်းလုပ်ဟန်များကို လေ့လာထားသည့် စာတမ်းကို လေ့လာနိုင်ရန် ဤစာအုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲတွင် တင်ပြထားပါသည်။ (ဘာသာပြန်သူ)

ပြည်ထောင်စုနဲ့ ပြည်နယ်တရားရုံးတွေသည် သီးခြားလွတ်လပ်စွာတည်ရှိကြသည် ဆိုတဲ့နေရာမှာ ပြည်နယ်တရားအတွင်းမှာရှိတဲ့ ခရိုင်၊ မြို့နယ်တရားရုံးတွေကော သီးခြားလွတ်လပ်ကြသလား? သီးခြားပဲ ဆိုရင် ခရိုင်၊ မြို့နယ်တရားသူကြီးတွေကို ဘယ်သူက ဘယ်လိုခန့်အပ်ကြပါသလဲ?

- ဒီနေရာမှာ ပြည်ထောင်စုရဲ့ တရားရုံးစနစ် နဲ့ ပြည်နယ်ရဲ့ တရားရုံးစနစ် သီးခြားလုပ်ဆောင်ကြပုံကို အလေးပေးစေလိုပါတယ်။
- ပြည်ထောင်စုရဲ့ တရားရုံးစနစ်မှာ အခြားသီးသန့် ကိစ္စရပ်တွေအတွက် တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ တရားရုံးတွေလည်း ရှိနိုင်ပါသေးတယ်။ ဥပမာ - အမေရိကန်မှာဆိုရင် ဘဏ်နဲ့ဆိုင်တဲ့ တရားရုံး၊ အခွန်ကိစ္စနဲ့ဆိုင်တဲ့တရားရုံးစသဖြင့်။
- ထိုနည်းတူပါပဲ ပြည်နယ်ရဲ့ တရားရုံးစနစ်မှာရှိတဲ့ ခရိုင်၊ မြို့နယ်တရားရုံးတွေသည်လည်း သူတို့ရဲ့ စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိတဲ့ ကိစ္စရပ်တွေထဲက အမှုအခင်းတွေကို ဆုံးဖြတ်စီရင်ကြမှာဖြစ်ပါတယ်။
- တခုရှိတာက ပြည်ထောင်စုမှာ အမြင့်ဆုံးတရားရုံး/တရားလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme court) ရှိသလို၊ ပြည်နယ်တွေရဲ့ တရားရုံးစနစ်မှာလည်း အဆင့်ဆင့်အယူခံအတွက် အမြင့်ဆုံးတရားရုံး/ တရားလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme court) ရှိပါတယ်။
- ပြည်နယ်၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ်တရားသူကြီးတွေကို ခန့်အပ်တာကတော့ ပြည်နယ်တရားရုံးတခု ကွဲနိုင်ပါတယ်။ လူထုကတိုက်ရိုက်ခန့်တာမျိုး၊ အစိုးရ၊ လွှတ်တော်ကအတည်ပြုခန့်အပ်တာမျိုး စသဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိနိုင်ပါတယ်။

ကဏ္ဍ (၄)

- XIV. အထက်လွှတ်တော်
Second chamber
- XV. ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ
State security forces
- XVI. နိုင်ငံအရေးပေါ် အခြေအနေ
State of emergency

(၁၄)

အထက်လွှတ်တော်

Second Chamber

အထက်လွှတ်တော်

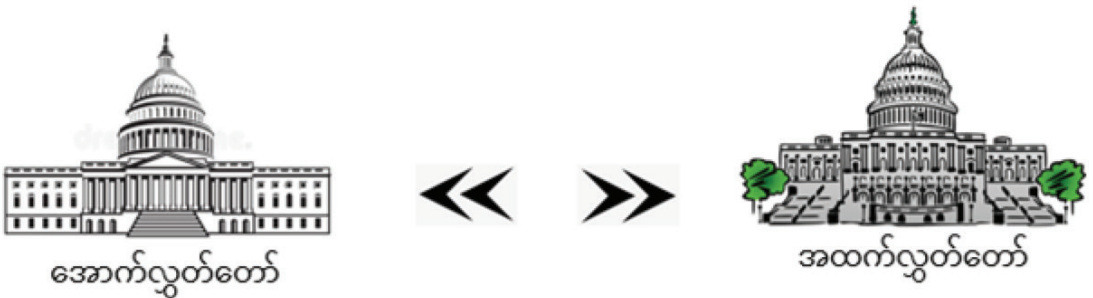
- ၁။ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်အများစုသည် လွှတ်တော် တရပ်တည်းထားရှိကြပါသည်။
- ၂။ ဆိုပေမဲ့ လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ထားရှိကြသည်လည်း အများအပြားရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့်ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ဖြစ်သည်။
- ၃။ လူအချို့ယူဆကြသည်က လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကြောင့်ဟု ဆိုပါသည်။ အောက်လွှတ်တော်က ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတဝန်းရှိလူထုကို ကိုယ်စားပြုပြီး၊ အထက်လွှတ်တော်သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကိုကိုယ်စားပြုပါသည်။

ဘာကြောင့် အထက်လွှတ်တော်များ လိုအပ်ရသနည်း?

Why Second Chambers?

- ၁။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိခြင်းသည် ဥပဒေပြုရေးတွင် အပြန်အလှန်ညှိနှိုင်း ထိန်းကျောင်းရေးအတွက် အရေးပါအရာရောက်ပါသည်။ လွှတ်တော်သို့တင်တွင်းသည့် ဥပဒေကြမ်းတခုအတွက် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးကသဘောတူညီမှုရရှိပြီးကာမှ အတည်ပြုပြဌာန်းအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ပါသည်။ ထိုအခြင်းအရာသည် ဥပဒေတခုအရေးတကြီးအတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် ပိတ်ဆို့မှုလည်းဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။
- ၂။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိခြင်းသည် လွှတ်တော်တရပ်စီ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို မတူညီသောနည်းလမ်း တို့နှင့် ရွေးချယ်နိုင်ခြင်းဖြင့် ကွဲပြားသည့် ကိုယ်စားပြုမှု၊ တန်ဖိုး၊ အတွေ့အကြုံ၊ အရည်အချင်း (သို့) စိုးရိမ်ချက်တို့ရှိကြသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီး ပါဝင်လာနိုင်သည့်အတွက် အရေးပါပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍသို့ ပိုမို စုံလင်စွာ ပါဝင်မှု (more inclusive) ရှိစေပြီး ပြဿနာရပ်များဖြေရှင်းရေးတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။

အပြန်အလှန်ညှိနှိုင်း ထိန်းကျောင်းရေး နှင့် ထိရောက်သောဥပဒေပြုရေး

မတူညီသော ရွေးချယ်မှုနည်းနာများ

Different Methods of Selection

- လွှတ်တော်နှစ်ရပ်သို့ ကိုယ်စားလှယ်များကိုရွေးချယ်စေလွှတ်သည့် နည်းလမ်းများ ကွဲပြားနေမှသာလျှင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိခြင်းသည် အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေပါမည်။
- အကယ်၍ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးသို့ ကိုယ်စားလှယ်များကို တူညီသောနည်းလမ်းဖြင့်သာ ရွေးချယ်မည်ဆိုပါက လွှတ်တော် ၂ ရပ်လုံးသည် ထူးခြားနား တပုံစံတည်းသာ ဖြစ်နေပေလိမ့်မည်။ ၎င်းဖြစ်ရပ်မျိုးသည် လွှတ်တော်တရပ်တည်းရှိနေသည်နှင့် တူနေပါတော့မည်။ ကုန်ကျစရိတ်ကိုသာ ပိုမိုများပြားစေပါသည်။

ရွေးချယ်မှု နည်းနာအချို့

Some Methods of Selection

- ၁။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိသည့် စနစ်နီးပါးတိုင်းတွင် အောက်လွှတ်တော်သည် လူဦးရေအခြေခံပြီး လူတိုင်းချင်းစီကပေးသော တူညီသော ဆန္ဒမဲဖြင့်ရွေးကောက် တင်မြှောက်သည်။
- ၂။ သို့ပေမဲ့ အထက်လွှတ်တော်ကို မတူညီသောနည်းလမ်းများဖြင့် ကမ္ဘာတဝန်းတွင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ကြပါသည်။
- ၃။ နိုင်ငံအချို့တွင် သမ္မတ (သို့) ဘုရင်သည် အထက်လွှတ်တော်သို့ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ (သို့) နည်းပညာရှင်များအားခန့်ထားပိုင်ခွင့်အာဏာရှိကြသည်။ ထိုနည်းသည် အောက်လွှတ်တော် အနေဖြင့် လူထု၏ဆန္ဒကိုကိုယ်စားပြုနေမည်ဖြစ်ပြီး အထက်လွှတ်တော်သည် ပညာခန်း ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုကို ကိုယ်စားပြုမှုမျိုးရှိမည်ဖြစ်သည်။

နောက်ထပ် ရွေးချယ်မှုနည်းနာများ

More on Methods of Selection

- ၁။ အချို့နိုင်ငံများတွင် အထက်လွှတ်တော်တွင် အစဉ်အလာအရ လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များကိုယ်စားပြုမှုတို့ ပါဝင်ကြသည်။ ထိုနည်းတွင် အောက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီးမြို့ပြနယ်မြေများ ကိုကိုယ်စားပြုပြီး အထက်လွှတ်တော်သည် ထုံးတမ်းအစဉ်လာ အစုအဖွဲ့၊ ကျေးလက်နယ်မြေများကို ကိုယ်စားပြုနေမည်ဖြစ်သည်။
- ၂။ အချို့နိုင်ငံများမှာတော့ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နယ်မြေဒေသများမှ ရွေးချယ်ပြီး သက်တမ်းအားဖြင့်လည်း ပို၍ကြာရှည်တတ်ပါသည်။ ထိုနည်းသည် အောက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် တိုတောင်းသောအချိန်ကာလ အကန့်အသတ် နှင့် ဒေသစွဲကဲသော အကျိုးစီးပွားများ (Parochial interests) ကို ကိုယ်စားပြုမည်ဖြစ်ပြီး အထက်လွှတ်တော်သည် ပိုမိုရှည်ကြာသောအချိန်ကာလနှင့် ကျယ်ပြန့်သောချဉ်းကပ်မှုမျိုး ဖြင့် ကိုယ်စားပြုသည်။

နောက်ထပ်ရွေးချယ်မှု နည်းနာများ

More on Methods of Selection

- ၁။ မြန်မာပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ခြားနားသော နည်းနာကိုအသုံးပြုသည်။ အောက်လွှတ်တော် အားလူဦးရေ (လူတကိုယ် ဆန္ဒမဲတမဲ) အခြေခံ၍ ရွေးကောက် တင်မြှောက်သည်။ ထိုသည်ကို သင့်လျော်သောတူညီလူဦးရေ (equipopulationality) အားအခြေခံခြင်း ဟူ၍ ခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။
- ၂။ သို့ပေမဲ့ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုတော့ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကနေ ၁၂ ဦးစီ အညီအမျှရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြပါသည်။ ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသ အရွယ်အစား အကြီးအသေးက အရေးမပါပေ။
- ၃။ ရလဒ်အနေဖြင့် ပြည်နယ်သေးသေးက (အမျိုးသားလွှတ်တော်) ကိုယ်စားလှယ်များ က ပြည်နယ်ကြီးများထက်အချိုးအစားအရ ကိုယ်စားလှယ်ရရှိမှုသာလွန်နေပါသည်။ ဤသည်ကို မတူညီသောလူဦးရေအချိုးကို အခြေခံခြင်း (disequipoputionality)၊ ပြည်နယ် သေးများအတွက် သာလွန်ကိုယ်စားပြုမှုကိုဖြစ်စေခြင်း ဟူ၍ သတ်မှတ် ခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ ပြည်နယ်ငယ်များအားသာလွန်ကိုယ်စားပြုမှုရှိစေခြင်း သည် ၎င်းစနစ်၏ အချက်အချာ (the point) ဖြစ်သည်။

- ၄။ ကမ္ဘာတဝန်းတွင် အထက်ပါနည်းလမ်းကိုအတော်များများကျင့်သုံးကြပါသည်။ ပြည်နယ် သေးသေးက လူများဆီသို့ နိုင်ငံရေးအာဏာက ရွေ့သွားနိုင်ပါသည်။ အမေရိကန် တွင် လည်းပဲ California သည် Wyoming ထက် လူဦးရေအဆ ၆၀ ကြီးမားသော်လည်း အထက်လွှတ်တော် (Senate) ကိုကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးစီ စေလွှတ်ခွင့်အညီအမျှပင် ရပါသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်မှုနည်းနာ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ

Effects of the Amyotha Hluttaw Selection Method

- ၁။ စဉ်းစားလေ့ရှိသည်မှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများက ပြည်နယ်ငယ်များတွင် ပိုနေထိုင်ကြ သောကြောင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် (လူဦးရေအရသာကိုယ်စားလှယ် တင်မြှောက် ကြမယ်ဆိုလျှင်) ၎င်းတို့သည် အချိုးမညီသည့် အခွင့်အာဏာ များသာရှိကြမည် ဖြစ်သည်။
- ၂။ အမှန်တကယ်တွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများက ရေးဆွဲကြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ မူကြမ်းများတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကို လူမျိုးစုလွှတ်တော် (House of Nationalities) ဟု သုံးနှုန်းခေါ်ဝေါ်ကြပါသည်။ ထိုမူကြမ်းများအရ လူမျိုးစုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကို လူမျိုးစုအလိုက် ရွေးချယ်ကြတာမဟုတ်ပဲ ပြည်နယ်အတွင်း ရှိ လူထုအားလုံးအပေါ် အခြေခံရွေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အထက်လွှတ်တော်က လူမျိုးစု များ၏လွှတ်တော်၊ ထိုနေရာတွင် လူမျိုးစုများက အာဏာပိုရှိမည်၊ လူမျိုးစုများက အထက်လွှတ်တော်ကို ပြည်ထောင်စု အဆင့်တွင် ၎င်းတို့အတွက် အကာအကွယ် လုပ်ရန်နေရာအဖြစ် ယူဆသတ်မှတ်ကြ ပုံ ရပါသည်။
- ၃။ အချို့က အထက်လွှတ်တော်မှ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုကိုယ်စားလှယ်များက အများစု ဖြစ်နေရမည်ဟု တကယ်ပဲ တွေးထင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာတွင် ဗမာလူမျိုးစု မှာလည်းဘဲ ကြီးစိုးနိုင်မည့်လွှတ်တော် (အောက်လွှတ်) ရှိမည်။ အခြားတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများတွင်လည်းဘဲ လွှမ်းမိုးနိုင်မည့် လွှတ်တော် (အထက်လွှတ်တော်) ရှိမည် ပေါ့။ သို့ပေမဲ့ ထိုသို့ဖြစ်နေဖို့ဆိုလျှင် အထက်လွှတ်တော်ကို ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ် တင်မြှောက်သည့်နည်းလမ်းကို ပြောင်းလဲဖို့လိုပါသည်။

ပြည်နယ်အစိုးရများအတွက် အကာအကွယ်

Protecting State Governments

- ၁။ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်နယ်များကို ပြည်နယ်အနေဖြင့် ကိုယ်စားပြုပြီး ပြည်နယ်များ၏အခွင့်အာဏာများကို ကာကွယ်ဖို့ရှိနေကြခြင်းဖြစ်သည် ဟူ၍ပြောလေ့ရှိပါသည်။ အကယ်၍ ထိုအတိုင်းပင် ဟုတ်မှန်သည်ဆိုလျှင် ၎င်းသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများကိုလည်း အကျိုးရှိစေမည် ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် ထိုသဘောတရားသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုလည်း ထိန်းထားပြီးသားဖြစ်နေ၍ ဖြစ်ပါသည်။
- ၂။ သို့ပေမဲ့ ထိုအတိုင်းမှန်ကန်မနေပါ။ ၎င်း (အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ) တို့သည် ပြည်နယ်ထဲက လူထုကိုသာ ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ၎င်းတို့ကိုယ်စားပြုသော လူထုက ၎င်းတို့ ကို ပြည်နယ်၏အခွင့်အာဏာကို ကာကွယ်ဖို့ အလိုရှိ/တိုက်တွန်း သည့်အခါမှသာလျှင် ၎င်းတို့သည် အကာအကွယ်ပြုကြမည် ဖြစ်ပါသည်။
- ၃။ လက်ရှိတွင် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်တွင်ရှိသည့် လူထုများသည် ၎င်းတို့ပြည်နယ်၏ အခွင့်အာဏာကို အကာအကွယ်ပေးဖို့ သိပ်ကိုအလိုရှိကြပေမဲ့ ၎င်းတို့ (အမျိုးသား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ) က ထိုအရေးကို အစဉ်တစိုက်လုပ်ကြမည် မဟုတ်ပေ။ ထိုအကြောင်းကြောင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ပြည်နယ် အစိုးရ များကို အမြဲအကာအကွယ်ပေးကြမည် မဟုတ်ပေ။

အခြား ရွေးချယ်စရာနည်းနာတခု

An Alternative Selection Method

- ၁။ သို့ပေမဲ့ အခြားရွေးချယ်စရာတခုကတော့ ပြည်နယ်၏လွှတ်တော် (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်အစိုးရကနေပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ် စေလွှတ်သည့် နည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်၏အခွင့်အာဏာကို လေးစားတန်ဖိုး ထား သည့် (အမျိုးသားလွှတ်တော်) ကိုယ်စားလှယ်များကိုသာ ပြည်နယ်အစိုးရ အနေဖြင့် ရွေးချယ်မှု သေချာစေဖို့လိုပါသည်။ ထိုကိုယ်စားလှယ်များသည်လည်း ပြည်နယ်၏အခွင့်အာဏာကို ခိုင်ခိုင်မာမာတွန်းတွန်းတိုက်တိုက် မလုပ်ဘူးဆိုလျှင် နောက်တဖန်ပြန်လည်အရွေးကောက်ခံရနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။
- ၂။ ကမ္ဘာတလွှားတွင် ထိုအတိုင်းပင် ကျင့်သုံးနေကြပါသည်။ “ဂျာမန်စနစ်” (သို့) “ဥရော

- ပမူပိုင်စနစ်” (“Continental” system) ဟူ၍လည်းခေါ်ကြပါသည်။ အန္ဒိယတွင် ထိုစနစ်မျိုးကျင့်သုံးသကဲ့သို့ အမေရိကန်တွင်လည်း အစောပိုင်းတွင် ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။
- ၃။ နောက်ပိုင်းမှ အမေရိကန်က ၎င်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုပြင်ဆင်ခဲ့သည့်အတွက် အခုအခါတွင်အထက်လွှတ်တော် (ဆီးနိတ်တာ) အမတ်များကို လူထုက တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြပါသည်။ ရလဒ်အနေနှင့်က အမေရိကန်၏ ဆီးနိတ်တာများသည် ပြည်နယ်များ၏အခွင့်အာဏာကိုကာကွယ်ရာတွင် သိပ်ကိုလျော့ရဲလာကြပါသည်။

ဥပဒေပြုရေးတွင် အထက်လွှတ်တော်၏အခန်း

ကဏ္ဍ

The Role of the Upper House in Making Law

- ၁။ ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ အထက်လွှတ်တော်များသည် မတူညီသော အတိုင်းအတာဖြင့် ဥပဒေပြုရေးတွင် အခွင့်အာဏာရှိကြပါသည်။
- ၂။ အချို့စနစ်တွေမှာဆိုလျှင် အထက်လွှတ်တော်သည် အတိုင်ပင်ခံ သက်သက်ဖြင့် တည်ရှိကြပါသည်။ ဥပဒေကြမ်းများ အားလုံးသည် အောက်လွှတ်တော်တွင်သာ စတင်တင်သွင်း ကြပြီး အတည်ပြုပြဌာန်းရန် အတွက်သာ အထက်လွှတ်တော် ၏ အကြံပြုချက်ကို ရယူကြပါသည်။ အထက်လွှတ်တော် အနေဖြင့် အောက်လွှတ်တော်က တင်သွင်းသော ဥပဒေ မူကြမ်းကို ပယ်ချခွင့် မရှိကြပါ။
- ၃။ အချို့စနစ်တွင်သာ အထက်လွှတ်တော်သည် ဥပဒေမူကြမ်းများကို ရပ်ဆိုင်းထားပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ အောက်လွှတ်တော်က တင်သွင်းလာသော ဥပဒေ မူကြမ်းများ အားလုံးကို အထက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ဥပဒေအဖြစ်တည်ပြုနိုင်ရေးအတွက် အချိန်ကာလတခုအထိ ရပ်ဆိုင်း

" ပြည်နယ်၏လွှတ်တော် (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်အစိုးရကနေပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်စေလွှတ်သည့် နည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။ "

ထားပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ အောက်လွှတ်တော်မှ ထိုဥပဒေကြမ်း များကို အထက်လွှတ်တော် ကတောင်းဆိုသည်များကို ထည့်သွင်းပြင်ဆင်ပေးမှသာလျှင် အထက်လွှတ်တော် အနေဖြင့် ထောက်ခံအတည်ပြုပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့်တော့ ဥပဒေကြမ်း တခု ရပ်ဆိုင်းထားသည့် အချိန်ကာလသည် လွှတ်တော်၏ သက်တမ်းတခုဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရပ်ဆိုင်းထားခြင်းကာလကုန်လွန်သည့်အချိန်သည် အောက်လွှတ်တော် တွင် ကိုယ်စားလှယ်အသစ်များပင် ရောက်ရှိပြီးဖြစ်နေပါသည်။

၄။ တခါတရံတွင် ဥပဒေကြမ်းတခုသည် ရပ်ဆိုင်းထားသည့်အချိန်ကာ လကျော်လွန် လာသည် နှင့် အလိုအလျောက် အတည်ပြုပြီး ဥပဒေဖြစ်သွားပါသည်။ သို့ပေမဲ့ တခါတလေတွင်တော့ အောက်လွှတ်တော်က ထိုရပ်ဆိုင်းထားခံရသည့် ဥပဒေကြမ်းကို နောက်တဖန်အတည်ပြုပါမှ ဥပဒေအဖြစ်ပြဌာန်းနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အထက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် အောက်လွှတ်တော်ကို ဥပဒေကြမ်းတခုနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပြန်လှန်စစ်ဆေးဖို့ တွန်းအားပေးနိုင်ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ အဆုံးသတ်တွင်တော့ အထက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ဥပဒေကြမ်းတခုကို လုံးဝပိတ်ပင်ပစ်လိုက်၍ မရပေ။

စစ်မှန်သော လွှတ်တော်နှစ်ရပ် မဲခွဲခြင်း

True Bicameral Voting

၁။ သို့သော် အချို့စနစ်များတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးသည် အခွင့်အာဏာတန်းတူရှိကြပါသည်။ ဥပဒေကြမ်းတရပ်ကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက သီးခြားစီ သဘောတူဆုံးဖြတ်မဲခွဲပြီးခါမှ ဥပဒေအဖြစ်အတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက ထိရောက်သော ဗီတိုအာဏာများ ရှိကြပါသည် ။ ဒီစနစ်မျိုးကို အချို့က စစ်မှန်သော လွှတ်တော်နှစ်ရပ် မဲပေးခြင်းဟူ၍ သတ်မှတ်ကြသည်။

၂။ ထိုစနစ်မျိုးက အထက်လွှတ်တော်ကို အခွင့်အာဏာ ကြီးကြီးမားမားကို ပေးထားပါသည်။ မြန်မာတွင် အကယ်၍ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုကိုယ်စားလှယ်များ အထက်လွှတ်တော်တွင် အချိုးအစားအရ သာလွန်သည့်အရေအတွက်ရှိနေမည်ဆိုလျှင် ထိုအခြင်းအရာသည် ပြည်နယ်များ၏အခွင့်အာဏာ (သို့) လူမျိုးစုများ၏အရေးကို အထိရောက်ဆုံး အကာကွယ်ပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

- ၁။ သို့ပေမဲ့ ထိုစနစ်မျိုးသည် ဥပဒေတခု အတည်ပြုနိုင်ရေးကိုအခက်တွေ့စေနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေမူကြမ်းတခုအတွက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက သဘောတူညီမှုရရန် လိုအပ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။
- ၂။ ထို့အတွက်ကြောင့် ဥပဒေမူကြမ်းတရပ်ကို အလွယ်တကူပင် အတည်ပြုနိုင်ခြင်းမျိုးက အဆင်ပြေသလား မပြေဘူးလားဆိုသည်ကို မိမိဘက်က ယူဆချက်ပေါ် မူတည်ပါသည်။ အကယ်၍ အစိုးရဘက်က မြန်မြန်ဆန်ဆန်အလုပ်ဖြစ်အောင်လုပ်ရမယ်ဆိုတာမျိုးဆိုလျှင် ထိုစနစ်မျိုးက မကောင်းနိုင်ပါ။
- ၃။ တခါတရံတွင်တော့ ဥပဒေမူကြမ်းများကို အတည်ပြုဖို့ခက်ခဲအောင်လုပ်ထားခြင်းမျိုးက ကောင်းပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများက အောက်လွှတ်တော်ကို ဥပဒေမူကြမ်းတရပ် လွယ်လင့်တကူအတည်ပြုတာမျိုးကိုအလိုမရှိသည့်အခါမျိုးတွင် ဖြစ်သည်။
- ၄။ စစ်မှန်သော လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မဲ့ခြင်းစနစ်အရဆိုလျှင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက ကိစ္စပြီး မြောက်ဖို့အတွက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့လိုအပ်ပါသည်။ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့်လည်း နိုင်ငံရေးတွင် ကောင်းမွန်သောအကျိုးသက်ရောက်မှုမျိုးကိုရနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုတာက မြန်မာနိုင်ငံလို တိုင်းပြည်မျိုးတွင် လူများစု ဗမာများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး လိုအပ်နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- ၅။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက ထို မဲခွဲသည့်နေရာတွင် သဘောတူညီမှုမရကြဘူးဆိုလျှင် သီးခြားပုံမှန်၊ ပုံမှန်မဟုတ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးအဖြေရှာကြတာမျိုးလုပ်နိုင်ပါသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ The 2008 Constitution

- ၁။ အပေါ်ယံအားဖြင့်တော့ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အမှန်အကန် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် မဲခွဲဆုံးဖြတ်သည့်စနစ်ကို ခွင့်ပြုထားပါသည်။ သို့သော်လက်တွေ့တွင် ထိုသို့မဟုတ်ပေ။ အောက်လွှတ်တော် (ပြည်သူ့လွှတ်တော်) ကသာ လွှမ်းမိုးထားပါသည်။
- ၂။ (ပြည်သူ့လွှတ်တော်) က မူကြမ်းတခုကိုအတည်ပြုပြီးလျှင် နောက်လွှတ်တော် (အမျိုးသား လွှတ်တော်) ကို အတည်ပြုရန်ပေးပို့ရပါသည်။ နောက်လွှတ်တော်က သဘောတူညီသည့် အခါမှ ထိုမူကြမ်းက ဥပဒေအဖြစ်အတည်ပြုပြဌာန်းလိုရပါသည်။
- ၃။ သို့ပေမဲ့ လွှတ်တော်တရပ်က အတည်ပြုဖြင့်ပယ်သည်ဆိုလျှင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပေါင်းပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ရပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်က သီးခြားစီမဲခွဲဆုံးဖြတ်ကြတာမျိုးမဟုတ်ပဲ တခုတည်းအနေဖြင့်စုပေါင်းပြီး ဆုံးဖြတ်ကြတာဖြစ်သည်။
- ၄။ ထို့ကြောင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း မဲခွဲဆုံးဖြတ်သည့်အခါတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကသာ အသာစီးရပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်က ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက် ပိုများနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း ၆၆၆ ဦးထဲမှ ပြည်သူ့လွှတ်တော်က ၄၄၀ ဦး၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်က ၂၂၂ ဦး ရှိပါသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်က ၃ ပုံ ၂ ပုံ ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်ရှိနေပါသည်။

အခြား လုပ်ငန်းတာဝန်များ Other Functions

- ၁။ အချို့အထက်လွှတ်တော်များသည် ဥပဒေပြုရေးအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဆောင်ရွက်ရသော လုပ်ငန်းတာဝန်များလည်းရှိပါသည်။
- ၂။ သိထားပြီးသည့်အတိုင်းပင် အထက်လွှတ်တော်ရှိရခြင်းသည် အောက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုခွင့်မရသည့် တတ်သိပညာရှင်များ၊ ထုံးထမ်းအစဉ်လာခေါင်းဆောင်များ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုများ စသည်တို့အတွက်ဖြစ်ပါသည်။
- ၃။ ထို့အတွက်ကြောင့် အထက်လွှတ်တော်နှင့်ပတ်သက်ပြီး အခြားသော လုပ်ငန်းတာဝန်ကို ပေးအပ်ရာတွင် ၎င်းတည်ရှိရခြင်းရည်ရွယ်ကို ကနဦးထည့်သွင်းစဉ်းစားဖို့ လိုပါသည်။ အထက်လွှတ်တော်၏ ထိုအခြားသော လုပ်ငန်းတာဝန်များသည် ပါဝင်လာသည့် အထူးကိုယ်စားလှယ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည်မျိုးသာ သင့်လျော်ကောင်းမွန်ပါမည်။

ဥပမာများ

Examples

- ၁။ ဥပမာအားဖြင့် တတ်သိပညာရှင်များပါဝင်သည့် အထက်လွှတ်တော်သည် အရေးကိစ္စများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး အောက်လွှတ်တော်သို့အစီရင်ခံစာများဖြင့် ဥပဒေပြုရေးတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားဆုံးဖြတ်နိုင်ရေးအတွက် လမ်းညွှန်မှုပေးသည့် အလုပ်တာဝန်မျိုးဖြစ်သည်။
- ၂။ မူလအားဖြင့် အမေရိကန် မူဘောင်ချပေးခဲ့သူများ၏ စဉ်းစားချက်သည် အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ပိုပြီးသိနားလည်နိုင်စွမ်း၊ ကြာရှည်သည့်သက်တမ်း၏ရှုမြင်နိုင်စွမ်း၊ သက်တမ်းအရပို ကြာရှည်တာရယ် မဲဆန္ဒနယ်မြေအရ ပိုကျယ်ပြန့်တာတွေကြောင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ရှုမြင်သုံးသပ်နိုင်စွမ်းရှိကြမည်ဟူ၍ ယူဆခဲ့ ကြပါသည်။ ထိုသူတို့မှန်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအရ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် လုပ်ငန်းတာဝန်ပေးအပ်ရာတွင် သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များအား စစ်ဆေးအတည်ပြုနိုင်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးများအား အတည်ပြုပေးနိုင်ခြင်းနှင့် သံတမန်များခန့်အပ်ရေး အတည်ပြုပေးနိုင်ခြင်း စသည့် တာဝန်များကိုအပ်နှင်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာပြည် အထက်လွှတ်တော်၏ အခြားသော လုပ်ငန်းတာဝန်များ

Other Functions in Burma

မြန်မာပြည်၏ အထက်လွှတ်တော် (အမျိုးသားလွှတ်တော်) တည်ရှိခြင်းသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ ကို အထူးတလည် သာလွန်အချိုးအစားအရ ကိုယ်စားပြုရေးဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသား လွှတ်တော်ကို (ဖွဲ့စည်းပုံအရ) ပေးအပ်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များသည် မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်နိုင်ခွင့်ရှိမည့် လုပ်ငန်းတာဝန်မျိုးဖြစ်နေဖို့လိုပါသည်။

ဖြစ်တန်ချေများသည် -

- ပြည်ထောင်စု၏ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းကို ပယ်ချနိုင်သည့် ဗီတိုအာဏာ
- တပ်မတော် (စစ်တပ်) အား လူထုအားဆန့်ကျင်ရန်အတွက် အသုံးပြုခွင့်ကို ပယ်ချနိုင်သည့် ဗီတိုအာဏာ

- ပြည်ထောင်စုဥပဒေနှင့် ပြည်နယ်ဥပဒေ လွန်ဆွဲမှုများဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ မည်သည့်ဥပဒေက အနိုင်ရသင့်သည်ဖြစ်ကြောင်း အဆုံးအဖြတ်ပေးခြင်း
- သဘာဝသံယံဇာတထုတ်ယူသုံးစွဲနေခြင်းအား ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန်သင့် မသင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်း
- အခြား အခြား?

(၁၅)

ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ State Security Forces

လက်ရှိ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းများ

- မူကြမ်းအားလုံးတွင် _
 - ၁။ ပြည်နယ်တွင်း ပြဌာန်းဥပဒေများ အသက်ဝင်မှုရှိစေရေးအတွက် (ရဲတပ်ဖွဲ့)
 - ၂။ ပြည်နယ်တွင်း လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ (သို့) လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တို့ ထားရှိရေး ကို ထည့်သွင်းရေးသားဖော်ပြထားကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- အချို့မူကြမ်းများတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့များကို ပြဌာန်းဥပဒေများအာဏာသက်ရောက်မှုရှိစေရေး အတွက် လည်းကောင်း၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များအား ပြည်နယ်ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များအဖြစ် လည်းကောင်း ရည်ရွယ် ပြီး ထည့်သွင်းဖော်ပြထားကြသည်။
- အချို့မူကြမ်းများတွင်တော့ (ပြည်နယ်အဆင့်) ထောက်လှမ်းရေးတပ်ဖွဲ့များနှင့် အခြားတပ်ဖွဲ့ (Units) များလည်း ထည့်သွင်းရေးသားဖော်ပြထားကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။
- ထိုကဲ့သို့ ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားခြင်းသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း (Division of Powers) ကို အတိအလင်းတောင်းဆိုနေကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ____ ဇယား (၂) ကဲ့သို့သော ပြည်နယ်များ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအား သတ်မှတ်ဖော်ပြရာတွင် ပြည်နယ်ကိုယ်ပိုင် ရဲတပ်ဖွဲ့များနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များဖွဲ့စည်းထားရှိခွင့်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

ချိတ်ဆက်ညီညွတ်မှု Consistency

- ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ နှင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း (Division of Powers) တွင်လည်း အစဉ် ချိတ်ဆက်ညီညွတ်မှုရှိနေစေဖို့က အရေးကြီးပါသည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုရေးဆွဲကြသည့်အခါတွင် ပြည်နယ်များ၏ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ထားရှိခြင်းကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပိတ်ပင်ထားမြစ်ထားတာမျိုး ကို ထည့်သွင်းရေးသားဖော်ပြထားခြင်းမလုပ်မိဖို့ (တနည်းအားဖြင့်) ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဘာမျှထည့်သွင်းဖော်ပြထားတာ ရှိမနေစေဖို့ လိုအပ်ပါသည်။
- သို့မှသာလျှင် ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ် ဖွဲ့စည်းထားရှိရေးသည် ပြည်နယ်များတွင် အခွင့်အာဏာ ရှိသည့်အကြောင်းကို အတိအလင်း ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- သို့ပေမဲ့လည်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသည့်အခါတွင် ထို အရေးသည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာကိစ္စ အဖြစ် ရှိနေမည်ဆိုတာ ထင်ရှားပါသည်။
- ဖက်ဒရယ်စနစ်များတွင်ဆိုလျှင် ပြည်နယ်အားလုံးနီးပါးက ရဲတပ်ဖွဲ့ထားရှိခွင့်အပြင် ပြည်ထောင်စုနည်းတူ စစ်တပ်ဖွဲ့စည်းထားရှိရေး (Paramilitary) အခွင့်အာဏာတို့ ရှိကြပါသည်။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ထားရှိခြင်းက ပိုတော့ရှုပ်ထွေးပါသည်။

ပြည်နယ်တွင်းရဲတပ်ဖွဲ့ နှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့၏ အခန်းကဏ္ဍ Police vs. Security: Domestic (Intra-state) Roles

- ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပြည်နယ် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို တိတိပပ ရှင်းလင်းဖော်ပြ ထားရှိရပါမည်။
- ရဲတပ်ဖွဲ့များသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အတွက် အဓိကတာဝန်ရှိပြီးတော့ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များသည် လူကို အသေသတ်သည်အထိ ရှင်းလင်းရေး လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်ရှိ ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များသည် ပြည်နယ်သားများအတွက် ရဲတပ်ဖွဲ့ ထက် အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းမျိုးဖြစ်ပါသည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ရဲတပ်ဖွဲ့များသည် အရပ်သားပုံသွင်း အဖွဲ့အစည်းမျိုးဖြစ်နေဖို့နှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို သီးသန့် ပရောဖက်ရှင်နယ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားရှိရပါမည်။

- အထူးသဖြင့် လက်နက်ကိုင်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များသည် ပြည်နယ်၏ ပြင်ပနီးနီး လုပ်ဆောင်မှုမျိုးဖြစ်သည့် ပြည်နယ်ကာကွယ်ရေးလို နေရာမျိုးမှာသာလျှင် ရှိနေရပါမည်။
- ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရေးဆွဲဖော်ပြထားရာတွင်—
 - အရပ်သားထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ များဖြစ်နေရန်
 - နှစ်အလိုက် ငွေကြေး/ဘတ်ဂျက်ထောက်ပံ့မှုမျိုးဖြစ်နေရန်
 - လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏တပ်ဖွဲ့ဝင်အင်အားကိုတခါတည်းသတ်မှတ်ပြဌာန်းထားရန်
 - လုပ်ငန်းတာဝန်များ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားရန် လိုပါသည်။

ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏အခန်းကဏ္ဍ (ပြည်နယ်ပြင်ပကဏ္ဍ)

Security: External Roles

- ၁။ ပြည်ပနိုင်ငံတစ်ခုခု၏ ကျူးကျော်ရန်စလှာမှုများကို ခုခံကာကွယ်ရေး
- ၂။ ဗဟိုအစိုးရစစ်တပ် (တပ်မတော်) ၏ ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်လာနိုင်ခြင်းကို ခုခံကာကွယ်ရေး

ပြည်ပနိုင်ငံတစ်ခုခု၏ ကျူးကျော်ရန်စလှာမှုများကို ခုခံကာကွယ်ရေး

Defense Against Foreign Invaders

- ဗဟိုအစိုးရစစ်တပ် (တပ်မတော်) နှင့် ညှိနှိုင်းပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်မည်လား?
- ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်ပြင်ပ စစ်တပ်ဖြန့်ကျက်ထားရှိမည်လား? (Service outside the boundaries of the state?)

ဗဟိုအစိုးရစစ်တပ် (တပ်မတော်) ၏ ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်လာနိုင်ခြင်းကို ခုခံကာကွယ်ရေး

Defense Against the Tatmadaw

- ထိုအခြင်းအရာက ဝိဝါဒကွဲပြားစရာဖြစ်စေသော်လည်း ကြိုတင်ထည့်တွက် မစဉ်းစားထား၍တော့ မရပေ။
- သီးခြားရပ်တည်နေနိုင်ရေးနှင့် စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်းက လေးလေးနက်နက် ဆန်းစစ်ရမည့် အချက်များ ဖြစ်သည်။
- ထိုအချက်များအတွက် တခါတည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးသား ဖော်ပြထားမည်လား?
- တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များရုတ်သိမ်းရေး (Demobilization of EAOs) ကိစ္စကိုလည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲ တပါတည်းထည့်သွင်း ရေးသားဖော်ပြထားရန် ဖြစ်သည်။

- နည်းလမ်း (၇) ခု ဖြစ်သည့်⁵ -
 - **ပထမနည်းလမ်း** - EAOs များအနေနှင့် DDR လုပ်ငန်းစဉ်အရ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းမည်၊ တပ်ဖွဲ့ရုပ်သိမ်းမည်။ ထို့နောက် အရပ်သားအဖြစ် ပြန်လည် ပေါင်းစည်းနေထိုင်သွားမည်။ ထိုအခြင်းအရာက သဘောတရားအရ ရိုးရှင်းပါသည်။
 - **ဒုတိယနည်းလမ်း** - ပထမ နည်းလမ်းအတိုင်း DDR လုပ်ငန်းစဉ်ဆောင်ရွက်သွား မည့်အပြင် EAOs တပ်ဖွဲ့များရှိ အရည်အချင်းပြည့်မီသော အရာရှိ၊ တပ်သား များ အချို့ကို မြန်မာ့တပ်မတော်ထဲသို့ ဝင်ရောက်တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ရေး ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုသို့ မြန်မာ့တပ်မတော်ထဲ ပြောင်းလဲ တာဝန်ထမ်းဆောင် မည့် EAOs အရာရှိ၊ တပ်သားများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်အရ ၎င်းတို့၏ တသီးပုဂ္ဂလ ဆန္ဒအရသာဖြစ်ရပါသည်။
 - **တတိယနည်းလမ်း** - EAOs များအနေနှင့် DDR လုပ်ငန်းစဉ်အပြင်၊ မြန်မာ တပ်မတော်ထဲသို့ ပြောင်းလဲတာဝန်ထမ်းဆောင်မည်မဟုတ်ဘဲ SSR ဟုခေါ် သည့် လုံခြုံရေးများဆိုင်ရာ ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင်ပါဝင် သဘောတူညီဆောင်ရွက်မည်။ ဥပမာ - လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ရေးသဘောတူညီချက်အရ EAOs များသည် DDR လုပ်ဆောင် သွားမည်ဖြစ် သော်လည်း၊ မြန်မာ့တပ်မတော်သည် ၎င်း၏ တပ်အင်အားအရေအတွက် ကို လျော့ချခြင်း၊ နိုင်ငံရေးမှ ဆုတ်ခွာ၍ အရပ်သားထိန်းချုပ်မှုအောက်သို့ ရှိနေ ရေး စသည်များ ကိုပါ လုပ်ဆောင်သွားရမည်ဖြစ်သည်။
 - **စတုတ္ထနည်းလမ်း** - EAOs များအနေဖြင့် သီးခြားတပ်ဖွဲ့များအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေမည် ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာ့တပ်မတော်၏ ကွပ်ကဲထိန်းချုပ်၊ အမိန့်ပေးစနစ်အောက်တွင် ရောက်ရှိ သွားမည်။
 - **ပဉ္စမနည်းလမ်း** - EAOs များသည် technically မြန်မာ့တပ်မတော်၏ ကွပ်ကဲ၊ အမိန့်ပေး စနစ်အောက်တွင် ရောက်ရှိသွားမည်။ သို့သော် ပြည်နယ် အစိုးရများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ပြည်နယ် အတွင်းရှိ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ အပေါ် အမှန်တကယ် စီမံခန့်ခွဲမှုများကို ထိန်းချုပ်ထားမည် ဖြစ်သည်။
 - **ဆဌမနည်းလမ်း** - EAOs များသည် အရပ်သားပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ထိန်းချုပ် မှုအောက် ရောက်သွားမည်။ ထိုအခြေအနေတွင် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စု၏ ထိန်းချုပ်မှုများအောက်အကျုံးဝင်

5 အပြည့်အစုံကို David C. Williams, The Fate of Armed Resistance Groups After Peace, Journal of Constitutional Design, Article 3, Vol. 1, Indiana University Maurer School of Law, 2016 <https://www.repository.law.indiana.edu/ijcd/vol1/iss1/3/> တွင် ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်သည်။

သော ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များဖွဲ့စည်း ထားရှိခွင့်တို့အတွက် အခွင့်အာဏာ ရှိစေမည်ဖြစ်သည်။

- **သတ္တမနည်းလမ်း** - EAOs များသည် ယခုအခြေအနေအတိုင်းပင် အပြည့် အဝ လွတ်လပ်နေမည့် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ အဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေမည်။

" (လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့်ပတ်သက်ပြီး) ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုကြား ထိန်းချုပ်ကန့်သတ် ထားနိုင်သည့်အတိုင်းအတာ — ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတို့ကို ညှိနှိုင်းပေါင်းစပ်ထားခြင်း တို့အပြင် တပ်မတော်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့သစ်အဖြစ် တဖြည်းဖြည်းပြန်လည်ချိန်ညှိပြီး ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းသွားရန် တို့ဖြစ်သည်။ "

တပ်မတော်၏ ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်လာနိုင်ခြင်းကို ခုခံကာကွယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဖြည့်စွက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်က— Supplemental Defenses Against the Tatmadaw

- ပြည်နယ်၏သဘောတူညီမှုမရဘဲ တပ်မတော်သည် ပြည်နယ်၏ နယ်နိမိတ် အတွင်းသို့ တပ်ချပိုင်ခွင့်မရှိ ဆိုသည်ကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံတွင်ထည့်သွင်း ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း၊
- ပြည်နယ်လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအား ပြည်နယ်ပြင်ပတပ်ချစေခြင်းအား ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေက ပိတ်ပင်ထားမြစ်ထားခြင်း တို့ကိုလည်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

(၁၆)

အရေးပေါ်အခြေအနေများ States of Emergency

- အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုသည်မှာ?
- ဘာကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲ ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားရသနည်း?
- အကောင်းဆုံးကျင့်သုံးမှုများ၊ ပုံစံ
- ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ သက်ရောက်မှု

အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုသည်မှာ? What is a state of emergency?

- တည်ဆဲအစိုးရယန္တရားများနှင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့ မဖြစ်နိုင်သည့် နိုင်ငံ၏တည်ငြိမ်မှု အနေအထားကို ပျက်ယွင်းစေမည့်ခြိမ်းခြောက်မှုများကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေး အခြေအနေကို ပြောခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- အစိုးရမဏ္ဍိုင်တွေအကြား၊ အစိုးရအဆင့်အဆင့်အကြားနှင့် အစိုးရများအပေါ်ကန့်သတ်ချက်များ စသည့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအရ အခြေခံအာဏာ အပြောင်းအလဲများ ပါဝင်ပါသည်။

_____ အရေးပေါ်အခြေအနေအားလုံးအတွက် အခြေခံအာဏာ အပြောင်းအလဲလုပ်ဖို့ လိုသည်တော့ မဟုတ်ပေ။ ဥပမာ - မြို့တစ်ခုတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆူပူအုံကြွမှုအခြေအနေ အတွက် ရှိရင်းအစိုးရယန္တရား၊ အစီအမံများနှင့်သာ ကိုင်တွယ် တုံ့ပြန်ဖြေရှင်း၍ရသည် မျိုး ဖြစ်သည်။

- ထိုသို့ အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် အစိုးရများအနေနှင့် မည်သို့သောအာဏာ အမျိုးအစားများကို အတိအလင်းတောင်းဆို ရယူလိုကြသနည်း?
 - က။ ဥပဒေပြုရေးအာဏာ - လွှတ်တော်မှ အစိုးရဆီသို့ ပြောင်းလဲ ရောက်ရှိသွားခြင်း
 - ခ။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်ခြင်း - နယ်စွန့်နယ်ဖျား (ပြည်နယ်များ) မှ အာဏာများ ဗဟိုသို့ပြောင်းလဲ ရောက်ရှိသွားခြင်း
 - ဂ။ အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်လျော့ချလိုက်ခြင်း
 - ဃ။ အစိုးရကို စစ်ဆေးထိန်းကျောင်းနိုင်သည့် တရားရေးကဏ္ဍ၏ အာဏာကို ကန့်သတ်မှုများ
 - င။ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အားအသုံးပြုခြင်း - တပ်မတော်

အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်း ဖော်ပြထားသင့်ပါသလား? Should you put state of emergency provisions in a Constitution?

- ဖွဲ့စည်းပုံတိုင်းမှာ ထည့်သွင်းပြဌာန်း ကြသည်တော့မဟုတ်ပေ။ ဥပမာ - အမေရိကန် ဖွဲ့စည်းပုံမှာဆိုလျှင် အရေးပေါ်အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဘာမျှပြဌာန်းထားခြင်း မရှိပေ။
- _____ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံထဲ တည့်သွင်းပြဌာန်းကြသည့် နိုင်ငံများတွင် အကြောင်းရင်း ၂ ချက် ရှိပါသည်။
 - ၁ - သမိုင်းကြောင်းအရ။ နိုင်ငံတစ်ခုတွင် စစ်တပ်က အုပ်စိုးဖူးသော အတွေ့အကြုံမျိုး ရှိတယ်ဆိုလျှင် အရေးပေါ်အခြေအနေပြဌာန်းချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံထဲ ထည့်ရေးထားကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံထဲ ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြင့် အရပ်သား အစိုးရကို အရေးပေါ်အခြေအနေကြုံလာသည့်အခါတွင် စစ်တပ်၏ ဝင်စွက်တာ မခံရဘဲ တုံ့ပြန် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည့် အစီအမံတွေ ပေးထားသကဲ့သို့လည်း ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

၂ - အရေးပေါ်အခြေအနေကြိုလာသည့်အခါတွင် သက်ဆိုင်သည့် အစိုးရအစုအဖွဲ့များက တုံ့ပြန်ဖို့ လုပ်ကြမည် ဖြစ်သည်။ ထို အခြေအနေမျိုးတွင် မည်သည့်အစုအဖွဲ့က မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည်ဆိုသည့် ပြဌာန်းချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံထဲ ဖော်ပြထားတာကြောင့် အခြေအနေများကို တုံ့ပြန်သည့်အခါတွင် ပရမ်းပတာ မဖြစ်စေမည် ဖြစ်သည်။

- အရေးပေါ်အခြေအနေများဆိုသည်မှာ သိပ်ကိုအန္တရာယ်များသည့် ကိစ္စရပ်များဖြစ်ပါသည်။ ထို အခြေအနေများက ဒီမိုကရေစီကို မကြာခဏဆိုသလို ကျဆုံးစေတာဖြစ်ပါသည်။
- သို့သော်လည်းပဲ စစ်တပ်ကနေပြီး အရေးပေါ်ကာလမှာ ထိန်းချုပ်မှုရယူခြင်းအားဖြင့် အရပ်သား၏ စိုးမိုးမှုကို ကာကွယ်ပေးသော သမိုင်းအစဉ်လာမျိုးလည်းရှိပါသည်။
- လူအများအပြားကလက်ခံကြသည်မှာ အစိုးရသည် နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေကို ဖွဲ့စည်းပုံကအပ်နှင်းထားသော (သို့မဟုတ်) အပ်နှင်းထားခြင်းမရှိသော အခွင့်အာဏာနှင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလိမ့်မည်ဆိုသည်ပင်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ဤနေရာတွင် အတိအလင်းပြဌာန်းချက်များသည်ထိုသို့အရေးပေါ်အခြေအနေကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေးလမ်းညွှန်ချက် နှင့် ကန့်သတ်ချက်များကို ဖော်ပြပေးမည် ဖြစ်သည်။

အကောင်းဆုံးကျင့်သုံးမှုများ ပုံစံ

Best practices model

- နိုင်ငံတကာ အရင်းအမြစ်များ (ဥပမာ - Venice ကော်မရှင်) အပြင် နိုင်ငံတကာ ပညာရှင်များ၏ အတွေ့အကြုံ၊ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များမှ လာပါသည်။
- ဖြစ်ရပ်အကြောင်းအရာများနှင့် ရွေးချယ်ရာနည်းလမ်းပုံစံများ အများအပြားရှိနိုင်ပါသည်။ ကိုယ့်နိုင်ငံ/ပြည်နယ်၏ အခြေအနေနှင့်လိုက်လျောညီထွေ ကျင့်သုံးရန်တော့ လိုအပ်ပါသည်။
- အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံ အရေးပေါ်အခြေအနေကို တိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့ လုပ်သကိုင်သာ ရှိသည့် အနေမျိုးဖန်တီးပေးထားဖို့နှင့် ဒီမိုကရေစီအရေးအတွက် အကာအကွယ်ပေးဖို့ကိုလည်း တပါတည်း သတ်မှတ်ဖော်ပြ ပုံစံချထားဖို့ လိုပါမည်။

အကောင်းဆုံးကျင့်သုံးမှု အကြောင်းအရာများ

Best Practices Issues

- အရေးပေါ်အခြေအနေ ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ချက်
- အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာဖို့အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း
- အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းအပေါ် အချိန်ကန့်သတ်ချက်
- အရေးပေါ်အခြေအနေအတွက် အခွင့်အာဏာပုံစံများနှင့် မည်သူက ထိန်းချုပ်မည်နည်း
- အရေးပေါ်အခြေအနေအတွက် အခွင့်အာဏာများကို ကန့်သတ်ခြင်း။ ဥပမာ - ကန့်သတ်လျော့ချ၍ မရသော အခွင့်အရေးများ
- တရားရေးမဏ္ဍိုင်၏ အခန်းကဏ္ဍ
- နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်း ပြီးဆုံးမည့်အချိန်ဖော်ပြချက်

အရေးပေါ်အခြေအနေတရပ် ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ချက်

The Definition of an Emergency

- သဘောသဘာဝခြင်း မတူညီသည့်အရေးပေါ်အခြေအနေများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ဖို့ လိုပါမည်။
 - က။ နိုင်ငံလုံခြုံရေးအပေါ် ပြည်ပခြိမ်းခြောက်မှု (ဥပမာ - ကျူးကျော်စစ်၊ ပြည်ပမှ စီစဉ်ဆောင်ရွက်သော အကြမ်းဖက်လုပ်ဆောင်မှု)
 - ခ။ နိုင်ငံလုံခြုံရေးအပေါ် ပြည်တွင်းခြိမ်းခြောက်မှု (ဥပမာ - သူပုန်ထခြင်း (သို့) ပြည်တွင်းစစ်၊ ပြည်တွင်းမှ စီစဉ်ဆောင်ရွက်သော အကြမ်းဖက်လုပ်ဆောင်မှု)
 - အစိုးရအနေနှင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံအင်အားစုများကို နှိမ်နင်းလိုသည့် အခါ ထိုဒုတိယအမျိုးအစား အရေးပေါ်အခြေအနေကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။
 - ဂ။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေ (ဥပမာ - ကူးစက်ရောဂါ ပြန့်ပွားခြင်း)၊ စက်ရုံမတော်တဆမှု၊ စီးပွားရေးကပ်ဆိုင်ခြင်း (ဥပမာ- အစာပြတ်လပ်မှု၊ ငွေကြေး ဖောင်းပွမှု/ပြိုလဲမှု)
- အခြေအနေတစ်ခုစီအတွက်
 - က။ သတ်သတ်မှတ်မှတ်အချိန်ကာလ (ဥပမာ- ပြည်ပရန်အတွက် ၃ လ၊ သဘာဝဘေးအတွက် ၂ လ၊ ပြည်တွင်းအခြေအနေအတွက် ၁ လ စသည်)
 - ခ။ သတ်သတ်မှတ်မှတ် အခွင့်အာဏာ (ဥပမာ- သဘာဝဘေးအတွက် - အသွားအလာ ထိန်းချုပ်ထားခြင်း၊ စစ်ပွဲအတွက် - (ပြည်သူပိုင်) ပိုင်ဆိုင်မှုများ ဖြိုချဖျက်စီးခြင်း)

- ၈။ ရှင်းလင်းတိကျနေဖို့အတွက် အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာသည့် အခါတွင် (၁) အရေးပေါ်အခြေအနေအမျိုးအစား၊ (၂) အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာဖို့အတွက် ရှိထားသော သက်သေအထောက်အထား၊ (၃) အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်း လွှမ်းခြုံမည့် နယ်မြေ ဧရိယာ။

အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း

Procedure for Declaring an Emergency

- ၁။ မည်သူက ကြေညာမည်နည်း? မည်သူက အာဏာရှိနေမည်နည်း? အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာသူနှင့် အရေးပေါ်အခြေအနေ အာဏာကျင့်သုံးခွင့်ရသူသည် အတူတူပဲ ဖြစ်နေ၍မရပေ။ အကောင်းဆုံး ပိုင်းခြားနည်းကတော့ -
- က။ ယှဉ်တွဲ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် (Dual Executive) (ဥပမာ - ပြည်ထောင်စုမှာ သမ္မတ/ ဝန်ကြီးချုပ် - ပြည်နယ်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူး/ဝန်ကြီးချုပ်) ဖြစ်နေမည်ဆိုလျှင် တဦးကိုကြေညာစေပြီး ကျန်တဦးက ထိုအရေးပေါ်အခြေအနေ အာဏာကို ကျင့်သုံးစေခြင်းမျိုး လုပ်၍ ရပါသည်။
- ခ။ အကယ်၍ အုပ်ချုပ်သူတဦးတည်းစနစ် (Single Executive) ဆိုလျှင် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ (လွှတ်တော်) ကနေတစ်ဆင့် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ရန်
- ၁။ အချိန်တိုအတွင်း အရေးပေါ်အခြေအနေကိုကြေညာနိုင်ရေး လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ကို ရယူရန်လိုအပ်ခြင်း
- ၂။ အထက်၊ အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက စီစစ်အတည်ပြုမှုကို လိုအပ်ခြင်း
- ၃။ အရေးပေါ်ကာလအတွင်း လွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းခြင်းကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း
- ဂ။ လွှတ်တော်က မဟုတ်ဘဲ ကော်မရှင်လိုမျိုးဖြင့် ကြေညာစေခြင်း။ (ဥပမာ - ကရင်ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ ဆိုပြီး ဖွဲ့စည်းပြဌာန်း ထားပါသည်။) သို့ပေမဲ့ ထိုသို့သော ကော်မရှင်သည် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်း၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိမနေစေရေးသည် လိုအပ်ပါသည်။
- ၂။ နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းကို သက်တမ်းတိုးခြင်း
- က။ ထိုအတွက် လွှတ်တော်က အတည်ပြုပေးရန် လိုပါသည်။
- ခ။ နောက်တိုးပြဌာန်းချက် (Escalator clause) - အရေးပေါ်အခြေအနေ နောက်ထပ် သက်တမ်းတိုးခြင်းအတွက် Super majorities (၇၅%?) ထောက်ခံ အတည်ပြုပေးရန် လိုအပ်ခြင်း။
- တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ထိုပြဌာန်းချက်မျိုးကို ကျင့်သုံးပါသည်။ (ကရင်ပြည်နယ်မူကြမ်းကလည်း ထို့အတွက် ကောင်းမွန်သော ပြဌာန်းချက် ထည့်သွင်းထားသည် ကို တွေ့ရသည်။)

အရေးပေါ်အခြေအနေ အာဏာများ

Emergency Powers

- ၁။ စစ်တပ်ကိုအသုံးပြုခြင်း (နိုင်ငံတွင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံပြင်ပ)
 - က။ စစ်တပ်ကိုအသုံးပြုခြင်းအတွက် အရပ်သားအစိုးရထိန်းချုပ်မှုအောက် အမြဲရှိနေရပါမည်။
 - ခ။ ပြစ်ဒဏ်ကင်းလွတ်ခွင့်မရှိစေရ။
 - ဂ။ အစိုးရ (သမ္မတ/ဝန်ကြီးချုပ်) သည် ၎င်း၏ ပုံမှန်အခွင့်အာဏာများကို အပြောင်းအလဲပြုထားတာ မရှိဘူးဆိုလျှင် သူသည် အမြဲတမ်းစစ်သေနာပတိချုပ်ပဲ ဆိုသည်ကို (သီးခြားသတ်မှတ်စရာမလိုဘဲ) ဖွဲ့စည်းပုံအရ အလိုအလျောက်ဖြစ်ပြီးသား ဖြစ်ပါသည်။
- ၂။ အရေးပေါ်ကာလ ဥပဒေပြုရေးအတွက် အစိုးရ၏အခွင့်အာဏာ
 - က။ လွှတ်တော်မှ နောက်ထပ်အတည်ပြုပေးခြင်း မရှိဘူးဆိုလျှင် အစိုးရ၏ အရေးပေါ်ကာလ အမိန့်အာဏာများကို သတ်မှတ်အချိန်တိုတွင်းအတွက်သာလျှင် တရားဝင်/အသက်ဝင်ဖို့ လုပ်ရပါမည်။
 - ခ။ အရေးပေါ်ကာလအတွင်း အမိန့်အာဏာပေးလိုက်သည့် ကိစ္စရပ်များအပေါ် တရားရေးက စိစစ်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ ရှိနေရပါမည်။
- ၃။ အာဏာကိုဗဟိုသို့ ဆွဲစုခြင်း
 - က။ ထိုသို့ အရေးပေါ်ကာလတွင် အစိုးရ၏ အာဏာကျင့်သုံးခြင်းကို အတိုက်အခံ ပါတီက သော်လည်းကောင်း၊ မြေပြင်ရှိဒေသခံ အမှုထမ်းအရာထမ်းများက သော်လည်းကောင်း စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။
 - ခ။ မြေပြင်ရှိဒေသခံ အမှုထမ်း အရာထမ်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်စေခြင်း

ကန့်သတ်လျော့ချမရသည့် အခွင့်အရေးများ

Non-Derogable Rights

- အခွင့်အရေးတော်တော်များများက လုံးဝဥပဒေ အကြွင်းမဲ့ (Absolute) ရှိနေခြင်းမျိုးတော့ မဟုတ်ပါပေ။ သာမန်အခြေအနေမျိုးတွင်တောင်မှ အခွင့်အရေးများက အကန့်အသတ် ရှိနေတတ်ပါသည်။
ဥပမာ - လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့် - အသေရေဖျက်မှု ဥပဒေ (Libel Laws)။
- အခွင့်အရေးတော်တော်များများကတော့ အရေးပေါ်ကာလကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် ပို၍တောင် ကန့်သတ်လျော့ချခံရတတ်ပါသည်။

ဥပမာ - လွတ်လပ်စွာသွားလာလှုပ်ရှားခွင့် - အသွားအလာကန့်သတ်
ထိန်းချုပ်ထားခြင်း (Quarantine)။

- သို့သော် အရေးပေါ်ကာလအခြေအနေမျိုးမှာတောင် အပြည့်အဝ အကာအကွယ်ပေးရမည့် အခွင့်အရေး များ ရှိပါသည်။

ဥပမာ - အသက်ရှင်ပိုင်ခွင့်၊ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်းကို ခုခံပိုင်ခွင့်၊ အတင်းအကြပ်
လက်ခံ လုပ်ဆောင်စေခြင်းမှကင်းလွတ်ခွင့်/လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ပိုင်ခွင့်
(rights to freedom of conscience)၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ဆန့်ကျင်ပိုင်ခွင့်။

- မည်သို့သောအခွင့်အရေးမျိုးက ကန့်သတ်လျှော့ချ၍ မရသည့် အခွင့်အရေး၊
အကာအကွယ်ပေးရမည့် အခွင့်အရေးမျိုးလဲ ဆိုသည်ကို တရားရေးကဏ္ဍမှ
သုံးသပ်ပေးရပါမည်။

တရားရေး၏ အခန်းကဏ္ဍ

Role of the Judiciary

- အရေးပေါ်ကာလအတွင်း တရားရုံးအသစ်များ ထပ်ဖွဲ့၍ မရပေ။
- တရားသူကြီးအသစ်လည်း (ပုံမှန်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ မဟုတ်ဘူးဆိုလျှင်) ခန့်အပ်တာမျိုး
အရေးပေါ် ကာလအတွင်း လုပ်၍ မရပေ။
- တရားရုံးများ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အရေးပေါ် ကာလအတွင်း လာပြီးကန့်သတ်တာမျိုး
လုပ်၍ မရပေ။
- အရပ်ဘက်တွင် ကျူးလွန်ထားသောပြစ်မှုများကို စစ်ဘက်တရားရုံးဖြင့် စစ်ဆေးတာမျိုး
လုပ်၍ မရပေ။
- အရပ်ဘက်တရားရုံးတွင် စစ်ဘက်ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် (အရေးပေါ်ကာလအတွင်း
ပြစ်မှုကျူးလွန်ထားခြင်းရှိက) ပြစ်ဒဏ်ကင်းလွတ်ခွင့်မရှိစေရ။
- တရားရေးက စိစစ်နိုင်ဖို့ တိတိကျကျအခွင့်အာဏာပေးထားဖို့လိုသည့် ကဏ္ဍများက -
က။ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်း (အကြောင်းပြချက်နှင့် သတ်မှတ်ဧရိယာ)
ကိစ္စ
ခ။ အစိုးရဘက်က အရေးပေါ်ကာလအတွင်း ထုတ်ပြန်တဲ့ အထွေထွေသော
အမိန့်ကြေညာချက်များ ကိစ္စ
ဂ။ အမိန့်ကြေညာချက်များကြောင့် အခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်နစ်နာ ဆုံးရုံးစေရ
မှုများကိစ္စ
ဃ။ နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်း အချိန်ကာလ သက်တမ်းတိုးခြင်း
ကိစ္စ

နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်း ပြီးဆုံးမည့်အချိန်ဖော်ပြချက်

Termination of a state of emergency

- ဖွဲ့စည်းပုံအရ သတ်မှတ်ထားသည့်အချိန်ကာလအတိုင်း ပြီးဆုံးခြင်း (သက်တမ်းကုန်လွန်ပြီးဆုံးခြင်း)
- သတ်မှတ်ထားသည့်အချိန်ထက်စောစွာ ပြီးဆုံးခြင်း
 - က။ အစိုးရ အမိန့်ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်းအားဖြင့်
 - ခ။ လွှတ်တော်မှ အများစုသဘောတူညီမှုဖြင့် ပြီးဆုံးစေခြင်းအားဖြင့်
 - ဂ။ တရားရုံးမှ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းအား တရားမဝင်ကြောင်းကြေညာခြင်းအားဖြင့်

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း

ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲစေမည့် လုပ်ရပ် ဆုံးဖြတ်ချက်မျိုးကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ တပ်မတော်တို့က လုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်ရှိသော် ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့ ဒါကို တရားစွဲဆိုဖို့ ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲ?

- လက်ရှိဖွဲ့စည်းပုံ (၂၀၀၈) အရဆိုရင်တော့ တပ်မတော်ကို ဘာမှလုပ်လို့မရပါဘူး။ အရပ်သားအစိုးရတို့တော့ (ဥပဒေအရ အပ်နှင်းထားတဲ့ တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်နဲ့) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖောက်ဖျက်မှုအတွက် တရားစွဲဆိုလို့ ရပါတယ်။ အဲလို တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် တရားဥပဒေရှိသလားဆိုတာကိုတော့ ကြည့်ရပါမယ်။ အဲလို တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် တရားဥပဒေက ရှိသင့်ပါတယ်။

ဖက်ဒရယ်အရေးကိစ္စများ

Federalism Issues

- နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်ပြီး (ပြည်ထောင်စုကကြေညာပိုင်ခွင့်နှင့် ပြည်နယ်၏ ကြေညာ ပိုင်ခွင့်) ပြဌာန်းချက်များသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားရမည်။ ထိုအတွက် ပြဿနာ ၃ ခုတော့ ရှိနိုင်ပါသည်။
 - က။ ရှိလာနိုင်သည့် ပထမ ပြဿနာ - ပြည်ထောင်စုကနေပြီး ပြည်နယ်တစ်ခုကို (ထိုပြည်နယ်က အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာတာကို မလိုလားသော်လည်း) အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာလာနိုင်ပါသည်။ ဖြေရှင်းနည်းအချို့က -
 - ၁။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပြည်နယ်များ၏

ကိုယ်စားလှယ်များက ပြည်နယ်တစ်ခုအပေါ် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အတည်ပြု ပေးဖို့လိုအပ်ပါသည်။ သို့မဟုတ်

၂။ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကနေပြီး ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ၎င်းတို့ပြည်နယ်အပေါ် အရေးပေါ် အခြေအနေကြေညာခြင်းကို အများစုဆန္ဒမဲဖြင့် ဗီတိုအာဏာသုံးပြီး ပယ်ချတာ လုပ်နိုင်ပါသည်။

ခ။ ရှိလာနိုင်သည့် ဒုတိယပြဿနာ-ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အရေးပေါ်ကာလအတွင်း ကျင့်သုံးခွင့်ရှိသော အာဏာများဖြင့် ပြည်နယ်များ၏ အခွင့်အာဏာများကို ထိပါးစေနိုင်ပါသည်။ ဖြေရှင်းနည်းအချို့ကတော့

၁။ အရေးပေါ် အခြေအနေကာလအတွင်း ပြည်နယ်များ၏စောင့်ကြည့်ပိုင်ခွင့် အခန်းကဏ္ဍ - အရေးပေါ်အခြေအနေအာဏာကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး စောင့်ကြည့်ရန်အတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အေဂျင်စီများတွင် ပြည်နယ်နယ်များ၏ကိုယ်စားလှယ်ထားရှိခြင်း။

၂။ အရေးပေါ်အခြေအနေအတွက် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် ပြည်နယ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ - ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သော အေဂျင်စီများဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အရေးပေါ်အခြေအနေအာဏာကို ကျင့်သုံးကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ (ဂျာမနီတွင် ထိုစနစ်မျိုး ကျင့်သုံးပါသည်။)

ဂ။ ရှိလာနိုင်သည့် တတိယပြဿနာ - ပြည်နယ်တစ်ခုတွင် ဖြစ်ပျက်နေသော အရေးပေါ်အခြေအနေတရပ်အတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်နိုင်သည်။ ဖြေရှင်းနည်းကတော့ ထိုပြည်နယ်အတွင်း အရေးပေါ်အခြေအနေ ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရေး အာဏာသည် ပြည်နယ်များလက်ထဲတွင်သာ ရှိနေစေရန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ။

□ ပြည်နယ်အတွင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော အရေးပေါ်အခြေအနေကို တုံ့ပြန်ရေးအတွက် ၎င်းပြည်နယ်များ၏အာဏာ (ဤအတွက် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲ ဖော်ပြထားနိုင်သည်။)

က။ အထက်တွင် ဖော်ပြထားခဲ့ပြီးသော ပြည်နယ်များမှ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာပိုင်ခွင့်၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းကို ပြည်နယ်များမှ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခွင့် စသည့်အခွင့်အာဏာများ

ခ။ ၎င်းပြည်နယ်ကနေပြီး အကူအညီအတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသို့ ပြည်နယ်အတွင်း အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာပေးပါရန် တောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။ (ပြည်နယ်အစိုးရက တောင်းဆိုမည်လား? ပြည်နယ်လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက် လိုအပ်ပါသလား? ဥပမာ - တနင်္သာရီအမျိုးသားများပြည်နယ် မူကြမ်းမှာဖော်ပြထားသလိုမျိုး)

- ၈။ ပြည်နယ်တစ်ခုအတွင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော အရေးပေါ်အခြေအနေအား တုံ့ပြန် ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏အကူအညီမရရှိပါက နိုင်ငံတကာ အကူအညီတောင်းခံခွင့်ရှိရေးကိုလည်း ထည့်သွင်း ဖော်ပြနိုင်သည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

The 2008 Constitution

ပုံစံ ၁

- ပြည်နယ်အစိုးရတွင် အရေးပေါ်အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခွင့်အာဏာမရှိပါ။ (ပြည်နယ်တွင်း)
- သမ္မတက ပြည်နယ်များ၏အခွင့်အာဏာကို ရယူထားသည်။
- အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာချက်ကို ရက်ပေါင်း ၆၀ အတွင်း လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းရန် လိုပါသည်။ လွှတ်တော်မှ ထိုအရေးပေါ်ကြေညာချက် ပယ်ချနိုင်သည်။
- အချိန်ကာလသည် ရက်ပေါင်း ၆၀ ဖြစ်သည်။ အကန့်အသတ်မရှိ သက်တမ်း တိုးနိုင်သည်။

ပုံစံ ၂

- ပြည်နယ်အတွင်း ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အသက်ကိုခြိမ်းခြောက်မှု။ (ပြည်နယ်တွင်း)
- ကာကွယ်ရေးတပ်များဝင်ရောက်မှု၊ သမ္မတက ကာကွယ်ဦးစီးချုပ်ကို အာဏာပေးပြီး အခြေအနေ ကို ထိန်းချုပ်စေခြင်း။
- အချိန်ကာလသတ်မှတ်ချက်နှင့် လွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍသည် ပုံစံ ၁ က အတိုင်းပင်။

ပုံစံ ၃

- ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲစေမည့် အန္တရာယ် (ပြည်ထောင်စုတစ်ခုလုံး)
- ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က အာဏာကိုလွှဲယူသည်။ လွှတ်တော်ရပ်ဆိုင်းသွားသည်။
- အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းကို လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းရပါသည်။ သို့ပေမဲ့ ပယ်ချခွင့် ရှိသလား မရှိဘူးလား မရှင်းလင်းပေ။
- အချိန်ကန့်သတ်ချက် ၁ နှစ်။ ၆ လ နှစ် ကြိမ် သက်တမ်းတိုးနိုင်။

လက်ရှိဖွဲ့စည်းပုံ (၂၀၀၈) ပြဌာန်းချက်အရ အကောင်းဆုံး ကျင့်သုံးမှုအတွက် ပြဿနာများ

Problems with current provisions in terms of “best practices”:

- ပြစ်ဒဏ်ကင်းလွတ်ခွင့်မရှိသင့်ပါဘူး - အရေးပေါ်ကာလ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များအားလုံးသည် တရားရုံး၏ စစ်ဆေးမှုနှင့် လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိနေရပါမည်။
 - အရပ်သားအစိုးရကသာ အမြဲတာဝန်ရှိသူဖြစ်ရပါမည် - စစ်တပ်ကနေပြီး တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်၍ မရပေ။
 - လွှတ်တော်ကနေပြီး အရေးပေါ်ကာလအစိုးရ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များကို စစ်ဆေးထိန်းကျောင်း နိုင်ရပါမည်။
- က။ ကြေညာခြင်း
- ခ။ သက်တမ်းတိုးခြင်း - နောက်တိုးပြဌာန်းချက်အရ
 - ဂ။ သတ်မှတ်ထားသော အာဏာကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်
 - ဃ။ ပြီးဆုံးချိန်
- အချို့အရေးကိစ္စကို အရေးပေါ်အခြေအနေကာလအတွင်း ကျင့်သုံးခွင့်လုံးဝမရှိစေရေး လုပ်ရပါမည်။ ဥပမာ -
- က။ လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းခြင်း
- ခ။ တရားရုံးများ ရှိရင်းအတိုင်း ရှိနေစေရေး - အရေးပေါ်ကာလအတွက် သီးခြား တရားရုံး ဖွဲ့စည်းခြင်း မပြုလုပ်ရ၊ အရပ်ဘက်တွင်ကျူးလွန်ထားသောပြစ်မှုများအတွက် စစ်ဘက်တရားရုံးများတွင် ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုရ၊ အရေးပေါ်ကာလ တရားရုံးများ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အား ကန့်သတ်ခြင်း မပြုလုပ်ရ။
 - ဂ။ ကန့်သတ်လျော့ချ၍မရသော အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး အရေးပေါ်ကာလအတွင်း မထိပါးရ (ဥပမာ - ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ အဓမ္မစေခိုင်းခြင်း၊ ကျွန်ပြုခြင်း၊ အပြစ်မဲ့ ပြည်သူ့အရပ်သားများအား ထိခိုက်ပျက်စီးသေဆုံးစေခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းစဉ် လူသားဆန်စွာ ပြုမှုရေး၊ အတင်းအကြပ်လက်ခံစေခြင်း မရှိစေရေး၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုအခွင့်အရေး။)

- နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေဆိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုလုံးတွင် အန္တရာယ်အများဆုံးအပိုင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေများက ဒီမိုကရေစီကိုတောင်ပျက်သုန်းသွားစေနိုင်သည့် အနေအထားရှိပါသည်။
- နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်ပြီး လက်ရှိအခင်းအကျင်းအရေပြာရလျှင် တပ်မတော်က ပြည်ထောင်စုအဆင့်ပြဌာန်းချက်များကို ပြောင်းရန်လိုလားမည်မဟုတ်ပေ။ ထို (၂၀၀၈) အရေးပေါ်အခြေအနေပြဌာန်းချက်များက ၎င်းတို့အတွက် အာမခံချက် အကာအကွယ်လို ဖြစ်နေသည်။
- ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ပြောင်းရန်အထူးလိုသည်ကတော့ -
 - က။ လွှတ်တော်မှ အစိုးရ နှင့် တပ်မတော်ကို စစ်ဆေးထိန်းကျောင်းနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ အခန်းကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ရမည်။
 - ခ။ ပြစ်ဒဏ်ကင်းလွတ်ခွင့်ပါနေသည်ကို ဖျက်ပစ်ရမည်။
 - ဂ။ ဖက်ဒရယ်အရေးကိစ္စ - ပြည်နယ်များပါဝင်ထိန်းကျောင်းပိုင်ခွင့်ကို ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားရမည်။
- ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်အလုံအလောက် ပေးထားပြီးဆိုလျှင် အစိုးရကို ထိုနိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်ပြီး ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့ လုပ်သာကိုင်သာရှိသော အခင်းအကျင်းမျိုးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲ ထည့်သွင်းပြဌာန်းထား၍ ရပါသည်။
- ပြည်နယ်များအနေနှင့်လည်း မိမိတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် အရေးပေါ်အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍ အကောင်းဆုံးပုံစံများကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲဖော်ပြထား၍ ရပါသည်။

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း

- မြန်မာအခြေအနေနဲ့ဆိုရင် အရေးပေါ် အခြေအနေအတွက် ပြဌာန်းချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံထဲ ထည့်ရေးသင့်သလား?
 - ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံထဲ ထည့်သွင်းဖော်ပြရင်တော့ပိုကောင်းပါမယ်။ ဒီအတွက် လက်တွေ့ကျဖို့နဲ့ နိုင်ငံရေးအရ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်နေဖို့တော့လိုပါမယ်။ ဘာကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံထည့်ရသလဲဆိုတော့ ရှေ့မှာ ပြောခဲ့တဲ့အကြောင်းရင်း ၂ ချက်ထဲမှာပါပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေနဲ့ဆိုရင် စစ်တပ်က အုပ်ချုပ်တဲ့ အစဉ်အလာလည်းရှိတာဖြစ်ပါတယ်။ အားနည်းတဲ့ အရပ်သားအစိုးရရဲ့ အနေအထားတွေကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံရေးအရကလည်း တပ်မတော်အနေနဲ့ လက်ရှိပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံထဲ ပြဌာန်းထားတဲ့ အရေးပေါ်အခြေအနေဖော်ပြချက်ကို ဖျက်ပစ်ဖို့ သူတို့လိုလားမှာ မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါကို ပိုကောင်းတဲ့ ပြဌာန်းချက်ဖြစ်ဖို့ပဲ လုပ်ရပါတော့မယ်။
 - ပြည်နယ်အဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံမှာထည့်သင့်သလားဆိုတာကတော့ ပြည်နယ်တခုချင်းရဲ့ ရင်ဆိုင်နေရတဲ့အခြေအနေနဲ့ (ပြည်နယ်) အစိုးရယန္တရား ခိုင်မာအားကောင်းမှုပေါ် မူတည် ပါလိမ့်မယ်။
- ပြည်နယ်တခုမှာဖြစ်တဲ့ အရေးပေါ် အခြေအနေကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရကကိုင်တွယ် သင့်သလား? ပြည်နယ်အစိုးရက ကိုင်တွယ်သင့်သလား?
 - မြန်မာနိုင်ငံလို သမိုင်းဖြစ်စဉ်မျိုးနဲ့ဆိုရင် ဖြစ်ပျက်တဲ့ အတိုင်းအတာပမာဏကို ကြည့်ပြီး အရေးပေါ် အခြေအနေကို ပြည်နယ်အစိုးရတွေမှာလည်း ကိုင်တွယ်ခွင့် ရှိသင့်ပါတယ်။ အရေးပေါ် အခြေအနေကို တုံ့ပြန်ဖို့ ပြည်နယ်တွေမှာ လုံလောက်တဲ့ အရင်းအမြစ်၊ စွမ်းဆောင်ရည် တွေရှိတယ်ဆိုရင် ပြည်နယ်က ကိုင်တွယ်တာ အန္တရာယ်ပိုနည်းပါတယ်။ မရှိဘူးဆိုရင်တော့ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ကိုင်တွယ်ရမှာပဲ ဖြစ်တယ်။
- တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု မရှိတော့တဲ့အခြေအနေမျိုးမှာ အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေညာလို့ ရသလား?
 - ရပါတယ်။ ဒါဟာအရေးပေါ် အခြေအနေကြေညာဖို့စံနှုန်းထဲကတခုဖြစ်ပါတယ်။

- ပြည်နယ်အကြီးအကဲတဦး လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခံရခြင်းကို အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာတာဟာ ဘောင်ဝင်သလား?
 - (ပြည်ပကလုပ်ကြံတာမဟုတ်ဘူးဆိုရင်) ပြည်တွင်းရန်ထဲ အကြီးဝင်ပါမယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုဖော်ပြချက်က အသေးစိတ်ကျလွန်းမယ် ထင်ပါတယ်။ အရေးပေါ် အခြေအနေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုတဲ့အခါမှာ ယေဘုယျကျကျနဲ့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သဘောဆောင်ဖို့တော့ လိုပါတယ်။
 - ပြည်နယ်အကြီးအကဲတဦးလုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခံရတာဟာအရေးပေါ်အခြေအနေကို ဖြစ်စေတယ်လို့လည်း တထစ်ချ ယူဆလို့မရပါဘူး။ လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုကို ကိုင်တွယ်ဖို့ စည်းမျဉ်းနဲ့ ယန္တရားက ရှိနေပြီးသားဆိုရင် အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေညာစရာမလိုဘဲ ဖြေရှင်းလို့ရပါတယ်။
 - အမေရိကန်မှာဆိုရင် သမ္မတတွေ ခဏခဏ လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခံရတာရှိတယ်။ သမ္မတနေရာကို ဒုသမ္မတက အစားထိုးနေရာဝင်ယူရုံပါပဲ။ အရေးပေါ် အခြေအနေ ဖြစ်မသွားခဲ့ ကြဘူး။

- ပြည်နယ်တခုအတွင်း ပြည်ထောင်စုကအရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာတာကို (သတ်မှတ်အချိန်ကာလ ထက်စောပြီး အခြေအနေ တည်ငြိမ်သွားပြီ ဟု ပြည်နယ်ဘက် ယူဆတဲ့အခါ) ပြန်လည်ရုတ်သိမ်းဖို့ ပြည်နယ်အနေနဲ့ ဘယ်လိုလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသလဲ?
 - ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့ အဲလိုလုပ်နိုင်ဖို့က ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံမှာ ပြည်နယ်တွေရဲ့ ဒီအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိကြောင်းကို ပြဌာန်းဖော်ပြထားတဲ့ပုဒ်မ ရှိနေဖို့တော့လိုပါတယ်။ အထက်မှာ ပြောသွားခဲ့သလိုမျိုး ပြည်ထောင်စုရဲ့ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းကို ပြည်နယ်လွှတ်တော်က ဗီတိုနဲ့ ပယ်ချနိုင်တဲ့ အခွင့်အာဏာမျိုး (ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံမှာ) ရှိထားဖို့ လိုပါတယ်။
 - ဒါဟာ ဖက်ဒရယ်အရေးကိစ္စဖြစ်ပြီးတော့ ပြည်ထောင်စုနဲ့ ပြည်နယ်တွေအကြား အခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကိစ္စနဲ့ ဆိုင်တဲ့အကြောင်းအရာဖြစ်ပါတယ်။

ကဏ္ဍ (၅)

- XVII. ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာ
Constitutional space
- XVIII. ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းတွင်အများပြည်သူ
ပါဝင်နိုင်ရန်ဖြစ်စဉ်တစ်ခု ပုံဖော်ခြင်း
Designing a process for public participation in drafting state
constitutions

(၁၇)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာကို ဘယ်လိုရယူကြမလဲ?

How to Acquire Constitutional Space

ယခုလက်ရှိ - တရားဝင်နည်းလမ်းဖြင့်

Legally—Now

- ၂၀၀၈ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအရ ပြည်နယ်များကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အလုံအလောက် ပေးမထားပေ။ ထိုအခြင်းအရာသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရေး (Division of Competencies) အတွက် အဓိကအကြောင်းအရင်းပင် ဖြစ်သည်။
- သို့ပေမဲ့ စကားရပ်တိုင်းတွင် လစ်ဟာချက် (ဝေဝါးမှု) များရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ ဇယား (၂) ကို တတ်နိုင်သမျှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆို၍ ရပါသည်။
 - ပြည်နယ်များ၏ အခွင့်အာဏာနှင့်ပတ်သက်ပြီး “အတိအကျ ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်” လို့ရပါသေးသည်။
 - ထို (ဇယား ၂ ပါ) အခွင့်အာဏာများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်၍ လည်း ရနိုင်ပါသေးသည်။

ကျယ်ပြန့်သော ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ချက် - ဥပမာ

Broad Construction: An Example

- ဇယား (၂) က ပြည်နယ်များကို စိုက်ပျိုးရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး အခွင့်အာဏာပေးထားသည်။
 - ထို့ကြောင့် ထိုပေးထားချက်သည် မည်မျှကျယ်ပြန့်နိုင်ပါသနည်း?
 - ဆိုပါစို့ ကရင်ပြည်နယ်မှနေပြီး တပ်မတော်၏ဘတ်ဂျက်သည် ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းထိ လျော့ချရမည် ဟူ၍ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည်။
 - လျော့ချလိုက်သည့်ဘတ်ဂျက်သည် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍက လယ်သမားများကို အစားထိုးထောက်ပံ့ပေးဖို့ လိုအပ်သောကြောင့်ဟူ၍ အရေးဆိုမည်။
 - ကျယ်ပြန့်လွန်းသလား? အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသည့် နည်းလမ်းအပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။
 - သေချာသည်က ပြည်ထောင်စုက တပ်မတော်နှင့်ပတ်သက်ပြီးအခွင့်အာဏာရှိသူဖြစ်သည်။ ထို့အကြောင်းအကြောင့်တပ်မတော်၏ဘတ်ဂျက်ကိုပြည်ထောင်စုကဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။
- သို့သော် ထိုကိစ္စက မည်သူသည် အမြင့်ဆုံးအာဏာ (Supremacy clause) ပိုင်သည် ဆိုသည့်အကြောင်းအရာ ကိစ္စတစ်ခုဖြစ်သည်။

ဖြည့်စွက်ဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုခြင်း

Supplemental Legislation

- ထို့အပြင်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံမူရင်းပြီးပြည်ထောင်စုသို့အပ်နှင်းလိုက်သည့်အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်များအပေါ် ဖြည့်စွက်ဆောင်ရွက်ရေး (Supplemental Legislation) ဥပဒေပြုခြင်းအတွက် ပြည်နယ်များကို တားမြစ်ထားခြင်း မရှိသောကြောင့် ပြည်နယ်များသည် (ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံနှင့် မဆန့်ကျင်စေဘဲ) ဖြည့်စွက်ဥပဒေပြုခြင်းကို ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (Constitution)က ပိတ်ပင်တားမြစ်ထားခြင်းမရှိသည့် အတွက် ဤသည်ကို ခွင့်ပြုသည်ဟူ၍လည်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။

"ခွင့်ပြုပေးပါလို့ တောင်းဆိုနေရတာထက်
ခွင့်လွှတ်ပါလို့ တောင်းပန်ရတာက ပိုအဆင်ပြေပါတယ်။"

**It's Better To Ask Forgiveness Than To Ask
Permission"**

- ထို့အပြင် လက်ရှိတွင် မည်သူကမျှ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ တရားဝင်မှုကို အလေးမထားကြပါ။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် မိမိတို့ နှင့် ကိုက်ညီမည်ဟုယူဆရသော အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်များကို (ပြည်ထောင်စုက မတားဆီးသ၍) ဥပဒေပြုနိုင်ပါသည်။

တရားဝင်မှု - နောက်မှ

Legally—Then

- အခွင့်အာဏာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းက (စနစ်တကျစီစဉ်သတ်နိုင်ခဲ့မည်ဆို လျှင်) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာကို (Constitutional Space) ဖန်တီးပေးပါသည်။
- အခွင့်အာဏာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကို စနစ်တကျ စီစဉ်သတ်မှတ်ထားသည် ဆိုသည်ကို သေချာ နေစေဖို့လိုပါသည်။
 - မှန်ကန်သော အရေးကြီး အကြောင်းအရာများ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း
 - ထပ်တူပြုအခွင့်အာဏာများအတွက် မှန်ကန်သော ကိုင်တွယ်ရေးနည်းလမ်း
 - မှန်ကန်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသူ (Interpreter)
- အကယ်၍ စနစ်တကျစီစဉ်သတ်မှတ်ထားခဲ့သည်ဆိုလျှင် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲလိုက် သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ထိုတရားဝင်မှုကိစ္စကို အလိုအလျောက်သက်ရောက် မှုရှိစေပါလိမ့်မည်။

လက်တွေ့အားဖြင့်

Practically

- ရေခံမြေခံလူများက ပိုတောင်သိနေပါသည်။
- ထပ်မံလေ့လာရန်လိုအပ်မည်။
- နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်အရ အိုင်ဒီယာအချို့ကိုသာ ဤနေရာတွင် ပြောသွားပါမည်။
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသို့ ပြောင်းလဲရေးသည် တကယ်ကို ခက်ခဲပါလိမ့်မည်။ ဘယ်သူကမှ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ယဉ်ပါးနေကြတာ မဟုတ်သော ကြောင့် ဖြစ်သည်။
- ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်နယ်များမှ ကမကထလုပ်သွားရေးက အကွေ့ရာကျ လာမည်ပင် ဖြစ်သည်။

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေး ချဉ်းကပ်နည်း နှစ်ခု

Two Complementary Approaches

- I. ပြည်ထောင်စုက ကိစ္စရပ်များကို ခေါက်ထား။
- II. ပြည်နယ်အစိုးရကို တည်ဆောက်။
 - ဤ နှစ်ချက် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသည်။
 - ပြည်ထောင်စုကို ခေါက်ထားဖို့က ပြည်နယ်တွင် တည်ဆောက်ထား ရမည်။ သို့မှသာလျှင် လုပ်ပိုင်ခွင့် အတိုင်းအတာပိုရနိုင်မည်။ ပြည်ထောင်စုလွှမ်းမိုးမှုကို ကန့်ထားနိုင်မည်။

ငွေကြေး

Money

- လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်ခြားသတ်မှတ်ခြင်းက သဘောတရားအရ ဝင်ငွေစီးဝင်မှုကိုလည်း အာမခံချက် ပေးထားနိုင်ပါသည်။ အခွန်ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်း (Revenue Sharing) ဆွေးနွေးချက်ကို ကြည့်နိုင်ပါသည်။
- လက်တွေ့ကျသည့် အရေးကိစ္စများကိုသာ အာရုံစိုက်စေချင်ပါသည်။ ပို၍ ဖြစ်လာဖို့လည်း မျှော်လင့်သည်။

လက်နက်

Guns

- မျှော်ကြည့်နိုင်သလောက်တော့ ရှေ့ဆက် တပ်မတော်သည်ရှိနေအုံးမည် ဖြစ်သည်။
- လက်တွေ့အားဖြင့် တပ်မတော်ကို စစ်တန်းလျားပြန်ပို့ရေးက မဖြစ်နိုင်သေးပါ။
- သို့ပေမဲ့တွန်းတွန်းတိုက်တိုက်တော့လုပ်ရပါမည်။ တကြိမ်တည်း အကုန်မဟုတ်လျှင်တောင်မှ။
- အတည့်အလင်းပဲဆိုရလျှင် - တပ်မတော်၏အခန်းကဏ္ဍကို လုံးလုံးဆန့်ကျင်ရေး - ဤအရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ကံကောင်းပါစေ ဟူ၍သာ ဆန္ဒပြုပါသည်။
- သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့်ဆိုရလျှင် - တပ်မတော်ဘက်က တဖြည်းဖြည်းဖြေလျော့ လာနေသော အခန်း ကဏ္ဍများမှ လုပ်ယူသွားရန်သာ ဖြစ်သည်။
—— ဥပမာ - တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် အမိန့်အာဏာတို့တည်စေရေးတို့အတွက် ပြည်နယ် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့နှင့် ရဲ။

စိတ်ကူးများနဲ့ ရေပန်းစားမှု

Ideas and Popularity

- အင်စတီကျူးရှင်းများက အာဏာရှိခြင်းသည် လူထုများကထောက်ခံနေ၍ ဖြစ်ပါသည်။
- ထိုအကြောင်းကြောင့် တပ်မတော်အနေဖြင့် ရှောင်ရှားလိုရလျှင် လူအများအပြားကို သတ်ဖြတ်ရတာမျိုး လုပ်ချင်မည် မဟုတ်ပေ။
- ဆန့်ကျင် ဆန္ဒပြတာက ထိရောက်မယ့်နည်းတနည်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- ပို၍အရေးကြီးသည်က တပ်မတော်အနေနှင့် သူနည်းသူဟန်ဖြင့် သွားနေသည့်လူ အုပ်စု မျိုးကို ထိန်းချုပ်ရတာ ပိုခက်ခဲပါသည်။ တပ်မတော်တွင် ထိန်းချုပ်နိုင်စွမ်းမရှိ သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- ထို့ကြောင့် မေးရမှာသည် - ပြည်နယ်အစိုးရများအနေနှင့် စိတ်ဓာတ်ပြင်းထန်ပြီး ထကြွပေးမည့် လူထု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုကို မည်သို့ရအောင်လုပ်ရမည်နည်း?

တရားဝင်မှု ဖြစ်စဉ်

Process Legitimacy

- အစိုးရတရပ်သည် ဒီမိုကရစီနည်းကျရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည်။ ဒီမိုကရေစီ နည်းကျ ပြုမှု ဆောင်ရွက်သည်ဟု လူထုများက ယုံကြည်နေကြသည်ဆိုလျှင် ထို အစိုးရသည် လူထု၏ ထောက်ခံမှုကို ရမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။
- ဤနေရာတွင် “ဒီမိုကရေစီနည်းကျ” ဆိုသည်က လူထုများကိုယ်၌က နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ် များတွင် ၎င်းတို့ မျှတစွာပါဝင်ခွင့်ရနေသည်ဟု ခံစားနေရခြင်းမျိုးကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို ခံစားရမှုမျိုးက သဘောတရားအရ ပြောနေခြင်း မဟုတ်ပေ။ လက်တွေ့ကြုံတွေ့ရသည့် အခြေအနေမျိုးမှ လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။
- **ကနဦး သိနားလည်လက်ခံမှု** - ထို့အတွက်ကြောင့် ဤအစိုးရသည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားခဲ့သလား ဆိုသည်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ဤသည် ကို သတိပြုရပါမည်။
- **ဖြစ်စဉ်အပေါ် ထောက်ခံမှု** - ထို အစိုးရက ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပြုမှုဆောင်ရွက်ပါသလား?
 - လူထု၏ ပါဝင်အားဖြည့်မှု
 - ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း
 - ဥပဒေပြုခြင်းအတွက် တာဝန်ယူမှု

- တရားဝင်မှု ရလဒ် (Outcome legitimacy) သည် ယေဘုယျအားဖြင့် တရားဝင်မှု ဖြစ်စဉ် (Process legitimacy) ထက်အရေးကြီးပါသည်။
- လူထု၏ လူနေမှုဘဝက တိုးတက်လာရပါမည်။
 - လူထု၏ လူနေမှုဘဝက မခြားနားလာဘူးဆိုလျှင် (ဤသည်မှာ အစိုးရ၏ အပြစ်ကြောင့် မဟုတ်လျှင်တောင်မှ) ပြည်သူများက အစိုးရကို အပြစ်တင်လိမ့်မည်။
 - လူထု၏ လူနေမှုဘဝတိုးတက်လာသည်ဆိုလျှင် (အစိုးရက လုပ်ဆောင်ပေးခဲ့ခြင်းကြောင့် မဟုတ်လျှင်တောင်မှ) ပြည်သူများက အစိုးရကို ကျေးဇူးတင်ပါလိမ့်မည်။
- တရားဝင်မှု ရလဒ်က အချိန်အကန့်အသတ်ရှိပါသည်။ လူထုက အစိုးရကို ပြည်သူများအတွက် အလုပ်လုပ်ပေးဖို့ အချိန်ကာလတခုပေးပါလိမ့်မည်။ (အစိုးရက တိုးတက်အောင် မလုပ်နိုင်ခဲ့ဘူးဆိုလျှင်) အစိုးရကိုစိတ်ပျက်ပြီး ဝေဖန်ပြစ်တင်ခြင်းကိုသာ လုပ်ပါလိမ့်မည်။

တရားဝင်မှု ရလဒ် - ဥပဒေပြုရေး

Outcome Legitimacy: Legislation

- တရားဝင်မှု ရလဒ်ကိုရရှိနိုင်ဖို့အတွက် ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကနေ ဥပဒေပြုရပါမည်။
- ခပ်မြန်မြန် (ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအရလည်း အစိုးရကို စွမ်းဆောင်ရည် ထိရောက်မှုအားနည်းအောင် မလုပ်မိရန် လိုပါသည်။)
- တာဝန်သိသိ (ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေအရလည်း ပြည်နယ်လွှတ်တော်သည် ၎င်း၏ မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို သိကျွမ်းနားလည် အလေးထားသည်ဆိုသည်ကို သေချာစေရမည် ဖြစ်သည်။)
- ထို့အပြင် အပြီးအပြတ် (လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့်လည်း စွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်ဝသော ဝန်ထမ်းများအကူအညီနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများ အကူအညီကို လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။)

တရားဝင်မှု ရလဒ် - စီမံခန့်ခွဲရေး

Outcome Legitimacy: Administration

- ပြဌာန်းလိုက်သည့် ဥပဒေများနှင့် စီမံကိန်းများသည် ပြည်နယ်လူထုအတွက် ထိရောက်အကျိုးရှိစေရေးအတွက် ကောင်းကောင်း စီမံခန့်ခွဲနိုင်ဖို့ လိုပါလိမ့်မည်။
- အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာနကတော့ လက်ရှိတွင် ပြည်နယ်များ၏ ပြဌာန်းဥပဒေများနှင့် စီမံကိန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်နေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို သစ္စာခံရေးသည် ပိုအရေးကြီးနေသည့်အတွက် ပြည်နယ်လူထု၏ အကျိုးကိုအလေးထားဖို့က ၎င်းတို့အတွက် သိပ်အလေးထားစရာ မရှိပေ။
- ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမည့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်နယ်များအနေနှင့် ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဌာန ရှိနေစေရပါမည်။
- ပြည်နယ်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဌာနများသည် ပြည်နယ်အစိုးရကိုသာ အဓိကတာဝန်ခံနေဖို့အတွက် ဦးတည်စဉ်းစား ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရပါမည်။
- ထို့အတွက် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အရည်အချင်းအလိုက် မြှောက်စားသော (competent and meritocratic) အခြေအနေမျိုးဖြစ်နေရပါမည်။ ထို့ကြောင့် ထိရောက်သည့် ဝန်ထမ်းခန့်အပ်ရေးကော်မရှင်တရပ် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။

ဆွေးနွေးချက်/မေးခွန်း

တပ်မတော်မှာ (၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအရ) တို့တာဝန်အရေး (၃) ပါးကို အခွင့်အာဏာရထားတော့ ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့ ဒီအာဏာနယ်ပယ်သုံးရပ် (တို့တာဝန်အရေး ၃ ပါး) မှာ အခွင့် အာဏာ ရှိဖို့အတွက် Constitutional space ကို ဘယ်လိုရယူကြမလဲ?

- ဥပဒေအရ နဲ့ လက်တွေ့ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်း ဆိုပြီး နှစ်ပိုင်းပြောလို့ရပါတယ်။
- ဥပဒေအရ တပ်မတော်သည် တို့တာဝန်အရေးသုံးပါးကို ကာကွယ်ဖို့တာဝန်ရှိပါတယ်။
- လက်တွေ့မှာ မေးရမှာက တို့တာဝန်အရေးသုံးပါးဆိုတာ ဘာလဲ? (ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး ဆိုတာ ဘာလဲ? အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေးဆိုတာ ဘာလဲ? တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှုမပြိုကွဲရေးဆိုတာ ဘာလဲ? ဆိုပြီး) အကျယ်တဝင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုလို့ရပါတယ်။
- ဆိုတော့ ပြည်နယ်တွေအနေနဲ့လည်း ဒီတို့တာဝန်အရေးသုံးပါးရဲ့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ထဲ အကျိုးဝင်မှုရှိတဲ့ အရေးကိစ္စတွေအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာစာရင်း တွေကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲထည့်သွင်းရေးဆွဲလို့ရပါတယ်။
- အပေါ်မှာ ပြောသွားခဲ့သလိုပါပဲ ခွင့်ပြုချက်တောင်းနေတာထက်စာရင် ခွင့်လွှတ်ဖို့တောင်းတာက ပိုကောင်းပါတယ်။ (It's better to ask forgiveness than to ask permission.)

(၁၈)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေးတွင်အများပြည်သူ
ပါဝင်နိုင်ရန်ဖြစ်စဉ်တစ်ခုပုံဖော်ခြင်း

**Designing a Process for Public Participation in State
Constitution Drafting**

အများပြည်သူပါဝင်မှုလိုအပ်သည့် အကြောင်းရင်းများ
The reasons for public participation

- ၁။ ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ တရားဝင်ဖြစ်ခြင်း
- ၂။ ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ် ဖြစ်စေခြင်း
- ၃။ ပိုင်ဆိုင်မှု (Ownership) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသိပညာက ဥပဒေလိုက်နာ
စေမှုကို မြှင့်မားစေခြင်း
- ၄။ ခိုင်မာအားကောင်းသော ဒီမိုကရက်တစ် နိုင်ငံသားများ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း
 - က။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိပညာ
 - ခ။ ကျွမ်းကျင်မှုများ
 - ဂ။ တာဝန်ခံမှု ရှိခြင်း

အများပြည်သူပါဝင်မှုတွင် ပေါ်လာမည့် စိန်ခေါ်မှုများ

The challenges posed by public participation

- ၁။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိပညာကို အများပြည်သူမှ သိရှိမှု အားနည်းခြင်းနှင့် အထူးသဖြင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ သိရှိနားလည်မှု မရှိခြင်း
- ၂။ ပါဝင်သင့်ပါဝင်ထိုက်သူအားလုံး ပါဝင်မှု မရှိခြင်း - အယောက်စီတိုင်းကို လက်လှမ်း နိုင်မှု ခက်ခဲခြင်း
 - က။ အသေးစိတ် စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ
 - ခ။ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်း ကိစ္စရပ်များ
- ၃။ ထိပ်ပိုင်းလူအုပ်စု (Elites) မှ ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်နိုင်သည့်အန္တရာယ်နှင့် အငြင်းပွားမှု ပဋိပက္ခကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း
 - ဒီအတွက် ထိရောက်သော ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုကို မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်မည်နည်း?

အများပြည်သူနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှု အဆင့်ဆင့်

Stages of public consultation

အဆင့် (၁) အများပြည်သူထံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိပညာဖြန့်ဝေပေးခြင်း

- ၁။ ပါဝင်မည့် အကြောင်းအရာ -
 - က။ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏လုပ်ငန်း
 - ခ။ လက်ရှိ ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
 - ဂ။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုဆိုင်ရာ ဗဟုသုတ - အခြားနိုင်ငံများမှ တချို့သောနမူနာများ
 - ဃ။ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရာတွင် တချို့အရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ်များ ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ထားခြင်း။
- ၂။ မီဒီယာနှင့် အင်တာနက် အသုံးပြုခြင်း
- ၃။ ရည်ရွယ်ချက် ပန်းတိုင်သည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးတွင် မသိရှိ မနားလည်နေမှု ပြဿနာဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရေး ဖြစ်သည်။ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ် ရေးဆွဲရာ တွင် ထိရောက်စွာ ပါဝင်နိုင်ဖို့ရန် မည်သည့်အရာကို သိဖို့ လိုအပ်မည်နည်း?

အဆင့် (၂) ကနဦး အများပြည်သူနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှု

- ၁။ ဘယ်အရာကို မေးမြန်း မည်နည်း?
- က။ အများပြည်သူက အလေးထား စိုးရိမ်နေသည့် အရေးကိစ္စရပ်များ
- ခ။ ဦးတည်ချက်များ
- ဂ။ ခြုံငုံမိနိုင်းသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ
- ၂။ ပါဝင်သင့်ပါဝင်ထိုက်သူအားလုံး ပူးပေါင်းပါဝင် ဖို့ရန် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုများကို မည်ကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်မည်နည်း?
- က။ အဖယ်ကျဉ်ခံ/အမေ့လျော့ခံ အုပ်စုများ
- ခ။ အရပ်ဘက် (Community) လူထုခေါင်းဆောင်များ
- ဂ။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ
- ၃။ ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်မှု သို့မဟုတ် အငြင်းပွားမှု ပဋိပက္ခ ရှောင်ရှားရန် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုများကို မည်ကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်မည်နည်း?
- က။ ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း (Facilitation)
- ခ။ အုပ်စုလိုက် အပြန်အလှန်တုံ့ပြန်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း
- ၄။ အများပြည်သူ၏ အမြင်များကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်ဖို့ ရန် လုပ်ဆောင်နည်း
- က။ အကျုံးဝင်မည့် ဒေတာအချက်အလက်ကို မည်ကဲ့သို့ စုဆောင်းမည်နည်း?
- ခ။ အချက်အလက်များကို မည်ကဲ့သို့ ကောက်နုတ် စုစည်းမည်နှင့် ၎င်းကို ချပြမည်နည်း
- ဂ။ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ရလဒ်များကို အများပြည်သူ သိအောင် ချပြပါ။

" မူကြမ်းမှ ဖြေရှင်းမည့် အများပြည်သူ၏ စိုးရိမ်ချက်များနှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၏ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များကို ရှင်းပြပါ။ "

အဆင့် (၃) မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း

၁။ မူကြမ်းကို မည်သူတွေက ရေးဆွဲမည်နည်း?

က။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်

ခ။ အထူး (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးဆိုင်ရာ) ညီလာခံ (Constituent Assembly) – ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းမှု၊ အခွင့်အာဏာများနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များ

ဂ။ ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီ

၂။ မည်မျှ ကြာ မည်နည်း?

က။ အချိန်အကန့်အသတ်သည် အကျိုးရှိစေမည် ဖြစ်သည်။

ခ။ သို့သော် လက်တွေ့ကျရန် လိုအပ်သည် - အနည်းဆုံး တနှစ်၊ ပိုများနိုင်သည်။

၃။ အများပြည်သူက မည်ကဲ့သို့ ပါဝင်နိုင်မည်နည်း?

က။ အင်တာနက် အသုံးပြုခြင်းအားဖြင့် - စစ်တမ်းကဲ့သို့သော ခြုံငုံစေမည့် (Crowd-sourcing)၊ အင်တာနက်စာမျက်နှာများ (webpages) နှင့်

အပြန်အလှန်မျှဝေပြောဆိုနိုင်သည့် ရပ်ဝန်း (chat rooms)

ခ။ ကနဦးက စုဆောင်းထားပြီးသော ဒေတာ အချက်အလက်အရင်းအမြစ်ကို အသုံးပြုခြင်းအားဖြင့်

၄။ ထိပ်ပိုင်းလူအုပ်စု (Elites) နှင့် အများပြည်သူအကြား ဟန်ချက်ညီမှု - ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်ခြင်းနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အမြင်သဘောထားရှိသောသူများ

၅။ လူများစု (Majority) နှင့် နည်းစု (Minority) အုပ်စုများ အကြား ဟန်ချက်ညီမှု - အားလုံးပူးပေါင်းပါဝင်မှုနှင့် ဘုံကြင်အင်လက္ခဏာ (Identity) တည်ထောင်ခြင်း

အဆင့် (၄) - အများပြည်သူ ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှု ပြန်လည်ကျင်းပခြင်း

၁။ ပထမ ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုမှ ဒေတာကို အကျဉ်းချုပ်ပါ။

၂။ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများ၏ အာရုံစူးစိုက်မှုကို ထင်ရှားစေပါ - မူကြမ်းမှ ဖြေရှင်းမည့် အများပြည်သူ၏ စိုးရိမ်ချက်များနှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၏ ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်များကို ရှင်းပြပါ။

၃။ တိတိပပဖော်ပြထားသော အဆိုတင်သွင်းမှုအပေါ် သဘောထားတုံ့ပြန်မှုအတွက် ချဉ်းကပ်တောင်းခံပါ။

၄။ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ကျွမ်းဝင်မှုများရှိသည့် တက်ကြွနိုင်ငံသားများဖြစ်စေဖို့ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကိုအဓိက ထားပါ။

အဆင့် (၅) စိစစ်အတည်ပြုခြင်း

- ၁။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် တာဝန်?
- ၂။ အများပြည်သူတာဝန် - ပြည်သူ့ဆန္ဒ ခံယူပွဲ
က။ လိုအပ်ပါသည်။ သို့သော် မလုံလောက်ပါ။
ခ။ အကန့်အသတ်များ -
 - (၁) အားလုံးအဆင်ချောသည် သို့မဟုတ် မဖြစ်မြောက်။
 - (၂) ရေးဆွဲထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရေး ပုံဖော် ရန်အခွင့်အလမ်းမရှိ။
 - (၃) ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲမျိုးသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးမှုအားနည်းသည့်နိုင်ငံ အနည်းငယ်ကသာ အသုံးပြုပါသည်။
- ၃။ တရားရေးမဏ္ဍိုင်၏ အခန်းကဏ္ဍ

ကောက်ချက်များ

Conclusions

- ၁။ အများပြည်သူ ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှု၏ အရေးပါခြင်း ပေါ်တွင် အားလုံးသဘောတူကြသည်။ သို့သော် ကောင်းကောင်းမွန်မွန် လုပ်ဆောင်နည်းပေါ်တွင် အနည်းငယ်သာ အာရုံစူးစိုက်ကြသည်။
- ၂။ ဖြစ်စဉ်ကို ရည်ရွယ်ဦးတည်သည့် နိုင်ငံအသိုက်အဝန်း (Polity) ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီဖြည့်ဆည်းပေးဖို့ရန် ပုံဖော် ရမည်။
- ၃။ လိုချင်သည့် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ရောက်ဖို့ရန် ဖြစ်စဉ်သည် စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ဖို့ လိုအပ်သည်။

နောက်ဆက်တွဲ

Appendixes

နောက်ဆက်တွဲ

၁။ ခေတ်သစ်နိုင်ငံများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် လူမျိုးစုအခြေပြု
နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများ၏ အရေးပါမှု

The Significance of Ethno-Politics in Modern States and Society

Joseph R. Rudolph

အကျဉ်းချုပ်

လူမှုဆက်နွယ်မှုများနှင့် အများစုသောအမျိုးသားရေးဝိသေသလက္ခဏာ (National Identities) များ တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် ရှေးအကျဆုံး အခြေခံအကြောင်းအရာတစ်ခုဖြစ်သည့် လူမျိုးစု ဝိသေသလက္ခဏာ (Ethnic Identity) သည် ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်တွင်း နှင့် ပြည်ပနိုင်ငံရေးများ တွင်လည်းကောင်း အင်အားကောင်း သည့် မောင်းနှင်အားတရပ်အဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ စုစည်းရေးနှင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းများ အတွက် စည်းတစ်ခုကဲ့သို့ အလိုအလျောက်ပင်အရေးကြီးနေသော လူမျိုးစုဝိသေသလက္ခဏာအား လူမှုအဆင့်အတန်းကွဲပြားခြားနားမှုများ နှင့် နယ်မြေဒေသ

အခြေပြုဝိသေသလက္ခဏာများကဲ့သို့သော အကြောင်းအရာများနှင့် ထပ်လောင်းအားဖြည့်စေသောအခါ ၎င်းလူမျိုးစုဝိသေသလက္ခဏာသည် ပို၍ပင် အားကြီးအရေးပါလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လူမျိုးစု အခြေပြုနိုင်ငံရေးအယူဝါဒမှတောင်းဆိုမှုများကို လက်ခံပေးခြင်းသည် ၎င်းတောင်းဆိုမှုများအား ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ် ခြင်းထက် ထိခိုက်နစ်နာမှုကို ပို၍နည်းစေသည့် ကြိုးပမ်းမှုတရပ်ဖြစ်သည်ကို အာဏာရှင် အစိုးရများသည်ပင် လျှင် လက်ခံယူဆထားကြပါသည်။ သို့သော် အစိုးရများနှင့် လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေးအုပ်စုများ (အထူးသဖြင့်၊ လူမျိုးစုအဆင့်အတန်းကွဲပြားမှုကို အရေးပေးစဉ်းစားသူများ ဥပမာ - ရွှေ့ပြောင်း အခြေချမှုများကိုဆန့်ကျင်သော နိုင်ငံရေးအုပ်စုများ၊ လူမျိုးစုအခြေပြု နယ်မြေဒေသနှင့် ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများအထိပါဝင်သော လူမျိုးစု အခြေပြုအမျိုးသားရေး အကျိုးစီးပွားများအတွက် ဦးတည်လုပ်ဆောင်ကြသူများ) အကြား အကြီးမားဆုံးသော အပေးအယူ/အလျော့အတင်းဆောင်ရွက်ရမှုများသည် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများနှင့် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်း ပေါ်တွင် ရှိနေသောနိုင်ငံများတွင် များသောအားဖြင့် ဖြစ်ပွားလေ့ ရှိပါသည်။

နိဒါန်း

ရှုပ်ထွေးသည့်ခေါင်းစဉ်တခုကိုရှင်းပြရာတွင် ရှင်ဘုရင်ကြီး၏ (ဒစ်စနီကာတွန်းရုပ်ရှင်တခုဖြစ်သော Alice in Wonderland မှ ရှင်ဘုရင်ကိုဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်) လေးနက်သော အကြံပေးလမ်းညွှန်ချက်သည် များသောအားဖြင့် ယုံကြည်စိတ်ချရပါသည်။ ၎င်းအကြံပေးချက်မှာ “အစ မှ စတင်၍ အဆုံးရောက်သည်အထိ ဆက်သွားပါ။ ပြီးနောက် ရပ်လိုက်ပါ” ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဤနေရာတွင်မူ နေ့စဉ်အဖြစ်အပျက်များ နှင့် ခေတ်သစ်နိုင်ငံများ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ သမိုင်းကြောင်းကို ပုံဖော် ခြင်းများအပေါ် လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ၏ လွှမ်းမိုးနိုင်မှုအဆုံးသတ်ကိုကား မမြင်ရသလောက် နည်းပါးနေပါသည်။ ဘဇ္ဇရာစု ဥရောပ တခွင်တွင် အမျိုးသားရေးဝိသေသလက္ခဏာများနှင့် ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ပိုင်ဖန်တီးခွင့် ဆောင်းဆိုမှုများ ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း၏ အခြေခံအကြောင်းအရင်းတရပ်မှာ လူမျိုးစုဝိသေသလက္ခဏာပင်ဖြစ်သည်။ လူမှုအတန်းအစားအပေါ်တွင်သာ ယုံကြည်ချက်ထားရှိသော မာ့ကစ်စ်ဝါဒီများနှင့် ခေတ်သစ်နိုင်ငံရေးသည် လူ့ဘဝကိစ္စအဝဝ၊ လူ့ဘဝရှင်သန်ရေးအရည်အသွေးတို့အပေါ်တွင်သာမူတည်၍ ဖြစ်ထွန်း လည်ပတ်နေလိမ့် မည်ဟု ကြိုတင်တွက်ချက်ထားသည့် စက်မှုခေတ်လွန်ဝါဒီများ၏ ကြိုတင်ခန့်မှန်းချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်စွာပင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးနောက် ကိုလိုနီနိုင်ငံများမှ လွတ်လပ်ရေးရခဲ့ကြသော လူမျိုးတခုတည်းမက နေထိုင်သည့် အမျိုးသားနိုင်ငံများ၏ မတည်မငြိမ်ဖြစ်မှုတွင် လူမျိုးစုဝိသေသလက္ခဏာသည် အရေးကြီးသော အကြောင်း အချက်တခုအနေဖြင့် တည်ရှိနေခဲ့ပါသည်။ မကြာသေးမီကာလ

ကပင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စုနှင့် ယူဂိုဇလားဗီးယား အကွဲအပြဲများအတွင်း နိုင်ငံပေါင်း ၂၀ ကျော်ခွဲထွက် ပေါ်ပေါက် လာခြင်းတွင် လူမျိုးစုအခြေပြုအမျိုးသားရေးဝါဒ သည် အဓိကကျသော အကြောင်းအရင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အိုဟောင်းနေပြီ ဖြစ်သော လူမျိုးစု အခြေပြု အမျိုးသားရေးဝိသေသလက္ခဏာ ကြာရှည်ခံတည်တံ့နေခြင်းသည် ပြည်တွင်းစစ်လွန် နိုင်ငံအတော်များများတွင် လူမျိုးစုအခြေပြုအမျိုးသားရေးဝိသေသလက္ခဏာအစား နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်ဝိသေသလက္ခဏာအပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတည်ထောင် လိုသောသူများအတွက် အဟန့် အတားဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ ထို့နည်းတူစွာပင် အားလုံးအကျိုးဝင် မှုမရှိသော အမျိုးသားရေးဝါဒနှင့် လူမျိုးစုအခြေပြု ဝိသေသလက္ခဏာသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ သက်တမ်းအရင့်ဆုံး ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးကို ပုံဖော်ပေးနေကာ ထိုနိုင်ငံများသည် စုံလင်ကွဲပြားသောယဉ်ကျေးမှုများဖြင့် တည်ဆောက်ထားသည့် ၎င်းတို့၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ တွင် “အခြား” ဟုသတ်မှတ်ခံရသူများ တိုးပွားပြားများလာမှုကိုလည်း အနုတ်သဘောဆန် စွာ တန်ပြန်ပြုမှုများကို လုပ်ဆောင်နေကြသည်။

ကမ္ဘာတဝန်းရှိ နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းကိုပုံဖော်ပေးနေသည့် ဤရာစုနှစ်များစွာအတွင်း ရှည်ကြာ စွာဖြစ်ပေါ် ခဲ့သော လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေးစဉ်းစားချက်များနှင့် လှုပ်ရှားမှုများ၏အဆုံး ကို မြင်တွေ့နိုင်သည့် အခြေအနေ မရှိပါ။ သို့သော် ရှင်ဘုရင်၏ အကြံပေးချက်အတိုင်း ပင် အခြေခံကျသောအချို့သော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ တင်ပြခြင်းနှင့် များစွာသော မျက်မှောက်ခေတ်လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ၏ ထင်ရှားသော လက္ခဏာ များ ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်းဖြင့် အစကို စတင်နိုင်ခြေရှိပါသည်။

မျက်မှောက်ခေတ် လူမျိုးစု (Ethnic)၊ နိုင်ငံတော်များ (Nations) နှင့် လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများ (Ethno-politics) ၏ မျက်နှာစာများ

လူမျိုးစု နှင့် အမျိုးသားရေး ဝိသေသလက္ခဏာ Ethnic and National Identity

လူမျိုးစုနှင့်အမျိုးသားရေးဝါဒဆိုင်ရာဝေါဟာရများကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် အသိအမှတ်ပြုလေးစားမှု ခံရသည့် အဘိဓာန်တစ်ခုတွင် လူမျိုးစု (သို့) လူမျိုးစုအုပ်စု ဆိုသည်မှာ လူတစ်စုမှ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်က (သို့မဟုတ်) အခြားသောသူများမှ ၎င်းတို့အား ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာတရား၊ ဆွေမျိုးစုအုပ်စု၊ နိုင်ငံသားနှင့် လူမျိုး အစရှိသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာများအပေါ်တွင် အခြေခံ၍ အမျိုးတူလူမျိုးဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ခေါ်ဆိုခြင်းဟု ဆိုထားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုအဘိဓာန်၏ လူမျိုးစုအားအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် မျိုးရိုးဗီဇလက္ခဏာ ဆက်နွယ်မှုများကိုသာ အခြေခံ၍ လူမျိုးစုဖြစ်တည်မှုအား ကျဉ်းမြောင်းစွာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ထားသည့် အခြားသော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုများနှင့် ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်ပါသည် (Sapiro 1999:207)။ ထို့ကြောင့် ထိုလူမျိုးစုတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်များသည် အချင်းချင်းတဦးနှင့် တဦး လူမျိုးစုတူဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ရာတွင် ၎င်းတို့ လူမျိုးစုဖြစ်တည်မှု၏ ထင်လွယ်မြင်လွယ်ဖြစ်သော အပြင်ပန်းအမှတ်လက္ခဏာများဖြစ်သည့် ဘာသာ စကားနှင့် ဝတ်စားဆင်ယင်မှု စသည်တို့အပေါ်တွင်အခြေခံ၍ သတ်မှတ်နိုင်ကြသည်။ တဖက်တွင်လည်း ထိုအမှတ်လက္ခဏာများကပင် ပြင်ပလူများအား ထိုလူမျိုးစု၏ ကွဲထွက်မှု (တနည်းအားဖြင့် “အခြား” ဖြစ်မှု) ကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ရန် အခွင့်အလမ်းဖန်တီးပေးပါသည်။

လူမျိုးစုဖြစ်တည်မှုနှင့်ဆန့်ကျင်စွာ အမျိုးသားတရပ် (a nation) ဖြစ်တည်မှုဆိုသည်မှာ တသီးပုဂ္ဂလ လူတစ်ဦးချင်းစီမှ မိမိ၏ အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာအပေါ်ထားရှိသော ခံစားချက်တွင်သာ မူတည်နေပါသည်။ Rupert Emerson ၏ အသုံးဝင်နေဆဲဖြစ်သော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ အမျိုးသားတရပ် (a nation) ဆိုသည်မှာ ခက်ခဲသောအခြေအနေမျိုးတွင် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ သစ္စာရှိမှုကို ထိထိရောက်ရောက် တောင်းဆိုနိုင်စွမ်းရှိသည့် အကြီးမားဆုံးသော လူမှုအသိုက်အဝန်းတခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် ၎င်းအသိုက်အဝန်းအတွင်းရှိ ပို၍သေးငယ်သော လူမှုအသိုက်အဝန်းငယ်များနှင့် ၎င်းအသိုက်အဝန်း၏ နယ်နိမိတ်အတွင်း ပြန့်နှံ့တည်ရှိနေသော အခြားလူမှုအသိုက်အဝန်းများ၏ စဉ်းစားတောင်းဆိုချက်များ

ကို လွှမ်းမိုးပစ်ပယ်ထားနိုင်ကာ၊ ၎င်းတို့အား ပို၍ကြီးမားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းတခုအဖြစ် သို့ပင် ပေါင်းစပ်ဖြစ်ထွန်းစေနိုင်ပါသည်။ (Emerson 1960:95-96)။ သို့သော်ငြားလည်း အတိတ်ကာလအချိန်များကဲ့သို့ပင် ယနေ့မျက်မှောက်ခေတ် ကမ္ဘာ့နေရာ အတော်များများ တွင် အမျိုးသားရေးဝိသေသလက္ခဏာ (national identity) နှင့် လူမျိုးစုဝိသေသလက္ခဏာ နှစ်ခုအကြား နီးကပ် သည့် ဆက်နွှယ်မှုတည်ရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လူမျိုးစုဖြစ်တည်မှု ကွဲပြားခြားနားကြသော်လည်း မိမိတို့သည် အမျိုးသားတရပ် (a nation) တည်းဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ခံယူကြ၍ အုပ်ချုပ်သော အစိုးရအား လည်း ၎င်းတို့၏ တရားဝင်အစိုးရဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ကြသည့် လူမျိုးစုစုံ (သို့) ယဉ်ကျေးမှုစုံသော အမျိုးသား နိုင်ငံများစွာ ရှိပါသည်။ ဘုံနိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုနှင့် များစွာသော လူမျိုးစု၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံသား ဖြစ်တည်မှုဝိသေသလက္ခဏာတို့အပေါ်တွင် အခြေခံထားသော နိုင်ငံသားဖြစ်မှုအခြေပြု အမျိုးသားနိုင်ငံ တနိုင်ငံဖြစ်သည့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအား အောင်မြင်သော လူမျိုးစုစုံ (သို့) ယဉ်ကျေးမှုစုံ နိုင်ငံတနိုင်ငံ အဖြစ် ရည်ညွှန်းခေါ်ဆိုလေ့ရှိကြသည်။ သို့သော် ဤကဲ့သို့နိုင်ငံများအား မြင်တွေ့ရခဲပါသည်။ အထူးသဖြင့် မျက်မှောက်ခေတ်တွင် နှစ်ခု (သို့) နှစ်ခုထက်ပိုသော အမျိုးသား အဆင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများဖြင့် ပူးတွဲတည် ထောင်ထားသည့် အမျိုးသားများနိုင်ငံများ၏ အရေအတွက်မှာ များပြားလာနေပြီး နိုင်ငံများ၏ အများစုလည်း ဖြစ်နေပါသည်။

နိုင်ငံများ (Nations) ဖြစ်တည်မှုသည် လူမျိုးစု (ethnic) ကွဲပြားမှုများသိသာထင်ရှားစွာ ရှိနေသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် အမြစ်တွယ်နေခြင်းက ၎င်းနိုင်ငံများအတွက် ပို၍အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ လူသားများ သည် မိမိတို့နှင့်ထင်သာမြင်သာရှိသော ပြင်ပဝိသေသလက္ခဏာများ ဖြစ်ကြသည့် ဘာသာစကား၊ ကိုး ကွယ် ယုံကြည်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအမှုအကျင့်များတို့နှင့် ပုံပန်းသဏ္ဌာန်ဆင်တူသောသူများနှင့်သာ အမှတ်သရုပ် လက္ခဏာဆိုင်ရာ ဘုံခံစားချက် ပို၍ လျှင်မြန်စွာ ဖြစ်ထွန်းတတ်ကြသည်ဆိုသည့်ယုံကြည်ချက်မှာ အထောက် အထား မရှိသလောက် ဖြစ်သည့် ငြင်းခုံမှုပင်ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားအဆင့် ဘုံဝိသေသလက္ခဏာခံစားမှု ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာရန်အတွက် စုပေါင်းသက်ဆိုင်သည့် သမိုင်းကြောင်းများရှိခြင်းနှင့် နေ့စဉ်ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများ ရှိခြင်းသည်လည်း အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရှားပါးသော ခြွင်းချက်အချို့နှင့် အတူ အမျိုးသားတရပ် (a nation) သည် လူမျိုးစုအုပ်စုများစွာအတူတကွ မှီတင်းနေထိုင်ကြသော ပထဝီနယ်မြေ ဒေသတခုတွင်သာ ပေါက်ပွားလာတတ်သကဲ့သို့ တချိန်တည်းတွင် လူမျိုးစုအုပ်စုများသည် ပို၍ကျယ်ပြန့် သောလူဦးရေရှိသည့် နယ်မြေဒေသအစုံတွင် ပြန့်ကြဲနေထိုင်ကြသောအခါမျိုးတွင်လည်း မိမိတို့၏ကိုယ်ပိုင် အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာများကို ထိန်းသိမ်းထားလေ့ရှိကြပြန်သည်။ သို့သော် ဤအဖြစ်အပျက် နှစ်ခုစလုံးတွင် လူမျိုးစု (သို့မဟုတ်) လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးဝိသေသလက္ခဏာများသည် အခြားသော အကြောင်းအရာ များဖြင့် ထပ်လောင်းအားဖြည့်ခြင်းခံရပါက သက်ရောက်မှုကြီးသော နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြေ များမည်ဖြစ်သည်။

အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာမှ ပဋိပက္ခသို့

From Identity to Conflict

Aristide Zolberg ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ယဉ်ကျေးမှု၊ လူ့အတန်းအစားနှင့် နယ်မြေဒေသ တို့သည် လက်ငင်း နိုင်ငံရေးလုပ်ရားမှုများဖြစ်ပွားရန်အတွက် အဓိကကျသော နိုင်ငံရေး အခင်းအကျင်း/ကစားကွင်းများကို သတ်မှတ်ပေးလေ့ ရှိတတ်သည် (Zolberg 1976)။ Samuel Huntington ၏ ယဉ်ကျေးမှုများတိုးမိတိုက်မိခြင်း (Clash of Civilizations) တွင် ၂၀ ရာစုနှစ် နှောင်းပိုင်းနေ့ရက်များအား အထက်ကဥပမာနှင့်မတူ နိုင်ငံ၏အကျိုးစီးပွားများ ထက် မတူညီသောယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနှင့်ဘာသာရေးကျင့်ထုံးများက ရှေ့တန်းသို့လွှမ်းမိုးနေရာ ယူလာနေသည်ဟု ရှိ တင်ပြထားသည် (Huntington 1996)။ ခရစ်ယာန် နှင့် အစ္စလာမ် ဘာသာဝင်များအကြား ကွဲလွဲမှုများကြောင့် ဖြစ်ပွားခဲ့သော သမိုင်းဝင် သွေးထွက်သံယိုမှု များသည် Huntington ၏ အဆိုအတွက် သာဓကများအဖြစ် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ပြည်တွင်းစစ် လွန် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု တောင်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော Ku Klux Klanနှင့် အခြား ခရစ်ယာန် ကြီးစိုးရေးဝါဒီ (ဥပမာ ပရိုတက်စတန်ခရစ်ယာန်) များ၏ ဥရောပမှ ရွှေ့ပြောင်း လာကြသော ဂျူးများနှင့် ကက်သလစ်ဘာသာဝင်များကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခဲ့ခြင်းသည်လည်း ဥပမာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၁၈၈၀ ခုနှစ်များတွင် ထိုညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းများသည် မကောင်း သတင်းဖြင့်အလွန်ပင် ကြော်ငြာလာခဲ့ကာ အကယ်၍ ဝါရှင်တန်အစိုးရမှကြားဝင်ဖြေရှင်းမှု မရှိပါက အီတလီနိုင်ငံအစိုးရမှ၎င်း၏နိုင်ငံသားများ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်ခြင်းများကို ရပ်ဆိုင်းရန်ပင် ခြိမ်းခြောက်မှုပြုခဲ့ရသည်။

အနောက်ကမ္ဘာရှိ နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ရားမှုများအပေါ်တွင် ဘာသာရေးလွှမ်းမိုးမှုနှင့် အပြိုင်အဆိုင်ပင် ၁၉ ရာစုအတွင်း စက်မှုတော်လှန်ရေးမှအရှိန်မြှင့်ပေးလိုက်သော လူတန်းစား ကွဲပြားခြားနားမှုများသည် လူ့အဖွဲ့ အစည်းများ၏ ပုံသဏ္ဌာန်ကို စတင်ပုံဖော်ခြင်းပြုလာကာ နိုင်ငံရေး ကသောင်းကနင်းဖြစ်မှုများကို သယ်ဆောင် လာခဲ့ပါသည်။ ၎င်း လူတန်းစား ကွဲပြားခြားနားမှုများသည် နောင်တွင် ၂၀ ရာစုနှစ်အတွင်းရှိ ဖွံ့ဖြိုးပြီးဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံအများစု အတွင်းရှိ ပါတီစနစ်များ၏ အခြေခံတစ်ခုအဖြစ် တိုးတက်ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ လူချမ်းသာ နှင့် ဆင်းရဲသား၊ လူလတ်တန်းစား နှင့် အလုပ်သမားလူတန်းစား၊ ကျိကျိတက်ချမ်းသာကြွယ်ဝ သူ နှင့် သာမန်နိုင်ငံသားတို့အကြားခြားနားမှုများသည် နှစ်စဉ် ထိုနိုင်ငံများ၏ ဗဟိုအစိုးရ (National) နှင့် ဒေသအစိုးရများ (Subnational) ၏ ဘဏ္ဍာတိုက်ထဲသို့ ငွေကြေးစီးဆင်း မှုဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ စီးပွားရေးအရတရားမျှတမှု မရှိသောစနစ်ကို ဆူပူဆန္ဒပြခြင်း အားထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ရာဇဝတ်မှုများပါဝင်သည့်တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ပုံဖော်နေဆဲဖြစ်သကဲ့သို့ ကိုင်လုပ်နေဆဲလည်းဖြစ်သည်။

တတိယအချက်အနေဖြင့် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ကိုဖြတ်ကျော်၍သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံ လည်ပတ်မှု စနစ်များအတွင်း တွင်သော်လည်းကောင်း တည်ရှိနေသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် နယ်မြေအရ အစိတ်စိတ်အပိုင်းအပိုင်းအဖြစ် ရှိနေပြန်ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အောက်လွှတ်တော်၏ပြောရေးဆိုခွင့်ဟောင်းလည်းဖြစ်ခဲ့ဖူး၍ ပြဿနာဖြစ်နေသော မြောက်အိုင်ယာလန်နယ်သို့ငြိမ်းချမ်းရေး သယ်ဆောင်လာပေးမည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို အစပျိုး ပေးခဲ့သည့် ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော အင်္ဂလိပ်-အိုင်းရစ် သဘောတူစာချုပ် (Anglo-Irish (Good Friday) Agreement) အတွက် အဓိကစေ့စပ်ညှိနှိုင်းသူတဦးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ Thomas Phillip “Tip” O’Neill သည် ၎င်းကျင့်လည်ရာအသိုင်းအဝန်းအတွင်းတွင် ၎င်းသုံးနှုန်းလေ့ရှိသော “နိုင်ငံရေးကိစ္စအားလုံးသည် ဒေသန္တရ ကိုအခြေပြုသည် (All Politics is Local)” ဆိုသည့် စကားပုံကြောင့် လူသိများကြပါသည်။ ၎င်း၏ အဓိကဆိုလိုရင်းမှာ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် အဓိကအားဖြင့် ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်အစိုးရများအတွက် ကိုယ်စားပြုမှုများပါဝင်မည့် ဒေသအဆင့်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အနိုင်ရရှိရန်လိုအပ်သည့် အရည်အချင်းများကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆိုရပါမူ နိုင်ငံရေးကိစ္စအားလုံးသည် နယ်မြေဧရိယာအပေါ်တွင် အခြေခံသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံရေးကိစ္စများသည် နယ်မြေဧရိယာအပေါ် အခြေခံ၍ ဖန်တီးထားသည့် ကစားကွင်းတခုပေါ်တွင် ဖြစ်ပွားနေသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဒီမိုကရေစီ ဖြစ်စေ ဒီမိုကရေစီမဟုတ်သည့်အစိုးရဖြစ်စေ အစိုးရနှစ်ရပ်စလုံးအတွက် ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများ သည် ဒေသန္တရနယ်မြေများတခုနှင့်တခုအကြား၊ တိုင်းဒေသများတခုနှင့်တခုအကြား၊ တိုင်းဒေသများနှင့် ဗဟိုအာဏာပိုင်များအကြား၊ နိုင်ငံတကာနိုင်ငံရေးမျက်နှာစာတွင်မူ နိုင်ငံများတခုနှင့်တခုအကြား ပြိုင်ဆိုင်မှု များကို ဖြစ်စေပါသည်။

လူမျိုးစုအခြေပြု လူတန်းစားပဋိပက္ခ (Ethno-Class Conflict)

လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများအား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရာရာတွင် Zolberg ၏ အဓိက ဆိုလိုရင်း အချက်မှာ အထက်တွင်ဖော်ပြထားသော ခွဲခြားသတ်မှတ်၍ရနိုင်သည့် နိုင်ငံရေး ကစားကွင်း သုံးခု တည်ရှိနေခြင်း သက်သက်ကို ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။ ၎င်းထောက်ပြလို သည်မှာ ထိုနိုင်ငံရေးကစားကွင်းသုံးခု အချင်းချင်း မကြာခဏ ထိတွေ့ဆက်နွှယ်မှုများသည် လူမျိုးစု (ethnic) နှင့် အမျိုးသား (national) နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများ၏ သဘောသဘာဝ နှင့် ပြောင်းလဲနိုင်မှုတို့ အပေါ်တွင် လေးနက်သောသက်ရောက်မှုများဖြစ်စေတတ်သည် ဟု သည့်အချက်ဖြစ်သည်။ လူမျိုးစု နှင့် လူတန်းစား အစိတ်အပိုင်းကွဲပြားမှုများဖြင့် ထပ်လောင်း အားပြည့်ခြင်း၏ ရလဒ်သည် လူမျိုးစုတစု (သို့မဟုတ်) လူတန်းစားတရပ်၏ အဖွဲ့ဝင်များ အချင်းချင်း အတိုက်အခံဖြစ်ခြင်းမှ တဆင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လူမျိုးစုအခြေပြု လူတန်းစား ပဋိပက္ခထက် ပို၍ ပြင်းထန်အားကောင်း နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ အမေရိကန်၏ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာဥပဒေ (Civil Rights Law) အရ ဆိုပါစို့ ကျွမ်းကျင်မှုပညာမရှိ သော ပြင်သစ်လူမျိုးအလုပ်သမား (သို့မဟုတ်) တောင်ပိုင်းသား လူဖြူအလုပ်သမားများ အတွက်မူ ရွှေ့ပြောင်းလာသူမဟုတ်ပဲ ဒေသခံ ပြင်သစ်လူမျိုးဖြစ်နေခြင်းနှင့် လူမည်းမဟုတ်ဘဲ လူဖြူဖြစ်နေခြင်း သည် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သား (သို့မဟုတ်) ကျွမ်းကျင်မှုပညာမရှိသော အာဖရိကနွယ်ဖွား အမေရိကန်လူမျိုးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အားသာချက်များစွာရှိနေကာ ထို အချက်များသည် ၎င်းတို့အား လူမှုစီးပွားရေး လှေကားထစ်များ၏ အောက်ခြေအဆင့်များ တွင် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချလာသူများနှင့်အာဖရိကနွယ်ဖွားများ၏အထက်တွင် ရှိနေစေခြင်း က လူမျိုးစုနှင့်လူတန်းစားကွဲပြားမှုများအား အလွန်တင်းမာသောနိုင်ငံရေးအခြေအနေများ ကိုသာ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အမှန်တကယ်တော့ ထိုကဲ့သို့သော လူမျိုးစုနှင့် လူတန်းစား အခြေပြု နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက် ချက်များသည် ခွဲခြားမှုများကို အတ္တလန်တိတ်သမုဒ္ဒရာ၏နှစ် ဖက်စလုံးတွင် ဖြစ်နေစေခဲ့သည်သာမက ဥရောပ တစ်ခုတွင် ရွှေ့ပြောင်းလာသူများကို ဆန့်ကျင်သောပါတီများစွာကို ပေါက်ပွားစေခဲ့သကဲ့သို့ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတွင်လည်း လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုစိတ်သဘောထားများကို ကြာရှည်တည်တံ့နိုင်စေခဲ့ပါသည်။ ပြင်သစ် နိုင်ငံ ရှိ Jean-Marie Le Pen's National Front ပါတီ၏ ၁၉၇၈ ခုနှစ် ဆောင်ပုဒ်တခုဖြစ်သော “လူဦးရေ နှစ်သန်းအလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်နေခြင်းသည် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားနှစ်သန်းရှိနေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ အလွန်ပင် များပါသည်။” ဆောင်ပုဒ်မှာ အချိန်များပြောင်းလဲလာသော်လည်း ၎င်း၏စေ့ဆော်မှုဆန်သော သဘောသဘာဝမှ ပျောက်ပျက်သွားခြင်းမရှိသေးပါ။ အမှန် တကယ်တော့ လူမျိုးစုအခြေပြု လူတန်းစားအပိုင်းပိုင်းကွဲမှုနှင့် နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုတို့သည် ဥရောပနှင့်အခြားနေရာများသို့ လူမျိုးစုအခြေပြု ပြည်တွင်းစစ်များနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများ ကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းလာကြသော အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသနှင့် အာဖရိကမှ ၂၁ ရာစု ဒုက္ခသည် များ ရောက်ရှိလာချိန် တွင် ပို၍ ပြင်းထန်လာစေပါသည်။

ရွှေ့ပြောင်းများ၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များနှင့် **Romany** လူမျိုးများကဲ့သို့ ယာယီရွှေ့ပြောင်းအခြေချ လာသူများသည် ၎င်းတို့အား လက်ခံထားသောနိုင်ငံရှိလူများနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ပို၍နိမ့်ကျသော အလုပ်အကိုင်များကို ထုံးစံအရ ကဲ့သို့ လုပ်ကိုင်ကြရပြီး ပို၍နိမ့်ကျသော လူမှုအဆင့်အတန်း ကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်ထားကြပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ယဉ်ကျေးမှုအရ (သို့မဟုတ်) နယ်မြေ ဒေသအရ ဝေးလံခေါင်ဖျားဒေသများမှ ရောက်ရှိလာလေ့ရှိရာ စီးပွားအရ ပို၍တိုးတက်သော ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများရှိ လူထုများအကြားအတွင်း ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်နေတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပင် အမြတ်ထုတ်လိုသော ဒေသခံပါတီများအတွက် ၎င်းတို့သည် (အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ မဲ ပေးပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးနည်းပါးခြင်းသည်) အဆင်သင့် ပစ်မှတ်များသဖွယ် ဖြစ်လာကြသည်။ ဟာသဘောဆန်ဆန်ပင် တဖက်တွင်လည်း ရွှေ့ပြောင်းလာသူများသည် အိမ်ရှင်လူထုများ ထက် ပညာအရည်အချင်းပိုရှိခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှုအရာတွင် သာလွန်ခြင်းနှင့် ချမ်းသာကြွယ်ဝ မှု ပိုမြင့်မားခြင်းများလည်း ရှိတတ်ပါသည်။ ဤသို့သော အခြင်းအရာသည် စီးပွားရေးအရ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေဆဲဖြစ်သော ဒေသများတွင်လည်း ဖြစ်တတ်လေ့ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အသိပညာ၊ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် ကြွယ်ဝမှုရှိကြသော **Ibos** လူမျိုးများသည် နိုက်ဂျီးယား ပြင်ပ တွင် ၎င်းတို့အား “အာဖရိက၏ဂျူးလူမျိုးများ” ဟု ခေါ်ဆိုကာ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ခံရလေ့ ရှိတတ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ နာမည်ပြောင်တပ်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို အာရှတစ်ဝှမ်း ရှိ တရုတ် လူမျိုးများနှင့် အာဖရိကရှိ အိန္ဒိယနွယ်ဝင်များ လည်း ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိမည် ဖြစ်သည်။ တ ခါတရံတွင် နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းအရှိ ဆွေမျိုးစု (tribe) နှစ်စု ကြားရှိ ပဋိပက္ခသည် စပ်ယှက် နေသော လူမျိုးစုအခြေပြု လူတန်းစားကွဲပြားမှုများအပေါ်တွင် အခြေခံပေါက်ဖွားလာကာ ဝမ်းနည်းစရာ နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များဖြင့်အဆုံးသတ်သွားတတ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရဝမ်ဒါနိုင်ငံ၌ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဧပြီလအစောပိုင်းတွင် လူများစုဖြစ်သော **Hutu** ဆွေမျိုးစုမှလူ များသည် သမိုင်းအစဉ်အလာအရ အခွင့်ထူးခံဖြစ်သော **Tutsis** ဆွေမျိုးစု၏ လူထောင်ပေါင်း များစွာ များကို သတ်ဖြတ်ခဲ့ ကြသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့်ဆိုရပါမူ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် လူမျိုးစုခြေပြုလူတန်းစားခွဲခြားသော အဖြစ်အပျက်များအား ဖော်ပြရာတွင် ဝေးကွာသောအတိတ်ကာလမှ အဖြစ်အပျက်များ ကို ထိန်ချန်ထားတတ်ကြသည်။ အမှန်တကယ် တွင်မူ လူမျိုးစုအခြေပြုလူတန်းစားခွဲခြားမှု များသည် တောင်နှင့်မြောက်အမေရိက၊ ဩစတေးလျနှင့်နယူးဇီလန် နိုင်ငံများသို့ ကမ္ဘာသစ် အဖြစ် အခြေချ နေထိုင်ခဲ့ ကြသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ သမိုင်းကြောင်းကိုလည်း ပုံဖော် ပေးခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့ ရောက်ပြီးချက်ခြင်းဆိုသလိုပင် ဥရောပရှိလူများသည် အကောင်း ဆုံးသောမြေနေရာများကို သင့်လျော်အောင်ပြင်ဆင်ကာ ကုန်သွယ်ရေးအခြေပြု လူမှုအဖွဲ့ အစည်းများကို တည်ထောင်ခဲ့ ကြသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရခြင်းမှာ ၎င်းတို့၏ ကုန်သွယ်ရေး အခြေပြု လူမှုအဖွဲ့အစည်းများသည် နယ်မြေခံလူမျိုးစုများနှင့် ဒေသခံ (**aborigine**) များ၏ ရှေးခေတ်ဆန်သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းပုံစံထက် ပို၍ကြီးမြတ်သည်ဟူသည့် ယုံကြည်ချက် ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ ကြခြင်း ဖြစ်ပါသည် (Headrick 1981)။

လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြု ပဋိပက္ခ (Ethno-Territorial Conflict)

လူမျိုးစုအခြေပြု လူတန်းစားပဋိပက္ခကဲ့သို့ပင် လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြု ပဋိပက္ခသည် လည်း ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေးမျက်နှာစာများအပေါ်သို့ အရေးပါသောသက်ရောက်မှုများရှိပါသည်။ နယ်မြေဒေသအခြေပြု အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာနှင့် လူမျိုးစုအမှတ်သရုပ်လက္ခဏာတို့၏ ထိတွေ့ ဆက်နွှယ်မှုများသည် လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးဝါဒီများ၏ အမျိုးသားရေးကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာတောင်းဆိုမှုများ အကောင်အထည်ပေါ်လာ စေရန်အတွက် မကြာခဏ ဆိုသလိုပင် မြေပုံပြန်လည်ရေးဆွဲသတ်မှတ်ခြင်းများကို ဖြစ်စေတတ်ပါသည် (Connor 1972)။ နိုင်ငံတခုလုံးအနေအထားတွင် လူနည်းစုဖြစ်နေသော်လည်း နိုင်ငံ၏ဒေသတခုခုတွင် လူများစုအဖြစ်ရှိနေသောလူမျိုးစုများသည် အမျိုးသားရေးလိုအပ်ဆန္ဒဖြစ်သော လွတ်လပ်ရေးကိုတောင်းဆိုမှု မရှိစေကာမူ ၎င်းတို့၏လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးတောင်းဆိုမှုများဖြစ်သည့် ဒေသန္တရဘာသာစကား၊ ဒေသန္တရစီးပွားရေးအခြေအနေနှင့် နိုင်ငံ၏မြို့တော် (ဗဟို) အဆင့်တွင် ၎င်းတို့လူမျိုးစုအား နိုင်ငံရေးအရ ကိုယ်စား ပြုမှုရှိစေခြင်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအစီအမံများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်စေတတ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံသည် ၎င်းနိုင်ငံအတွင်းရှိ Flemish, Brussels နှင့် Walloon ဒေသများ၏ လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြု တောင်းဆိုမှုများကြီးထွားလာမှုနှင့် လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးဝါဒီပါတီများတိုးပွားလာမှုကို လိုက်လျောညီထွေမှုရှိအောင်ဆောင်ရွက်ရင်း ၂၀ ရာစုနှစ်၏ နောက်ဆုံး ဆယ်စုနှစ် သုံးစုအတွင်း အနောက်ဥရောပ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအမြင့်မားဆုံး တပြည်ထောင်စနစ်မှ သည်ကွန်ဖယ်ဒရိတ်နိုင်ငံဖြစ်လုနီးပါးအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားခဲ့ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့သော လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုနှင့် လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးဝါဒဆိုင်ရာတောင်းဆိုမှုများသည် နိုင်ငံတခုလုံးတွင်လူနည်းစုဖြစ်၍ နိုင်ငံ၏ဒေသတခုခုတွင် လူများစုအဖြစ်တည်ရှိနေသော လူမျိုးစုများ နှင့်ဒေသများအတွက်သာ ကန့်သတ်ချက်မျိုးဖြင့်ထားရှိသည် မဟုတ်ပေ။ လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများအား ရည်ညွှန်းရာတွင် Walker Connor က “အောင်မြင်မှုကဲ့သို့ မညံ့သည့် ခွဲထွက်ခြင်းမှမရှိပါ။ (nothing secedes like Success)” ဟူ၍ ဟာသသဘောနှောကာ ဆိုခဲ့ဖူးပါသည်။ စပိန်နိုင်ငံမှ ခွဲထွက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ဖူးသော Catalonia ၏ အဖြစ်အပျက်ကဲ့သို့ပင် ချမ်းသာကြွယ်ဝသည့် လူနည်းစုဒေသများသည် ကျေးဇူးသိတတ်မှုမရှိသောလူများစုဒေသများဟု ၎င်းတို့မြင်သည့်ဒေသများအတွက် အထောက်အပံ့ပေးနေရခြင်းအားငြီးငွေ့ကာ သီးခြားလွတ်လပ်ရေးနည်းလမ်းများကို ကြံဆောင်လာကြပါသည်။ အလားတူ ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံရှိ Flemish အမျိုးသားရေးဝါဒီ

များမှ မျိုးဆက်နှစ်ခုတိုင်အောင် ကြိုးပမ်းနေခဲ့ သည့်သာဓကကဲ့သို့ အချမ်းသာဆုံးဒေသကို လည်းပိုင်ဆိုင်ထားကာ လူမျိုးစုစုံလင်သော နိုင်ငံအတွင်းတွင်လည်း လူဦးရေကိန်းဂဏန်းအရ လူများစုဖြစ်နေသော လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးဝါဒီများသည် ခွဲထွက်ရေး အစီစဉ်ကို တွန်းတင်လာကြလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။

လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များစွာအတွင်း လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုပဋိပက္ခမှ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေးရာအားပုံဖော်ပေးနေသည့် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထအရှိဆုံးပုံစံမှာ နိုင်ငံအတွင်းလူ နည်းစုဖြစ်၍ ၎င်းတို့ဒေသ အတွင်းလူများစုအဖြစ်တည်ရှိနေသော လူမျိုးစုအုပ်စုများက ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကိုတောင်းဆိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော လွတ်လပ်ရေးတောင်း ဆိုမှုများအတွက် လိုအပ်ပါက အကြမ်းဖက်နည်းလမ်းများဖြင့် ကြိုးပမ်းကြ သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၌ ၁၉၉၁-၁၉၉၂ ဆောင်းရာသီများတွင် ရုရှားလူမျိုး မဟုတ်သောပြည်ထောင်များမှ ငြိမ်းချမ်းစွာခွဲထွက်သွားသောအခါ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု သည် အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်သော နိုင်ငံ ၁၅ နိုင်ငံ အဖြစ်သို့ ကွဲထွက်သွားခဲ့ပါသည်။ တချိန်တည်းမှာပင် ယူဂိုဇလားဗီးယား နိုင်ငံသည် ကြမ်းတမ်းသောစစ်ပွဲများကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတဝက်ခန့်က အသိအမှတ်ပြုခဲ့သော ကိုဆိုဗို အပါဝင် နိုင်ငံ ၇ နိုင်ငံအဖြစ်သို့ ကွဲထွက်သွားခဲ့ပါသည်။

ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနှင့် ယူဂိုဇလားဗီးယားနိုင်ငံတို့၏ဥပမာများသည် ခွဲထွက်ခြင်းမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံများတိုးပွား လာခြင်းဖြစ်ပြီး ဒုတိယကမ္ဘာစစ်လွန်အချိန် စစ်ပွဲများအား နိုင်ငံတကာ စစ်မျက်နှာပြင်တွင်ဆင်နွှဲခဲ့ခြင်းမှ သည်ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည့်အချိန် လည်းဖြစ်သည်။ ဤအခြင်းအရာအတွက် **Serbia, Bosnia-Herzegovina** နှင့် **Croatia** တို့ ပါဝင်ဆင်နွှဲခဲ့သောစစ်ပွဲအား ၁၉၉၅ ခုနှစ် တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော **Dayton** သဘောတူညီချက်မှ တရားဝင်ရပ်စဲ နိုင်ငံခြားနောက် ဆယ်စုနှစ်တခုအလွန်တွင် နိုင်ငံတကာပဋိပက္ခ သုတေသန အဖွဲ့တခုဖြစ်သည့် **Heidelberg Institute** ၏အစီရင်ခံစာသည် သက်သေအဖြစ် ပြောပြနေ ပါ သည်။ ယင်းနှစ်က ကောက်ယူစုစည်းခဲ့သောစာရင်းအရ ဖြစ်ပွားခဲ့သောပဋိပက္ခ ၂၅၄ ခု အနက် ၉၁ ခုကသာ နိုင်ငံချင်းဆက်ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ဆိုးရွားလွန်းသောအဖြစ်အပျက်များ အဖြစ် သတ်မှတ်ခံရသောအဖြစ်အပျက် ၃၀ စလုံးသည် နိုင်ငံတခုအတွင်းတွင်သာ ဖြစ်ပွားခဲ့ ခြင်းဖြစ်သည်။ စစ်ပွဲ (စစ်ဆင်ရေး) များအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရသော ပဋိပက္ခ ၉ ခုအနက် ၈ ခု မှာလည်း နိုင်ငံတွင်းဖြစ်ပွားခဲ့သည်ကိုတွေ့ရပါသည် (**Heidelberg Institute 2008**)။ တဖက် တွင် ဒေသတွင်းလူနည်းစုအုပ်စုများမှ ခွဲထွက်ရန်ကြိုးပမ်းနေစဉ် အခြားတဖက် တွင်လည်း နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များမှ နိုင်ငံ၏အဖွဲ့ဝင်များနုတ်ထွက်ခြင်းကိုရှောင်လွှဲရန်ကြိုးပမ်းသည့်အခါ

အကြမ်း တမ်းဆုံးသောပြည်တွင်းစစ်များသည် လူမျိုးစုအခြေခံ ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများအဖြစ် ဖြစ်လေ့ရှိသည်မှာ အံ့ဩစရာ တော့ မဟုတ်ပေ။

ထို့အပြင် ထိုစစ်ပွဲများထဲမှ အကြမ်းတမ်းဆုံးသောစစ်ပွဲများကိုသာ သတင်းမီဒီယာများတွင် အစပိုင်းလောက်သာ ဖော်ပြခြင်းခံရသော်လည်း လူနည်းစုများ၏ ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (သို့မဟုတ်) လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှု များသည် နယ်မြေဒေသအရသော်လည်းကောင်း ကိန်းဂဏန်းအရအတွက်အရသော်လည်းကောင်း သတင်း ခေါင်းစဉ်များတွင်ဖော်ပြခြင်းများ ထက် ပို၍များပြားစွာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်နေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သတင်း မီဒီယာများတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖော်ပြခြင်းမခံရသော အုပ်စုများမှာ Mexico နိုင်ငံရှိ Chiapas လူမျိုးများ၊ တရုတ်နိုင်ငံ Xinjiang ဒေသရှိ ခွဲထွက်ရေးသမားများ၊ Cameroon နိုင်ငံရှိ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားပြော ခွဲထွက်ရေးသမားများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကရင်နှင့် ရိုဟင်ဂျာ အုပ်စုတို့ဖြစ်ကြပြီး၊ (မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဤစစ်ပွဲများအား ကမ္ဘာ့အရှည်ကြာဆုံးဖြစ်ပွားနေသော ပြည်တွင်းစစ်အဖြစ် မကြာခဏ ဖော်ပြလေ့ရှိကြသည်) တချိန်တည်း တွင်ပင် ကမ္ဘာတဝန်းတွင်ဖြစ်ပွားနေသော လူမျိုးစုအခြေပြု ပြည်တွင်းစစ်ပွဲပေါင်း အနည်းဆုံး ၄၀ ဖြစ်ပွား နေပါသည်။ တချို့သောအဖြစ်အပျက်များတွင် ဗဟိုအစိုးရမှ အောင်ပွဲရရှိသည်။ ဥပမာ သီရိလင်္ကာ အစိုးရသည် ၎င်းကျွန်းနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းအား Tamil လူနည်းစုများမှ လွတ်လပ်သော Tamil နိုင်ငံအဖြစ် ခွဲထွက်ရန် ကြိုးပမ်း အားထုတ်မှုကို ရာစုနှစ်တခု၏သုံးပုံတပုံကျော်အကြာစစ်ပွဲအပြီးတွင် တိုက်ခိုက်အနိုင်ရရှိခဲ့ပါသည်။ အချို့သောအဖြစ်အပျက်များတွင်လည်း ခွဲထွက်ရေးသမားများမှ အောင်ပွဲရရှိသည်လည်းရှိပါသည်။ ဥပမာ Slovenia, Croatia နှင့် Bosnia တို့သည် ပြင်ပအထောက်အကူပါရယူ၍ Belgrade ရှိ Serbia ခေါင်းဆောင်များထံမှ လွတ်လပ်ရေးကို ရယူနိုင်ခဲ့ကြသည်။

ပြင်ပမှ တတိယအဖွဲ့အစည်းတခုသည် ခွဲထွက်ရေးလိုလားသောလူနည်းစုဖက်မှ ကြားဝင်ပေးသည့် ကူညီပေးခြင်း မျိုးဖြစ်ပါက သံတမန်ရေးရာ မရေရာမသေချာမှုများ (a state of diplomatic limbo) နှင့် အေးခဲသွားသော ပဋိပက္ခအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားတတ်ပြီး ထိုနိုင်ငံအားလည်း တကမ္ဘာလုံးရှိ နိုင်ငံတခုတည်းကသာ သံတမန် ရေးရာအရအသိအမှတ်ပြုသော de facto နိုင်ငံအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိစေတတ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့သော အဖြစ် အပျက်အတွက် အကောင်းဆုံးဥပမာတခုမှာ Northern Cyprus Turkish Republic ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကျွန်း နိုင်ငံကို Greece နိုင်ငံက လွှဲပြောင်းယူရန်ဆောက်ရွက်မှုတွင် ယင်းနိုင်ငံရှိ ဂရိအနွယ် Cyprus လူမျိုး နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်များ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအား ဟန့်တားရန်အတွက် ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် Turkey နိုင်ငံမှ Cyprus ကျွန်းကို ဝင်ရောက်ကျူးကျော်ပြီး

နောက်ပိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် Cyprus ကျွန်းနိုင်ငံအား ဥရောပသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် ဝင်ခွင့်ပြုခဲ့ချိန်တွင်မူ (တောင်ဘက်အခြမ်း ဂရိ) မြို့တော် Nicosia သည် Cyprus ကျွန်း တခုလုံး၏အုပ်ချုပ်သူအဖြစ်တည်ရှိနေသည်ဟု ထင်မြင်ရပါသော်လည်း (မြောက်ဘက်အခြမ်း တူရကီ) Cyprus မှာ မြို့တော် Nicosia ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှ လွတ်မြောက်နေဆဲ ဖြစ်သည်။

ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု ပြိုကွဲပြီး ၁၉၉၀ ခုနှစ်များ အစောပိုင်းတွင်လည်း အခြားအေးခဲသွားသောပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသေးသည်။ ဥပမာတခုမှာ Moldova နိုင်ငံရှိရှုရှားလူမျိုးများသည် ရှုရှားနိုင်ငံမှ ငွေရေးကြေးရေးနှင့် စစ်တပ်အကူအညီယူကာ Moldova အာဏာပိုင်များနှင့် တိုက်ပွဲတိုတခုအပြီးတွင် အသိအမှတ် ပြုခံရခြင်းမရှိသော Transnistria နိုင်ငံကို ထူထောင်ခဲ့ကြသည် (တရားဝင်အမည်မှာ the Pridnestrovian Moldovan Republic ဖြစ်သည်)။ မည်သည့်နောက်ဆက်တွဲ စစ်ပွဲ (သို့) သံတမန်ရေးရာ တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ Georgia နိုင်ငံတွင်မူ ဆယ်စုနှစ်နှစ်ခုအကျော်က ခွဲထွက်သွားခဲ့သော South Ossetia နှင့် Abkhazia တို့ကို အစိုးရမှ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်သိမ်းယူရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် ရှုရှားနိုင်ငံသည် South Ossetia နှင့် Abkhazia တို့ဖက်မှ ကြားဝင်ကူညီပေးမှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ များသောအားဖြင့်မူ လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးပဋိပက္ခများသည် စစ်ပွဲအသေးစားများအဖြစ်သာ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေကြပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ခွဲထွက်ရေးကြိုးပမ်းသူများကလည်း လွတ်လပ်စွာ ခွဲထွက်ရန်အတွက် အင်အားတောင့်တင်းမှု မရှိသလို ဗဟိုအစိုးရကလည်း ထိုသူတို့၏ ပုန်ကန်မှုအား အဆုံးသတ်နိုင်ရန် အင်အားတောင့်တင်းခြင်း မရှိသည့်အတွက်ကြောင့်ဖြစ်သည်။

လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုလူတန်းစား ပဋိပက္ခ (Ethno-Territorial-Class Conflict)

နောက်ဆုံးမှာတော့ Zolberg ၏ အခန်းကဏ္ဍ ဤအပိုင်းတွင် အနည်းငယ်ပါရှိလာပါသည်။ လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသ အခြေပြုလူတန်းစားပဋိပက္ခ အစတွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း (လူမျိုးစု၊ နယ်မြေဒေသနှင့် လူတန်းစား) သုံးခုစလုံး ရောယှက်ထိစပ်နေကြကာ နယ်မြေဒေသ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုအတန်းအစားတို့သည် ရှုပ်ထွေးလှသော စက်မှုခေတ်နှင့် စက်မှုခေတ်လွန် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများအတွင်းတွင်ပင် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအား ပိုင်းခြားရာတွင် တခုနှင့်တခု အပြန်အလှန်အားဖြည့်ပေးနေကြပါသည်။ စက်မှုနှင့် စက်မှုခေတ်လွန် နိုင်ငံများ ဆိုသည်မှာလည်း ခွဲခြားခြင်း၏ စည်းဘောင်များဖြစ်သည့် နယ်မြေဒေသ၊ ဘာသာရေး၊

အသက်အရွယ်၊ လိင်၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် လူမှုအတန်းအစား အစရှိသည်တို့မှာ တခုနှင့်တခုထိ စပ်ယှက်နွယ်နေရာ ထိုအရာများ၏ တခုချင်းစီအလိုက် အရေးပါမှုအား လျော့ချပေးသည့်နေရာ လည်းဖြစ်ပါသည်။ လူမျိုးစု-လူတန်းစား-နယ်မြေ ဒေသအခြေပြု နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများသည် အရှုပ်ထွေးဆုံးသော အခင်းအကျင်းများကို မကြာခဏဆိုသလို ဖန်တီးပေးကာ ပဋိပက္ခများကို လည်း တိုးစေပါသည်။ ဥပမာ မြောက်အိုင်ယာလန်တွင် “ပရိုတက်စတင့် နှင့် ကက်သလစ်” အသုံးအနှုန်းနှစ်ခုသည် အုပ်စုတစုနှင့် အခြားတစုအား ခွဲခြားရာတွင် အားပြည့်ပေးသည့် အရင်း အမြစ်များ၏ အညွှန်းအဖြစ် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ပရိုတက်စတင့်များသည် အိုင်ယာလန် အား နယ်ချဲ့ကိုလိုနီ ပြုရန်အတွက် ဗြိတိသျှမှ တင်သွင်းလာသော ရွှေ့ပြောင်းအခြေချလာ သူများ၏ မျိုးဆက်များဖြစ်ပြီး၊ Gaelic ဘာသာစကားပြော၍ ကက်သလစ်ဘာသာကိုးကွယ် ကြသော နယ်ခံလူများနှင့်မတူသည့် လူမျိုးစုအမွေအနှစ်၊ ဘာသာစကားနှင့် ဘာသာတရား တို့ကို သယ်ဆောင်လာသူလာသူများ ဖြစ်ကြသည်။ နယ်မြေဒေသအားဖြင့်မူ ပရိုတက်စတင့် များသည် ကျွန်း၏ မြောက်ဘက်အရပ်ဖြစ်သည့် Ulster တွင် များသောအားဖြင့် နေထိုင် ကြပါသည်။ ထိုအရပ်ဒေသတွင် ၎င်းတို့၏လူဦးရေသည် စုစုပေါင်းလူဦးရေ၏ သုံးပုံ နှစ်ပုံ မှ လေးပုံ သုံးပုံအထိ ရှိကြသော်လည်း အိုင်ယာလန်တနိုင်ငံလုံး၏ ကျန်ရှိသောလူဦးရေနှင့် ၃ % ထက် အနည်းငယ်သာ ကျော်လွန် ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် ကျွန်းတကျွန်းလုံးတွင် စီးပွားရေးအရ အုပ်စိုးသူများဖြစ်လာ၍ အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစားများလည်းဖြစ်ကြသည်။ Ulster တွင်လည်း ပရိုတက်စတင့်များသည် လူမှုစီးပွားရေး အလွှာတိုင်းတွင် လူများစုများအနေဖြင့် တည်ရှိနေကြပြန်ပါသည်။ ထိုအခြင်းအရာအားလုံးသည် နယ်မြေဒေသအခြေပြု နိုင်ငံရေး အသင်းအဖွဲ့များ၏ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို ဖန်တီးပေးနေပါသည်။ Ulster တွင် လူနည်းစု ဖြစ်သော် လည်း အိုင်ယာလန်နိုင်ငံတခုလုံးတွင် လူများစုအနေဖြင့် လူဦးရေ လုံလောက်ခိုင်မာ စွာ ရှိကြသော ကက်သလစ် ဘာသာဝင်များသည် အမျိုးသားရေးဝါဒီများဖြစ်လာကြပြီး အစ ပိုင်းတွင် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးမှ လုံးဝလွတ်လပ် ရေးရရှိရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြပြီး ၁၉၂၁ ခုနှစ် တောင်နှင့်မြောက်အိုင်ယာလန် ကွဲထွက်ခြင်းနှင့် နောက်ဆက်တွဲဖြစ် သော ပြည်တွင်းစစ် ပြီးနောက်တွင်လည်း ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေး အစီအစဉ်ကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ ကြ သည်။ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းသည် အိုင်ယာလန်ကျွန်းတခုလုံး၏ လေးပုံသုံးပုံကို လုံး ဝလွတ်လပ်ရေး လမ်းကြောင်းသို့ ပို့ဆောင်ပေးခဲ့သော်လည်း Ulster ဒေသ၏ ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေ (Counties) ၆ ခုကို ဗြိတိန်နိုင်ငံမှ ၎င်းတို့နှင့်မြောက်ပိုင်းအိုင်ယာလန် တို့၏အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ပြန်လည်ကင်းပွန်းတပ် ထိန်းသိမ်းထား ခဲ့သည်။ တချိန်တည်းတွင် ပင် အိုင်ယာလန်နိုင်ငံတခုလုံးတွင် လူနည်းစုဖြစ်၍ ဗြိတိန်တခုလုံးတွင် လူမျိုးစု-ဘာသာရေးအရ လူများစုအုပ်စု (Ethno-religious majority) ၏ အစိတ်အပိုင်း တခုဖြစ်နေသော Ulster ဒေသမှပရိုတက်စတင့်များသည် ၎င်းတို့၏ဒေသ ဗြိတိန်နှင့်ဆက်လက်ပေါင်းစည်းမှုကို လိုလား

သည့် သစ္စာစောင့် သိသော ပြည်ထောင်စုဝါဒီလမ်းစဉ်ကို ရွေးချယ်ကျင့်သုံးခဲ့ကြပါသည်။

အောင်မြင်သည့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုမှ လွှဲဆော်ပေးလိုက်သော **Ulster** ရှိ ကက်သလစ်ဘာသာဝင်များ၏ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုအား ပရိုတက်စတင့်လူမှုအဖွဲ့အစည်းမှ တန်ပြန် အကြမ်းဖက် လုပ်ဆောင်ချက်များကြောင့် အိုင်ယာလန်နိုင်ငံရှိ ပရိုတက်စတင့် နှင့် ကက်သလစ် ခွဲခြားမှုသည် ၁၉၆၀ ခုနှစ်များတွင် တဖန်ပြည်လည် တောက်လောင်လာခဲ့ရပြန်ပါသည်။ ၁၉၇၂ ခုနှစ်အရောက်တွင်တော့ ယင်းပဋိပက္ခသည် **Belfast** ရှိ **Ulster** ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းအားရပ်ဆိုင်းလိုက်ကာ မြောက်ပိုင်း အိုင်ယာလန်အား လန်ဒန်၏ တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်မှုအောက်သို့ ထည့်သွင်းခဲ့ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်း ရန်အတွက် လုံလောက်သော တပ်အင်အားတခုကို **Ulster** ဒေသတခွင်တွင် တပ်စွဲထားစေရန်လိုသည်ဟု လန်ဒန်ရှိ အစိုးရ မှ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရသည့်အဆင့်အထိ ကြီးထွားသွားခဲ့ပါသည်။ လန်ဒန်အစိုးရ၏ တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ရေးအား ပြန်လည်အသက်သွင်းရန် အစီစဉ်၏အစိတ်အပိုင်းတခုဖြစ်သော အာဏာခွဲဝေအုပ်ချုပ်ခြင်းအစီအမံအား ၎င်းဒေသရှိ ပရိုတက်စတင့်များ၏ အတိုက်အခံပြုခြင်းကြောင့် နိုင်ငံရေးလိုအပ်ချက်တခုဖြစ်လာကာ ယာယီ အထူးအစီအစဉ်အနေဖြင့် ၁၂ လသာ ကြာရန်ရည်ရွယ်ခဲ့သော တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအစဉ်သည် အနှစ် ၃၀ ကျော်ကြာညောင်းသွားခဲ့ရပါသည်။ နောက်ထပ်နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်ကြာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ အစိုးရ လွှတ်တော်အမတ်များ နှင့် အိုင်ယာလန်သမ္မတနိုင်ငံ၊ လန်ဒန်နှင့် **Ulster** ရှိ ပါတီခေါင်းဆောင်များအကြား သံတမန်ရေးရာအရ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများပြီးဆုံးသည့်အခါမှသာ **Ulster** အား မြောက်အိုင်ယာလန်၏ နယ်ပယ် ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရ (**Provincial Self-government**) အဖြစ် ပြန်လည်အသက်သွင်း နိုင်ခဲ့ပါသည် (**Mitchell 2001**)။

တချိန်တည်းတွင် လူမျိုးစု-လူတန်းစား-နယ်မြေဒေသအခြေပြု ပဋိပက္ခအဖြစ် အများက ရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းလေ့ ရှိသည့် ပါလက်စတိုင်း-အစ္စရေး ပဋိပက္ခသည် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းမှ နှစ် ၄၀ ကျော်ကြာ ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည့်ကြားမှ ပို၍အရည်ထူလာကာ နှစ်ဖက်စလုံး၏ လူသေအလောင်းများအရေအတွက်သည် ပို၍ပင် များပြားလာပါသည်။ အိုင်ယာလန်၏ ပရိုတက်စတင့်-ကက်သလစ် ပဋိပက္ခနှင့်အပြိုင် အခြား ဥပမာများသည် ပြည့်စုံလုံလောက်သည့် ဥပမာများမဟုတ်သလို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်လည်း မခက်ခဲပါ။ အစ္စရေး နိုင်ငံတခုလုံးနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါ ပို၍ဆင်းရဲကာ ၁၉၆၇ ခုနှစ်ကတည်းက အစ္စရေးကသိမ်းပိုက်ထားသောဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသည့် ပါလက်စတိုင်းများသည် လူမျိုးစုဇာစ်မြစ်အရ (**Arab**) အာရပ်အနွယ်များဖြစ်ကြပြီး ဘာသာရေးအရ အစ္စလာမ်/မူဆလင်များဖြစ်ကြသည်။ များစွာသော

အစွဲရေးခေါင်းဆောင်များသည် ပထမနှင့် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အကြား အစွဲရေးသည်ကမ္ဘာ့ နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး၏ စီရင်အုပ်ချုပ်ရေးဒေသ (League of Nations Mandate) တခုအဖြစ်ရှိနေစဉ်အချိန်ကတည်းက ဥရောပမှရှေ့ပြောင်းလာသော ဇီယွန်ဝါဒီများ၏ အနွယ် ဝင်များ (သို့မဟုတ်) ရှုရှားနိုင်ငံအပါဝင် ဥရောပမှ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးရှေ့ပြောင်းလာ သူများ၏ အနွယ် ဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။ မြေဩဇာကောင်းမွန်သည့် လခြမ်းသဏ္ဌာန် ဒေသတွင် နေထိုင်ကြသော လူအများစုသည် များသောအားဖြင့် အာရပ်နွယ်ဖွားနှင့် မူဆလင်များဖြစ်ကြ သော်လည်း၎င်း တို့၏ ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံ တည်ထောင်လိုသော စိတ်ဆန္ဒကိုမူ ၎င်းတို့၏ အထက် တွင်ရှိသော အစွဲရေးအစိုးရ အာဏာပိုင်များက ပိတ်ပင်ထားကြပါသည်။ ၎င်းတို့၏ဒေသဖြစ် သော အနောက်ဖက် ကမ်းရိုးတန်းဒေသသည် အစွဲရေးလူမျိုးများရှေ့ပြောင်း နေထိုင်လျက် ရှိ ကြရာ ၎င်းတို့၏ လူဦးရေအရွယ်စားမှာ သေးငယ်လာပါသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာအားလုံးတို့သည် လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေး အုပ်စုများ၏ ဦးတည်ချက်၊ ထိုသို့ရောက်ရှိရန်အတွက်အသုံးပြုသောနည်းလမ်းနှင့် ၎င်းတို့၏ ဦးတည်ချက်များကို သင့်လျော်စွာ လက်ခံပေးရန် ရှိနေသည့်အခက်အခဲများအား စဉ်းစားနားလည်စေနိုင်ပါသည်။ ၎င်းအချက်အားလုံးတို့သည် လည်း လူမျိုးစုအုပ်စုတစုသည် နယ်မြေဒေသတခုတွင်လူများစုအဖြစ် တည်ရှိသည့် အုပ်စုဖြစ်သလား (သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာနိုင်ငံအတွင်းတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြန့်ကျဲနေထိုင်ကြသည့်လူအုပ်စုဖြစ်သလား ဆို သည့် အချက်များက များစွာသက်ရောက်မှုရှိနေပါသည်။

နည်းလမ်းများ၊ ဦးတည်ချက်များ၊ မျှော်မှန်းချက်များနှင့် လူမျိုးစု အခြေပြုနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ (Means, Goals, Dreams, and Ethno-politics)

နည်းလမ်းများ (Means)

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသောဥပမာများမှ ညွှန်ပြသကဲ့သို့ပင် လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေး ဦးတည်ချက်များရရှိရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်နေခြင်းများသည် ခွင့်ပြုပေးထားသော နှင့် ပိတ်ပင်တားဆီးထားသောစနစ်နှစ်ခုလုံးတွင် ဖြစ်ပွားနေပါသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းတို့၏တောင်းဆိုမှုများအား တွန်းတွန်းတိုက်တိုက်ရယူရန်အတွက် ရွေးချယ်စရာများမှာမူ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်မနေပါ။ ၎င်းတို့၏တောင်းဆိုမှုများအား နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်က ခွင့်ပြုပေးသော အခြေအနေတွင် အစိုးရတရပ်၏ဆောင်ရွက်ချက်များကို အတိုက်အခံပြုခြင်း (သို့မဟုတ်) မူဝါဒများအတွက် မဲဆွယ်ခြင်း (လော်ဘီလုပ်ခြင်း) များဆောင်ရန်အတွက် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ လူဖြူကြီးစိုးရေးဝါဒီများ နှင့် ဗြိတိန်ရှိ Welsh ဘာသာစကားပြောလူ့အဖွဲ့အစည်းများကဲ့သို့ပင် အကျိုးတူလိုလားသော လူအုပ်စုများအား ဖွဲ့စည်းကြလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေး ဦးတည်ချက်များကို တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေး ပါတီများဖွဲ့စည်းကောင်းဖွဲ့စည်းကာ နိုင်ငံရေးအာဏာကို နိုင်ငံအတွင်း ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပင် ယှဉ်ပြိုင်ကြလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာများမှာ လူမျိုးစု-လူတန်းစားရေးကိစ္စများအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးလုပ်ဆောင်နေကြသော ဥရောပတလွှားတွင်တွေ့ရသည့် ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိ အမျိုးသားတပ်ဦးပါတီ (the National Front Party) နှင့် ၎င်းနှင့်အလားတူ ရွှေ့ပြောင်းအခြေချလာသူနှင့်ဒုက္ခသည်များအားဆန့်ကျင်သော အုပ်စုများ၊ ဩစတေးလျရှိ the Australis First Party၊ ဂျပန်နိုင်ငံရှိ the Japan First Party၊ လက်တင်အမေရိကရှိ the Free Brazil Movement၊ ကမ္ဘာတလွှားရှိ အခြားသော အလားတူအဖွဲ့အစည်းများ တို့ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတဝန်းရှိ အမျိုးသားရေး အုပ်စုများစွာ နေထိုင်ကြသောနိုင်ငံများတွင် ၎င်းတို့၏ လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြု လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွက် လွတ်လပ်ရေးမဟုတ်ပါက ဖက်ဒရယ်အဆင့်အတန်းကိုရရှိရန် အာရုံစိုက် လုပ်ဆောင်ကြသော “N” အက္ခရာအကြီးနှင့်စသည့် များစွာသော အမျိုးသားရေးဝါဒအခြေပြု နိုင်ငံရေး ပါတီများ (Nationslist Parties) ကို တူညီစွာပင် တွေ့ရလေ့ရှိပါသည်။ တောင်းဆိုချက်များကို ဖော်ထုတ်တိုင်းလည်း ၎င်းတို့အား အသိအမှတ်ပြုခံရ လိမ့်မည်ဟု အာမခံချက်တော့မရှိပေ။ အထူးသဖြင့် နယ်မြေဒေသအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းတခုမှ ပို၍ ကြီးမားသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို တောင်းဆိုခြင်းဖြစ်ပါက ထိုတောင်းဆိုချက်များသည် အစပိုင်းတွင် လျစ်လျူရှုခံရမည်

မှာ သေချာသလောက် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်မှ ထိုတောင်းဆိုချက်များ တောင်းဆိုသည့် အုပ်စုများ၏ တရားဝင်ဖြစ်မှုကို တန်ပြန်စိန်ခေါ်မှု ပြုကောင်းပြုလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ တချိန်က ဘယ်လ်ဂျီယံကိုအုပ်ချုပ်ခဲ့သော ပါတီများသည် “ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ခွဲထွက်ခြင်း နှင့် ညီမျှသည်” ဆိုသည့် ဆောင်ပုဒ်များအသုံးပြုခဲ့ဖူးပါသည်။ အနည်းအကျဉ်းသာ ဖွင့်ဟ မှုပေးထားသောစနစ်များတွင် နာကြည်းချက်များနှင့်တောင်းဆိုချက်များ၏ သဘောသဘာဝ မည်သို့ပင်ရှိနေစေကာမူ စိတ်သဘောထား ကွဲလွဲချက်များအား ဖိနှိပ်သောအခါ လူမျိုးစုအ ခြံပြုနိုင်ငံရေးအား တွန်းတွန်းတိုက်တိုက်ဆောင်ရွက်မှုများသည် လျှို့ဝှက်လှုပ်ရှား မှုများနှင့် အဆင့်ဆင့်သောနိုင်ငံရေးအကြမ်းဖက်မှုများအား နည်းလမ်းများအဖြစ်အသုံးပြုသောအဆင့် သို့ ရောက်ရှိသွားစေပါသည်။ ဥပမာ သမ္မတ de Gaulle လက်ထက် (၁၉၅၉ - ၁၉၆၉) ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ တရားဝင်မူဝါဒတခုသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ဘာသာစကားကွဲလူမျိုးစု လူနည်းစု များရှိနေသည်ကို ငြင်းပယ်သည့် အခါ ပြင်သစ်ရှိ Breton အမျိုးသားရေးဝါဒီများသည် ပြင်သစ်ဘာသာစကားဖြင့်ထုတ်လွှင့်သော ရုပ်မြင်သံကြား အဆောက်အအုံအား နှော့ကယက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ ကြပါသည်။

အခြားသော ဥပမာများမှာ ၁၉ ရာစုနောက်ပိုင်းနှင့် ၂၀ ရာစုအစောပိုင်းအတွင်း အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတွင် Ku Klux Klan လူဖြူကြီးစိုးရေးဝါဒီများမှ လက်ဝါးကပ်တိုင်မီးရှို့မှုများနှင့် တရားမဝင်သတ်ဖြတ်ခြင်းများ ဆောင်ရွက် ခဲ့သော အမှောင်ကာလများပင်ဖြစ်သည်။ Irish Republic Army နှင့် Catholic-Protestant ပဋိပက္ခကာလ အတွင်း Ulster Protestants များမှ Protestant ဘာသာ၏ လွှမ်းမိုးမှု/ကြီးစိုးမှုကို ကာကွယ်ရန် အတွက် ၁၇၉၅ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သောအဖွဲ့အစည်း (the Order of the Orange’s defenders of Protestant rule) တို့အကြား Ulster တွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် အာဏာရှင် Franco လက်ထက် (၁၉၃၉ - ၁၉၇၅) စပိန်နိုင်ငံ မက်ဒရစ်မြို့ရှိအစိုးရ နှင့် Basque ခွဲထွက်ရေး ပါတီ (ETA) တို့အကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပြည်တွင်းစစ်ပွဲ များသည် အခြားသော ဥပမာ များပင်ဖြစ်ပါသည်။ အတိုက်အခံအယူအဆများအား မလိုလားသော အုပ်ချုပ်ရေး စနစ် များတွင် လူမျိုးစုအခြေပြု ဦးတည်ချက်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ စစ်အသွင်ဆောင်သော နည်းလမ်းများအား တောင်းဆိုချက်များ ရရှိရန်အတွက် ကြားခံလှုပ်ရှားမှုများအဖြစ် အသုံးပြု နိုင်ခြေပိုများပြီး ဆိုးဆိုးရွားရွား ဖြစ်လာနိုင်ခြေလည်း များပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ဤ အပိုင်းတွင် အာရုံစိုက်ရမည့်အချက်မှာ ဖွင့်ဟမှုပို၍ ပေးထားသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ သင့်လျော်အောင် ပြုမူလက်ခံပေးသော မူဝါဒများဖက်သို့ ယိမ်းလေ့ရှိကြသည့်အချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာလည်း ဖွင့်ဟမှုပေးထားသော အစိုးရမျိုးဖြစ်စေ၊ ပိတ်ပင်မှုများသော အစိုးရမျိုးဖြစ်စေ အစိုးရနှစ်မျိုး

လုံး၏ လူမျိုးစု အခြေပြု လူမှုနိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ဆောင်းဆိုချက်များအပေါ် လက်ခံ ပေးနိုင်မှုအခြေအနေမှာ များစွာသော အကြောင်းအရာများအပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ၎င်း များစွာသော အကြောင်းအရာများအနက်မှ နှစ်ခုအား ပေါ်လွင် ထင်ရှားစွာတွေ့နိုင်ပါသည်။

ပထမအကြောင်းအရာတစ်ခုမှာ ယခင်အချိန်များမှ ယနေ့ထိတိုင်အောင်တည်ရှိနေသည့် ဗဟုဝါဒ (စုံလင်ကွဲပြားမှု များခြင်း) ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။ ရှုပ်ထွေးသော လူမှုရေး နှင့် စီးပွားရေးစနစ်များတွင် လူတိုင်း တယောက် ချင်းစီတိုင်းသည် များစွာသောကွဲပြားခြားနား သည့် အသင်းအဖွဲ့များ၏ အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်နေတတ်ကာ တခုထက် မကသော အမှတ်သရုပ် လက္ခဏာ (identities) များကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်ထားကြလေ့ ရှိပါသည်။ ဆင်းသက်ရာ လူမျိုးစု ဇာစ်မြစ်သည် အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာတစ်ခုဖြစ်ကာ နေထိုင်ရာ နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာ အချက် သည်လည်း ကွဲပြားသည့်အခြားအမှတ်သရုပ်လက္ခဏာ အဖြစ်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။ ကွဲပြား ခြားနားသော လူအုပ်စုများ၏ လူတန်းစား၊ အလုပ်အကိုင်၊ လူမှုအဆင့်အတန်း၊ ကိုးကွယ် ရာဘာသာတရားနှင့် ဘဝအတွေး အခေါ်ခံယူချက်များ ပေါ်တွင်မူတည်၍ အကြောင်းအရာ တစ်ခု၏သက်ရောက်မှုသည် အရေးကြီးသကဲ့သို့ပင် အသက်ရှယ်နှင့် လိင်ခံယူ ချက်တို့သည် လည်း လူတိုင်းတယောက်၏ ခံယူချက်အမြင်အပေါ်တွင် သက်ရောက် မှုရှိပါသည်။ နေ့စဉ် လှုပ်ရှားမှုများအတွင်း လူမျိုးစုအမှတ်သရုပ်လက္ခဏာအပါဝင် ထိုအမှတ်သရုပ်လက္ခဏာများ တခုနှင့်တခု ဆက်စပ်ရောယှက်မှု ပိုများလေလေ ၎င်းတို့အချင်းချင်းပို၍ ပေါင်းစပ် ပျော်ဝင် လေဖြစ်ကာ တခုချင်းစီ၏ ထူးခြားအရေးပါမှုကိုလည်း လျော့ကျစေပါသည်။

ဒုတိယအကြောင်းအရာတစ်ခုမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ လူမျိုးစု (ethnic) (သို့မဟုတ်) အမျိုးသားရေး (national) အခြေပြု အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာအပေါ်တွင်အခြေခံ၍ ဦးတည်ချက် များဖြစ်မြောက်ရန် လှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် မည်သည့်ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းသည် အကောင်းဆုံးအလုပ်ဖြစ်နိုင်မည်ကို တွက်ချက်သုံးသပ် ရွေးချယ်နိုင်သည့် (Cost-benefit Analysis) အရည်အချင်း ရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ တစိတ်တပိုင်းအားဖြင့် ထိုအကြောင်းအရာ သည် လောကအပေါ်ခံယူချက်အမြင်၏ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဒေသတခု သည် ပို၍မြို့ပြဆန်လေလေ ရွေးချယ်စရာအတော်များများကိုလည်း အရေးမထားလေ ဖြစ် တတ် သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ယူဆချက်အရ မြို့ပြလူနေမှုများပြားလာပြီး နယ်ဘက်လူ နေမှု နည်းပါးလာသည်နှင့်အမျှ ထိုရွေးချယ်စရာ ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းများတို့ပေါ် စိတ်အား ထက်သန်မှုလည်း လျော့နည်းလာသည့်ရှုမြင်ချက်မျိုး ဖြစ်လာနိုင်ခြေများပါသည်။ ထို့နည်းတူ ပင် ပညာရေးအဆင့်တန်းများသည်လည်း လောကခံယူချက်အမြင်အပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိ နိုင်ပါသည်။ လူတိုင်းတယောက် (သို့မဟုတ်) လူအုပ်စုတခုသည် ပို၍ ပညာတတ်လေလေ

လူပုဂ္ဂိုလ်များလမ်းကြောင်းကို စဉ်းစားသုံးသပ်ရာတွင် ပို၍များသောနောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်ရေးအတွက် ထင်ရှားသည့် လူထုသဘောထားကောက်ခံမှု များသည် အထက်ပါယူဆချက်များအတွက် တမျိုးတဖုံသော အထောက်အကူပေးနေပါသည်။ ကမ္ဘာ့ စီးပွားရေးဆုတ်ယုတ်သည့် အချိန်များတွင် Quebec ရှိ ပြင်သစ်ဘာသာစကားပြော လူနည်းစုများသည် Quebec ပြည်နယ်အား ကနေဒါနိုင်ငံမှ လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုကို ဆန့်ကျင်မဲပေးခဲ့ကြပါသည်။ ၎င်းတို့ပြည်နယ်၏ စီးပွားရေးအခြေအနေသည် အင်္ဂလိပ်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ Quebec တွင် ဆက်လက်တည်ရှိနေမှုအပေါ် မူတည်ပြီး ၎င်းတို့၏ ဘဏ္ဍာရေးသည်လည်း Ottawa ရှိ ကနေဒါအစိုးရ၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ လွှဲပြောင်းပေးမှု အပေါ်တွင် များစွာမှီခိုနေရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထိုကွက်ချက်သုံးသပ်မှုများသည် ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးပိုင်ခွင့်အတွက် အားကောင်းသော လှုံ့ဆော်မှုတခု ဖြစ်သည့် နိုင်ငံအတွင်းရှိလူနည်းစုအုပ်စုတခုသည် ပို၍ထင်ရှားပြီး လူများစုဖြစ်သောအုပ်စုတခု၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ခံနေရသည်ဟူသည့် ထင်မြင်ယူဆချက် (Subjective weight) အပေါ် အခြေတည်၍ ပြောင်းလဲသွားနိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ စိတ်ခံစား ချက်များအား စိစစ်သိရှိနိုင်ရန်အတွက် မည်သည့်သဘောထား ကောက်ခံချက်မျှ လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းမရှိသော်လည်း ချက် (Czech) မြေမှ ခွဲထွက်သွားပါက ဆင်းရဲနေသော ၎င်းတို့၏ ဒေသသည် စီးပွားရေးအရ ပို၍ဆိုးရွားသွားမည်ဆိုသည်ကို ဆလိုဗားကီးယားရှိ မည်သူကမှ သံသယ မရှိခဲ့ပါ။ သို့သော် ၁၉၉၀ ခုနှစ်အစောပိုင်းများတွင် ၎င်းတို့၏ ခွဲထွက်ခွင့်တောင်းဆိုချက်များအတိုင်း ဆက်လက်ဆောက်ရွက်ခဲ့ ကြပါသည်။

မကြာခဏဆိုသလိုပင် အပြုသဘောမဆောင်သောအခြေအနေများသည် လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေးဝါဒီများ အတွက် ရွေးချယ်မှုများကို ကြီးမားသောကန့်သတ်ချက် ဖြစ်စေပါသည်။ ၂၀ ရာစုနှစ်၏ နောက်ဆုံးပိုင်းများတွင်မှ ဥရောပဒေသတွင်း နိုင်ငံအတော်များများတွင် လူမျိုးစုအခြေပြုအမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများ တဖန်ပြန်လည် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းသည် ၂၀ ရာစု ဥရောပ၏အခြေအနေနှင့်အဖြစ်အပျက်များကို များစွာနားလည်နိုင်စေပါသည်။ ကမ္ဘာစစ်ကို ကျော်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း၊ စစ်ပွဲနှစ်ခုအကြား ဆင်းရဲဒုက္ခများ၊ နောက်ထပ် ကမ္ဘာစစ်တခုကြုံတွေ့ခြင်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုပိုများသော စစ်ပွဲအလွန်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများ ဆောက်ရွက်ခြင်း၊ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၏ ကျူးကျော်မှုကို ခုခံတားဆီးခြင်းများသည် ပို၍ ကြီးမားသော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆောက်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန် တွန်းအားများပင်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုအချိန်က လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုဝါဒီ (ethnoregionalists) များနှင့် အမျိုးသားရေး ဝါဒီများအတွက် လွတ်လပ်ရေး မဆိုထားနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကိုပင် ရရှိရန်အတွက် စေ့ဆော်မဲဆွယ် (Lobby) ရန် အခွင့် အလမ်းအနည်းအကျဉ်းသာ ရှိခဲ့ပါသည်။ များစွာသော အစိုးရများမှ ၎င်းတို့၏ အင်ပိုင်ယာများကို စွန့်လွှတ်ရကာ ၎င်းတို့၏ ရွှေရောင်တောက်ပ ချိန် အချို့ကို လက်လွှတ်လိုက်ရသည့် မျိုးဆက်တခုအလွန် (သို့မဟုတ်) ပို၍ ငြိမ်းချမ်း ပြီး စီးပွားရေးကောင်းလာသည့်အချိန်ရောက်မှသာ အမျိုးသားရေးဝါဒဆိုင်ရာ အစီစဉ်နှင့် ဆောင်ရွက် ချက်များအား တွန်းတွန်းတိုက်တိုက် လုပ်ဆောင်ရန် အထူးအခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် ၎င်းအခြေအနေသည် ဥရောပရှိ ရွှေ့ပြောင်းဆန့်ကျင် သော ပါတီများ၏ လူမျိုးစု-လူတန်းစားအခြေပြု လုပ်ငန်းများကိုဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တခု သောအတိုင်းအတာအထိ အခွင့်အလမ်းဖွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အလွန် အနောက် ဥရောပနိုင်ငံများအား ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် နိုင်ငံခြားလုပ်သားများ လိုအပ်သည့် အချက် မှာ အငြင်းပွားစရာပင် မလိုဘဲ ပြည်တွင်းအလုပ်လက်မဲ့များတိုးပွားလာသည့် ၁၉၇၀ ခုနှစ် များအတွင်း ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကျဆင်းချိန် အရောက်တွင်မှသာ ပြင်သစ်အမျိုးသားတပ်ဦး (French National Front) ကဲ့သို့သော ပါတီများအတွက် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများရှိနေခြင်း သည် ပြင်သစ်အလုပ်သမားများအတွက် ခြိမ်းခြောက်မှုတခုဖြစ်သည်ဟု အငြင်းအခုံပြိုင်ရန် အခြေအနေ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။

ဦးတည်ချက်များ (Goals)

လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးအုပ်စုများ၏ ဦးတည်ချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဆယ်စုနှစ်လေးခု အလွန်နီးပါးက John Wildgen မှ လူမျိုးစုနှင့် အမျိုးသားရေးအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၏ တောင်းဆိုချက်များအား ခေါင်းစဉ်လေးခု အတွင်းအုပ်စုတခု (သို့) တခုထက်မက ခွဲခြမ်း စိပ်ဖြာနိုင်သည်ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့ဖူးပါသည်။ အချို့သောတောင်းဆိုချက်များသည် ရလဒ်အခြေခံ (output oriented) တောင်းဆိုချက်များဖြစ်၍ အချို့မှာ အာဏာပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အလေးပေးသော (authority-focused) တောင်းဆိုချက်များဖြစ်သည်။ အချို့သော တောင်းဆိုချက်များမှာ သင့်လျော်အောင် လက်ခံဆောင်ရွက်ပေးရန် အခက်အခဲဆုံးဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ (challenge the nature of the Constitutional regime) ၏ သဘောသဘာဝကို စိန်ခေါ်သည့် တောင်းဆိုချက်များရှိနေသကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးအသိုက် အမြို့ (challenge the definition of the political community) ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုအား စိန်ခေါ်သည့် တောင်းဆိုချက်များလည်း ရှိနေပြန်ပါသည် (Rudolph 2006: 230)။

ကြားကာလအချိန်တွင် လူမျိုးစုအခြေပြုနှင့် အထူးသဖြင့် လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေး ပဋိပက္ခများ၏အရေအတွက်မှာ ပို၍များပြားလာပြီး ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ပြီး နိုင်ငံများတွင်ပင် ခွဲခြားမှုများ ပိုများလာပါသည်။ သို့သော်လည်း မတူညီ ခြားနားသည့်ဦးတည်ချက်သည် အသုံးဝင် သော အရာတခု အဖြစ် ကျန်ရှိနေပါသည်။

ရလဒ်အခြေပြု ဦးတည်ချက်များ (Output Goals)

အနည်းဆုံးအနေဖြင့် လူမျိုးစုအုပ်စုများနှင့် အမျိုးသားရေး အလိုဆန္ဒတို့ကိုရရှိရန် ဖော်ထုတ် ကြိုးပမ်း နေကြသော သူများသည် အခြားသောအကျိုးလိုလားသူအုပ်စုများကဲ့သို့ပင် အစိုးရ၏ရလဒ် အပေါ်တွင် စိတ်ဝင်စားမှုရှိကြ ပါသည်။ ၎င်းတို့စိတ်ဝင်စားသည့် အစိုးရ၏ရလဒ်ဆိုသည်မှာ အစိုးရတရပ်မှ မည်ကဲ့သို့သောမူဝါဒများကို ဖော်ထုတ်ရေးဆွဲသနည်းဆိုသည်နှင့် မည်သည့် မူဝါဒများအား အစိုးရများမှ အားပေးကျင့်သုံးသနည်းဆိုသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် မျိုးနွယ် (racial) အရ လူနည်းစုများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချအုပ်စုများသည် ၎င်းတို့လူမှု အသိုက်အဝန်းအတွင်း အခြားသောလူနည်းစုများနှင့် ဘုံစိတ်ဝင်စားမှုတူမည့် ခွဲခြားမှုမရှိ သောအိမ်ယာနှင့် အလုပ်အကိုင် ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို အထူးသဖြင့် စိတ်ဝင်စားလိမ့်မည်ဖြစ် ပြီး ထိုအုပ်စုများနှင့်ပူးပေါင်းကာ အစိုးရအား လွှမ်းမိုးမှုပြုနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူပင် အမျိုးသားကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို လိုလားသော နယ်မြေဒေသအရလူနည်းစု များသည် အလားတူ အခြား ဆင်းရဲသော ဒေသများရှိ လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြု ဝါဒီများ နှင့်ပူးပေါင်းကာ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေး ရံပုံငွေများနှင့် ဒေသအခြေခံအဆောက်အအုံများ ပိုကောင်း လာစေရေး အတွက် စေ့ဆော်မဲဆွယ် လုပ်ဆောင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ ထိုတောင်းဆိုချက်များ အတွက်လည်း လူမျိုးစုအရ စုဖွဲ့မှု အနည်းငယ်သာရှိသည့် အခြားသောအုပ်စုများမှလည်း ပူးပေါင်းပါဝင် ကောင်းပါဝင်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်တွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကား အရ လူနည်းစုဖြစ်သည့် Welsh ဘာသာစကားပြော လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် ပို၍သေးငယ်သည့် လိုလားချက်အား ပန်းတိုင်အဖြစ်အောင်မြင်စွာ တွန်းတွန်းတိုက်တိုက် ဆောင်ရွက်နိုင်ကောင်း ဆောင်ရွက်နိုင်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ အစိုးရမှ သင့်လျော်အောင် လက်ခံဆောင်ရွက် ပေးရန် စိတ်ဝင်စားမှုပြပါက ၎င်းတို့၏ဘာသာစကားအား ဒေသန္တရကျောင်းများတွင် သင်ကြား ပို့ချစေခြင်း၊ အများဆိုင်ရာစာရွက်စာတမ်းများအား ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားသို့ ဘာသာ ပြန်ဆိုစေခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားဖြင့် အများဆိုင်ရာ ရုပ်မြင်သံကြားအစီအစဉ် များ ထုတ်လွှင့်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

ဤကဲ့သို့သောတောင်းဆိုချက်များအား သင့်လျော်အောင်လက်ခံဆောင်ပေးခြင်း (Accommodating) သည် အာဏာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်အရေးပေးဆောင်းဆိုချက်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏သဘော သဘာဝကိုစိန်ခေါ်သည့် တောင်းဆိုချက်များနှင့်ယှဉ်ပါက ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် ပို၍လွယ်ကူပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုတောင်းဆိုချက်များအားကိုယ်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် အာဏာပိုင်များမှ ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက် ချပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုစွန့်လွှတ်ရန် မလိုခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း လက်တွေ့တွင် ထိုတောင်းဆိုချက်များအား အလိုအလျောက် လိုက်လျောလက်ခံပေးမည့် အာဏာပိုင်များနှင့်အမြဲကြုံတွေ့ရသည်တော့ မဟုတ်ပါ။ ထို လိုလားဆန္ဒရှိသောတောင်းဆိုချက်များကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးရန် လည်ပတ်နေဆဲအစိုးရစနစ်မှ အရင်းအမြစ်ရှိမနေခြင်းအချက်အပြင် မြို့တော်ရှိအစိုးရများက ထိုတောင်းဆိုချက်များသည် တရားဝင်ခြင်းမရှိဟု မကြာခဏ ထင်မြင်ကြလေ့ရှိသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိ နယ်မြေဒေသအခြေပြုဝါဒီ (regionalists) များသည် Alsace နှင့် Corsica ရှိ အစိုးရကျောင်းများတွင် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားများအား သင်ကြားပို့ချခွင့် အခွင့်အရေးကို လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းကပင် ဆုံးရှုံးထားခဲ့ကြပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြင်သစ်အစိုးရမှ ၎င်းတို့၏ဘာသာစကားသည် ပြင်သစ်နှင့်ဂျာမန်ဘာသာစကား (သို့) ပြင်သစ်နှင့်အီတလီဘာသာစကားတို့အား အဆင့်အတန်းနိမ့်ကျစွာပေါင်းစပ်ထားသည့် ဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုနည်း လည်းကောင်းပင် ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံခြားလုပ်သားများ၏အခွင့်အရေးကို တိုးမြှင့်ပေးရန် ကြံဆောင်နေသော သူများသည် ဥရောပသမဂ္ဂမှ နိုင်ငံသားပြုခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းအားကျင့်သုံးရန် ဖိအားမပေးမခြင်းအထောက် အပံ့အနည်းအကျဉ်းသာရရှိခဲ့ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဂျာမနီပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏တရားဝင်မူဝါဒမှာ ‘၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသည် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချလာသူများ၏ နိုင်ငံတနိုင်ငံမဟုတ်ပါ။ အိမ်ပြန်လာသူများ၏ နိုင်ငံတနိုင်ငံဖြစ်သာဖြစ်သည်’ ဟု ဆိုခြင်းကြောင့် ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုမူဝါဒ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ စစ်အေးတိုက်ပွဲခေတ် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်များကြောင့် ဂျာမနီနိုင်ငံမှဖြတ်တောက်ထားခြင်းခံရသော ဂျာမန်သွေးသားများသည် ဂျာမနီနိုင်ငံသို့ နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လာခွင့်ရှိသည်။ သို့သော် ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ jus sanguinis နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ Turkish အလုပ်သမားများနှင့် ဂျာမနီနိုင်ငံတွင်မွေးဖွားသော၎င်းတို့၏မျိုးဆက်များသည် နိုင်ငံခြားသားများအဖြစ် တည်ရှိ နေဆဲဖြစ်ပြီး အကယ်၍ ၎င်းတို့၏ နေထိုင်ခွင့် ရုတ်သိမ်းခြင်းခံရပါက ၎င်းတို့၏ အလုပ်အကိုင်များကိုလည်း လက်လွှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။

အာဏာပိုင်ဆိုင်မှုအရေးပေး ဦးတည်ချက်များ (Authority-Focused Objectives)

လူမျိုးစုအဖွဲ့အစည်းများ၏ မည်သူကဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဆိုသည့်အပေါ်တွင် ဗဟိုပြုထားသော အာဏာပိုင်ဆိုင်မှုအရေးပေး တောင်းဆိုချက်များသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချ ပိုင်ခွင့်ရှိသူများ၏နားသို့ ချက်ချင်း ပေါက်ရောက် ရန် (သို့မဟုတ်) လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ အခြားသူများထံမှ ထောက်ခံမှုများ ရယူရန်လည်း ပို၍ပင် အခွင့်အလမ်း နည်းပါး ပါသေးသည်။ ရလဒ်အခြေပြတောင်းဆိုချက်များ (output-oriented demands) များနှင့်မတူပဲ အာဏာပိုင်ဆိုင်မှုအရေးပေး တောင်းဆိုချက်များဆိုသည်မှာ တဖက်ကအနိုင်ရရှိလျှင် အခြားတဖက်က လုံးဝရှုံးနိမ့်သည့်သဘောသဘာဝ (zero-sum nature) ရှိပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တောင်းဆိုချက်များ အောင်မြင်ပါက ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်ရှိသောအဖွဲ့အစည်းအား ပယ်ဖျက် အစားထိုးမှု မပြုလျှင်ပင် ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အရည်ပျော်ပျက်ပြယ်စေမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော တောင်းဆိုချက်အများစုတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကယ်၍ တန်းတူ မဟုတ်လျှင် တောင် လူနည်းစုအုပ်စုများ၏အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှုများ ပါဝင်လေ့ရှိပါသည် (ဥပမာ ပါလီမန်စနစ် များတွင် အစိုးရအဖွဲ့အတွင်းအချိုးကျပါဝင်မှု)။ စစ်တပ်အတွင်းရှိ ရာထူးကြီးသောနေရာများနှင့် မူဝါဒချမှတ် ပိုင်ခွင့်အဆင့်ရှိသည့် ဗျူရိုကရက်နေရာများလည်းပါဝင်ကောင်း ပါဝင်နိုင်ပါသေးသည်။ ထိုတောင်းဆိုချက်များ အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအစီအမံတွင်းထည့်သွင်း ရေဆွဲခြင်းသည် ဖြစ်လေ့ရှိသည့်ဦးစားပေးအရာ ဖြစ်သော်လည်း တရားဥပဒေအရမဟုတ်သည့် (informal) လိုက်နာကျင့်သုံးစေခြင်းများသည် မကြာခဏဆိုသလိုပင် စည်းမျဉ်းစည်းတခုအနေဖြင့် ဖြစ်သွားတတ်ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ကနေဒါနိုင်ငံများတွင် ရာစုနှစ် တဝက်ကျော်ကြာ ကျင့်သုံးနေခဲ့သလိုပင် ထို တရားဥပဒေအရမဟုတ်ဘဲ ကျင့်သုံးသည့်အလေ့အထ များအား တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများမှအရှုံးပေးလက်ခံကောင်း လက်ခံပေးလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် အာဖရိကန်-အမေရိကန် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသည့် ရှေ့နေဖြစ်သူ Thurgood Marshall မှ အခြားတရားသူကြီး ရှစ်ဦးနှင့် ပေါင်းလိုက်သည့်အချိန်ကတည်းက အမေရိကန်တရားရုံးချုပ်တွင် လူမည်းတရားသူကြီး ဆက်တိုက်ရှိလာခဲ့ပါသည်။ ထိုအချိန်က နိုင်ငံလူဦးရေ၏ ကိုးပုံတပုံ ဝန်းကျင်ခန့်သည် အာဖရိကန်နွယ်ဖွား အမေရိကန်များဖြစ်နေသည့်အချိန်လည်းဖြစ်သည်။ ထို့နည်းတူစွာပင် ကနေဒါနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်တွင် Quebec ပြည်နယ်မှ တရားသူကြီး သုံးပုံတပုံ ပါဝင်ရမည်ဆိုသည့် အချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ရေးဆွဲရန်ကြိုးပမ်းမှုမှာ (the Lake Meech Accord) လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကျော်ကတည်းက ရှုံးနိမ့်ခဲ့သော်လည်း ကနေဒါနိုင်ငံ၏လူဦးရေ သုံးပုံ

တပုံ ဝန်းကျင်ခန့်ရှိသော Quebec ပြည်နယ်သည် ကနေဒါနိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်ရှိ တရားသူကြီး သုံးပုံတပုံတို့၏ကိုယ်စားပြုရာပြည်နယ် ဆက်လက်ဖြစ်နေပါသည်။

လူမျိုးစု-လူတန်းစားနှင့် လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုအုပ်စုများသည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်/ (သို့မဟုတ်) တရားစီရင်ရေး အခင်းအကျင်းများတွင်ပါဝင်ရန် ဆန္ဒရှိသကဲ့သို့ပင် ဥပဒေပြု ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင်လည်း ပါဝင်မှုရရန် ကြိုးပမ်းမှုများရှိနေခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ကြိုးပမ်းမှုများ နိုင်ငံအနည်းငယ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရ အောင်မြင်မှုရရှိခဲ့ပြီးလည်း ဖြစ်သည်။ Kosovo နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးသမီး ၃၀% ကို ဥပဒေပြုရေး အဖွဲ့အစည်းတွင် ပါဝင်နိုင်ရန် အခွင့်အာဏာပေးထားရုံမျှမက နိုင်ငံတွင်းရှိ လူဦးရေ စုစုပေါင်း၏ ၁% အောက်လျော့နည်းသည့် အသေးငယ်ဆုံးလူနည်းစုအုပ်စုများအတွက်လည်း ထိုင်ခုံများ သတ်မှတ်ပေးရန် အာဏာပေး ညွှန်ကြားထား ပါသည်။ ထို့အပြင် အငြင်းအခုံဖြစ်မှုများမှာ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အစီအစဉ်ချမှုများအပေါ်တွင် အသားပေးထားပါသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် ကိုယ်စားလှယ်တဦးတည်းသာ အနိုင်ရခွင့်ရှိသည့် မဲဆန္ဒနယ် (single-member-district)/မဲများသူအနိုင်ရသည့်စနစ် (winner-by-plurality systems) သည် အင်အား ကြီးသောပါတီများကိုသာ ဦးစားပေးသည့်ပုံစံဖြစ်နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပြီး လူများစုအုပ်စုများ ကလည်း အခြားသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို စဉ်းစားပေးရန် လိုလားခြင်းမရှိကြပါ။ လူနည်းစုအုပ်စု များက (လူမျိုးစုလူနည်းစုအုပ်စုများသာမက) မကြာခဏဆိုသလိုပင် အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ် (PR) အထူးသဖြင့် ဒေသတွင်းအချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် (regional PR system) ကို အရည်းအချင်း လိုအပ်ချက် ကန့်သတ်မှုနည်းနည်းဖြင့် လက်ခံကျင့်သုံးပေးရန် ဖိအားပေးတောင်းဆိုလေ့ ရှိကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ သောစနစ်များ သည် လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသ အခြေပြုနိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် (လူမျိုးစု-လူတန်းစား/ethno-class) ရွေ့ပြောင်း ဆန့်ကျင် ရေးပါတီအများ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ပို၍မြှင့်တင်ပေးရန် အသေးစိတ်စီမံထားသည့် စနစ် များဖြစ်သည် ဟု ပထမအနေဖြင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထိုစနစ်နှစ်ရပ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ရလဒ်များ၏ ကွဲပြားခြားနားချက်များကို ဥရောပရှိ ပါလီမန်များတွင် သိသာထင်ရှားစွာ တွေ့ မြင်နိုင်ပါသည်။ ဩစတီးယားနိုင်ငံရှိ The Freedom Party သည် မကြာခဏဆိုသလိုပင် နိုင်ငံ၏ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရတွင် အစိတ်အပိုင်းတခုအနေဖြင့်ပါဝင်ခွင့်ရသည်အထိ နိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးနေခဲ့သည့် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်၏ အကျိုးအမြတ်ကို ရရှိခံစားလာခဲ့ရသည်မှာ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ သို့သော် ဩစတီးယားမှ Freedom Party ရရှိသောမဲအရေအတွက်နှင့် ပြင်သစ်ရှိ National Front ပါတီရရှိသောမဲအရေအတွက် အချိုးအစားသည် မတိမ်းမယိမ်း ဖြစ်သော်လည်း National Front ပါတီသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ အောက်လွှတ်တော်တွင် ထိုင်ခုံ ၁ နေရာစာအတွက် မဲပေးခြင်း၏ ပထမအကျော့ (First round of voting) ကိုပင်

ကျော်လွှားနိုင်လေ့မရှိပါ။

ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆောင်ရွက်ထားသော လေ့လာတွေ့ရှိချက်များသည် အချိုးကျကိုယ်စားပြု စနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းသည် သေးငယ်သောပါတီများ၊ အကျိုးကိစ္စတစ်ခုတည်းအသားပေးသည့် ပါတီများနှင့် အထူးသဖြင့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများအတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးယှဉ်ပြိုင်သူအသစ်စက်စက် များ၏ကိုယ်စားပြုမှုမြှင့်တင်ခြင်းတို့အကြား ဆက်စပ်မှုရှိသည်ကို ယေဘုယျအားဖြင့်ကောက်ချက်ချ ထားပါသည် (Richie et al. 2000). တအချိန်တည်းမှာပင် လူမျိုးစုအခြေပြုအမျိုးသားရေး ဝါဒီအသင်းအဖွဲ့များ၏စွမ်းရည်ကိုမြှင့်တင်ပေးရာတွင် အချိုးကျကိုယ်စားပြု စနစ်ကျင့်သုံးခြင်း၏တန်းဖိုးကို ပညာရှင်များမှလေ့လာဆန်းစစ်ချက်များတွင် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် ကျင့်သုံးခြင်းသည် ရေရှည်တွင် ထိုကဲ့သို့ပါတီများ၏ ရွေးကောက်ပွဲကောင်းခြင်း (အခွင့်အလမ်း ရရှိမှု) အကျိုးကို ပေးသည်ဟု ကောက်ချက်ချထားပြန်ပါသည်။

ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်စွာပင် New York ရှိ Columbia တက္ကသိုလ်မှ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်တ ဦးဖြစ်သည့် John Huber ကမူ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ်တဦးသာအနိုင်ရခွင့်ရှိ သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် (single-member-district systems) များထက် ဗဟု/အများ စုကိုယ်စားပြုစနစ် (pluralist systems) များသည် လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးရာ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို မြှင့်တင်အားပေးပြီး နိုင်ငံရေးမှုပြုခြင်း (politicization) ကိုလည်း လျော့နည်းစေသည်ဟု ဆိုထားပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုမှု အစီအမံများသည် အခြားသောအကျိုးများကိုစိတ်ဝင်စားသည့်အုပ်စုများ (interest groups) ကိုလည်း စုဖွဲ့ခွင့်အခွင့်အလမ်းနှင့် မဲဆန္ဒရှင်များထံသို့ ၎င်းတို့၏ဆွဲဆောင်မေတ္တာရပ်ခံချက် များကို တိုက်ရိုက် ချပြခွင့်အတွက် အားပေးနေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ဆန္ဒမဲ များကိုလည်း ပါတီများစွာသို့ ဖြန့်ခွဲ ရောက်ရှိစေပါသည် (Huber 2010)။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့်ဆိုရပါမူ အာဏာပိုင်ဆိုင်မှုအရေးပေးတောင်းဆိုချက်များ (authority-focused demands) ၏ ရလဒ်အဖြစ်ရှိသော အခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ ဒီမိုကရေစီ မဟုတ်သောစနစ်မှ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ ကူးပြောင်းနေသော လူမျိုးစုလင်ကွဲပြားမှုရှိသည့်နိုင်ငံ များနှင့် လူမျိုးစုအခြေပြု ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများအလွန် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ပြန်လည် တည်ထောင်နေသောဒေသများအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာခွဲဝေခြင်း အစီအမံများ ဆောင်ရွက် ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာတွင် ပို၍ လူကြိုက်များ ကျော်ကြားလာသောအကြံပေးချက် ဖြစ်လာ နေပါသည်။ မြောက်ပိုင်းအိုင်ယာလန်နှင့်ဆက်စပ်၍ဆိုရပါမူ အားကောင်းတောင့်တင်းသော လူမျိုးစုနှင့် နိုင်ငံ၏ လူများစုများသည် အထက်ဖော်ပြပါ အစီအစဉ်များကို အတိုက်အခံပြုလေ့ရှိ သည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် မြောက်အိုင်ယာလန်ကဲ့သို့ ဥပမာများသည် ယနေ့

အထိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးရလိုမှုအတွက် အဖိုးအခအဖြစ် ပြင်ပလူများမှဒေသခံလူ့အဖွဲ့အစည်းများအပေါ်သို့ စီစဉ်သတ်မှတ်ပေးသည့်ပုံစံ ဖြစ်လေ့ ရှိပါသည်။ ဥပမာ London နှင့် Ulster ၊ Dayton ရှိ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းသူများ၊ UNမှ စီမံခန့်ခွဲသူများ နှင့် Bosnia-Herzegovina ရှိ လူမျိုးစုအခြေပြုအမျိုးသားရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား ဆက်နွှယ်မှုတို့ဖြစ်သည်။ သို့သော် စီစဉ်သတ်မှတ်မှုများကို အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်သည်ဆိုတိုင်း အာဏာခွဲဝေမှုအစီအစဉ်များသည် စုပေါင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်ရှိခြင်း ရလဒ်အားပေးချင်မှ ပေးလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ Bosnia အဖြစ်အပျက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏အနာဂတ်တွင် ပြောင်းလဲတိုးတက်မှု (ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်း) ရှိခြင်း မရှိခြင်းသည် လူမျိုးစုအဖွဲ့ အစည်းများအားလုံး၏ စုပေါင်း ဆုံးဖြတ်ချက် (ဘုံသဘောတူညီချက်) အပေါ်တွင် မူတည်နေသည့်အတွက် ထိုဖွဲ့စည်းပုံသည် မူလစတင်ရေးဆွဲသည့်အချိန်ကအတိုင်းပင် ဆက်လက်တည်ရှိနေလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ တဖက်တွင်လည်း မူဝါဒဆိုင်ရာ တန့်နေခြင်း (တနည်းအားဖြင့် သေဆုံးနေခြင်း) သည် ထိုငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်ခြင်း အစီအစဉ်များအား ကျရှုံးခြင်းကို ဖြစ်စေလိမ့်မည်ဟု ယူဆ၍လည်း မရပါ။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သေချာရေရာမှု မရှိခြင်းသည် ပြည်တွင်းစစ် တဖန်ပြန်လည် ဖြစ်ပွားခြင်းထက် ပို၍ကောင်းပါသေးသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း အပြောင်းအလဲအတွက် တောင်းဆိုမှုများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာအစီအမံချခြင်း (Regime Change Demands and Constitutional Engineering)

အတိတ်တွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကပ်ဆိုက်နေမှုများနှင့် ကြိုတင်ခန့်မှန်း၍ရသော အနာဂတ် ပြဿနာများကိုလျော့ချရာတွင် ပြဿနာများကိုဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် အုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရားဆိုင်ရာ အစီအမံများ ပုံစံချခြင်း (designing institutional arrangements) လုပ်ငန်းစဉ် သမိုင်းကြောင်းသည် Plato ၏ Republic တွင် Socrate မှ ပြည်စုံကောင်းမွန်သည့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်း (သို့) အစိုးရအဖွဲ့အစည်းပုံစံ (perfect polity) ကို ရှာဖွေခဲ့သည့် အချိန်ကတည်းကစတင်ခဲ့သည်ဟု အချို့သောပညာရှင်များ မှတ်ချက်ပြုပါသည်။ ၎င်း၏ ခေတ်သစ် မွေးဖွားရာဇာတ်မြစ်အတွက်မူ အစိုးရများအလွန်ပင် အာဏာကြီးထွားလာကြမည့် စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့မှုကို အာမခံပေးရန်အတွက် အာဏာကို အလျားလိုက် (federalism) နှင့် ဒေါင်လိုက် (separation of power) ပိုင်းခြား ခြင်းများရှိစေရန်အတွက် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပုံစံချ (design) ပေးခဲ့သော James Madison အား အသိအမှတ်ပြုပေးထားကြပါသည်။ ၂၀ ရာစုနှစ်တွင်မူ ပြင်သစ်သမ္မတ (၁၉၅၉ -

၁၉၆၉) Charles de Gaulle ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ချဉ်းကပ်နည်းကို အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ ၎င်းမှာ ပြင်သစ် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အပိုင်းပိုင်းကွဲတတ်မှုသဘောရှိခြင်းမှ သည်ပါတီစုံစနစ်သို့ ဦးတည်ခြင်း နှင့် ပြင်သစ်လွှတ်တော်တွင်း အရွေ့မရှိ တန့်နေခြင်း (paralysis) များဖြစ်မှုကို ထိန်းညှိ ရန်အတွက် ဩဇာကြီးသော တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်ခံ သမ္မပုံစံကို တီထွင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အလားတူစနစ်ကို ၁၉၉၀ နှစ်များ အစောပိုင်းတွင် ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ထိုစနစ်က ရုရှားဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့အား နိုင်ငံရေးအာဏာအများစုကို အပ်နှင်းထားခဲ့ခြင်းသည် မူဝါဒ အရွေ့မရှိခြင်း (policy paralysis) နှင့် တခါတရံ လွှတ်တော်တွင်း လက်သီးတိုက်ခိုက်မှုများ (ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားမှုများ) ကို ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ မကြာသေးမှီအချိန်ကာလအထိ နိုင်ငံတကာ များ၏ ကွန်မြူနစ်စနစ်နှင့်ပြည်တွင်းစစ်အလွန်နိုင်ငံများအား ဒီမိုကရက်တအရောင်လွှမ်းခြုံသော နိုင်ငံများအဖြစ် ပြန်လည်တည်ဆောက်ပေးရန်ကြိုးပမ်းမှုများကြောင့် ထို နိုင်ငံများ အများစု သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးမှု၏တန်ဖိုးအား အလေးပေးသင်ကြားပေးသော Juan Linz ကျောင်း (Linz 1996, 1996) နှင့် ပဋိပက္ခအလွန် အင်စတီကျူးရှင်းတည်ဆောက်ရေးတွင် Arendet Lijphart ၏ နိုင်ငံရေးအာဏာခွဲဝေရေးချဉ်းကပ်မှု (Lijphart 1977, 2008) တို့ဖြင့် နိုင်ငံရေးတခေတ်ဆန်းမှုကို ထိတွေ့ ခံစားလာနိုင်ခဲ့ကြသည်။ သို့ပေမဲ့ ၎င်းကျင့်သုံးမှုများသည် ထိုနိုင်ငံရေးအခြေအနေမျိုးများနှင့်သာ ကိုက်ညီသည့် ကန့်သတ်ချက်မျိုးတော့ မရှိပါ။

ဒေသအစုံတွင် ပြန့်ကျဲစွာနေထိုင်ကြသော လူမျိုးစု-လူတန်းစားအခြေပြုအုပ်စုများ၊ နယ်မြေ ဒေသတခုအတွင်း တစုတစည်းတည်းနေထိုင်ကြသည့် လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုနှင့် လူမျိုးစုအခြေပြုအမျိုးသားရေး လိုလားချက် (interests) များသည် ရလဒ် နှင့် အာဏာ ရပိုင်ခွင့်လိုက်လျောမှုများမှတစ်ဆင့် အကျိုးအမြတ် ရနိုင်သကဲ့သို့ ထိုဒေသများအတွင်းတွင် လည်း တောင်းဆိုမှုများပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ခွဲဝေခြင်းပုံစံများ ပါဝင်သည့် တစုံတခုသောအဆင့်အထိ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းအပြောင်းအလဲ (regime change) ကိုမူ လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများမှ ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ရေးရာ များအပေါ်တွင် ပိုမို ထိန်းချုပ်မှုပြုနိုင်ရန်အတွက် များသောအားဖြင့် တောင်းဆိုကြပါသည်။ အာဏာရှင်စနစ်များတွင်ပင်လျှင် ထိုကဲ့သို့ သောတောင်းဆိုချက်များအား အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တောင်းဆိုချက်များ၏အစိတ်အပိုင်းအချို့အား ပြန်လည် တုံ့ပြန်မှုပြုပေးခြင်းသည် အသုံးဝင် သည်ကို လက်ခံထားကြသည်။ လိုက်လျောညီထွေစွာလက်ခံပေးခြင်း (accommodate) နှင့် လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုအုပ်စုများအားအထောက်အပံ့ပေးရန် ရွေးချယ်မှုသည် အုပ်ချုပ်၍ မရနိုင်သည့်ဒေသအား တပ်စွဲအုပ်ချုပ်ခြင်းထက်များစွာ ပို၍ကုန်ကျမှုနည်းပါးကာ စနစ်တခု၏ အဓိကနိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုကိုဘုံအဖြစ် လက်မခံသောဒေသန္တရအခြေပြုလူ့အဖွဲ့အစည်းများ အား ဆုံးဖြတ်ချက် ချပိုင်ခွင့် တာဝန်များလွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် ခါးသီးစွာခွဲခြားမှုဖြစ်နေ

သောနိုင်ငံရေးအခြေနေကို တခါတရံ တွင် လျော့ချပေးလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တပြည်ထောင်စုဖြစ်၍ ထိန်းချုပ်မှုများသော ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၏ ကွန်မြူနစ်ပါတီ အတွင်း (Communist Party of the Soviet Union-CPSU) တွင်ပင်လျှင် ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စု၏ အမျိုးသားရေးဆိုင်ရာ ကန့်သတ်မှုလျော့ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်အညီ ဆိုဗီယက် နိုင်ငံသည် အမျိုးသားသမ္မတနိုင်ငံ (national republics) 15 နိုင်ငံအဖြစ်သို့ ဖက်ဒရယ်ဆန် ဆန် ခွဲထုတ်ခဲ့ ပါသည် (the Soviet Socialist republics, or SSRs)။ ထို့နောက် ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စု၏ များစွာသော လူမျိုးစု အခြေပြုဒေသများကို လိုက်လျောညီထွေစွာလက်ခံ ရန် (accommodate) အတွက် ခွဲထုတ်လိုက်သော ထိုနိုင်ငံ အတော်များများ အတွင်းတွင် လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့် အာဏာကို တပိုင်းတစကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ပြည်နယ်များ၊ ခရိုင်များနှင့် ဒေသန္တရအဆင့်အထိသို့ ထပ်မံလွှဲပြောင်းပေးခဲ့ပါသည်။

ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု ကွန်မြူနစ်ပါတီ (CPSU) ကဲ့သို့ စုပေါင်းပေးသည့်ယန္တရား ကင်းမဲ့နေသော ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများအတွက်မူ နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးအား ၎င်းတို့မှထိန်းချုပ် ထားသည်ဖြစ်သောကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းအပြောင်းအလဲ (regime change) ပြုလုပ်ခြင်းအပါအဝင် နယ်မြေဒေသအခြေပြု လူနည်းစုများ ဒေသအဖြစ်သို့ နယ်မြေပြင်ဆင် လိုက်လျော အလျော့ပေးရေး (territorial concessions) ၏ အဖိုးအခမှာ မြင့်မားနိုင် ပါသည်။ သို့သော်လည်း လက်ရှိ ရှိနေသည့်ရွေးချယ်စရာများလည်း ထူးခြားနားပင်ဖြစ်သည်။ တပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများသည် ဒေသန္တရအစိုးရများအား ဗဟိုမှပြဋ္ဌာန်းသည့်ဥပဒေများ ကို ဒေသန္တရ အခြေအနေများနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိအောင်ပြုသည်ကို ခွင့်ပြုပေးခြင်း အားဖြင့် စီမံခန့်ခွဲရေးအရာတွင် ဗဟိုဦးစီးလျော့ချရေးကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ထို့ထက် ပို၍လည်း ဒေသန္တရကောင်စီများအား အချို့သော ဒေသများတွင် ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်စွမ်းရည် ကိုပေးခြင်းဖြင့် ဗဟိုဦးစီးမှုကိုလျော့ချနိုင်ပါသေးသည် (ဥပမာ ပညာရေး သင်ရိုးညွှန်းတမ်း များ ရေးဆွဲခြင်း)။ ဤဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးစီတိုင်းတွင် ဗဟိုအစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍ သာလွန်မှု မှာ ရှင်းလင်းနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအစီအမံချခြင်း (Constitutional engineering) လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ရွေးကောက်ခံ ဒေသ (regional) အစိုးရများသို့ တရားစီရင် ရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေး (အုပ်ချုပ်ရေး) အာဏာများကို လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းပေးခြင်းသည် တပြည်ထောင်စုအုပ်ချုပ်ရေးသဘောသဘာဝကို ဖက်ဒရယ်သို့ ဦးတည်ဆွဲဆန့်ပေးနေပါသည်။ ဒေသအစိုးရသို့ လွှဲအပ်ပေးထားသော အခွင့်အာဏာကို နိုင်ငံရေးအရ ပြန်လည်ရုတ်သိမ်းခြင်း သည် အကြောင်းတခုဖြစ်ပြီး ရွေးကောက်ခံဒေသ (regional) လွှတ်တော်အား ဗဟိုအစိုးရ သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အရင်ကလွှဲအပ် ပေးထားသောအခွင့်အာဏာများကို ပြန်လည်သိမ်းယူလိုက် သောကြောင့် ထိုအခွင့်အာဏာ ၎င်းတို့တွင်ဆက်လက်ရှိမနေတော့

ဟု ပြောဆိုခြင်းသည် အခြားအကြောင်းအရာ တခုပင် ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်းအဆင့်ထက် ကျော်လွန်၍ လိုက်လျောအလျော့ပေးမှု ပြုလုပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရ လုံးဝအာဏာပိုင်ခွင့် ကို ဗဟိုဥပဒေအရထိန်းချုပ်ထားသည့်တပြည်ထောင်စနစ် နှင့် လွှဲပြောင်း ပေးအပ်ထား သောနယ်ပယ်များတွင် ဥပဒေကိုကိုယ်ပိုင်ရေးဆွဲခွင့်၊ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် စီရင်ခွင့်များရှိသည့် အစိုးရ အလွှာအဆင့်ဆင့်ပါဝင်သည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တို့အကြား ကွာဟချက်စည်းဘောင် ကို တရားဝင်ဖြတ်ကျော် ဆောင်ရွက်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ဆက်လက်၍ ထိုစည်းဘောင်အား ကျော်ဖြတ်လုပ်ဆောင်ခြင်းက ဖက်ဒရယ် အဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ၏ ခေါင်းဆောင်များမှ ပို၍ကျယ်ပြန့် သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့် ပါဝါများကို ဗဟိုမှ ပြည်နယ် များသို့လွှဲပြောင်းပေးရန် တောင်းဆိုလာပါက အသစ်သစ်သော တောင်းဆိုချက်များ တောင်းဆိုလာနိုင်ရန် နိုးဆွ ပေးသလိုဖြစ်တတ်ပါသည်။ ဤအခြေအနေတွင် အခြားမှတ်သားရမည့်အခြားအရာတခုမှာ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ အစည်းအပြောင်းအလဲပါဝင်သည့်အငြင်းအခုံများသည် များသောအားဖြင့် နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာ အာဏာစီမံခန့်ခွဲ ခွင့်အပေါ် တွင်ဦးစားပေးသော်လည်း ဒီမိုကရေစီဖြစ် ပြီးနှင့် ဒီမိုကရေစီသို့သွားနေဆဲနိုင်ငံများတွင် ထိုထက်ပို၍ တောင်းဆိုခြင်းများကို လုပ်ဆောင် လေ့မရှိပါ။ နယ်မြေဒေသအရ ပြန်ကျနေထိုင်သည့် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်းအစီအမံများ၏တဖက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများ ပြန်လည် ပြင်ဆင်ရေးသားခြင်းသည် နေရာဒေသအခြေပြု (သို့မဟုတ်) နေရာဒေသအခြေပြု မဟုတ် သည့် အခြားလူနည်းစုများ၏အကျိုးကို အကာအကွယ်ပေးရန်အတွက် တရားသူကြီးများမှ ပြန်လည်သုံးသပ်သည့် စနစ်ဖြင့် အထောက်အပံ့ပေးထားသည့် နိုင်ငံသားအခွင့် အရေးများ ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် (Bill of Rights) တခုကို ထည့်သွင်းကျင့်သုံးရခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် ဗဟိုတွင်ရှိသော အစိုးရဖွဲ့မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ အစိုးရ မဏ္ဍိုင်များအား ပိုင်းခြားထားခြင်း (separation of branches) နှင့် အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းခြင်း (checks and balances) ပုံစံကို ယေဘုယျအားဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ကြ သော်လည်း သမာရီးကျ ပါလီမန်စနစ် (သို့မဟုတ်) တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်ခံသမ္မတအား ပြည်တွင်းနှင့်ပြည်ပမူဝါဒဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်အာဏာများစွာ အပ်နှင်းထားသည့် ကပြား/ဖက်စပ်စနစ် (hybrid system) နှစ်ခုအကြား မည်သည့်စနစ်အားကျင့်သုံးရမည် ဆို သည့်ကိစ္စသည် လူအတော်များများ၏ အာရုံစိုက်ခြင်းကို ခံရပါသည်။ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက် ခံ သမ္မတအား ပြည်တွင်းနှင့်ပြည်ပ မူဝါဒဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်အာဏာ များစွာ အပ်နှင်းထားသည့် ကပြား/ဖက်စပ်စနစ် (hybrid system) သည် အပိုင်းပိုင်းကွဲမှုမြင့်မား သည့် နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုများ၊ ရလဒ်အဖြစ် အစွန်းရောက်သော ပါတီစုံစနစ်များ၊ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းအရာတွင် အားနည်းသော ညွန့်ပေါင်း အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များအား မှီခို နေရ

ခြင်းနှင့် ဥပဒေပြုရေးတွင် အရွေ့များဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြေမရှိသည့်နိုင်ငံများတွင် အပြီးသတ် အဆုံးအဖြတ် ပြုနိုင်သောအစိုးရမျိုး (Decisive government) ကို အခွင့်သာစေလေ့ရှိ ပါသည်။ သို့သော် များမကြာသေးမှီ ကာလက ယူကရိန်းနိုင်ငံ၏ သမ္မတစနစ်ကျင့်သုံးခြင်း အတွေ့အကြုံအရ လူမျိုးကြီးနှစ်မျိုး (bi-national) ရှိသည့် နိုင်ငံတွင် အကယ်၍ ထိုသမ္မတ စနစ်သည် လူမျိုးတမျိုး၏ခိုင်မာစွာစွဲကိုင်ထားသောဦးစားပေးအရာထက် အခြား လူမျိုး တမျိုး၏အကျိုးလိုလားချက်ကို ပို၍အရေးပေးသည်ဟု စိတ်ခံစားမှုဖြစ်စေပါက လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေး တင်းမာမှုများကို ပို၍ပင်တိုးစေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ရှုံးနိမ့်သော အုပ်စုအား ပြည်ထောင်စုဟူသည့် ဖွင့်ဆိုချက်ကိုပင် အကြမ်းဖက်စိန်ခေါ်မှုများပါဝင်သည့် ဒီမိုကရေစီဆန်သည့်လှုပ်ရှားမှု လမ်းကြောင်းသို့ တွန်းပို့ပေးပါသည်။

နိုင်ငံရေးအသိုက်အမြုံ၏ ကွဲပြားသောအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ (Differring Definitions of the Political Community)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ပ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း (extra-constitutional politics) လောက အကြောင်းမသွားခင် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်ဆိုရပါမူ လူမျိုးစုအခြေပြု နိုင်ငံရေး အပေါ်တွင် ပဋိပက္ခများသည် ဖြစ်ပွားသည့်နေရာ (လူမျိုးစုံလင်ကွဲပြားမှုရှိသည့် အင်အားနည်းနိုင်ငံအား၊ လူမျိုးဆင်းသက်မှု (racial) အရ အကွဲ အပြဲဖြစ်နေသောလူအဖွဲ့ အစည်းများ၊ မလိုလားသည့် ယဉ်ကျေးမှုစုံလင်ကွဲပြားမှုများတိုးပွားလာခြင်းကြောင့် စိတ်အ နှောက်အယှက်ဖြစ်ရသည်ဟု ခံစားနေရသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ) ဖြစ်ပွားသည့်အကြောင်းအရာ များက များစွာထင်ဟပ်မှု ရှိနေပါသည်။ သက်တမ်းရင့်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် နေရာ ဒေသအရဖြစ်စေ၊ နေရာဒေသ အခြေပြုခြင်းမဟုတ်သည်ဖြစ်စေ ဖြန့်ကျံနေထိုင်ကြသော လူမျိုးစုအဖွဲ့အစည်းများပါဝင်သည့် အများစုသော နိုင်ငံရေးအငြင်းပွားမှုများသည် အစိုးရက ဘာလုပ်နေသလဲ၊ ဘယ်သူက ဘယ်အချိန်မှာ ဘာကိုရရှိသလဲ၊ နိုင်ငံရေးအလှည့်အပြောင်းကို ဘယ်အရာကဖြစ်စေသလဲဆို သည်တို့အပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိပါသည်။ ဖယ်ကြည့် ခံထားရသည်ဟု ခံစားနေရသောအုပ်စုများအတွက် အငြင်းအခုံဖြစ်မှုများသည် ဘယ်သူက ဆုံးဖြတ် ပိုင်ခွင့်ရှိသနည်းဆိုသည့်အပေါ်တွင် အာရုံစိုက်လှုပ်ရှားမှုကို ပို၍ပြင်းထန်လာစေ လိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ အစိုးရ ရာထူးများခန့်အပ်ရာတွင် တန်းတူရေး (သို့) အမျိုးကျဖြစ်ခြင်း ကို အခြေခံအဖြစ်ထားရှိကာ ဖယ်ကြည့်ခံထား ရသည့်အုပ်စုများအတွက် ခေါင်းဆောင်ပိုင်း ရာထူးများရရှိရန် မဖြစ်မနေအပြုသဘောဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာခွဲဝေခြင်းအား ပဋိပက္ခကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း၏ ယန္တရားတခုဖြစ်သည်ဟု ဥပမာပေး

ရွေးချယ်လေ့ ရှိကြပါသည်။ အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း တခါတရံတွင် အငြင်းအခုံဖြစ်မှုများ သည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းအား မည်သည့်နေရာတွင် ဆောင်ရွက်ရမည်နည်းဆိုသည့်အပေါ်တွင် ပြင်းပြင်း ထန်ထန်ဖြစ်ပွား တတ်ပါသည်။ ဥပမာ ဖက်ဒရယ်စနစ်များတွင် ထိလွယ်ရှလွယ်ဖြစ်သော အရေးကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် နိုင်ငံ၏လူနည်းစုများ နေထိုင်ရာ နယ်နိမိတ်နှင့်ဆက်နွှယ်နေသော ပြည်နယ်များအား လွှဲပြောင်း ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းစေခြင်းကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

သို့သော်လည်း တခါတရံတွင် အချို့သောကိစ္စရပ်များသည် ပြဿနာများပေါ်ပေါက်ခြင်းမှရှောင်လွှဲ ဆောင်ရွက်၍ မရနိုင်သည့်အခါအမျိုးတွင် ပြဿနာသည် နိုင်ငံရေးအသိုက်အမြွှိ (political community) ဆိုသည့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုအပေါ် ပြန်လည်ရောက်ရှိတတ်ကာ နယ်မြေဒေသအခြေပြုလူမျိုးစု လူနည်းစုများရှိသည့်နိုင်ငံများတွင်မူ နိုင်ငံ၏လက်ရှိနယ်နိမိတ်တရားဝင်မှုကိုပင် မေးခွန်းထုတ် စိန်ခေါ်ခြင်းများဖြစ်တတ်ပါသည်။ သို့မဟုတ် ရိုးရှင်းစွာဆိုရပါမူ အမျိုးသားရေးဇာတိမြေ (Nation's Homeland) ဆိုသည်မှာဘယ်အရာလဲဆိုသည့် မေးခွန်းပင် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားရေးဇာတိမြေဆိုသည်မှာ Scotland (သို့) Great Britain လား၊ Alsace (သို့) France လား၊ Catalonia (သို့) Spain လားဆိုသည့် မေးခွန်းများပင် ဖြစ်သည် (ဥပမာ ကရင်အမျိုးသားများ၏ အမျိုးသားရေး ဇာတိမြေဆိုသည်မှာ ကရင်ပြည်နယ်လား၊ မြန်မာပြည်လားဆိုသည့်မေးခွန်း)။ ထိုကဲ့သို့သော ပဋိပက္ခများသည် ကိုယ်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အခက်အခဲဆုံးဖြစ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အရပ်ဆိုးအကျည်းတန်မှုများကို ဖြစ်စေတတ် ပါသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သကဲ့သို့ပင် လူမျိုးစုအခြေပြု ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများသည် စစ်ပွဲများတကာ စစ်ပွဲများတွင် အရပ်ဆိုး အကျည်းတန်ဆုံး စစ်ပွဲပုံစံများပင်ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နှစ်ဖက်စလုံးရှိ အုပ်စုများသည် ထိုကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ၎င်းတို့တွင် အခွင့်အရေးကိုယ်စီရှိကြသည်ဟု ယုံကြည်ကြခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုစစ်ပွဲများသည် နိုင်ငံတကာမှကြားဝင် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်းလိုအပ်လာသည့် အခင်းအကျင်းမျိုး ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူ့အခွင့်အရေးများကို ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ဂရုမစိုက်ခြင်းများ နှင့်/(သို့မဟုတ်) ဒေသတွင်း မတည်မငြိမ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းများ၊ အိမ်နီးခြင်း ဒေသများသို့များစွာသော ဒုက္ခသည်များ စီးဝင်မှုတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့သောအနေအထားမျိုးရောက်သွားပါက နိုင်ငံရေးအရ လိုက်လျောညီထွေမှုရှိအောင် လက်ခံပေးခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်အလျော့အတင်း အပေးအယူပြုလုပ်ခြင်း (the politics of accommodation and compromise) များသည် ပျက်စီးသွားနိုင်ခြေများစွာရှိပါသည်။

သေချာအောင်ဆိုရပါမူ နိုင်ငံရေးအသိုက်အမြွှိ (political community) အား ကွဲပြားစွာ

အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုမှုများ ကြောင့် အကြမ်းဖက်မှုများဖြင့် အဆုံးသတ်သွားစရာမလိုပါ။ Arend Lijphart ၏ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးသည့် ဒီမိုကရေစီ (consociational democracy) ဆိုင်ရာ အယူအဆအား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုများတွင် တသီးတခြား ဖြစ်ပါက ထိခိုက်မှုခံစားရမည်ကို စိုးရိမ်သည့်အတွက် နိုင်ငံအားအတူတကွစုစည်းရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အတူ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းနည်းလမ်းကို အမျိုးသားရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ခေါင်းဆောင်များက ရွေးချယ် ကြသည် များလည်းရှိတတ်ပါသည်။ ဆိုဗီယက်နိုင်ငံ၏ နယ်ချဲ့မှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ သည့် ခြိမ်းခြောက်မှုသည် ယူဂိုလေးဗီးယားနိုင်ငံရှိ မက်ဆီဒိုးနီးယားလူမျိုးများ (Macedonia)၊ ခရိုအေးရှားလူမျိုးများ (Croatian) နှင့် ဆလိုဗေးနီးယားလူမျိုးများအား (Slovene) အာဏာရှင် Tito သေဆုံးပြီး၍ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲသည့် အချိန်အထိပင် ဆားဗီးယားမြို့တော် Belgrade ၏ အုပ်ချုပ်မှုကိုလက်ခံရန် အကြောင်းဖြစ်လာခဲ့သည်။ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင် င်နှစ်ခုအဖြစ်သို့ ချက်ကိုစလိုဗားကီးယား၏ ကွဲထွက်မှုကဲ့သို့ နယ်မြေနှင့် ဘုံပိုင်ဆိုင်မှုများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသည့်နည်းလမ်းမှတစ်ဆင့် ပိုင်းခြားခဲ့ ကြသည့် လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ကွဲထွက်မှုမျိုး ဥပမာလည်း ရှိနေပြန်ပါသည်။ (ချက်ကို စလိုဗားကီးယား၏ ကွဲထွက်မှုကို “ကော်ဇောနီပေါ်တွင် ကွာရှင်းခြင်း” “velvet divorce” ဟုလည်း အမွန်းတင်ခဲ့ကြပါသည်။) အလားတူပင် ဤစာတမ်းအား ရေးနေသည့်အချိန် တွင်ပင် ဥရောပသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်သို့လက်ခံရန် အခွင့်အလမ်းကို တိုးမြှင့် ရန်အတွက် ဆာဗီးယားနှင့် ကိုဆိုဗိုနိုင်ငံများသည် နယ်မြေခြင်း ဖလှယ်မှုပြုရန် ကြိုးစားနေပါသည်။ ကိုဆိုဗိုမြောက်ပိုင်းရှိ ဆာဗီးယားလူမျိုး ကြီးစိုးသောဒေကို ကိုဆိုဗိုမှ ဆာဗီးယားနိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းပေး၍ ကိုဆိုဗိုနိုင်ငံနှင့်ထိစပ်နေသည့် ဆာဗီးယားနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်း ဒေသရှိ Albania-Muslim လူဦးရေ ထူထပ်စွာ ရှိနေသည့် နယ်မြေအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကို ဆာဗီးယားနိုင်ငံမှ ကို ဆိုဗိုနိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းပေးရန် ဖြစ်သည်။ ကနေဒါ နိုင်ငံအတွင်း Quebec ဆက်လက်တည်ရှိ နေခြင်းသည်လည်း ကနေဒါနိုင်ငံအတွင်းရှိ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ စကားပြော ပြည်နယ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက မြို့တော် Ottawa သည် Quebec သို့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်အာဏာများစွာ ကို ပို၍ လွှဲပြောင်းအပ်နှံခဲ့ခြင်း၏ အကျိုးဆက်ပင်ဖြစ်သည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအပြေပဋိပက္ခများကိုဖြေရှင်းရာတွင် ယနေ့ခေတ်တွင် ကျင့်သုံးသည့် ကိရိယာများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင် (extra-constitutional) မှ လုပ်ဆောင်သည့် သဘောသဘာဝ ပါဝင်နေပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခု အတွင်းရှိ ပုံမှန်ဖြစ်သောပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ပြင်ပတွင် ကျရောက်နေခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ အောင်မြင်သည်ဖြစ်စေ ကျရှုံးသည်ဖြစ်စေ ခွဲထွက်ရန်ကြိုးပမ်းမှု များသည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ တရားဝင်နိုင်ငံရေးအသိုက်အမြုံ (state's official political community) တွင်

မည်ကဲ့သို့သောအရာများပါဝင်နေသနည်းဆိုသည့် မေးခွန်းအတွက် တိကျပြတ်သားသောအဖြေများကို ပေးနိုင် ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ပြည်တွင်းစစ်တွင် တောင်းပိုင်းဒေသအပေါ် မြောက်ပိုင်းဒေသ၏ အောင်မြင်မှုသည် အနာဂတ်တွင် ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာသော အမေရိကန်၏အမျိုးသားရေးအမှတ်သရုပ် လက္ခဏာကို ဆုံးဖြတ်ပေးခဲ့ပါသည်။ အကယ်၍ အုပ်စုတစုမှ နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားရေးအမှတ်သရုပ် လက္ခဏာတခုအပေါ်တွင် ပိုင်ဆိုင်သည်/သက်ဆိုင်သည် ဆိုသည့် စိတ်ခံစားချက် ရှိအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါက ပုန်ကန်မှုများ ရှိသည့် မည်သည့်နိုင်ငံများအတွင်းတွင်မှ နိုင်ငံအသစ်တခု ခွဲထွက်လာမည်မဟုတ်ပါ။ Ibos လူမျိုးများသည် လူမျိုးစုံသော Nigeria နိုင်ငံတွင် သီးခြားအမျိုးသားရေးလက္ခဏာတခုကို ဆက်လက်ကိုင်စွဲ ထားသော်လည်း ၎င်းတို့နေထိုင်ရာပြည်နယ်ဖြစ်သည့် Biafra ပြည်နယ်၏ ခွဲထွက်ခွင့် အတွက်ကြိုးပမ်းမှု ရှုံးနိမ့် သွားသည့်အခါ ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ပိုင်ဖန်တီးခွင့်အား ရရှိမည်/မရရှိမည်ဆိုသည့် မေးခွန်းကို အဆုံးသတ် သွားစေခဲ့ပါသည်။ လူမျိုးစုံလင်သည့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင် Tamil လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံတခု တည်ထောင်ရန်အတွက်ကြိုးပမ်းမှု ရှုံးနိမ့်ခဲ့ခြင်းသည်လည်း အလားတူပင်ဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဖက်အနေဖြင့် Croatia၊ Slovenia၊ Macedonia နှင့် Bosnia-Herzegovina တို့သည် Serbia နိုင်ငံနှင့် ဖြစ်ပွားခဲ့သော စစ်ပွဲများတွင် အောင်မြင်မှုရရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့နည်းတူစွာပင် အနောက်ပါကစ္စတန်၏အုပ်ချုပ်မှုမှ လွတ်မြောက် ရန်အတွက် ရာစု နှစ်ခု၏ သုံးပုံတပုံစောစော Bangladesh (အရှေ့ပါကစ္စတန်) ၏ ကြိုးပမ်းမှုသည်လည်း အောင်မြင်ခဲ့ပါသည်။ ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ပိုင်ဖန်တီးပိုင်ခွင့်ရှိရန်အတွက် ပြည်တွင်းစစ်များအသုံးပြုရန် ဆုံးဖြတ် ခြင်းနည်းလမ်းသည် ကုန်ကျမှု/ထိခိုက်မှုများသော နည်းလမ်းများပင်ဖြစ်၍ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ဥပမာ များတွင် အသက်ပေါင်းများစွာကို ဆိုးရွားစွာပေးဆပ်လိုက်ရပြီး နောက်ပြန်လှည့်၍မရနိုင်တော့သည့် လူမှုဘဝပျက်စီးမှုများကို ပို၍ပင်ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ နိုင်ငံတခုသည် လူမျိုးစုံလင်သည့် နိုင်ငံ တခုအနေဖြင့် ဆက်လက်တည်ရှိနေစေကာမူ ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများမှရလဒ်များသည် ထိုနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေး အသိုက်အမြွှာ (political community) ၏ သဘောသဘာဝကို အဆုံးအဖြတ်ပေးရာတွင် ထိရောက် မှုရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ပနည်းလမ်းများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးနေပါသည်။ လူမျိုးစု အခြေပြုအမျိုးသားရေး ပဋိပက္ခကို ဖြေရှင်းရန် ချဉ်းကပ်သည့် အစွန်းရောက်မှုအနည်းငယ်သာရှိသော အခြား နည်းလမ်းများသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ပ/စနစ်ပြင်ပမှ ချဉ်းကပ်သည့်ပုံစံအောက်သို့ ကျရောက်တတ်ပါသည်။ အဓိကအားဖြင့် မဟာဗျူဟာအရအရေးပါသော ဒေသများတွင် လူမျိုးစုအခြေပြုအမျိုးသားရေးပဋိပက္ခများသည် ခွဲထွက်ရေး သမားများ၏ ထိန်းချုပ်မရသည့် အကြမ်းဖက်မှုများ နှင့်/(သို့မဟုတ်) ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်မှုကို ခြိမ်းခြောက်သည့် နယ်စပ်ပဋိပက္ခများအဖြစ် ရောက်ရှိနေပါက တတိယအဖွဲ့အစည်းများ (third parties) ၏ ကြားဝင်မှုများ ပါဝင်လာ

နိုင်ငံခြေရှိပါသည်။ အစိုးရများ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကြားဝင်ညှိနှိုင်းရန် ကမ်းလှမ်းသည့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သူများမှ သံတမန်ရေးရာပုံစံအနေဖြင့်လည်းကောင်း (good office diplomacy)၊ တတိယအဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များဆောင်ရွက်ခြင်း ပုံစံအဖြစ်လည်း ကောင်း ပါဝင်လာနိုင်ကြပါသည်။ စနစ်တစ်ခုလုံး လုံးဝပျက်စီးသွားသည့် အခြေအနေတွင်မူ တတိယအဖွဲ့အစည်း များသည် ပဋိပက္ခကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ တိုက်ရိုက်အစိတ် အပိုင်းတခု ဖြစ်ကောင်းဖြစ်လာ နိုင်ကာ ပဋိပက္ခဒေသများနှင့် ဒီမိုကရေစီပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ကြီးကြပ်ပေးသည့် နိုင်ငံတကာအုပ်ထိန်းသူ (international tutelage) ပုံစံဖြစ်လာပါသည်။ ယူဂိုဇလားဗီးယား စစ်ပွဲကြောင့် သက်ရောက်မှုခံစားနေရသည့် Bosnia-Herzegovina နှင့် Kosovo တို့တွင် UN မှ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ဥပမာအတိုင်းပင်ဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့်မူ လူမျိုးစု-လူတန်းစားအခြေပြု ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားသော နိုင်ငံတခုအတွင်း တတိယအဖွဲ့အစည်း၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုသည် သွယ်ဝိုက်အနေအထားတွင်သာ ဖြစ်ရမည် ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ ရှေ့တွင်ဖော်ပြထားသော တရားစီရင်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်များ ကြမ်းတမ်းစွာ ပြိုကွဲပျက်စီးသွားမှု မရှိပါက နိုင်ငံတခုအတွင်းဖြစ်ပွားနေသော အဖြစ်အပျက်များအား နိုင်ငံတခု၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် ဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာမူဝါဒသည် ပြည်ပနိုင်ငံနှင့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ကြားဝင်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးထားပါသည်။ သို့သော်လည်း ဤသို့ဆိုခြင်းအားဖြင့် ပြင်ပကမ္ဘာ၏ လွှမ်းမိုးမှု ကင်းလွတ်သည်ဟုမဆိုပါ။ ပြည်ပနိုင်ငံများသည် အခြားနိုင်ငံများအတွင်းရှိ ၎င်းတို့နှင့် လူမျိုးစုတူဆွေမျိုးများ၏ဆက်ဆံခံရမှုအပေါ်တွင် စိတ်ဝင်စားလေ့ရှိကြပြီး ထိုဆက်ဆံခံရမှုအခြေအနေတို့အပေါ်တွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းမပြုပဲ သက်ရောက်မှုများရှိအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ကောင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံတွင်းရှိ Hungarian လူနည်းစုများသို့ ပစ်မှတ်ထားသည့် ခွဲခြားသည့်လုပ်ရပ်များ လုပ်ဆောင်ခြင်းကို Slovakia နိုင်ငံမှ မရပ်မခြင်း Council of Europe သို့ Slovakia နိုင်ငံ၏ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်လျှောက်ထားချက်ကို Hungary နိုင်ငံမှ ဆိုင်းငံ့ထားခဲ့ပါသည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် ရုရှားလူမျိုးလူဦးရေအတော် အသင့်ပင် ရှိနေသည့် Baltic Republics သည် ရုရှားလူမျိုးလူဦးရေ လေးပုံတပုံခန့်ရှိသည့် Latvia ပြည်နယ်နှင့် Estonia ပြည်နယ် တို့အား ၎င်းတို့မှ မည်သို့ဆက်ဆံနေသည်ကို Moscow မှ စောင့်ကြည့်နေသည်ဟူသည့် အသိဖြင့် သတိထားလည်ပတ်နေကြပါသည်။ ပြည်ပနိုင်ငံများမှ အခြားနိုင်ငံများအတွင်းသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားသော ၎င်းတို့၏နိုင်ငံသားများအား ဆက်ဆံသည့် အခြေအနေ အပေါ်တွင် ဂရုတစိုက်စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့်အပြိုင်ပင် UN နှင့် Ammensty International ကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများသည် လူနည်းစုအုပ်စုများအား ဆက်ဆံ

သည့်အခြေအနေများအား အစီရင်ခံတင်ပြ သည့်အခန်းကဏ္ဍကို တာဝန်ယူထားကြပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိုကဲ့သို့သောအဖွဲ့အစည်းများသည် မတရား ဆက်ဆံမှုများကို လူထုတွင်းသို့ ဖော်ထုတ်ချပြခြင်းထက် ကျော်လွန်လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ရွေးချယ်စရာ အနည်းငယ်သာ ရှိ၍ မူဝါဒရေးရာအပြောင်းအလဲများကို တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်ရန် ပုံမှန်အားဖြင့် နည်းလမ်း ကင်းမဲ့နေသော်လည်း အမြဲတမ်းတော့မဟုတ်ပါ။ ဥပမာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ **Romany** လူမျိုးများအား ဆန့်ကျင်သည့် သိသိသာသာဆိုးရွားသောမူဝါဒများကို အဆုံးသတ်ရန် ဥရောပ သမဂ္ဂမှ စီးပွားရေး ပိတ်ဆို့မှုဖြင့် ခြိမ်းခြောက် ကြိုးပမ်းခြင်းသည် အပြုသဘောဆောင်သည့် ရလဒ်အချို့ကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့ပါသော်လည်း များသောအားဖြင့်မူ ပြင်ပမှ အကြံပေးလမ်းညွှန်ချက်များကိုလက်မခံလိုကြကာ ထိုပြင်ပမှ အကြံပေးလမ်းညွှန်မှုများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ကမ္ဘာတဝန်းရှိ နိုင်ငံများအတွင်းရှိ လူမျိုးစု-လူတန်းစား အခြေပြုအဖွဲ့အစည်း များ၏ အခြေအနေကို တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက် နိုင်ခြင်းမရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့နည်းတူ အများစုသော လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုပဋိပက္ခများသည် ပြင်ပအဖွဲ့အစည်း များ၏ တိုက်ရိုက် ပါဝင်ပတ်သက်မှုမရှိဘဲ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲဖြစ်ကာ အချို့သောပဋိပက္ခ များသည် တစုံတခုသောပုံစံဖြင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး အဖြေများကိုများ ရရှိသွားကြပါသည်။ နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်နိုင်ပါက ကိုယ်တိုင် ဖြေရှင်းခြင်းအား ပို၍ နှစ်သက်လေ့ရှိကြပါသည်။

လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးတောင်းဆိုချက်များအတွက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း (Negotiating Ethno-political Demands)

လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေး အရေးကိစ္စများအား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးနိုင်ခွင့်သည် အမြဲတမ်းဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိသည့်အရာတော့ မဟုတ်ပါ။ လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုလူ့အဖွဲ့အစည်းတခုမှ လွတ်လပ်ရေး အတွက်တောင်းဆိုမှုအား ဆွေးနွေးနိုင်ခွင့် ရှိကောင်းရှိလိမ့်ဖြစ်သောအချက်များသာမက ထိုတောင်းဆိုချက်အား တောင်းဆိုပေးသူများသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး အကြောင်းပြချက်အတွက် တောင်းဆိုပေးခြင်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေး ကိစ္စများအား ပြေလည်စေခြင်းထက် ထိုနိုင်ငံရေးကိစ္စများအား ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်း အမြတ်ထုတ်ခြင်းမှ ရရှိလာမည့် ပုဂ္ဂလိကအကျိုးအမြတ်ကို ပို၍ စိတ်ဝင်စားလိုခြင်းလည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါ သည်။ ဥပမာအားဖြင့် **Milosevic** (ယူဂိုဆာလားဗီးယားပြည်ထောင်စု၊ ဆားဗီးယားသမ္မတ ၁၉၈၉ - ၁၉၉၇၊ ယူဂိုဆာလားဗီးယား ပြည်ထောင်စုသမ္မတ ၁၉၉၇ - ၂၀၀၀) မှ ပို၍

ကြီးကျယ်ခမ်းနားသည့် **Sabian** အမျိုးသားရေးဝါဒကို ထောက်ခံကာကွယ်ပေးခြင်းသည် ယူဂိုဇလားဗီးယားတွင် လူနည်းစုများအဖြစ်ရှိနေ၍ မည်သည့်နိုင်ငံကမှလည်း နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှုတွင် တဦးတည်းပိုင်ဆိုင်ဆောက်ရွက်ခွင့်မရှိသည့် **Serbs** လူမျိုးများ၏ ဆက်ဆံခံနေရသည့် အခြေအနေကို စိတ်ဝင်စားခြင်းထက် ကွန်မြူနစ်စနစ်အလွန် ယူဂိုဇလားဗီးယားတွင် အာဏာချုပ်ကိုင်လိုသော ၎င်း၏ပုဂ္ဂလိကဆန္ဒကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

တချိန်တည်းမှာပင် လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးအရ ထိလွယ်ရှလွယ်ဖြစ်သည့် နိုင်ငံရေးကိစ္စများ (ဥပမာ မြောက်အမေရိက၊ ဩစတေးလျနှင့် နယူးဇီလန်နိုင်ငံရှိ ဌာနေလူမျိုးစုအုပ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများကို များမကြာ သေးမှီအချိန်က ပြန်လည်ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း) နှင့် လူမျိုးစု နှင့်လူမျိုးအခြေပြုပဋိပက္ခတို့၏ ပေါ်ပေါက် လာနိုင်မှုအခြေအနေသည် ပို၍ ကြီးထွားလာပါသည်။ ပို၍ဆင်းရဲသည့်တောင်ပိုင်းဒေသများမှ ပို၍ ချမ်းသာကြွယ်ဝကာ ဖွံ့ဖြိုးပြီးဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများရှိရာ ကမ္ဘာ့အရပ်သို့ရွှေ့ပြောင်းလာခြင်းများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် တသားတည်းဖြစ်သည့် (သို့မဟုတ်) တသားတည်းဖြစ်လှ နီးပါးဖြစ်၍ စုံလင်ကွဲပြားမှုများ နှင့်အတွေ့အကြုံ မရှိသည့်လူအဖွဲ့အစည်း များကို ယဉ်ကျေးမှုနှင့်လူမျိုးစုံလင်သည့် နိုင်ငံများ အဖြစ်သို့ ဆက်လက်ပြောင်းလဲ ပေးနေပါသည်။ အချို့သောအခြေအနေများတွင် တရားဝင် ဘာသာစကားများအဖြစ်လက်ခံထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ (*de facto multilingual countries*) ဘာသာစကားစုံလင်သည့် နိုင်ငံများအဖြစ်သို့ပင် ပြောင်းလဲပေးနေပါသည်။ ရွှေ့ပြောင်း အခြေချခြင်း၏အကျိုးဆက်တခုမှာ အနုတ်သဘော ဆောင်သည့်အမျိုးသားရေးဝါဒ၏ မျိုးစိတ် တခုကို ပြန်လည်ရှင်သန်လာစေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤအချင်းအရာကို ဥရောပဇုန်နှင့် သမ္မတ ထရမ်လက်ထက် အမေရိကန်တွင် သိသာထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီး ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများအတွင်းရှိ လူများစုအုပ်စုများ နှင့် လူနည်းစု အုပ်စုများအကြား ကွဲပြားချက်နားချက် နက်နဲလာခြင်းသည် အိမ်ရှင်လူ နှင့် ရွှေ့ပြောင်းလူဦးရေများအကြားတွင်သာ ဖြစ်ပွားနေခြင်း မဟုတ်ပါ။ **Semitic** လူမျိုးများအား မလိုလားမှု၊ လူမျိုးရေးအရ စေ့ဆော် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကြမ်းဖက်မှုများ၊ မူဆလင်ဆန့်ကျင်ရေးများနှင့် မြောက်အမေရိက နှင့် ဥရောပရှိ ရိုးမား (**Roma**) လူနည်းစုများအပေါ် အလွန်အကျွံ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများသည် ကမ္ဘာ့မြောက်ဘက် ခြမ်းရှိ ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ပြီးနိုင်ငံများတွင် လူမျိုးစု-လူတန်းစားအခြေပြု ပဋိပက္ခများ တိုးပွားလာခြင်းနှင့် သီးခံနိုင်စွမ်း လျော့နည်းလာခြင်းကို ညွှန်ပြနေပါသည်။ ဤစာတမ်းအား ရေးသားနေသည်နှင့် တချိန်တည်းတွင် ကမ္ဘာတောင်ပိုင်းရှိပဋိပက္ခများသည် လူမျိုးနှင့်လူမျိုးစု စုံလင်ကွဲပြားမှုရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအတွင်း ဆက်လက်တိုးပွားလာနေကာ **Cameroon** နိုင်ငံရှိ **Anglophones** များ၏ ခွဲထွက်ခွင့်လှုပ်ရှားမှု များသည် နိုင်ငံအနှောက်တောင်းပိုင်း ရှိ အင်္ဂလိပ်စကားပြော လူနည်းစုများအပေါ်သို့ အစိုးရ၏ နှိမ်နှင်းမှုကို မီးစာထိုးပေးလိုက် သကဲ့သို့ ဖြစ်စေပါသည် (**Searcey 2018; O'Grady 2019**)။

သို့သော်လည်း အခြားသောလူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြုပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်တွင် ခွဲထွက်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများကြောင့် နိုင်ငံအသစ်တခုကွဲထွက်လာတိုင်း (ပြည်တွင်းစစ်တိုက်စားမှုဒဏ်ခံစားရသော နိုင်ငံများမှ ပဋိပက္ခအဆိုးသတ်ရေးအတွက် ချဉ်းကပ်သည့်နည်းလမ်း) (ဥပမာ Kosovo၊ East Timor၊ South Sudan နိုင်ငံများ) အခြားသောသူ၊ အုပ်စုများကိုလည်း အကယ်၍ပဋိပက္ခသည် အလွန်ပင်ဆိုးရွားစွာ ဖြစ်ပွားပါက တတိယအဖွဲ့အစည်းများမှကြားဝင် လာကာ ၎င်းတို့၏လိုအပ်ဆန္ဒများကို ဖြည့်စည်းပေးမည်ဆိုသည့် မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်ပွားခြင်းလမ်းစဉ်ကိုလျှောက်လှမ်းရန် ထပ်တိုးမက်လုံးများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဤကဲ့သို့သော နိုင်ငံသစ်တည်ထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် စီးပွားရေးအရမီခိုခြင်းကင်း၍ အလားအလာများစွာ ကောင်းမွန်သည့်ဒေသများမှ ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်အရေးကိစ္စများအတွက် ဖိအားပေးလုပ်ဆောင်ရန် အားပေး အားမြှောက်ပြုနေပါသည် (ဥပမာ Spain နိုင်ငံရှိ (Catalonia)၊ Belgium နိုင်ငံရှိ (Flanders)၊ United Kingdom ရှိ (Scotland))။ ဥရောပရှိ လူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ ဥရောပသမဂ္ဂအဖြစ်သို့စုစည်း ပုံစံမပြောင်းခင် အနှစ်လေးဆယ် နီးပါးက ပြင်သစ်နိုင်ငံရေးသမား တဦးဖြစ်သည့် Guy Heraud မှ ဥရောပသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့ ဖယ်ဒရယ်ဆန်ဆန် နိုင်ငံရေးအရ ပေါင်းစည်းသည်နှင့်တပြိုင်နက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတော်များများပါဝင်လိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့ပါသည် (Heraud 1973)။ ခွဲခြားမှုဖြစ်စေသည့် ကိစ္စများအား ငြိမ်းချမ်းစွာကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် ရိုးသားသည့်စိတ်ဝင်စားမှု (အကျိုးလိုလားမှု) ဖြင့် ဆောင်ရွက်လျှင်ပင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရေး လုပ်ငန်းစဉ် ကိုယ်၌ကိုက ပြဿနာတခုဖြစ်နေတတ်ပါသည်။ ကွဲပြားခြားနား သည့် အခင်းအကျင်းတွင် ကွဲပြားခြားနားသည့်အသံများသည် ကွဲပြားခြားနားသည့် ပြန်းထန်နှုန်းဖြင့် ဝင်ရောက်လာတတ်ပါသည်။ ဒေသတွင်းမဲများ၏ သုံးပုံတပုံကို ရရှိနိုင်သည့် လူမျိုးစုနယ်မြေဒေသအခြေပြု (သို့မဟုတ်) ရွေ့ပြောင်းအခြေချနေထိုင်ခြင်းအားဆန့်ကျင်သည့် ပါတီတခုသည် ထောက်ခံမှုအနည်းငယ်သာရှိသည့်ပါတီထက်ပို၍ အင်တိုက်အားတိုက် ပြောဆို ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်သည်။ အဓိကပါတီကြီးတခု (ထိုပါတီကြီးအာဏာရှိ နေသည့်အချိန်တွင်) နှင့် နီးကပ်မှုရှိသည့် နယ်မြေဒေသ အခြေပြုလူနည်းစုများသည် (ဥပမာ အာဖရိကနွယ်ဖွားအမေရိကန်လူမျိုးများနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ဒီမိုကရက်တပါတီ) နယ်မြေဒေသအရ ဖြန့်ကျဲနေထိုင်နေကြသော အခြားသောလူနည်းစုများနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက သိသိသာသာ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ရှိလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ တခါတရံတွင် နိုင်ငံခြားလုပ်သားများ နှင့်/(သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့၏ အကျိုးအတွက် ထိထိရောက်ရောက် ထောက်ခံပြောဆိုပေးမည့်အစား နိုင်ငံရေးငြင်းခုံမှုများတွင် ပစ်မှတ်များကဲ့သို့ မကြာခဏ ဖြစ်လေ့ရှိတတ်သည့် ဒုက္ခသည်များ၏အဖြစ်အပျက်ကဲ့သို့ပင် လူမျိုးစုအခြေပြု ပဋိပက္ခများတွင်ပါဝင်နေသည့် အရေးပါသည့်အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည်တွင်း နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များတွင် ၎င်းတို့၏ အသံအားပါဝင်စေခွင့် အနည်းအကျဉ်းသာရရှိကြပါသည်။

ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တက်တက် ကြွကြွပါဝင်သောသူများအတွက်သည်လည်း အခြားသော အတားအဆီးများရှိနေပြန်ပါသည်။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည့် အလျောက် လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးအုပ်စုများမှ လက်ခံနိုင်မည့် အနိမ့်ဆုံးအကျိုးအမြတ်ကို အစိုးရမှအလျှော့ပေးလက်ခံနိုင်မည့် အမြင့်ဆုံးအနေအထားနှင့်ပေါင်းစပ်ခြင်းသည် အချိန်ကြာ ညောင်းပြီး တင်းမာသည့်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည့်အပြင် အချိန်နှင့်အမျှဆိုသလို ပျက်စီးသွားနိုင် သည့် အခြေအနေ တွင်ရှိပါသည်။

အပြန်အလှန် အပေးအယူ တူညီချက်များလုပ်ဆောင်နိုင်သည့်အခန်းကဏ္ဍအတွက် ကျန်ရှိစေ ရန် တောင်းဆိုချက် များကိုတောင်းဆိုသူများသည် ၎င်းတို့အလိုရှိသည်ထက်ပို၍တောင်းဆိုခြင်း နည်းလမ်းကိုရွေးချယ်လေ့ရှိ ပါသည်။ အလားတူပင် အစိုးရများသည်လည်း ၎င်းတို့ရင်ဆိုင် နေရသည့် တောင်းဆိုချက်များထက်ပို၍ များပြားလာမည်ကို စိုးရိမ်စိတ်ဖြင့် အလွန်အကျွံ ကမ်းလှမ်းမှုများကိုဆောင်ရွက်ရန် တွန့်ဆုတ်လေ့ရှိကြပြန် ပါသည်။ တဖက်တွင်လည်း လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးလိုလားချက်များကို မနည်းမများသောတောင်းဆိုချက် များအနေဖြင့် သာတောင်းဆိုသည့် ညှိနှိုင်းဈေးဆစ်သူများအား ပြင်းထန်စွာကန့်သတ်ထားခြင်းမှ ဖြစ် ပေါ်လာနိုင် သည့်အန္တရာယ်များကိုလည်း သတိထားရမည်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံး အရေးကြီး သည်မှာ သင့်လျော်အောင် လက်ခံပေးနိုင်ခြင်း/ မပေးနိုင်ခြင်း (**ability to accommodate**) သည် နေရာဒေသအခြေပြုသည့် အုပ်စုများဖြစ်စေ နေရာဒေသအခြေမပြုသည့် အုပ်စုများ ဖြစ်စေ ၎င်းတို့ရရှိလိုက်သည့်ကမ်းလှမ်းချက်များသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ အခွင့်အရေး တန်းတူရည်တူရှိမှုနှင့် နိုင်ငံသားလွတ်လပ်ခွင့်တို့အပေါ် လေးစားလိုက်နာ မှုများအတွက် အမြဲတမ်းတော့ယုံမှားသံယဖြစ်စရာမလိုဟူသည့်လူများစုများမှ ကောင်းသောယုံကြည်မှုဖြင့် ကမ်းလှမ်းခြင်းဖြစ်သည်ဟူသည့် ၎င်းတို့၏သိမြင်လက်ခံခြင်းတို့အပေါ် တွင်မှုတည်ပါသည်။ လူမျိုးစု နယ်မြေဒေသအခြေပြုဝါဒီများ၊ အမျိုးသားရေးဝါဒီများနှင့်ကြားနယ်မြေရှာဖွေခြင်း သည် ပို၍ပင်ခက်ခဲပါသေး သည်။ Walker Connor မှ လွန်ခဲ့သောနှစ် ၄၀ ကျော်က အောက် ပါအတိုင်းဆိုခဲ့ပါသည်။

“လူမျိုးစုအခြေပြုအမျိုးသားရေးဝါဒသည် ကံမကောင်းခြင်းများနှင့် ငြင်းပယ်ခံရခြင်းတို့အပေါ် တွင် ဖြစ်ပေါ် ပေါက်ပွားလာဟန်ရှိပါသည် (Jew နှင့် Kurdish လှုပ်ရှားမှု များ)။ ယဉ်ကျေး မှုဆိုင်ရာ ဖြစ်တည် မှုများအားထိန်းထားပိုင်ခွင့် (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တည်ဆောက် ထားမှုများအား ဆက်လက် တည်မြဲပိုင်ခွင့်တို့အပေါ် နိုင်ငံတော်၏အာမခံပေးထားချက်သည် လူမျိုးစုအခြေပြု အမျိုးသားရေးဝါဒီ များအား သီးခြားဝိသေသလက္ခဏာရပ်အဖြစ် အစဉ် အဆက်အသိမှတ်ပြုပေးလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည့်အပြင် ထိုအခြင်းအရာအပေါ် အခြေအတည်ရှိ

နောက်ထပ်တောင်းဆိုချက်များအတွက် လှုပ်ရှား လာရခြင်း ဖြစ်ဟန်ရှိပါသည်။ (Franco-Canadians, Ibos, နှင့် Soviet Union အတွင်းရှိလူမျိုးများ). (Connor 1973: 21)။”

နိဂုံးချုပ်

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးတောင်းဆိုမှုများကို လိုက်လျောညီထွေစွာ လက်ခံပေးခြင်းကိစ္စနှင့် ဆက်စပ်၍ လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးတောင်းဆိုလှုပ်ရှားမှုများ၊ ၎င်းတို့ အားခေါင်းဆောင်သူများနှင့် လူမျိုးစု အခြေပြုနိုင်ငံရေးစိတ်ခံစားမှုများ၏ကြာရှည်ခံတည်တံ့မှုရှိခြင်းတို့အကြား ကွဲပြားခြားနားချက်ကို သိထားရမည် ဖြစ်သည်။ မလွဲမရှောင်သာပင် လူမျိုးစု အခြေပြုနိုင်ငံရေးတောင်းဆိုလှုပ်ရှားမှုများ၊ ၎င်းတို့အား ခေါင်းဆောင်သူများအတွက် လိုက်လျော ညီထွေမှုရှိစွာ လက်ခံခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် လိုအပ်ပါသည်။ ဆယ်စုနှစ်များစွာ လေ့လာထားသည့် တွေ့ရှိချက်များအရ လိုက်လျောညီထွေမှုရှိစွာလက်ခံခြင်းသည် များသောအားဖြင့် အောင်မြင်မှု ရရှိသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ရေတိုတွင် လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ၏ အရှိန်အဟုန်ကို ရပ်တန့်ခြင်းမရှိစေကာမူ လျော့ကျစေနိုင်ပါသည်။ လူနည်းစုများ၏ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု၊ အပေါ် ယံဟန်ပြလိုက်လျောအပေးအယူလုပ်ခြင်းများ၊ ဒေသန္တရကျောင်းများတွင် ဒေသန္တရဘာသာစကား သင်ကြားပို့ချခွင့်အခွင့်အရေးများ၊ တန်းတူရေးအစီအမံများနှင့် လူမျိုးစု အခြေပြုအမျိုးသားရေးပါတီများကို ညွှန်ပေါင်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်စေခြင်း များအတွက် မဖြစ်မနေ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ခြင်း အစီအစဉ်များ (Affirmative action programs) နှင့် ကြိုးပမ်းမှုများသည် အချိန်နှင့်နေရာတော်တော်များများတွင် လူမျိုးစုအခြေပြုနိုင်ငံရေး၏ အရေးပါမှုကို လျော့ချပေးနိုင်သည့် အကျိုးအမြတ်များ ပေးနေခဲ့ပါသည်။

လူမျိုးစုအမှတ်သရုပ်လက္ခဏာနှင့် ထိုအပေါ်ဖြစ်သောစိတ်ခံစားချက်များကို ပိတ်ပင်တားမြစ်ခြင်း သည် နောက်ထပ်ကိစ္စတစ်ခုဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတည်ထောင်သူများမှ ပြည်တွင်းစစ်ပွဲအလွန်လူအဖွဲ့အစည်းအား လူမျိုးစုနှင့် အမျိုးသားရေးအခြေပြုအမှတ်သရုပ်လက္ခဏာများကို ကျော်လွန်သည့် နိုင်ငံသားအခြေပြု အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာများဖြင့် အခြေခံတည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း လူမှုအသင်းအဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအတွက် အခြေခံအကျဆုံးဖြစ်သည့် အမှတ်သရုပ်လက္ခဏာဆိုင်ရာကိစ္စရပ်၏လွှမ်းမိုးမှုများသည် ယဉ်ကျေးမှုနှင့်လူမျိုးစုံလင် ကွဲပြားမှုရှိသည့် နိုင်ငံများတွင် ဆက်လက်တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ရုရှားလူမျိုးများ

မဟုတ်သည့် Soviet Socialist republics များရှိ အမျိုးသားရေးအမှတ်သရုပ်လက္ခဏာများကို “အသစ်သောဆိုဗီယက်အမျိုးသား (New Soviet Man)” ဆိုသည်နှင့် Moscow မှ နှစ် ၇၀ ကျော် ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း ၁၉၉၁-၁၉၉၂ ဆောင်းရာသီတွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၏ ပြိုကွဲမှုလာမှုကို နှေးကွေးအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ ကျွန်စနစ်၏အကျိုးဆက် နှင့် အမွေများသည်လည်း အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ လူမျိုးရေးဆက်နွှယ်မှုများကို ခြောက်လှန့်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ဥရောပ၏ နေရာအတော်များများတွင်လည်း မူဆလင်နှင့် အာဖရိကမှ ဒုက္ခသည်များကို မလိုလားမှုသည် ဆက်လက်တည်ရှိနေကာ လွတ်လပ်ရေးရပြီး ဆယ်စုနှစ်ခြောက်ခုအထိ ဆွေးမျိုးစုအခြေပြုစစ်ပွဲများသည် အာဖရိကရှိ နိုင်ငံများအတွင်း ကူးစက်ပြန့်ပွား ခဲ့ပါသည်။ တခါတရံတွင် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပြီး (managed) တခါတရံတွင် လိုက်လျောညီထွေစွာ လက်ခံနိုင်ခဲ့သည့် လူမျိုးစုအခြေပြုအမှတ်သရုပ်လက္ခဏာများ၊ စိတ်ခံစားမှုများနှင့် ဦးတည်ချက်များသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ ၂၁ ရာစု ကမ္ဘာကြီးအတွင်းရှိ နိုင်ငံနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ဆက်လက်၍ ပုံဖော်ပေးနေပါသည်။

မူရင်း _ J. R. Rudolph, The Significance of Ethno-politics in Modern States and Society, Department of Political Science, Towson University, Baltimore, MA, USA, 2019. https://doi.org/10.1007/978-981-13-2898-5_13

၂။ လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်ပြန်လည်ခန့်အပ် တာဝန်ပေးခြင်းစနစ်များအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

A Taxonomy of Independent Electoral Reapportionment Systems

James Ruley

နိဒါန်း

အစိုးရခြင်းသည် လူထုထံမှလာသည်ဖြစ်ပြီး လူထုအတွက်သာလျှင်ဖြစ်ရမည်ဆိုသည်မှာ ဒီမိုကရေစီ၏အခြေခံ စည်းမျဉ်းတရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။^၁ ထို့အတွက်ကြောင့် ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ရွေးကောက်ပွဲများအား သေချာစွာစိစစ်သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ရန် အကြောင်း ဖြစ်လာရ ပါတော့သည်။ ထို ရွေးကောက်ပွဲများမှ ရွေးချယ်ခံရသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ထိုလူထုများကို ကိုယ်စားပြုနေမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရက်တစ် လူ့အဖွဲ့ အစည်းများတွင် နိုင်ငံသားများအားလုံးသည် အစိုးရအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ် သော်လည်း ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းစီအား ဆန္ဒမဲပေးခြင်း ဖြင့် အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းနိုင်ကြပါသည်။ ‘လူတကိုယ် မဲတမဲ’ ဟူသော ကြွေးကြော်သံ ကို ဒီမိုကရေစီ၏ အခြေခံစည်းမျဉ်းတရပ်အဖြစ် အမေရိကန်တရား လွှတ်တော်ချုပ်က အတိအလင်းစီရင်သတ်မှတ်ထားသည်။ ဆိုရလျှင် ထို ဥပဒေတွင် မည်သူက အုပ်ချုပ်ရ မည် ဆိုခြင်းအတွက် လူတိုင်းတွင် တူညီသောရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ထိုတူညီသော ရွေးချယ် မှုတို့ကို တန်းတူအရေးပေးခံ ရပိုင်ခွင့်ရှိသည် ဟူသည်မှာ ဒီမိုကရေစီ စည်းမျဉ်း၏အချုပ် ပင် ဖြစ်သည်။^၂

နိုင်ငံအများစုသည် မြို့နယ်ခရိုင်များဖြင့် ၎င်းတို့၏မဲဆန္ဒနယ်မြေများအား ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ထားကြသည်။ ထိုသို့ မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်ရာတွင် အဓိကအရေးပါသည့် နည်းနာ ၂ မျိုး ရှိသည်။ ပထမနည်းနာဖြစ်သည့် မြို့နယ်တခုသည် ကိုယ်စားပြုသူ ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦးသာ ရှိသင့်သည်ဟူသည့် ယူဆချက်။^၃ ထို ယူဆချက်မျိုးသည် မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့်

1 see BUREAU OF INT'L INFO. PROGRAMS, U.S. DEP'T. OF STATE, DEMOCRACY IN BRIEF 5-7 (2007).

2 See, e.g., Baker v. Carr, 369 U.S. 186 (1962) See also Harvard Law Review Ass'n, Congressional Redistricting, 97 HARV. L. REV. 135 (1983).

3 ANDREW REYNOLDS, ET AL., INTERNATIONAL INSTITUTE FOR DEMOCRACY AND ELECTORAL ASSISTANCE, ELECTORAL SYSTEM DESIGN: THE NEW INTERNATIONAL IDEA HANDBOOK, 28 (2005).

၎င်းတို့ ကိုယ်စားပြုခြင်းခံရပါသည် ဟူသည့် ခံစားမှုမျိုးရနိုင်မည့် မြို့နယ်/မဲဆန္ဒနယ်မြေ သေးငယ်သော နိုင်ငံမျိုးတွင်ဆိုလျှင်ကောင်းစွာအလုပ်ဖြစ်ပါသည်။⁴ ဒုတိယနည်းနာသည် အချိုးကျ ကိုယ်စား ပြုစေခြင်း (Proportional Representation – PR) ဖြစ်သည်။ ထိုစနစ်သည် နိုင်ငံသားများကို ပို၍မျှတသော၊ ပို၍တန်းတူမှုရှိသောကိုယ်စားပြုမှုမျိုးကိုရစေ ပါသည်။⁵ မဲများသူအနိုင်ရစနစ် (First Past The Post – FPTP) ၏အဓိက အားနည်းချက် သည် အစိုးရဖြစ်ရန်အတွက် မဲဆန္ဒအများစုအနိုင်ရရန်သာ လိုအပ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု PR စနစ်ကို လိုလားသူများက ဆိုကြသည်။ ထို့အကြောင်းကြောင့် FPTP စနစ်တွင် ထောက်ခံမဲ ၅၁ % ဖြင့်သာ အနိုင်ရရှိသောပါတီတစ်ခုသည် လွှတ်တော်၏ ၁၀၀ % ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ကိုရရှိသွားကြသည်။ အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုသည့်ပီအာစနစ်တွင်မူ မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ် မှုသည် ကျယ်ပြန့်သွားမည်ဖြစ်ပြီး ပါတီကြီး၊ ပါတီငယ်တို့ အသီးသီးသည် လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာရရှိကြသည်။ ပီအာစနစ်အတွက် အရိုးရှင်းဆုံး ဥပမာအနေနှင့်ဖော်ပြရ လျှင် ကိုယ်စားလှယ် ၁၀ နေရာရှိသောမဲဆန္ဒနယ်မြေတစ်ခုတွင် ထောက်ခံမဲ ၇၀ % ရရှိသော ပါတီကြီးသည် လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ် ၇ နေရာရရှိမည်ဖြစ်ပြီး၊ ထောက်ခံမဲ ၃၀% ရရှိသော ပါတီငယ်သည် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၃ နေရာရမည်ဖြစ်သည်။⁶ နည်းနာစနစ် နှစ်ခုလုံး သည် ယခုစတင်မိမိက မဖော်ပြထားသောအားသာချက်၊ အားနည်းချက်များ ရှိကြ ပေလိမ့်မည်။ သတိပြုရန်အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ နိုင်ငံများသည်မတူညီသော စည်းမျဉ်း သတ်မှတ်ချက်များဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်မြေများကိုသတ်မှတ်ကြမည်ဖြစ်ပြီး၊ ထို သတ်မှတ်ချက် များသည် ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍ အခြားသော မူဝါဒနှင့် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုများ အပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိမည်ဖြစ်သည်။

မဲဆန္ဒနယ်မြေများသည် (နိုင်ငံသူအကုန်ယူစနစ်တွင်ဖြစ်စေ၊ အချိုးကျကိုယ်စားပြုသည့်စနစ် တွင်ဖြစ်စေ) လူဦးရေ ရွေ့လျားလာသည် (population shifts) နှင့်မျှ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲ သတ်မှတ်မှုများပြုလုပ်ရပါသည်။ သာဓကအနေ ဖြင့် ပထမဆုံး နှစ်တွင် မဲဆန္ဒနယ်မြေ A နှင့် B တို့တွင် မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူ ၁၀၀ ဦးစီရှိကြမည်။ နောက် ၁၀ နှစ်ကြာသောအခါ မဲဆန္ဒနယ်မြေ A တွင် မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူ ၁၂၀၀ ဦးဖြစ်သွားသော်လည်း မဲဆန္ဒနယ်မြေ B တွင်မူ မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူ ၈၀ ဦးသာကျန်ရှိ တော့သည်။ မွေးဖွား၊ သေဆုံးကိန်းဂဏန်းများ ထည့်သွင်း တွက်ချက်ရသည့် အချိန်အခါမျိုးတွင် မဲဆန္ဒနယ်မြေ သတ်မှတ်မှုသည် ပို၍ပင် ရှုပ်ထွေးမှုများ ဖြစ်စေပါသည်။ ဤနေရာတွင် ‘လူတကိုယ် မဲတမဲ’ ဟူသည့်ယူဆချက်အား မပြောင်းလဲပါက မဲဆန္ဒနယ်မြေကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲ သတ်မှတ် ရပေလိမ့်မည်။

4 Id. at 28.

5 Id. at 29.

6see id. (နောက်ထပ်ဥပမာများအတွက်ကြည့်ရန်)

ပြဿနာသည် မည်သူက မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်မည်နည်း ဆိုသည်ပင်ဖြစ်သည်။ အစဉ်အလာအရ ဥပဒေပြုရေး လွှတ်တော်မှ မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရပါသည်။ သို့သော် ရှောင်လွှဲမရနိုင်သည့် ဖြစ်ရပ်က လွှတ်တော်အမတ်များသည် မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်ရာတွင် ၎င်းတို့ပါတီအားအကျိုးပြုစေရေးအတွက်သာ မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုးကို ဂျယ်ရီမန်းဒရင်း (Gerrymandering) ဟု ခေါ်ပါသည်။⁷ ထိုဖြစ်စဉ်မျိုးတွင် ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်သည် ၎င်းတို့ပါတီအား ထောက်ခံမှုအလုံအလောက် ရနိုင်မည့်အရေး ၎င်းတို့အားထောက်ခံမည့် မဲဆန္ဒရှင်များနေထိုင်ရာနယ်မြေဒေသကိုအခြေခံ၍ မဲဆန္ဒနယ်မြေများ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းကိုလုပ်ဆောင်ပါသည်။⁸ ထိုသို့သောမဲဆန္ဒ နယ်မြေပိုင်းခြား သတ်မှတ် ခြင်းမျိုးသည် ‘လူတကိုယ် မဲတမဲ’ ဟူသော ဥပဒေသကို အတိအလင်းချိုးဖောက်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူတဦးချင်းစီ၏ဆန္ဒမဲများသည် ထည့်သွင်းရေတွက်ခြင်းခံရသော်လည်း ထိုဆန္ဒမဲတစ်ခုချင်းစီ၏ အကျိုးသက်ရောက်နိုင်မှုသည် မတူညီကြပေ။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ရွေးကောက်ပွဲများ၏ရလဒ် မည်သို့ ဖြစ်ပေါ်လာမည်ကို ကြိုတင်စီစဉ်သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ထားခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ယခုစာတမ်းသည် မဲဆန္ဒနယ်မြေများအား ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်မှ မိမိ၏ပါတီအသာစီး ရရေးအတွက် ရည်ရွယ်သည့် **Gerrymandering** လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ပြန်လည်ကြပ်မတ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို ဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်သည်။ ဤသည်ကို လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်ပြန်လည်ခန့်အပ်တာဝန်ခြင်း (Independent Electoral Reapportionment Commission - IERC) ဟူ၍ ခေါ်ပါမည်။ ရည်ရွယ်ချက်သည် နိုင်ငံရေးသမားများ၏ ကိုယ်ကျိုးအတွက် မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို လိုသလိုသတ်မှတ်ခြင်းအား တားဆီးနိုင်ရေး ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များသည် **Gerrymandering** နှင့် ပတ်သက်၍ လေ့လာဆန်းစစ်မှုများ ပြုလုပ်ကြပြီးဖြစ်သော်လည်း အနည်းငယ်ကသာ ထို **Gerrymandering** အား ကန့်သတ်နိုင်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကို လေ့လာဆန်းစစ်မှု ပြုကြပါသည်။ ထိုသို့ ကန့်သတ်နိုင်ရေးအတွက် နည်းလမ်းများသည် ပြည့်စုံကောင်းမွန်နေသည်ဟူ၍ မရှိပေ။⁹

7 ‘Gerrymander’ ဟူသော အသုံးအနှုန်းသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု မန်ဆာကျူးဆက်ပြည်နယ်၏ ၈ ဦးမြောက် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး Elbridge Gerry ၏ နောက်ဆုံးအမည်ကိုတွင်စေထားခြင်းဖြစ်သည်။ Gerry သည် ၎င်း၏ ပါတီအသာစီးရစေရေးအတွက် မဲဆန္ဒနယ်မြေ များအား ၎င်းအလိုရှိသည့်အတိုင်း အမဲမြှောင် (Salamander) အကွက်ကြားများကဲ့သို့ လိုသလို ပုံသဏ္ဌာန်ကို ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ခြင်း ပြုခဲ့သည်။ *Ariz. State Legislature v. Ariz. Indep. Redistricting Comm’n*, 135 S. Ct. 2652, 2658 n.1 (2015).

8 BOUVIER LAW DICTIONARY: GERRYMANDERING (Stephen Michael Sheppard ed. 2012).

9 See, e.g., Anthony J. Gaughan, To End Gerrymandering: The Canadian Model for Reforming the Congressional Redistricting Process in the United States, 41 CAP. U. L. REV. 999 (2013) (analyzing the benefits of Canada’s IRCs); Bruce E. Cain, Redistricting Commissions: A Better Political Buffer, 121 YALE L.J. 1808 (2012) (examining redistricting commissions within the United States); Nicholas O.

ထိုကြောင့် ယခုစာတမ်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် တရပ်ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးအပ်ရာတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် အကောင်းဆုံးသောကျင့်သုံး မှုများကိုဖော်ပြနေမည်မဟုတ်ဘဲ မတူညီသောနိုင်ငံများတွင် မည်သို့အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးကြသနည်းဟူသည်ကို လေ့လာဆန်းစစ် ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဤစာတမ်း၏ ဒုတိယအပိုင်းတွင် မည်သို့သောကော်မရှင်မျိုးသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော လည်ပတ် ဆောင်ရွက်ချက်များရှိသည်ဟူသည်ကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးနေခြင်းအား ဆန်းစစ် ထားခြင်းထက် အယူအဆအရ အပေါ် အခြေခံကာ သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

Stephanopoulos, Our Electoral Exceptionalism, 80 U. CHI. L. REV. 769 (2013) (looking briefly at global alternatives, but mostly focusing on American redistricting solutions).

အပိုင်း (၁)။ လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြနိုင်သည့် အချက်များ Factors of Independence

ဤ ပထမအပိုင်းတွင် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်အဖြစ်ခန့်အပ်တာဝန်ပေးရေးအတွက် အမျိုးမျိုးသောကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ချက်များကို ဆန်းစစ်ထားပါသည်။ ထိုသို့ဆန်းစစ်ရာတွင် မည်သူ (သို့မဟုတ်) မည်သို့သော အစိုးရမဏ္ဍိုင်မှ (ကော်မရှင်အား ဖွဲ့စည်းရာတွင်) ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ရွေးချယ်သနည်း ဟူသော မေးခွန်းဖြင့်အစပြုထားပါသည်။ ထို့နောက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ (သို့မဟုတ်) ပြဌာန်းဥပဒေများအရ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန် မည်သို့သောအရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များလိုအပ်သနည်းကို လေ့လာထား ပါသည်။ ဤသည်နှင့်တဆက်တစပ်တည်း ကော်မရှင်အား သီးခြားလွတ်လပ်သောအဖွဲ့အစည်းတရပ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်း ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်များ၊ ကော်မရှင်၏ အခွင့်အာဏာဖော်ပြထားချက်များ၊ နောက်ဆုံး အနေနှင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားတာဝန်မှရပ်စဲခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ဆောင်ရွက်ချက်သဏ္ဌာန်များနှင့် မည်သူက ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား တာဝန်မှရပ်စဲမည်နည်း တို့ကို တင်ပြထားပါသည်။

က။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားရွေးချယ်ကြသော အစုအဖွဲ့များ Bodies Choosing the Commission

လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်ပြန်လည်ခန့်ခြင်းတွင် အရေးအကြီးဆုံးသည် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား မည်သို့ရွေးချယ်ခန့်အပ်ကြသနည်း ဆိုသည်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ကြရာတွင် အဓိကအားဖြင့် အခန်းကဏ္ဍ ၅ ရပ်ဖြင့် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

၁။ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့ ကဏ္ဍ (Legislative Branch)

လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်ပြန်လည်ခန့်အပ်တာဝန်ပေးခြင်းတွင် လွှတ်တော်သည် အပြည့်အဝ အာဏာရှိသောအဖွဲ့ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ခန့်အပ်တာဝန်ပေးရာတွင် ပါတီတခုကပုံဖော်ခြင်း နှင့် ပါတီ ပေါင်းစုံဖြင့် ပုံဖော်ခြင်း စသည့်ဆောင်ရွက်မှုသဏ္ဌာန် ၂ မျိုးကိုတွေ့ရပါသည်။ ပါတီတခုကပုံဖော်သည့် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲ

ကော်မရှင်ပြန်လည်ခန့်အပ်တာဝန်ပေးသည့်လုပ်နည်းတွင် ပါတီအသွင်အမြဲဆောင်နေသည် ဆိုခြင်း ထက် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားခန့်အပ်ရာတွင် ပါတီကြီးများကသာ ချုပ်ကိုင် လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်းရှိသည့် ယန္တရားကို ဖွဲ့စည်းပုံအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း ပြန်လည်ကြပ်မတ် ထိန်းကျောင်းနိုင်ခြင်းမရှိသည့် အခြေအနေမျိုးကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် ထိုသို့ ပါတီအသွင်ဆောင်သော ကျင့်သုံးမှုမျိုးကို အထက်လွှတ်တော်မှတစ်ဆင့်ရွေးချယ်ခန့်အပ်သော ရဝမ်ဒါ¹⁰နှင့် အထက်၊ အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးတို့မှ တစ်ဆင့် ရွေးချယ်ခန့်အပ်သော ဂျပန်¹¹တို့တွင်တွေ့ရ ပါသည်။

ပါတီပေါင်းစုံပါဝင်မှုဖြင့် ရွေးချယ်ခန့်အပ်သောလုပ်ထုံးမျိုးတွင် နည်းလမ်း ၃ ရပ်ကို ကျင့်သုံး ကြပါသည်။ ပထမ နည်းလမ်းသည် ရွေးချယ်ခံရသောကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် အမည် စာရင်းများ ကို လွှတ်တော်၏ သုံးပုံနှစ်ပုံ ထောက်ခံမှုဖြင့် အတည်ပြုပေးရသော ဗင်နီဇွဲလား၏ ကျင့်သုံး မှုမျိုးဖြစ်သည်။¹² အယ်ဘားနီးယားကဲ့သို့သော ပါတီကြီးနှင့် ပါတီငယ်များကို တူညီသော အဖွဲ့ဝင်နေရာပေးထားပြီး လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအား ကော်မရှင်၏ အနိုင်ပိုင်းအဆုံးအဖြတ် ပေးနိုင်သူ (ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌ) အဖြစ် ခန့်အပ်တာဝန်ပေးထားခြင်း မျိုးသည် ဒုတိယနည်း လမ်းဖြစ်သည်။¹³ နောက်ဆုံးနည်းလမ်း ဖြစ်သည့် အာဇာဘိုင်ဂျန်၏ ဘက်လိုက်မှုမရှိစေ ရေး သီးခြားအစုအဖွဲ့များသို့လည်း ကော်မရှင်နေရာခန့်အပ်ခွင့်ပေးသည့်နည်းလမ်း¹⁴နှင့် မကွာဆီကိုတွင်မူ ကော်မရှင်၏ဥက္ကဋ္ဌသည် နိုင်ငံရေးဘက်လိုက်မှု ကင်းသောပုဂ္ဂိုလ်

10 အစိုးရမှ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ရွေးချယ်ပြီး အထက်လွှတ်တော်သို့ အတည်ပြုပေးနိုင်ရန်အတွက် တင်သွင်းသည်၊ ဥပဒေတွင် ကော်မရှင်၏သက်တမ်းဖော်ပြထားချက်မပါရှိပေ။ Law No. 31/2005 of 24/12/2005, <https://repositories.lib.utexas.edu/bitstream/handle/2152/5078/4170.pdf>. The Constitution establishes the Commission in Article 180. CONST. OF RWANDA art. 180.

11 ဂျပန်၏ အထက်/အောက်ပေါင်းစုံလွှတ်တော် (National Diet) မှ ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲရေးကောင်စီ အဖွဲ့ ဝင်များအားရွေးချယ်ပြီး ဝန်ကြီးချုပ်က တရားဝင်အားဖြင့် ခန့်အပ်ပေးရသည်။ FREE CHOICE FOUND., ELECTION SYSTEM IN JAPAN 5 (2007), <http://www.freechoice.jp/electionssystem.pdf>.

12 ဗင်နီဇွဲလားတွင် လွှတ်တော်သို့ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တဦးချင်းအနေဖြင့်လျှောက်ထားခြင်း (သို့) ပါတီမှ အမည် စာရင်း တင်သွင်းခြင်း ကိုပြုရသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပူးတွဲအစည်းအဝေးတွင် ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံမှုဖြင့် အတည်ပြုပေး ရသည်။

LEY ORGÁNICA DEL SUFRAGIO Y PARTICIPACIÓN POLÍTICA art. 53 (1997), <http://pdba.georgetown.edu/Parties/Venezuela/Leyes/LeySufragio.pdf>.

13 အမေရိကန်ကဲ့သို့သောနိုင်ငံများ၏အစိုးရဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဖြင့်ဆိုရင် ကြိုနည်းလမ်းသည်လည်း ပါတီကြီးများ ကသာ လွှမ်းမိုး ထိန်းချုပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အယ်ဘားနီးယား၏ ပါလီမန်အစိုးရစနစ်တွင်မူ ပါတီကြီး၊ ပါတီငယ် များသည် ၂ ဦးစီ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ရွေးချယ်ခွင့်၊ ပါတီငယ်များထဲမှပါတီကြီး/ပါတီငယ်များထဲမှပါတီငယ်များ (“minority” majority and “minority” minority parties) က ၁ ဦးစီ ရွေးချယ်ခွင့်ပြုပေးထားသည်။ အပြီးသတ်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် လွှတ်တော်မှ အများစုထောက်ခံမှုဖြင့် အတည်ပြုပေးရသည်။

ALBANIAN ELECTORAL CODE art. 14 (Org. for Sec. & Cooperation in Europe ed. & trans., 2015), <http://www.osce.org/albania/159501?download=true>.

14 Azerbaijan တွင် ပါတီကြီးနှင့်ပါတီငယ်များမှ အဖွဲ့ဝင် ၆ ဦးစီရွေးချယ်ခွင့်နည်းတူ သီးခြားလွတ်လပ်သောအစုအဖွဲ့ များမှလည်း ၆ ဦးစီရွေးချယ်ခွင့်ရှိသည်။

CENTRAL ELECTION COMM'N, REPUBLIC OF AZER., ELECTION CODE OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN art. 24 (2003), http://www.msk.gov.az/uploads/qanunvericilik/election_code_eng.pdf.

ဖြစ်သည်ဟု ပါတီအားလုံးကသတ်မှတ်ထားသည့် နည်းလမ်း¹⁵ ဖြစ်ပါသည်။

၂။ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ ကဏ္ဍ (Executive Branch)

လွှတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်တရပ်ပြန်လည်ခန့် အပ်တာဝန်ပေးအပ်ရေးတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ အနေဖြင့် နည်းလမ်း ၄ ခုထဲက ၁ ခုကို ကျင့်သုံးကြပါသည်။ တပါတီ တည်းက (သို့မဟုတ်) ပါတီစုံဖြင့် ဥပဒေပြုရေး လွှတ်တော်နှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း အားဖြင့်၊ သီးခြားလွှတ်လပ်သော အကြံပေးအဖွဲ့၏ အကြံပေးချက်အရ၊ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့ မှ အမိန့်ကြေညာချက်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ အလုံးစုံ သီးခြားစီစဉ် သတ်မှတ်ချက်များဖြင့်လည်းကောင်း ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်အားပြန်လည်ဖွဲ့စည်း တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

ပါတီနည်းလမ်းဖြင့်ခန့်အပ်တာဝန်ပေးရာတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် ဥပဒေပြုရေး လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန်သာလိုအပ်သည်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့မှ စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည့် ပါတီစနစ်နှင့်ကွဲပြားသည်က အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ လွှတ်တော်နှင့် တိုင်ပင်မှုသည် လိုအပ်ချက်အရသာဖြစ်ပြီး ထို လွှတ်တော်၏တိုက်တွန်းချက် များအတိုင်း လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည်မဟုတ်ပေ။ လက်ရှိတွင် မလေးရှားကသာ ထိုစနစ်ကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားခန့်အပ်တာဝန်ပေးရေးအတွက် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက် နေပါသည်။¹⁶

ပါတီစုံစနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ခန့်အပ်မှုတွင် အဓိကပါတီကြီးခေါင်းဆောင်များနှင့်

15 မက္ကဆီကိုတွင် ပါတီများမှ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ၁၀ ဦးရွေးချယ်ခွင့်ရသည်။ ၁၁ ဦးမြောက်သော ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်အား-ဥက္ကဋ္ဌ (President Councilor) အဖြစ် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှပူးတွဲရွေးချယ်ကာ ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံမှုဖြင့် အတည်ပြုပေးရသည်။

Ley General de Instituciones y Procedimientos Electorales [LGIPE] art. 36, Diario Oficial de la Federación [DOF] 23-05-2014, http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGIPE_130815.pdf, translated in ELECTORAL TRIBUNAL OF THE FED. JUDICIARY, GENERAL LAW ON ELECTORAL INSTITUTIONS AND PROCEDURES OF MEXICO art. 36 (Mikaela Christiansson trans., 2014), <http://portales.te.gob.mx/ccje/sites/default/files/GENERAL%20LAW%20ON%20ELECTORAL%20INSTITUTIONS%20AND%20PROCEDURES.pdf>.

16 ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ မလေးရှား၏အမြင်ဆုံးအာဏာပိုင်အဖွဲ့ Yang di-Pertuan Agong သည် ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်ခြင်းမပြုမှီ လူထု၏ ယုံကြည်မှုကိုရရှိရေးအတွက် လွှတ်တော်နှင့်တိုင်ပင်မှုများကိုပြုစေပါသည်။ CON. art. 114, §§ 1-2.

အပြင် အတိုက်အခံပါတီ ခေါင်းဆောင်များနှင့်တိုင်ပင်ဆွေးနွေးပြီးမှသာ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ အား ခန့်အပ်တာဝန်ပေးရပါသည်။ လက်ရှိ တွင် ထိုစနစ်အတိုင်း နိုင်ငံ ၇ ခုက ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေကြပါသည်။ အန်တီဂူယာနှင့်တိုဘာဂို¹⁷၊ ဘာဘတ်ဒိုးစ်¹⁸၊ ဘယ်လီဇီ¹⁹၊ မော်တာ²⁰၊ မော်ရီတီယား²¹၊ စိန့် ကိစ်နှင့်နေဗစ်²²၊ ထရီနီဒက်နှင့်တိုဘာဂို²³ တို့ဖြစ်သည်။ ဂန်ဘီယာ²⁴၊ လက်စိုတို²⁵၊ စေးရှားလက်စ်²⁶၊ ဆော်လမွန်ကျွန်း²⁷၊ ဆွစ်ဇလန်²⁸နှင့် ဗန်နော်သု²⁹ တို့တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် ထိုကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ပြန်လည်ခန့်အပ်တာဝန်ပေးရာတွင် သီးခြားလွတ်လပ်သော ကော်မရှင်တရပ်၏ အကြံပြုချက်များနှင့်အညီ ခန့်အပ်ခြင်းမျိုးကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ပါသည်။ အယူအဆအရ ထိုလွတ်လပ်သော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် နိုင်ငံရေးဘက်လိုက်မှု ကင်းရှင်းသူများဖြစ်ရမည် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုခန့်အပ်မှု ဖြစ်စဉ်သည် ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်၏ ထောက်ခံချက်စနစ်နှင့် ကွဲပြားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် လွတ်လပ်သောကော်မရှင်များ၏ အကြံပြုချက်များအတိုင်း အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရန်မလိုအပ်သောကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အပေါ်တွင်သာမူတည်သော ကျင့်သုံးမှုမျိုး ဖြစ်ပါသည်။³⁰ နောက်ဆုံး (စတုတ္ထ) နည်းလမ်းဖြစ်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ အလုံးစုံ သီးခြားစီစဉ် သတ်မှတ်ချက်များဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်အား ပြန်လည်ဖွဲ့စည်း တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းမျိုးကို ဘင်္ဂလား ဒေ့စ်³¹၊ ဂျာမနီ³²

17 CONST. OF ANTIGUA & BARBUDA § 63(1).

18 23 CONST. OF BARBADOS § 41(A)(3).

19 24 CONST. OF BELIZE § 88(1-2).

20 25 CONST. OF MALTA art. 60(3).

21 26 CONST. OF MAURITIUS § 38(1).

22 27 CONST. OF ST. CHRISTOPHER AND NEVIS, § 49(1).

23 28 CONST. OF TRINIDAD & TOBAGO, art. § 71(3).

24 အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် တရားရေးဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင် (Judicial Service Commission) နှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင် (Public Service Commission) တို့၏အကြံပြုချက်များဖြင့် ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအား ရွေးချယ်ပါသည်။ ထိုပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင်သည် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှခန့်အပ်သောသူများဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ တရားရေးဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင်တွင် တရားသူကြီးချုပ်၊ အထက်တရားရုံး (Superior Court) မှတရားသူကြီး ၁ ဦး၊ အထက်တရားအစိုးရရှေ့နေ (Solicitor General)၊ ရှေ့နေချုပ်ရုံးမှခန့်အပ်သော တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ ၁ ဦးနှင့်ဂမ်ဘီယာလွှတ်တော်မှ ခန့်အပ်သောအဖွဲ့ဝင် ၁ ဦးတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

CONST. OF THE GAMBIA §§ 42, 145, 166.

25 Lesotho တွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏အကြံပေး တရားရေးဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင်မှ ထောက်ခံချက်ပေးရ ပါသည်။ ထို တရားရေးကော်မရှင်သည် သီးခြားလွတ်လပ်သည်ဟူ၍ မဆိုသာပေ။ သို့သော် သင့်လျော်သော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် ခန့်အပ် နိုင်ရေးအတွက် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အားအကြံပေးနိုင်သည်။

CONST. OF LESOTHO §§ 66(1), 132.

26 Seychelles ၏ ၃ ဦးပါသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခန့်အပ်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့ (Constitutional Appointment Authority – a 3 persons body) ၏ အကြံပြုချက်အရ သမ္မတမှ ကော်မရှင်အဖွဲ့များအားရွေးချယ်ရပါသည်။ ထို ၃ ဦးအဖွဲ့တွင် သမ္မတမှ ခန့်အပ်သူ ၁ ဦး၊ အတိုက်အခံပါတီမှ ခန့်အပ်သူ ၁ ဦး၊ ၎င်းတို့ ၂ ဦးပေါင်း၍ခန့်အပ်သူ ၁ ဦး ဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ သမ္မတသည် ထို ၃ ဦးပါ အာဏာပိုင်အဖွဲ့မှ ရွေးချယ်ထားသော ၇ ဦးထဲမှ ၅ ဦး ကို ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ခန့်အပ်ပေးရပါသည်။

CONST. OF SEYCHELLES arts. 115.A; § 1; 140 § I.

27 CONST. OF THE SOLOMON ISLANDS §§ 53(1)(a), 117 (same process as Lesotho, supra note 30).

28 CONST. OF SWAZILAND §§ 90(2), 159(1) (same process as Lesotho, supra note 30).

29 CONST. OF VANUATU, arts. 18 § 1; 48 § 1 (same process as Lesotho, supra note 30).

30 Supra note 29-34.

31 CONST. OF BANGLADESH § 118, cl. 1.

32 Bundeswahlgesetz [BWG] [Federal Elections Act], July 23, 1993, BUNDESGESETZBLATT, Teil I [BGBl I] at 1288, as amended, § 3(2), translation at https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/downloads/rechtsgrundlagen/bundeswahlgesetz_engl.pdf.

ဟောင်ကောင်³³၊ သီရိလင်္ကာ³⁴နှင့် တွန်ဂါ³⁵တို့တွင်တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုကျင့်သုံးမှုတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းမည့် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များကို တိုက်ရိုက် ခန့်အပ်တာဝန်ပေးအပ်ပါသည်။

ထိုကျင့်သုံးမှုမျိုးသည် အာဏာရှင်ဆန်သည်ဟု ယူဆနိုင်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ အနေဖြင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် များအားခန့်အပ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပြဌာန်းချက် များအပြင် အခြားသော ပြဌာန်းဥပဒေများ၏ အဖွဲ့ဝင်အရည်အချင်း သတ်မှတ်ချက်များ နှင့် လျော်ကန်ညီညွတ်မှုရှိနေရေး မဖြစ်မနေ လိုက်နာလုပ်ဆောင် ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုခန့်အပ်တာဝန်ပေးမှုမျိုးသည် ဘက်လိုက်မှုများရှိနေနိုင်သော်လည်း ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် များအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပြဌာန်းဥပဒေများ၏ အရည်အချင်း သတ်မှတ်ချက် များနှင့် အနည်းဆုံး ပြည့်မှီနေမည်ဖြစ်သည်။

၃။ တရားရေးအဖွဲ့ ကဏ္ဍ (Judicial Branch)

နိုင်ငံ ၂ ခုကသာ တရားရေးအဖွဲ့အား ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များခန့်အပ်တာဝန် ပေးရေးအခွင့်အာဏာကို အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ပေးထားပါသည်။ ထို နိုင်ငံ ၂ ခု၏ အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးမှုသည်လည်း အနည်းငယ်စီ ကွာခြားချက်များ ရှိသည်။ ကိုစတာရီကာတွင် နိုင်ငံ၏မြင့်ဆုံးသောတရားရုံး³⁶ဖြစ်သည့် တရားရေးလွှတ်တော် ချုပ် (Supreme Court of Justice) မှ ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံချက်ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအားခန့်အပ်တာဝန်ပေးပါသည်။³⁷ တူရကီတွင်မူ မတူညီသော တရားရုံး ၂ ခုဖြင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် များအားခန့်အပ်တာဝန်ပေးပါသည်။ အယူခံတရားရုံး လွှတ်တော်ချုပ် (Supreme Court of Appeals) မှ ၆ ဦး၊ နိုင်ငံ၏အမြင့်ဆုံးစီမံအုပ်ချုပ်

33 Electoral Affairs Commission Ordinance, (2012) Cap. 541, 2, § 3(2), [http://www.legislation.gov.hk/blis_pdf.nsf/6799165D2FEE3FA94825755E0033E532/B1CF624C2B6AA815482575EF0016AA19/\\$FILE/CAP_541_e_b5.pdf](http://www.legislation.gov.hk/blis_pdf.nsf/6799165D2FEE3FA94825755E0033E532/B1CF624C2B6AA815482575EF0016AA19/$FILE/CAP_541_e_b5.pdf).

34 CONST. OF SRI LANKA art. 95, para. 1.

35 Electoral Boundaries Commission Act 2010 (Act No. 15/2010) § 4(1), http://www.tongaelections.com/images/stories/TECdocuments/ENG/ElectoralBoundariesAct/electoralboundariescommissionact2010_1.pdf.

36 ထိုတရားရေးလွှတ်တော်ချုပ်သည် လက်အောက်ခံတရားရုံး ၄ ရုံး ဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ Cassation တရားရုံး ၃ ရုံးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး ၁ ရုံးတို့ပါဝင်သည်။ ထိုတရားရုံးအဖွဲ့ဝင်များအား ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်မှခန့်အပ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး သက်တမ်းသည် ၈ နှစ်ဖြစ်သည်။ ထိုတရားရုံးတရားသူကြီးများ၏သက်တမ်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် တိုတောင်းသည့်အတွက် လွှတ်တော်အနေဖြင့် ထိုတရားရုံးများအပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးမှုတစ်ခုတရားရှိနိုင်ပါသည်။ see DESCRIPTION OF THE JUDICIAL SYSTEM OF COSTA RICA, ORGANIZATION OF AMERICAN STATES, https://www.oas.org/juridico/mla/en/cri/en_cri-int-des-gen.pdf.

37 Codigo Electoral Ley No. 8765, art. 13, <https://www.tse.go.cr/pdf/normativa/codigoelectoral.pdf>.

ရေး တရားရုံး (Supreme Council of State) မှ ၅ ဦးကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း နည်းလမ်း မျိုး ကျင့်သုံးကြသည်။³⁸

၄။ အစိုးရမဏ္ဍိုင် ၃ ရပ်လုံးဖြင့် (Multiple Branches)

နိုင်ငံအများစုသည် အစိုးရမဏ္ဍိုင် ၃ ရပ်လုံး၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက် ထောက်ခံတည်ပြုချက်များ ကို ရယူသော ခန့်အပ်တာဝန်ပေးမှုနည်းလမ်းကိုလည်း ကျင့်သုံးကြပါသည်။ ထိုသို့ အစိုးရ အဖွဲ့တစ်ခုထက်ပိုပါဝင်နေသော ခန့်အပ်တာဝန်ပေးအပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် မတူညီသော ကျင့်သုံးမှုနည်းနာ ၆ စု ခန့်ကို ပေါင်းစပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ပထမနည်းနာတွင် အစိုးရနှင့်လွှတ်တော်တို့သည် ပါတီအခြေပြု၍ကိုယ်စားပြုပါဝင်မည့် အဖွဲ့ဝင်များကို ပြိုင်တူ ရွေးချယ်မှုပြုကြပါသည်။ ဤနေရာတွင် ပါတီအခြေပြု၍ဆိုသည်မှာ ကိုယ်စားပြုပါဝင် မည့် အဖွဲ့ဝင်စာရင်းများကို အများစု (Simple majority) ထောက်ခံမှုဖြင့်သာ အတည်ပြုပေး ရန်လိုအပ်သည် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုအခင်းအကျင်းမျိုးတွင် ပါတီငယ်များမှအဆိုပြုတင် သွင်းသူများသည် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခံ နိုင်ရေးအတွက် အာမခံချက်မရှိပေ။ အီရေးရှား³⁹၊ ကီရီဘာတီ⁴⁰၊ လစ်ဗျား⁴¹၊ ဆိုင်းရာလီယိုနီ⁴²၊ တာဂျစ်စတန်⁴³၊ တန်ဇန်နီးယား⁴⁴၊ တပ်ခ်မန်နီစတန်⁴⁵၊ ယူဂန်ဒါ⁴⁶နှင့် ဇန်ဘီယား⁴⁷တို့တွင် ဤသို့ ပါတီအခြေပြု၍

38 အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ၁၁ ဦးပါဝင်သော်လည်း ၇ ဦးသာအမှန်တကယ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ပါသည်။ ကျန် ၄ ဦးသည် အရံ အနေနှင့်ဖြစ်ပါသည်။ Law on Basic Provisions on Elections and Voter Registration, Law No. 298, Apr. 26, 1961, as amended, art. 11, https://www.ecoi.net/file_upload/1504_1220346141_law-on-basic-provisions-on-elections-and-voter-registers.pdf.

39 ERITREAN ELECTORAL LAW, art. 4, <http://www.ku.ac.ke/actil/wp-content/uploads/2015/07/ERITREA-ELECTION-LAWS.pdf>.

40 Kiribati သမ္မတသည် ၎င်း၏ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များနှင့်တိုင်ပင်ပြီး ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားရွေးချယ်ပါသည်။ ထို့နောက် လွှတ်တော်သည် ထိုသမ္မတမှရွေးချယ်ထားသော အမည်စာရင်းများကို ခိုင်လုံသောအကြောင်းပြချက်မရှိပါက ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ခန့်အပ် ပေးရန်အတွက် ငြင်းပယ်ခြင်းမပြုနိုင်ဘဲ ခန့်အပ်ပေးရပါသည်။

CONST. OF KIRIBATI § 62(2-3).

41 Liberian ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် အထက်လွှတ်တော်၏အကြံပေးမှုနှင့် သဘောတူညီလက်ခံ မှုဖြင့် ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များကို ရွေးချယ်ရပါသည်။

REPUBLIC OF LIBERIA, THE NEW ELECTIONS LAW § 2.1 (2011), http://www.necliberia.org/admin/pg_img/Election%20Law%20Incorporated%202011final.pdf.

42 CONST. OF SIERRA LEONE c82(3).

43 Tajikistan တွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်ခန့်အပ်နိုင်ရန်အတွက် အောက်လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ကို ရယူ ရန်လိုအပ်ပါသည်။

(On Elections to the Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan, Dec. 10, 1999, as amended, art. 11, <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6930>).

44 CONST. OF TANZANIA art. 74(1-3).

45 ELECTORAL CODE OF TURKMENISTAN, art. 21, http://www.legislationline.org/download/action/download/id/5097/file/Turkmenistan_law_approval_Electoral%20Code_2013_en.pdf.

46 CONST. OF UGANDA art. 60, cl. 1.

47 Electoral Commission Act, Cap. 17 (1996) § 4(3), <http://www.parliament.gov.zm/sites/default/files/documents/acts/Electoral%20Commission%20Act.pdf>.

အစိုးရ၏ခန့်အပ်တာဝန်ပေးအပ်မည့် အဖွဲ့ဝင်စာရင်းများကို လွှတ်တော်ကထောက်ခံ အတည်ပြုပေးရသောနည်းအား ကျင့်သုံးကြပါသည်။

ဆန့်ကျင်ဘက်အနေဖြင့် မော်ဒိုက်စ်⁴⁸၊ နယူးဇီလန်⁴⁹နှင့် ယူကရိန်း⁵⁰တို့တွင် ပါတီ အခြေပြု၍ လွှတ်တော်မှအဆိုပြုပေးပို့လာသော အမည်စာရင်းများကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ ဝင်များ အဖြစ် အစိုးရက ခန့်အပ်ပေးရပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဘယ်လာရုစ်⁵¹နှင့် ဇင်ဘာဘွေ⁵²တို့သည် အစိုးရနှင့် လွှတ်တော်ကို ထပ်တူထပ်မျှ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ ခန့်အပ်ခွင့်ရှိသည့် နည်းနာကွဲကို ကျင့်သုံးစေပါသည်။ အသုံးအများသည့် ဒုတိယနည်းနာ တခုသည် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များကို ရွေးချယ်ခန့်အပ် တာဝန်ပေးအပ်ရေး အတွက် အစိုးရ သည် လွှတ်တော်နှင့်အတူ ပါတီစုံမှ အခြေပြု၍ ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်သည့် ကျင့်သုံးမှုမျိုး ဖြစ်သည်။ ပါတီစုံအခြေပြု၍ ရွေးချယ်သည့်ဖြစ်စဉ်အတွက် အခြားသောဖြစ်စဉ် အများ ပြားကို ဦးစွာ ဖြတ်သန်းစေပါသည်။ သာဓကအနေဖြင့် စိန့်ဗင်းဆင့်တွင် ပါတီကြီးနှင့်ပါတီ ငယ်များသည် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် အဖြစ်ပါဝင်မည့် အဆိုပြု အမည်စာရင်းကိုအညီအမျှ တင်သွင်းခွင့်ရှိကြသည်။ ထိုနောက်တွင်မှ အစိုးရသည် ထို အဆိုပြုစာရင်းထဲကရွေးချယ် ပြီး အပြီးသတ်ခန့်အပ်ခြင်းကို ပြုပါသည်။⁵³ ဒိုမီနီကာ⁵⁴၊ ဂရီနာဒါ⁵⁵နှင့်စိန့်လူစီးယားနား⁵⁶ တို့တွင် ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါတီကြီးနှင့်ပါတီငယ်များမှ ၂ ဦးစီ ရွေးချယ်ခွင့် အတွက် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကို အပြည့်အဝ အာဏာ အပ်နှင်းထားသည်။ ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌ

48 လွှတ်တော်မှပေးပို့လာသော အမည်စာရင်းများကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် သမ္မတက မဖြစ်မနေခန့်အပ်ပေးရပါသည်။ CONST. OF THE MALDIVES art. 168.

49 နယူးဇီလန်သည် မော်ဒိုက်စ်ကဲ့သို့သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုကျင့်သုံးသည်။ သို့သော် ခန့်အပ်ထားသော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ သည် အောက်လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုမှုကို ရရှိထားခြင်းဖြစ်သည်။ Electoral Act 1993, § 4D.

50 လွှတ်တော်တရပ်မှ အများစုထောက်ခံမှုဖြင့်ပေးပို့လာသော အမည်စာရင်းများကို အုပ်ချုပ်ရေးမှအဖွဲ့မှ မဖြစ်မနေ ခန့်အပ်ပေးရပါသည်။

LAW OF UKRAINE ON THE CENTRAL ELECTION COMMISSION, art. 6, <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/7148>.

51 အဖွဲ့ဝင် ၆ ဦးကို သမ္မတမှ ရွေးချယ်ပြီး၊ ကျန် ၆ ဦးကို အထက်လွှတ်တော် (Council of the Republic) မှရွေးချယ်သည်။ Six members of the committee are chosen by the President, and six are chosen by the Legislature (Council of the Republic). ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တဦးချင်းသည် ဒေသအဆင့်များ၏ထောက်ခံချက်ဖြင့် ဗဟိုအဆင့်ကို တင်သွင်းလာသူများဖြစ်သည်။

Electoral Code of the Republic of Belarus, No. 370-Z, Feb. 11, 2000, as amended, art. 32, http://www.sze.hu/~smuk/Nyilvanossag_torvenyek_east_south_eur/Jogforr%C3%A1sok/V%C3%A1laszt%C3%A1si/BEL%20-%20Electoral%20Code.pdf.

52 လွှတ်တော်နှင့်တရားရေးဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင်တို့နှင့်တိုင်ပင်ပြီး သမ္မတသည် ကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌကို ရွေးချယ်ပါသည်။ CONST. OF ZIMBABWE § 238(1)(a).

အခြားသောအဖွဲ့ဝင် ၈ ဦးကို လွှတ်တော်မှပေးပို့လာသောအမည်စာရင်းထဲက ရွေးချယ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ Id. at § 238(1)(b).

53 CONST. OF ST. VINCENT § 32(1).

54 CONST. OF DOMINICA § 56(2).

55 CONST. OF GRENADA § 55(1).

56 CONST. OF ST. LUCIA § 57(2).

နေရာအတွက်ကိုမူ အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအားအခွင့်အာဏာ ပေးထား ပါသည်။ ပါကစ်စတန်⁵⁷နှင့် ယီမင်⁵⁸တို့တွင် ပါတီတစ်ခုချင်းစီအား ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် အဆိုပြု ခွင့်ရှိသည့် အရေအတွက်အတိုင်း အမည်စာရင်းတင်သွင်းပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့/အစိုးရမှ အပြီးသတ်အတည်ပြု ခန့်အပ်ပေးရသည့်နည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးသည်။ ဆူဒန်⁵⁹နှင့် တောင်ဆူဒန်⁶⁰တို့တွင် ကျင့်သုံးသောနည်းလမ်းသည် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့/ အစိုးရမှ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အမည်စာရင်းအားလုံးကို အဆိုပြု တင်သွင်းပြီး ဥပဒေပြုရေး လွှတ်တော်မှ ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံချက်ဖြင့် အတည်ပြုခန့်အပ်ပေးရသည့် ကျင့်သုံးမှုမျိုး ဖြစ်သည်။ ဂျင်နီယာ⁶¹နှင့် ဂူယာနာ⁶² တို့သည် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ /အစိုးရအား ထက်ဝက် (အနည်းလျော့) သော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ရွေးချယ်ခွင့်အာဏာ ပိုမိုသာသာ ပေးထားပြီး ကျန်ထက်ဝက် (အနည်းငယ်ပို) သော အဖွဲ့ဝင်များအား နိုင်ငံရေး ပါတီများကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခွင့်ပြုသည့် နည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးကြသည်။

တတိယနည်းနာသည်ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်နှင့်တရားရေးအဖွဲ့တို့မှပူးတွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် များအားရွေးချယ် သည့်စနစ်ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းလမ်းမျိုးကို ဘော့တစ်ဝါနာ⁶³၊ ကနေဒါ⁶⁴

57 ပါကစ်စတန်သမ္မတသည် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်အတိုက်အခံပါတီခေါင်းဆောင်တို့မှပေးပို့လာသောအမည်စာရင်းများထဲက ၎င်း နှစ်သက်သည့် သူအား ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ခန့်အပ်ပါသည်။ CONST. OF PAK., art. 213, cl. 2A (authorizing the committee). Electoral Commission of Pakistan's website. Overview of ECP, ELECTION COMM'N OF PAK., <http://ecp.gov.pk/frmGenericPage.aspx?PageID=21>.

58 သမ္မတမှရွေးချယ်နိုင်ရန်အတွက် ၁၅ ဦးအမည်စာရင်းကို အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သို့ပေးပို့ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ ကော်မရှင်အဖွဲ့ ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်မည့် ၁၅ ဦးပါအမည်စာရင်းသည် လွှတ်တော်၏ ၃ ပုံ ၂ ပုံထောက်ခံမှုကို မဖြစ်မနေ ရရှိရန်လိုပါသည်။ GENERAL ELECTIONS AND REFERENDUM LAW art. 19 (2001), http://publicofficialsfinancialdisclosure.worldbank.org/sites/fdl/files/assets/law-library-files/Yemen_General%20Elections%20and%20Referendum%20Law_2001_en.pdf.

59 National Elections Act 2008 § 6(1), <http://nec.org.sd/en/wp-content/uploads/sites/2/2013/09/THE-NATIONAL-ELECTIONS-ACT-2008.pdf> (requiring approval of the vice president as well)

60 National Elections Act, 2012, § 10(1) (S. Sudan), <http://www.ku.ac.ke/actil/wp-content/uploads/2015/07/ELECTION-ACT-SOUTH-SUDAN.pdf>.

61 ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ၅ ဦးကို သမ္မတမှရွေးချယ်ပြီး ကျန် ၇ ဦးကို လွှတ်တော်အတွင်းရှိ ပါတီများကရွေးချယ်သည်။ ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌကို သမ္မတမှအမည်စာရင်းတင်သွင်းပြီး လွှတ်တော်ကအတည်ပြုပေးရသည်။

ORGANIC LAW OF GEORGIA: ELECTION CODE OF GEORGIA art. 10, paras. 1–2 (2012), http://www.transparency.ge/sites/default/files/August%202012,%20Election_Code_of_Georgia_EN_-_codified.pdf. အတိုက်အခံပါတီခေါင်းဆောင်မှ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ၆ ဦးပါ အမည်စာရင်းအား သမ္မတသို့ပေးပို့ပြီး ထိုထဲမှ ၁ ဦးကို ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါသည်။ သီးသန့်အခွင့်အာဏာအရ သမ္မတသည် နောက်ထပ် အဖွဲ့ဝင် ၃ ဦးကိုရွေးချယ်ပြီး၊ အတိုက်အခံ ခေါင်းဆောင် သည်လည်း ၃ ဦးကို ထပ်မံရွေးချယ်ပါသည်။ CONST. OF GUYANA art. 161, paras. 2–3.

63 ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တရားရေးကော်မရှင်မှခန့်အပ်ထားသောတရားသူကြီးများနှင့် လွှတ်တော်မှ ရွေးချယ်သောအဖွဲ့ဝင် များပါဝင်သည်။ CONST. OF BOTSWANA § 65A (1).

64 ကနေဒါတွင် မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်ရေးကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ပြည်နယ်/ဒေသတစ်ခုချင်းစီမှ ရွေးချယ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ Boundaries commission members are chosen in each province. ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်/ဒေသတစ်ခု ချင်းစီမှ တရားသူကြီးချုပ်သည် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တရားသူကြီးကို ရွေးချယ်စေလွှတ်ပြီး ကျန်ကော်မရှင်အဖွဲ့ ဝင် ၃ ဦးအား လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌမှ ရွေးချယ်ပေးရပါသည်။ Electoral Boundaries Readjustment Act, R.S.C. 1985,

ဟွန်ဒူးရပ်စ်^{၆၅}၊ မော်လဝီ^{၆၆}နှင့် ယူကေ^{၆၇}တို့တွင် ကျင့်သုံးကြသည်။ တင်ကြိုသတ်မှတ်ထားသော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်များကို တရားရေးအဖွဲ့နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့မှ သီးခြားစီ ရွေးချယ်ကြသည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌအတွက် တရားရေးအဖွဲ့အား ရွေးချယ်ခွင့်ပြုထားသည်။

စတုတ္ထနည်းလမ်းတွင် တရားရေးအဖွဲ့နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့/အစိုးရတို့သည် သီးခြားလွှပ်လပ်သော ကော်မရှင်အဖွဲ့များနှင့် စုဝေးတိုင်ပင်ပြီး ထိုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ပြန်လည်ခန့်အပ်ခြင်းပြုပါသည်။ လက်ရှိတွင် တောင်အာဖရိကတနိုင်ငံတည်းကသာ ထိုစနစ် မျိုးကိုကျင့်သုံးပါသည်။ ထိုအစုဝေးတွင် တရားရေး အဖွဲ့ဝင်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် အခြားသော ဂျင်ဒါနှင့်စုံလင်ကွဲပြားသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း များမှအဖွဲ့ဝင်များဖြင့် တိုင်ပင်ပြီး ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များကို ရွေးချယ်ကာ အုပ်ချုပ်ရေး/ အစိုးရအဖွဲ့မှအတည်ပြု ခန့်အပ်ပေးရပါသည်။^{၆၈}

ပဉ္စမ နည်းနာတွင်မူ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့/အစိုးရနှင့်ဥပဒေပြုရေး လွှတ်တော်တို့သည် လွတ်လပ်သော ကော်မရှင်တရပ် နှင့် စုဝေးတိုင်ပင်ကာ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား

c. E-3, § 4, <http://laws.justice.gc.ca/PDF/E-3.pdf>.

၆၅ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တရားရေးလွှတ်တော်ချုပ်မှ ၁ ဦးနှင့် အရံ ၁ ဦးရွေးချယ်ပြီး မှတ်ပုံတင်ထားသော ပါတီ (ဟွန်ဒူးရပ်စ်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီ ၆ ခု သာရှိပါသည်။) တခုချင်းစီမှလည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းရွေးချယ်ခြင်းပြုပါသည်။ အကယ်၍ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက်သည် စုံကိန်းဖြစ်နေမည်ဆိုပါက သမ္မတမှ အပို နောက်ထပ် ၁ ဦးကို ရွေးချယ်ပေးရပါသည်။ CONST. OF HONDURAS art. 52.

၆၆ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တရားရေးကော်မရှင်မှခန့်အပ်ထားသောတရားသူကြီးများနှင့် လွှတ်တော်မှရွေးချယ်ထားသော အဖွဲ့ဝင်များတို့ ပါဝင်ပါသည်။ CONST. OF MALAWI § 75(1).

၆၇ ယူကေ၏ကျင့်သုံးမှုသည် ကနေဒါပုံစံနှင့်ဆင်တူပါသည်။ ကော်မတီ ၄ ရပ်လုံး၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ပါသည်။ ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌအနေနှင့် နယ်မြေဒေသတခု၏အမြင့်ဆုံးတရားရုံးတရားသူကြီးတဦးမှတာဝန်ယူပါသည်။ ကျန်အဖွဲ့ဝင် ၂ ဦးကို နိုင်ငံတော်၏ အတွင်းဝန် (Secretary of the State) မှ ရွေးချယ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

Parliamentary Constituencies Act 1986, c. 56, sch. 1, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/56/pdfs/ukpga_19860056_en.pdf.

၆၈ ပုံမှန်ကျအောင်ဖော်ပြရလျှင် ထိုအစုအဝေးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးမှအဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီး ၁ ဦး၊ တရားသူကြီးချုပ်မှ ခန့်အပ်သော တရားသူကြီး ၁ ဦး၊ ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှုကော်မရှင်မှခန့်အပ်သူ ၁ ဦး၊ နယ်နိမိတ်ပိုင်းခြားခြင်းကျွမ်းကျင်သူ ၂ ဦးနှင့် တောင်အာဖရိက၏ အထက်လွှတ်တော် (National Council of Provinces) ရွေးချယ်ရေးကော်မတီဥက္ကဋ္ဌတို့ ပါဝင်ပါသည်။

Local Government: Municipal Demarcation Act 27 of 1998 § 8(1), <http://www.gov.za/sites/www.gov.za/files/a27-98.pdf>.

ပြန်လည်ခန့်အပ်ခြင်းပြုပါသည်။ ကင်ညာ⁶⁹နှင့် နမ်မီဘီယား⁷⁰တို့တွင် စုံလင်ကွဲပြားသော အဖွဲ့ဝင်ရွေးချယ်ရေးကော်မရှင်ဖြင့် အမည်စာရင်း တင်သွင်းကာ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ /အစိုးရ မှခန့်အပ်ပြီး ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်ကအတည်ပြုပေး ရပါသည်။

နောက်ဆုံးသော နည်းနာသည် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၊ ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်အဖွဲ့နှင့် တရားရေး အဖွဲ့စသော အစိုးရမဏ္ဍိုင်များအားလုံးအား အသုံးပြု၍ ရွေးချယ်သောနည်းလမ်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများတို့သည် ထိုနည်းနာကို ပုံစံ ၂ မျိုးဖြင့် အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးကြ ပါသည်။ ပထမ ပုံစံဖြင့် ဗဟားမားစ်⁷¹နှင့် ပူးတိုရီကို⁷² တို့တွင် အစိုးရမဏ္ဍိုင် ၃ရပ်လုံးသည် ထိုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တွင် မည်သူများအား ခန့်အပ်တာဝန်ပေးမည် ဆိုသည့် အညီအမျှရွေးချယ်ပိုင်ခွင့် ရှိကြသည်။ ဒုတိယပုံစံဖြင့် ဘူတန်⁷³နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ⁷⁴ တို့တွင် အခြားမဏ္ဍိုင် ၂ ရပ်မှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းလာသည်ကို အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်က ပြန်လည် ခန့်အပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ခန့်အပ်ပေးရသည့် နည်းလမ်းမျိုး ကို ကျင့်သုံးကြပါသည်။

၅။ လူထုများမှတိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း (Popular Election)

69 ရွေးချယ်ရေးကော်မရှင်တွင် သမ္မတမှခန့်အပ်သော အမျိုးသမီး ၁ ဦးနှင့်အမျိုးသား ၁ ဦး၊ ဝန်ကြီးချုပ်မှခန့်အပ်သော အမျိုးသမီး ၁ ဦးနှင့်အမျိုးသား ၁ ဦး၊ တရားရေးကော်မရှင်မှ ၁ ဦး၊ ကင်ညာနိုင်ငံအကျင့်ပျက်ခြစားမှုတိုက်ဖျက်ရေးအဖွဲ့ မှ ၁ ဦးနှင့် အရှေ့အာဖရိက လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာနှင့်နယ်နိမိတ်များဆိုင်ရာကော်မရှင်မှ ၁ ဦး တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

Act (Act No. 9/2011), as amended, sched. 1, <http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/IndependentElectoralandBoundariesCommissionNo9of2011.pdf>.

70 ရွေးချယ်ရေးကော်မရှင်တွင် လူထုဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌသည်၊ နမ်ဘီးယား ဥပဒေကောင်စီ Council of Law Society) ဥက္ကဋ္ဌ၊ ပြည်သူ့ငွေစာရင်းနှင့်စာရင်းစစ်ချုပ်ဘုတ်အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ၊ အထက်တရားရုံး၏မှတ်တမ်းမှူး (Registrar of High Court) နှင့် နမ်ဘီးယား၏နရည်အချင်းစစ်အာဏာပိုင်အဖွဲ့ခုံရိုက်တာတို့ပါဝင်သည်။ ဥပဒေအရ အခြားသင့်လျော် သူများဖြင့်လည်း အစားထိုး ဖွဲ့စည်းနိုင် သည်။ Electoral Act, 2014 (Act No. 5/2014), §6, <http://www.ecn.na/documents/27857/193258/Electoral+Act+5+of+2014.pdf/1bd1c3e3-bdd1-4183-a2fa-2ae6e397180e>.

71 လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် ကော်မရှင်၏ ဥက္ကဋ္ဌလည်းဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် တရားသူကြီးချုပ်နှင့်ဘုရင်ခံချုပ် Governor General) တို့မှရွေးချယ်သော တရားလွှတ်တော်ချုပ်မှတရားသူကြီး ၁ ဦး၊ ပါတီကြီးမှ ၂ ဦးနှင့် အတိုက်အခံပါတီ မှ ၁ ဦး (ထိုသူကို ဘုရင်ခံချုပ်သည် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်အတိုက်ခံခေါင်းဆောင်တို့နှင့် တိုင်ပင်ပြီးရွေးချယ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။) CONST. OF THE BAHAMAS art. 69, para. 2.

72 တရားသူကြီးချုပ်သည် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်အမြဲတမ်းတာဝန်ယူရပါသည်။ အစိုးရအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် (Governor) နှင့် အထက်လွှတ်တော်တို့မှရွေးချယ်သောအဖွဲ့ဝင် ၁ ဦး (ထိုသူသည် အစိုးရပါတီထံမှပင်ဖြစ်လည်း ရပါသည်။) CONST. OF PUERTO RICO art. III, § 4.

73 ရွေးချယ်ရေးကော်မရှင်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်၊ တရားသူကြီးချုပ်၊ အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ နှင့် အစိုးရအဖွဲ့သို့ အတိုက်အခံပါတီခေါင်းဆောင်မှအမည်တင်သွင်းသောအဖွဲ့ဝင်များထဲမှ ၃ ဦးတို့ဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ELECTION ACT OF THE KINGDOM OF BHUTAN, 2008, § 22 (2008), http://publicofficialsfinancialdisclosure.worldbank.org/sites/fdl/files/assets/law-library-files/Bhutan_Election%20Act_2008_en.pdf.

74 ၂၀၀၇ ခုနှစ် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခဲ့သော ထိုင်းဖွဲ့စည်းအခြေခံဥပဒေအရ ရွေးချယ်ရေးကော်မရှင်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးဥက္ကဋ္ဌ၊ တရားရေးလွှတ်တော်ချုပ်ဥက္ကဋ္ဌ၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအမြင်ဆုံးတရားရုံးဥက္ကဋ္ဌ၊ အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ အတိုက်အခံ ပါတီခေါင်းဆောင်နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအမြင်ဆုံးတရားရုံးမှအမည်တင်သွင်းပြီး အစိုးရအဖွဲ့ကအတည်ပြုပေးထားသော အဖွဲ့ ဝင် ၁ ဦး တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ CONST. OF THAILAND, § 231(1).

ထိုနည်းလမ်းအား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးမှု မရှိသလောက်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဗာဂျင်းကျွန်းစု နိုင်ငံ တခုတည်းကသာ လက်ရှိတွင် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေသည်ဖြစ်သည်။ ထို စနစ်တွင် လူထုများမှတင် မြှောက်ထား သော ထို ၇ ဦးပါ ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များသည် မဲဆန္ဒနယ်မြေ ပြန်လည်ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာရှိကြသည်။⁷⁵

ခ။ ကော်မရှင်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ

Committee Composition

ဒုတိယအချက်အနေနှင့် ဆက်စပ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရလေ့ရှိသည့် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ် ဖြစ်၊ မဖြစ်ဆိုသည်ကို ထိုကော်မရှင်၏ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ထားပုံနှင့်လည်း တိုင်းတာဆုံးဖြတ်ကြပါသည်။ ထိုအတွက် ကဏ္ဍ ၅ ရပ်ဖြင့် ခြုံငုံဆန်းစစ်ကြသည်။ ၁ - ကော်မရှင်၏အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်၊ ၂ - ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင် များအား နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှု မည်မျှအတိုင်းအတာထိ ခွင့်ပြုပေးထားသနည်း၊ ၃ - ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအတွက် အထူးအရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်၊ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအား နယ်မြေဒေသအကန့် အသတ်ဖြင့် ပါဝင်စေခြင်းနှင့် လူမျိုးစုများနှင့်ဂျန်ဒါအုပ်စုများအတွက် သီးသန့် ဖယ်ကျန်ပေးထားသည့်အဖွဲ့ဝင်နေရာ စသည်။

၁။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက် (Number of Commissioners)

အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက် ထားရှိခြင်းအတွက် နည်းလမ်း ၃ သွယ်ရှိပါသည်။ နိုင်ငံ အများစုတွင် ကျင့်သုံးကြသည့် ကိန်းကဏန်းအရေအတွက် သတ်သတ်မှတ်မှတ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိမှု⁷⁶။

75 V.I. CODE ANN. tit. 18, ¶41, 47 (2016).

76 ဤစာတမ်းတွင် နိုင်ငံ ၆ ကိုသာဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် နိုင်ငံအများအပြားတွင် ထို ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုကြပါ သည်။ CONST. OF GUY. § 161; CONST. OF UGANDA, art. 60, cl. 1; CENTRAL ELECTION COMM'N, REPUBLIC OF AZER., ELECTION CODE OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN art. 24 (2003), http://www.msk.gov.az/uploads/qanunvericilik/election_code_eng.pdf; ERITREAN ELECTORAL LAW, art. 4, <http://www.ku.ac.ke/actil/wp-content/uploads/2015/07/ERITREA-ELECTION-LAWS.pdf>; Organic Law on National and Local-Level Government Elections (Act No. 3/1997), as amended, § 26 (Papua N.G.), http://aceproject.org/ero-en/regions/pacific/PG/papua-new-guinea-1997-organic-law-on-national-and-at_download/file; Parliamentary Constituencies Act 1986, c. 56, sch. 1 (U.K.), http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/56/pdfs/ukpga_19860056_en.pdf.

ခရိဘတ်တီ⁷⁷၊ မော်ရိတ်ယပ်စ်⁷⁸၊ ထရီနီဒါဒ်နှင့် ဇန်ဘီးယား⁸⁰ တို့တွင် ကျင့်သုံးကြသော ပုံသေအချိုးသတ်မှတ်ချက်တစ်ခုအတွင်း အဖွဲ့ဝင်များအား လိုတိုးပိုလျော့ ပြုလုပ်နိုင်သည့် နည်းလမ်း⁸¹။ မော်လဝီ⁸²နှင့် မော်တာဒို၏ ကိန်းဂဏန်းတခုဖြင့် သတ်မှတ်ထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ အနည်းဆုံးအဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်သာ သတ်မှတ်ထားသည့် နည်းလမ်းတို့ဖြစ်သည်။

ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက် ကိန်းဂဏန်းသတ်မှတ်မှုမှတ်ထားရှိသည့် နိုင်ငံများသည် ထိုအဖွဲ့ဝင်အရေအတွက် ကိန်းဂဏန်းအား စုံကိန်းဖြင့်ထားရှိမည်လား၊ မကိန်းဖြင့်ထားရှိမည်လား ဟူသည်ကို ဆုံးဖြတ်ထားရပါသည်။⁸⁴ ထိုအဖွဲ့ဝင်အရေအတွက် စုံကိန်းထားရှိခြင်းသည် မဲဆန္ဒနယ်မြေပိုင်းခြား သတ်မှတ်ရေးတွင် ပါတီများအကြား ညှိနှိုင်းအပေးအယူလုပ်ရသည်မျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ညှိနှိုင်းမရဘဲ ပိတ်ဆို့သွားနိုင်သည့် (gridlock) အခြေအနေမျိုးကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက် မကိန်းထားရှိမည်ဆိုလျှင် သာ၍ပင် ပြည်စုံကုံလုံမည်ဖြစ်သော်လည်း ပါတီကြီးများသည် ပါတီငယ်များအား မတရားသဖြင့် နိုင်ငံထက်စီးနင်းလုပ်နိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးလည်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။

77 Kiribati တွင် အနည်းဆုံး ၃ ဦး နှင့် အများဆုံး ၅ ဦး ကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်အဖြစ်သတ်မှတ်ထားသည်။ CONST. OF KIRIBATI § 62(1).

78 Mauritius တွင် အနည်းဆုံး ၃ ဦး၊ အများဆုံး ၈ ဦးကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည်။ CONST. OF MAURITIUS § 38(1).

79 Trinidad တွင် အနည်းဆုံး ၃ ဦး၊ အများဆုံး ၅ ဦး။ CONST. OF THE REPUBLIC OF TRINIDAD AND TOBAGO § 71(2) (1976).

80 Zambia တွင် အများဆုံး ၅ ဦးကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခွင့်ပြုထားသည်။ Electoral Commission Act, Cap. 17 (1996) § 4(2), <http://www.parliament.gov.zm/sites/default/files/documents/acts/Electoral%20Commission%20Act.pdf>.

81 နိုင်ငံတစ်ချင်းအလိုက် ကျင့်သုံးမှုအနည်းငယ်စီ ကွဲပြားကြသည်။

82 Malawi တွင် အနည်းဆုံး ၇ ဦးသတ်မှတ်ထားသည်။ requires a minimum of seven commissioners. CONST. OF MALAWI § 75(1).

83 Malta တွင် အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက်ကို အနည်းဆုံး ၅ ဦး သတ်မှတ်ထားသည်။ CONST. OF MALTA art. 60(2)

84 မကိန်းဂဏန်းဖွဲ့ကော်မရှင်အရေအတွက်ထားရှိကြသည့်နိုင်ငံများ - see CONST. OF GUY. § 161; CONST. OF UGANDA, art. 60, cl. 1; and ERITREAN ELECTORAL LAW, art. 4, <http://www.ku.ac.ke/actil/wp-content/uploads/2015/07/ERITREA-ELECTION-LAWS.pdf>. စုံကိန်းဂဏန်းဖြင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက် ထားရှိကြသောနိုင်ငံများ - see CENTRAL ELECTION COMM'N, REPUBLIC OF AZER., ELECTION CODE OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN art. 24.1 (2003), http://www.msk.gov.az/uploads/qanunvericilik/election_code_eng.pdf (ကော်မရှင်၏ဥပဒေကဲ့သို့အာဏာတည်သော ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်အား လွှတ်တော်၏ ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံမှုဖြင့်အတည်ပြုသည်။) ; Organic Law on National and Local-Level Government Elections (Act No. 3/1997), as amended, § 26 (Papua N.G.), http://aceproject.org/ero-en/regions/pacific/PG/papua-new-guinea-1997-organic-law-on-national-and-at_download/file; and Parliamentary Constituencies Act 1986, c. 56, sch. 1 (U.K.), http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/56/pdfs/ukpga_19860056_en.pdf.

၂။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ၏ နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့နှင့်ဆက်နွှယ်မှု (Political Nature of Commissioners)

ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ၏ နိုင်ငံရေးရောယှက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ချဉ်းကပ်ပုံနည်းလမ်း ၂ မျိုးရှိပါသည်။ ပထမ နည်းလမ်းသည် ဘာဘဒိုး⁸⁵၊ ကနေဒါ⁸⁶နှင့် ဒိုမီနီကာ⁸⁷ စသော နိုင်ငံအများစုတွင် ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအား မည်သို့သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှုများမှ ပိတ်ပင်တားဆီးထားခြင်း မရှိသည့် နည်းလမ်း။ ၎င်းတို့ နိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ပါတီကြီးနှင့်ပါတီ ငယ်များမှ သတ်မှတ်ထားသောအရေအတွက် အချိုးအစားအလိုက် ပါဝင်ခွင့်ပြုစေပါသည်။ ဂျော်ဂျီယာ⁸⁸၊ နမ်မီဘီးယား⁸⁹၊ စေးရှားလစ်⁹⁰၊ သီရိလင်ကာ⁹¹နှင့် ဆူဒန်⁹²တို့တွင်ကျင့်သုံး ကြသည့် ဒုတိယနည်းလမ်းတွင်မူ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် များအား ပါတီအခြေပြုမဖြစ်ရ (Non-Partisan) ဟူသော ကန့်သတ်ချက်အပါအဝင် နိုင်ငံရေး ပါတီများနှင့် ပတ်သက် ဆက်နွှယ် မှု ကြီးကြီးမားမား မရှိစေရန်လည်း ကန့်သတ်ထားရှိကြပါသည်။

၃။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ၏ အထူးအရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက် (Specialized Members)

နိုင်ငံအများအပြားတွင် ကော်မရှင်၏အဖွဲ့ဝင်များထဲမှ အနည်းဆုံး တဦးဦးသည် အထူး အရည်အချင်းများရှိ ထားရန်လိုအပ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ တဦး (သို့မဟုတ်) တဦး ထက်ပိုသော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် သတ်မှတ်ထားသည့် နယ်ပယ်ဏှာတခုခု တွင် အဆင့်မြင့်ရာထူးဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူ ဖြစ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့်

85 CONST. OF BARBADOS § 41A.

86 Electoral Boundaries Readjustment Act, R.S.C. 1985, c. E-3, § 6, 10, <http://laws.justice.gc.ca/PDF/E-3.pdf>.

87 CONST. OF DOMINICA § 56(4).

88 ORGANIC LAW OF GEORGIA: ELECTION CODE OF GEORGIA art. 12, para. 4 (2012), http://www.transparency.ge/sites/default/files/August%202012,%20Election_Code_of_Georgia_EN_codified.pdf

89 Electoral Act, 2014 (Act No. 5/2014), §7(1)(A), <http://www.ecn.na/documents/27857/193258/Electoral+Act+5+of+2014.pdf/1bd1c3e3-bdd1-4183-a2fa-2ae6e397180e> (requiring a commissioner to not be an “active politician”).

90 CONST. OF SEYCHELLES art. 115B)

(အမည်စာရင်းတင်သွင်းထားသူများသည် နိုင်ငံရေးပါတီ တခုခုမှ မဖြစ်ရပေ။)

91 CONST. OF SRI LANKA art. 95, para. 1)

(နိုင်ငံဘက်လိုက်မှုကင်းသူဖြစ်သည်ဟု သမ္မတကယူဆသူ မည်သူ့ကိုမဆို ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။)

92 National Elections Act 2008 § 6(1), <http://nec.org.sd/en/wp-content/uploads/sites/2/2013/09/THE-NATIONAL-ELECTIONS-ACT-2008.pdf> (stating that candidates must not be “political”).

မြေတိုင်းဦးစီးမှူး⁹³ (Surveyor General)၊ စာရင်းအင်းဌာနဦးစီးမှူး⁹⁴ (Head Statistician)၊ အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဌ⁹⁵၊ တရားသူကြီး⁹⁶ (Judge)၊ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိ⁹⁷ (Ombudsman)၊ လွှတ်တော်စာရေး⁹⁸ (Clerk of the Legislature)၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဌာနအတွင်းရေးမှူး⁹⁹ (Secretary of the Environment)၊ စာရင်းစစ်ချုပ်¹⁰⁰ (Auditor General)၊ စသည်။

93 မြေတိုင်းမှူး (Surveyor General) သည် နယ်နိမိတ်မြေပုံသတ်မှတ်ခြင်းနှင့်မြို့နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်းတို့ အတွက် တာဝန်ယူရသည်။ ထိုသို့သော အရည်အချင်းရှိသူကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်မျိုးသည် မဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ခြင်း တို့အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။ ဤသို့သော မြေတိုင်းမှူးများ ကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ထားရှိကြသောနိုင်ငံများမှာ - Australia (Commonwealth Electoral Act of 1918, § 60(2)(c)); Papua New Guinea (Organic Law on National and Local-level Government Elections, § 26(b) (1997) <http://aceproject.org/ero-en/regions/pacific/PG/papua-new-guinea-1997-organic-law-on-national-and/view>); and Tonga (Electoral Boundaries Commission Act 2010 (Act No. 15/2010) § 4(1c), http://www.tongaelections.com/images/stories/TECdocuments/ENG/ElectoralBoundariesAct/electoralboundariescommissionact2010_1.pdf) (requiring a “qualified surveyor”).

94 အနှစ်သာရအားဖြင့် ထိုအဖွဲ့ဝင်သည် စာရင်းအင်းပညာဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူဖြစ်ရပါသည်။ မဆန္ဒရှင်စာရင်းပြုစုရာတွင် အထောက်အကူ ဖြစ်စေပါသည်။ ထိုသို့သော ကျွမ်းကျင်သူကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ခန့်အပ်ကြသည့်နိုင်ငံများမှာ - Germany (Bundeswahlgesetz [BWG] [Federal Elections Act]), July 23, 1993, BUNDESGESETZBLATT, Teil I [BGBL I] at 1288, as amended, § 3(2), translation at https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/downloads/rechtsgrundlagen/bundeswahlgesetz_engl.pdf) (requiring the President of the Federal Statistical Office to serve); Papua New Guinea (Organic Law on National and Local-level Government Elections, § 26(c) (1997) <http://aceproject.org/ero-en/regions/pacific/PG/papua-new-guinea-1997-organic-law-on-national-and/view>); and Tonga (Electoral Boundaries Commission Act 2010 (Act No. 15/2010) § 4(1), http://www.tongaelections.com/images/stories/TECdocuments/ENG/ElectoralBoundariesAct/electoralboundariescommissionact2010_1.pdf) (requiring a “person with skill and experience as a statistician”).

95 နိုင်ငံအများအပြားတွင် အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဌအား ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တဦးအဖြစ် တာဝန်ပေးအပ်ကြသည်။ ဥပမာ အနေဖြင့် Bahamas (CONST. OF THE BAHAMAS art. 69, para. 2(a)); and Grenada (CONST. OF GRENADA c5(1)(a)).

96 နိုင်ငံအများအပြားတွင် တရားသူကြီး ၁ ဦး ကိုလည်းကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်တာဝန်ပေးအပ်ကြသည်။ ဥပမာ - Bahamas (CONST. OF THE BAHAMAS art. 69, para. 2(b)); Germany (Bundeswahlgesetz [BWG] [Federal Elections Act], July 23, 1993, BUNDESGESETZBLATT, Teil I [BGBL I] at 1288, as amended, § 3(2), translation at https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/downloads/rechtsgrundlagen/bundeswahlgesetz_engl.pdf); (ပြည်ထောင်စုတရားရုံးမှ တရားသူကြီး ၁ ဦး ကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ခန့်အပ်သည်။) Ireland (Elections Act, 1997, § 7(a), <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1997/act/25/enacted/en/pdf>) (အမြင့်ဆုံးတရားရုံး သို့မဟုတ် တရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ တရားသူကြီး ၁ ဦး); Puerto Rico (CONST. OF PUERTO RICO, art. III, § 4) (တရားသူကြီးချုပ်ဖြစ်ရမည်); Tanzania (CONST. OF TANZANIA, art. 74(1)(a)) (အမြင့်ဆုံးတရားရုံးမှ တရားသူကြီး သို့မဟုတ် အယူခံတရားရုံးမှ တရားသူကြီး ၁ ဦး); and Tonga (Electoral Boundaries Commission Act 2010 (Act No. 15/2010) § 4(1a), http://www.tongaelections.com/images/stories/TECdocuments/ENG/ElectoralBoundariesAct/electoralboundariescommissionact2010_1.pdf) (ထိုအဖွဲ့ဝင်သည် တရားရေးဌာနမှလာသူဖြစ်ရမည်။)

97 အထူးစုံစမ်းရေးအရာရှိ (Ombudsman) ကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ခန့်အပ်သည့် တခုတည်းသောနိုင်ငံမှာ အိုင်ယာလန်ဖြစ်သည်။ Elections Act, 1997, § 7(b), <http://bit.ly/1QziTEP>.

98 လွှတ်တော်၏စာရေးအား ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ခန့်အပ်သည့် တခုတည်းသောနိုင်ငံမှာ အိုင်ယာလန် ဖြစ်သည်။ Id. § 7(d-e).

99 သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဌာနအတွင်းရေးမှူးအား (Secretary of the Environment) ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ခန့်အပ်သည့် တခုတည်းသော နိုင်ငံမှာ အိုင်ယာလန်ဖြစ်သည်။ Id. § 7(c).

100 အစိုးရစာရင်းစစ်ချုပ် (Auditor General) အား ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ခန့်အပ်သည့်တခုတည်းသော နိုင်ငံမှာ ဩစတေးလျဖြစ်သည်။ Commonwealth Electoral Act of 1918, § 60(2)(d).

၄။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား နယ်မြေဒေသအလိုက် ကန့်သတ်ပါဝင်စေခြင်း (Geographic Restrictions)

လိုင်ဘေးရီးယား¹⁰¹နှင့် တန်ဇာနီးယား¹⁰² နိုင်ငံ ၂ ခုတွင် ထိုသို့ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား မတူညီသော နယ်မြေဒေသများမှဖြစ်ရမည်ဟူသော ကန့်သတ်ထားမှုကို ကျင့်သုံးကြသည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များဖြင့် ၎င်းတို့၏ မဲဆန္ဒနယ်မြေအလိုက် ကိုယ်စားပြုမှုကို ဆက်လက် ရယူထားရှိလိုသည့်သဘောဟု ယူဆရပါသည်။

၅။ ဂျန်ဒါ (သို့) လူမျိုးစုများအတွက် သီးသန့်အဖွဲ့ဝင်နေရာ ဖယ်ကျန်ပေးထားခြင်း (Gender or Ethnic Quotas)

နိုင်ငံအနည်းစုတွင်ထိုသို့ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်နိုင်ငံ၏စုံလင်ကွဲပြားမှုများကို ပါဝင် ကိုယ်စားပြု ခွင့်ပေးထားကြသည်။ အာမေးနီးယား¹⁰³၊ နမ်ဘီးယား¹⁰⁴နှင့် ရဝမ် ဒါ¹⁰⁵တို့တွင် ဂျန်ဒါအတွက် ကော်မရှင်တွင် အဖွဲ့ဝင်နေရာ သီးသန့်ဖယ်ကျန်ပေးထားသည်။ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇာဂိုဗီးနား တို့တွင်မူ လူမျိုးစုများအတွက် ကော်မရှင်တွင် သီးသန့်အဖွဲ့ဝင်နေရာ ဖယ်ကျန်ပေးထားမှုများ ပြုလုပ်ကြပါသည်။¹⁰⁶

101 Liberia တွင် ထိုကန့်သတ်ချက်များသည် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားလုံးနှင့်အကျုံးဝင်သည်။ REPUBLIC OF LIBERIA, THE NEW ELECTIONS LAW § 2.1 (2011), http://www.necliberia.org/admin/pg_img/Election%20Law%20Incorporated%202011final.pdf.

102 Tanzania တွင် ထို ကန့်သတ်ချက်သည် ကော်မရှင် ၂ ကွဲနှင့် ၁ ခုကွဲတို့အတွက်သာဖြစ်သည်။ CONST. OF TANZANIA art. 74(2).

103 Electoral Code of the Republic of Armenia, art. 40, r2, http://res.elections.am/images/doc/_ecode.pdf (အာမေးနီးယားတွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် ၇ ဦးအနက် ၂ ဦးသည် အမျိုးသမီးဖြစ်ရသည်။)

104 Electoral Act, 2014 (Act No. 5/2014), 6(2), <http://www.ecn.na/documents/27857/193258/Electoral+Act+5+of+2014.pdf/1bd1c3e3-bdd1-4183-a2fa-2ae6e397180e> (နမ်ဘီးယားတွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် ၅ ဦးအနက် အနည်းဆုံး ၂ ဦးသည် အမျိုးသမီးဖြစ်ရသည်။)

105 Law No. 31/2005 of 24/12/2005, <https://repositories.lib.utexas.edu/bitstream/handle/2152/5078/4170.pdf> (ရဝမ်ဒါတွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်၏ အနည်းဆုံး ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသမီးဖြစ်ရသည်။)

106 ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေအရ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် ၂ ဦးသည် ဆရာလူမျိုး၊ ၂ ဦးသည် ခရစ်လူမျိုး၊ ၂ ဦးသည် ဘော့စနီးယပ်စ်လူမျိုးနှင့် ၁ ဦးသည် အခြားလူမျိုးဖြစ်ရမည်။ Election Law of Bosnia and Herzegovina, art. 2.5.

ဂ။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တဦးချင်း၏ အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်

Individual Commissioner Qualifications

နိုင်ငံအများစုသည် ကော်မရှင်အဖွဲ့တဦးချင်း၏ အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များအား ဖော်ပြရာတွင် အစိတ်အပိုင်း ၅ ခု အား အခြေခံကြလေ့ရှိသည်။ ပထမအနေဖြင့် ပညာ အရည်အချင်း သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပညာဖြင့်ဘွဲ့ရရှိထားသူ (သို့) အခြား ဘွဲ့ပညာများ ရှိထားသူများ။¹⁰⁷ ဒုတိယသည် အတွေ့အကြုံလိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။¹⁰⁸ ဆက်စပ်မှုရှိသော လုပ်ငန်းမျိုးဖြစ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ စီစဉ်ကျင်းပ ပေးရသည့် အတွေ့အကြုံ၊¹⁰⁹ (သို့မဟုတ်) စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ဘဏ္ဍာရေး၊ အုပ်ချုပ်မှု၊ အစိုးရဌာန တခုခု (သို့) ဥပဒေဌာန တခုခုမှာလာသောအတွေ့အကြုံများ။¹¹⁰ တတိယသည် နိုင်ငံအများ စုတွင်ကျင့်သုံးဖော်ပြကြသည့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန် ရန်လိုအပ်သည့် အရည်အချင်းဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ဖြူစင်သန့်ရှင်း (virtue) နေရမည်ဟူ၍ ဆိုလိုသည်မဟုတ်ဘဲ ပြစ်မှုတခုခု ကျူးလွန်ထားခြင်းမရှိသူဖြစ်ရ မည် ဆိုသည့်သဘော သာဖြစ်ပါသည်။¹¹¹

107 နိုင်ငံအချို့ဥပဒေအနေနှင့် Armenia (Electoral Code of the Republic of Armenia, art. 40, § 2, http://res.elections.am/images/doc/_ecode.pdf) (အနည်းဆုံးကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် ၁ ဦးသည် ဥပဒေသိပ္ပံပညာ နှင့် ဘွဲ့ရထားသူ ဖြစ်ရသည်။) :Belarus, (Electoral Code of the Republic of Belarus, No. 370-Z, Feb. 11, 2000, as amended, art. 32, http://www.sze.hu/~smuk/Nyilvanossag_torvenyek_east_south_eur/Jogforr%C3%A1sok/V%C3%A1laszt%C3%A1si/BEL%20-%20Electoral%20Code.pdf) (အထက်တန်း တရားရေးအတွေ့အကြုံလိုအပ်သည်။) : Maldives (CONST. OF MALDIVES, art. 169) (ပညာရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်း တွေ့အကြုံအပြင် လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းသူဖြစ်ရမည်။) :Mexico (Ley General de Instituciones y Procedimientos Electorales [LGIPE] art. 38(1)(d), Diario Oficial de la Federación [DOF] 23-05-2014, http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGIPE_130815.pdf, translated in ELECTORAL TRIBUNAL OF THE FED. JUDICIARY, GENERAL LAW ON ELECTORAL INSTITUTIONS AND PROCEDURES OF MEXICO art. 38(1)(d) (Mikaela Christiansson trans., 2014), <http://portales.te.gob.mx/ccje/sites/default/files/GENERAL%20LAW%20ON%20ELECTORAL%20INSTITUTIONS%20AND%20PROCEDURES.pdf>) (အမည်စာရင်းတင်သွင်းထားသူများသည် ခန့်အပ်ခြင်းမတိုင်မီ ဘွဲ့လက်လက်မှတ်ရရှိထားမှု ၅ နှစ် ကြာရှိပြီးဖြစ်ရမည်။) :and Thailand (CONST. OF THAILAND 230(2) (2007)) (အနည်းဆုံး ဘွဲ့လက်မှတ်တခုခုထားသူဖြစ်ရမည်။)

108 ORGANIC LAW OF GEORGIA: ELECTION CODE OF GEORGIA art. 12, para. 4 (2012), http://www.transparency.ge/sites/default/files/August%202012.%20Election_Code_of_Georgia_EN_-_codified.pdf.

(ဂျော်ဂျီယာတွင် အလုပ်အတွေ့အကြုံ ၃ နှစ်အပြင် သက်ဆိုင်ရာလက်မှတ်လိုအပ်သည်။)

109 Electoral Code of the Republic of Belarus, No. 370-Z, Feb. 11, 2000, as amended, art. 31, http://www.sze.hu/~smuk/Nyilvanossag_torvenyek_east_south_eur/Jogforr%C3%A1sok/V%C3%A1laszt%C3%A1si/BEL%20-%20Electoral%20Code.pdf.

110 Act No. 9/2011), as amended, 26(2)(c) <http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/IndependentElectoralandBoundariesCommissionNo9of2011.pdf>

(ကင်ညာတွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် အထက်ပါအရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်တခုခုကို ပြည့်မီနေရမည်ဖြစ်သည်။)

111 ဥပဒေအနေဖြင့် Liberia (REPUBLIC OF LIBERIA, THE NEW ELECTIONS LAW § 2.1 (2011), http://www.necliberia.org/admin/pg_img/Election%20Law%20Incorporated%202011final.pdf) (လစ်ဗျားတွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တဦးအနေနှင့် ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းမွန်ရန်လိုအပ်သည်။) : Sudan (National Elections Act 2008 § 6(1), <http://nec.org.sd/en/wp-content/uploads/sites/2/2013/09/THE-NATIONAL-ELECTIONS-ACT-2008.pdf>) (ဆူဒန်တွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တဦးသည် ပြစ်မှုတခုခုကိုကျူးလွန်ထားခဲ့ပါက ၇ နှစ်ကြာခြားပြီးဖြစ်ရမည်။) : Uganda (CONST. OF UGANDA art. 60, cl. 2) (ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းမွန်ရမည်။) : and Yemen (GENERAL

စတုတ္ထအနေဖြင့် အသက်ကန့်သတ်ချက်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌနေရာ ယူမည့်သူ၏ အသက်အပိုင်းအခြားအားသာ၍ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းပြုပါသည်။ အသက် အရွယ်သည် ချိန်ဆနိုင်စွမ်းနှင့် ရင့်ကျက်မှုမှ အခြားသော အဖွဲ့ဝင်များအားဦးဆောင် တိုက်တွန်းနိုင်ရေးတို့အတွက် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။¹¹² နိုင်ငံအချို့များတွင် အသက်ကာလ အပိုင်းအခြားတစ်ခုထိ ကျော်လွန်ပြီးသွားသူအား အနားယူစေသည်မျိုးလည်း ဆောင်ရွက် ကြပါသည်။¹¹³

အနည်းငယ်သောနိုင်ငံအချို့တွင် ငွေကြေးဆိုင်လိုအပ်ချက်ပြည့်မီမှုကိုလည်း အရည်အချင်း တရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားကြသည်။ ရည်ရွယ်ချက်သည် ထို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်သည် ငွေကြေးဆိုင်ရာကုန်ကျမှုများကို မိမိ ကိုယ်ကိုမိမိ တာဝန်ယူနိုင်စေရန်ဖြစ်ပါသည်။¹¹⁴

ELECTIONS AND REFERENDUM LAW art. 19 (2001), http://publicofficialsfinancialdisclosure.worldbank.org/sites/fdl/files/assets/law-library-files/Yemen_General%20Elections%20and%20Referendum%20Law_2001_en.pdf (ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းရမည်။)

112 ဥပမာ အနေဖြင့် Georgia (ORGANIC LAW OF GEORGIA: ELECTION CODE OF GEORGIA art. 10, paras. 1-2 (2012), http://www.transparency.ge/sites/default/files/August%202012,%20Election_Code_of_Georgia_EN_-_codified.pdf) (ဂျော်ဂျီယာတွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်သည် အနည်းဆုံးအသက် ၂၅ နှစ် ပြည့်ပြီး သူဖြစ်ရမည်။) : Mexico (Ley General de Instituciones y Procedimientos Electorales [LGIPE] art. 38(1) (c), Diario Oficial de la Federación [DOF] 23-05-2014, http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGIPE_130815.pdf, translated in ELECTORAL TRIBUNAL OF THE FED. JUDICIARY, GENERAL LAW ON ELECTORAL INSTITUTIONS AND PROCEDURES OF MEXICO art. 38(1)(c) (Mikaela Christiansson trans., 2014), <http://portales.te.gob.mx/ccje/sites/default/files/GENERAL%20LAW%20ON%20ELECTORAL%20INSTITUTIONS%20AND%20PROCEDURES.pdf> (မက္ကဆီကိုတွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်သည် အသက် ၃၀ နှစ် ပြည့်ပြီး သူဖြစ်ရမည်။) : and Thailand (CONST. OF THAILAND § 230(1) (2007)) (ထိုင်းတွင် အသက် ၄၀ နှစ် ပြည့်ပြီးသူဖြစ်ရမည်။)

113 နိုင်ငံ ၂ ခုသည် အသက် ၆၅ နှစ် ပြည့်ပြီးသူများအား ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်မှ အနားယူစေသည်။ မလေးရှား ဆာရီးရာတွင်ဖြစ်သည်။ Malaysia (CONST. OF MALAYSIA art. 114, § 3) and Sierra Leone (CONST. OF SIERRA LEONE § 32(7)(b)).

114 ဘော့ဇီယာနှင့် ဘုတန်တို့တွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့၏ အခွန်များကို ပေးဆောင်နိုင်ခဲ့ပြီးသူများဖြစ်ရမည်။ Botswana (CONST. OF BOTSWANA 165A(6)(a)) and Bhutan (ELECTION ACT OF THE KINGDOM OF BHUTAN, 2008, 21(d) (2008), http://publicofficialsfinancialdisclosure.worldbank.org/sites/fdl/files/assets/law-library-files/Bhutan_Election%20Act_2008_en.pdf).

ဃ။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်မှထုတ်ပယ်ခြင်း

Removal of Commissioners

လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ် ဖြစ်သည် မဖြစ်၏ ဟူ၍ဆန်းစစ်ရာတွင် ထိုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား မည်သို့ထုတ်ပယ်လေ့ရှိကြသနည်းဆိုသည် မှာလည်း အရေးပါသောအချက်တချက် ဖြစ်ပါသည်။ နည်းလမ်း ၂ မျိုးကို နိုင်ငံများတွင် ကျင့်သုံးကြပါသည်။ ခုံရုံးဖြင့်စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး ထုတ်ပယ်ခြင်း၊ တိုက်ရိုက်အမိန့်အာဏာ ဖြင့်ထုတ်ပယ်ခြင်းဟူ၍ဖြစ်သည်။ ဤကဏ္ဍတွင် ပထမဦးဆုံးအနေဖြင့် ထုတ်ပယ်ခြင်း နည်းလမ်းများကျင့်သုံးကြပုံကို လေ့လာမည်ဖြစ်ပြီး၊ ဒုတိယအပိုင်းတွင် ထိုထုတ်ပယ်ခြင်း အား ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အကြောင်းအရင်းများကို လေ့လာသွားမည်ဖြစ်သည်။

၁။ ခုံရုံးဖြင့် စုံစမ်းစစ်ဆေး၍ထုတ်ပယ်ခြင်း (Removal by Tribunal)

လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရသည် အစိုးရမဏ္ဍိုင်များ၏ အသိပေးအကြောင်းကြား လာမှုဖြင့် ခုံရုံး ဖွဲ့စစ်ဆေးဆောင်ရွက်ကာ ထုတ်ပယ်ခြင်းကိုဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် ခုံရုံးသည် နည်းလမ်း ၃ မျိုးကိုအသုံးပြုကာ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအားထုတ်ပယ်ခြင်းကိုပြုပါသည်။ ကျင့်သုံးမှုအများဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်သည့် တရားသူကြီးများဖြင့် ခုံရုံးဖွဲ့စေကာ ထုတ်ပယ် သင့် မသင့် စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ခြင်းကို အာမေးနီးယား¹¹⁵၊ ဒိုမီနီကာ¹¹⁶၊ ဂမ်ဘီးယား¹¹⁷၊ ဆူဒန်¹¹⁸နှင့် ယီမင်¹¹⁹တို့တွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်ခန့်အပ်တာဝန် ပေးရန် အမည်စာရင်း တင်သွင်းခဲ့သည့် အကြံပေးကောင်စီဖြင့် ခုံရုံးဖွဲ့စေကာ ထုတ်ပယ်မှု ကို ဘရာဇီး¹²⁰၊ မော်လဝီ¹²¹နှင့် နမ်ဘီးယား¹²² တို့တွင် ကျင့်သုံးပါသည်။

115 Electoral Code of the Republic of Armenia အရ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအမြင့်ဆုံးတရားရုံးမှစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။, art. 43, § 5, http://res.elections.am/images/doc/_ecode.pdf.

116 ဒိုမီနီကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တရားသူကြီးချုပ်မှခန့်အပ်ထားသော ခုံရုံးမှစစ်ဆေးဆောင်ရွက်ပြီး ပြစ်မှု ထင်ရှားပါက သမ္မတအား ထုတ်ပယ်ခွင့်ပြုထားသည်။ CONST. OF DOMINICA § 56(8).

117 ဂမ်ဘီးယား၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အထက်တန်းတရားသူကြီးများဖြင့် ခုံရုံးဖွဲ့စစ်ဆေးဆောင်ရွက်စေသည်။ CONST. OF THE GAMBIA § 42(6).

118 ဆူဒန်တွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ခန့်အပ်ရန် အကြံပေးခဲ့သည့်ကော်မရှင်များကသာ ခုံရုံးဖွဲ့ခွင့်ရှိသည်။ National Elections Act 2008 § 8(2), <http://nec.org.sd/en/wp-content/uploads/sites/2/2013/09/THE-NATIONAL-ELECTIONS-ACT-2008.pdf>

119 ယီမင်တွင် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းမပြုနိုင်သည့် တရားရုံး၏အမိန့် (Irrevocable court order) ရရှိပြီးနောက် အစိုးရ မှ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ထုတ်ပယ်ခြင်းပြုပါသည်။ GENERAL ELECTIONS AND REFERENDUM LAW art. 22(c) (2001), http://publicofficialsfinancialdisclosure.worldbank.org/sites/fdl/files/assets/law-library/files/Yemen_General%20Elections%20and%20Referendum%20Law_2001_en.pdf

120 CONST. OF BELIZE § 88(7).

121 CONST. OF MALAWI § 75(4).

122 နမ်ဘီးယားတွင် ရွေးချယ်ရေးကော်မရှင်၏စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုပြုလုပ်ပြီးနောက် လွှတ်တော်၏ထောက်ခံချက်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ အမိန့်အရ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ထုတ်ပယ်ခြင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ Electoral Act, 2014 (Act No. 5/2014), ၁၁(4-5), <http://www.ecn.na/documents/27857/193258/Electoral+Act+5+of+2014>.

အာမေးနီးယား¹²³၊ ဘောစနီးယားနှင့်ဟာဇီဂိုဗီးနား¹²⁴ နှင့် တောင်ဆူဒန်¹²⁵တို့တွင်မူ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အတွင်းမှပင် အဖွဲ့ဝင်များအားထုတ်ပယ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် ကမကထပြု ဆောင်ရွက်ခြင်း (သို့) တိုက်တွန်းခြင်းများကိုပြုရန် အခွင့်အာဏာရှိကြပါသည်။

၂။ အမိန့်အာဏာဖြင့် တိုက်ရိုက်ထုတ်ပယ်ခြင်း (Direct Removal)

ထိုကဲ့သို့ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား တိုက်ရိုက်ထုတ်ပယ်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာသည် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၊ ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်နှင့် တရားရေးအဖွဲ့တို့တွင် အပြည့်အဝတည်ရှိ ကြသည်။ သီရိလင်္ကာ¹²⁶၊ တွန်ဂါ¹²⁷နှင့် ဇင်ဘာဘွေ¹²⁸တို့တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကသာ ထို ထုတ်ပယ်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။ အယ် ဘားနီးယား¹²⁹နှင့် တာဂျစ်စတန်¹³⁰တို့တွင် ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်သည် တဖက်သတ် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အား ထုတ်ပယ်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာအပြည့်အဝရှိသည်။ မော်တာ¹³¹၊ စိန်ကစ်တန်နှင့်နီဗစ်¹³²တို့တွင်မူ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့်ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်တို့သည် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ထုတ်ပယ်ရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ခြင်း ပြုရပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်နှင့် တရားရေးအဖွဲ့တို့ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်၍ ထုတ်ပယ်ခြင်းကို ပြုပါသည်။¹³³

၃။ ထုတ်ပယ်နိုင်သည့် အကြောင်းရင်းများ (Removal Causes)

pdf/1bd1c3e3-bdd1-4183-a2fa-2ae6e397180e) (

123 အာမေးနီးယားတွင် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များထဲမှပင် ၃ ပုံ ၃ ပုံ ထောက်ခံချက်ဖြင့် အဖွဲ့ဝင်တဦးဦးအား ထုတ်ပယ်ခြင်း ပြုပါသည်။ Electoral Code of the Republic of Armenia, art. 40, ¶2, http://res.elections.am/images/doc/_ecode.pdf

124 ဘောစနီးယားနှင့်ဟာဇီဂိုဗီးနားတွင် ကော်မရှင်သည် ၎င်းတို့ထဲမှ အဖွဲ့ဝင်တဦးဦးအားထုတ်ပယ်ရေးအတွက် ၎င်း တို့ကိုယ်တိုင် လွှတ်တော်သို့ အကြောင်းကြားရပါသည်။ Election Law of Bosnia and Herzegovina, art. 2.5

125 တောင်ဆူဒန်တွင်လည်းပဲ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ၏ ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံချက်အရ ကော်မရှင်အဖွဲ့ ဝင် တဦးဦးအား ထုတ်ပယ်ခြင်းပြုပါသည်။ National Elections Act, 2012, ¶10(1), <http://www.ku.ac.ke/actil/wpcontent/uploads/2015/07/ELECTION-ACT-SOUTH-SUDAN.pdf>.

126 CONST. OF SRI LANKA art. 95, para. 2.

127 Electoral Boundaries Commission Act 2010 (Act No. 15/2010) ¶4(1)(c)(ii), http://www.tongaelections.com/images/stories/TECdocuments/ENG/ElectoralBoundariesAct/electoralboundariescommissionact2010_1.pdf.

128 CONST. OF ZIMBABWE ¶238.

129 ALBANIAN ELECTORAL CODE art. 18(2) (Org. for Sec. & Cooperation in Europe ed. & trans., 2015, <http://www.osce.org/albania/159501?download=true>) (ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီအဆိုတင် သခွင်းမူကို လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုပေးချက်ဖြင့်ထုတ်ပယ်ခြင်းကို ပြုပါသည်။)

130 ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားရွေးချယ်ခဲ့သည့် လွှတ်တော်ကပြန်လည်ထုတ်ပယ်ခွင့်ရှိသည်။

On Elections to the Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan, Dec. 10, 1999, as amended, art. 18, <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6930>

131 CONST. OF MALTA art. 60(6).

132 CONST. OF ST. CHRISTOPHER AND NEVIS ¶49(2)(d).

133 ထိုင်းတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၀ ပုံ ၁ ပုံ၏ တောင်းဆိုမှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးအား စုံစမ်းစစ်ဆေး ခြင်း ဆောင်ရွက် စေသည်။ CONST. OF THAILAND, art. 233 (2007).

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရသော်လည်းကောင်း၊ လွှတ်တော်မှသီးခြားပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေအရသော် လည်းကောင်း၊ အကြောင်းအရင်း ၃ ရပ်အားဖြင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် အား ထုတ်ပယ်ခြင်းပြုနိုင်ပါသည်။ ၁ - ရွေး ကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေအား ဖောက်ဖျက်ကျူးလွန်ခြင်း၊ ၂ - တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်သည့် အခြေ အနေတွင်မရှိခြင်း¹³⁴၊ ၃ - ကော်မရှင်အစည်းအဝေးများအား ထပ်ခါတလဲလဲ ပျက်ကွက်နေခြင်း¹³⁵ စသည့် အကြောင်းရင်းများဖြင့် စွဲချက်တင် ထုတ်ပယ်ခြင်းပြုနိုင်ပါသည်။

c။ ကော်မရှင်၏ ရံပုံငွေ

Commission Funding

ပြန်လည်ခန့်အပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်သည် အမှန်တကယ် သီးခြား လွတ်လပ်သည် မလွတ်လပ် သည်ကို ၎င်း၏ ရံပုံငွေရရှိပုံနှင့်အဖွဲ့ဝင်များအား မည်သို့ ထောက်ပံ့ပေးထားသနည်း ဟူသည်ကိုလည်း ထည့်သွင်း ဆန်းစစ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ မော်ဒိုက်စ်¹³⁶၊ တာဂျစ်စတန်¹³⁷နှင့် ယူဂန်ဒါ¹³⁸တို့တွင် ဘဏ္ဍာရေးနှစ် တနှစ်တာ အလိုက် ကော်မရှင်၏ရံပုံငွေနှင့်ထောက်ပံ့မှုများအား ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်မှ စီစဉ်သတ်မှတ်ပေး သည့် နည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးကြသည်။ နောက်တနည်းသည် ကင်ညာ¹³⁹၊ မက်ဆီကို¹⁴⁰နှင့်

134 See e.g., Dominica (CONST. OF DOMINICA § 56(6)); Lesotho (CONST. OF LESOTHO § 66(4)); Malta (CONST. OF MALTA art. 60(7)); Tonga (Electoral Boundaries Commission Act 2010 (Act No. 15/2010) § 4(1)(c)(ii), http://www.tongaelections.com/images/stories/TECdocuments/ENG/ElectoralBoundariesAct/electoralboundariescommissionact2010_1.pdf); Ukraine, (LAW OF UKRAINE ON THE CENTRAL ELECTION COMMISSION, art. 30, § 4(9), <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/7148>); and Zambia (Electoral Commission Act, Cap. 17 (1996) § 5(3)(a), <http://www.parliament.gov.zm/sites/default/files/documents/acts/Electoral%20Commission%20Act.pdf>).

135 See e.g., Albania (ALBANIAN ELECTORAL CODE art. 18(1)(e) (Org. for Sec. & Cooperation in Europe ed. & trans., 2015), <http://www.osce.org/albania/159501?download=true>); Sudan, (National Elections Act 2008 § 8(1a), <http://nec.org.sd/en/wp-content/uploads/sites/2/2013/09/THE-NATIONAL-ELECTIONS-ACT-2008.pdf>); and South Sudan (National Elections Act, 2012, § 12(1), <http://www.ku.ac.ke/actil/wp-content/uploads/2015/07/ELECTION-ACT-SOUTH-SUDAN.pdf>).

136 ကော်မရှင်နှင့်အဖွဲ့ဝင်များ၏လစာငွေနှင့် ခွင့်ပြုဘဏ္ဍာငွေများအတွက် လွှတ်တော်အား ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်စေသည်။ CONST. OF MALDIVES art. 176

137 ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ၏ထောက်ပံ့ငွေကိုစွဲကို လွှတ်တော်အား သတ်မှတ်စေသည်။ CONST. OF UGANDA art. 60

138 ကော်မရှင်၏ကုန်ကျငွေအရပ်ရပ်ကို နိုင်ငံတော်ဘတ်ဂျက်မှ ကုန်ကျစေသည်။ On Elections to the Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan, Dec. 10, 1999, as amended, art. 11, <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6930>

139 သီးခြားရံပုံငွေဖြင့်စီစဉ်ဆောင်ရွက်စေသည်။ လွှတ်တော်မှ ထိုရန်ပုံငွေအသုံးပြုရေးအတွက် စီမံခန့်ခွဲသည်။ Kenya (Act No. 9/2011), as amended, § 10(8)(b), <http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/IndependentElectoralandBoundariesCommissionNo9of2011.pdf>

140 နောက်ရွေးကောက်ပွဲ (သို့မဟုတ်) ကော်မရှင်အသစ်ပြန်လည်မဖွဲ့စည်းသည်အထိ သတ်မှတ်ထားခဲ့ပြီးသော ရံပုံငွေ ပမာဏအား ပြင်ဆင် ပြောင်းလဲခြင်း မပြုနိုင်ပေ။

တွန်ဂါ¹⁴¹တို့တွင် ကျင့်သုံးကြသည့် ကော်မရှင်အနေနှင့် လိုအပ်မည်ဟု ချိန်ဆတွက်ချက်ထားသော ရံပုံငွေပမာဏအား ကြိုတင် ဆုံးဖြတ်ထားခြင်းနည်းလမ်း (သို့မဟုတ်) ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်မှ ပြန်လည်စတင်တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့် သက်တမ်း တခုချင်းအလိုက် ရံပုံငွေ ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ပေးခြင်း နည်းလမ်းတို့ဖြစ်ပါသည်။

စ။ ကော်မရှင်၏ အခွင့်အာဏာများ

Powers of the Commission

ပြန်လည်ခန့်အပ်လိုက်သည့် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တိုင်းသည် မျှတသော၊ ဘက်လိုက်မှုမရှိဘဲ မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို သတ်မှတ်ပေးရပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်အားအပ်နှင်းထားကြသည့် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများသည် နိုင်ငံအလိုက် ကွဲပြားမှုရှိပါသည်။ အချို့နိုင်ငံများရှိ ကော်မရှင်များသည် ဥပဒေ ကဲ့သို့အာဏာတည်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအမိန့်ကြေညာချက်များကို ထုတ်ပြန်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး နိုင်ငံအချို့တွင်မူ ကော်မရှင်သည် အာဏာတည်ရှိရာ မဏ္ဍိုင်သုံးရပ်မှ တည်ပြုဆုံးဖြတ်နိုင်ရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များအား တင်သွင်းပိုင်ခွင့် အပြည့်အဝရရှိထားကြသည်။

၁။ ဥပဒေကဲ့သို့အာဏာတည်သည့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အမိန့်ကြေညာချက်များ (Binding Decrees)

CONST. OF MEXICO art. 127, Ley General de Instituciones y Procedimientos Electorales [LGPE] art. 38(1)(c), Diario Oficial de la Federación [DOF] 23-05-2014, http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LGPE_130815.pdf, translated in ELECTORAL TRIBUNAL OF THE FED. JUDICIARY, GENERAL LAW ON ELECTORAL INSTITUTIONS AND PROCEDURES OF MEXICO art. 38(1)(c) (Mikaela Christiansson trans., 2014), <http://portales.te.gob.mx/ccje/sites/default/files/GENERAL%20LAW%20ON%20ELECTORAL%20INSTITUTIONS%20AND%20PROCEDURES.pdf>)

141 ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ၏ထောက်ပံ့ငွေများအတွက် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ကိုယ်တိုင်သတ်မှတ်ခွင့်ပြုထားပြီး အထူးသတ်မှတ် ထားသောလွှတ်တော်၏ရံပုံငွေမှ ကျခံစေသည်။ Electoral Boundaries Commission Act 2010 (Act No. 15/2010) §§ 5, 10, http://www.tongaelections.com/images/stories/TECdocuments/ENG/ElectoralBoundariesAct/electoralboundariescommissionact2010_1.pdf.)

လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များထားရှိကြသောနိုင်ငံများ၏ ထက်ဝက်ခန့်သည် ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအမိန့်ကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်ပိုင်ခွင့်ကို ကော်မရှင်အား အပ်နှင်းထား ကြပါသည်။ ထိုသို့သော နိုင်ငံများသည် - အာမေရိကန်ယား¹⁴²၊ လီဆိုသို¹⁴³၊ ထိုင်း¹⁴⁴နှင့် တူရကီ¹⁴⁵တို့ဖြစ်ကြပြီး ထို ကြေညာချက်များသည် ဥပဒေကဲ့သို့အပြီးသတ်အာဏာတည်စေသည့်အပြင် ၎င်းအားပြင်ဆင်ပြောင်းလဲနိုင်ရေး အတွက် အယူခံဝင်နိုင်သည့်တိုက်ရိုက် လုပ်ငန်းစဉ်များလည်း မရှိပေ။ ကင်ညာ¹⁴⁶၊ မော်လဝီ¹⁴⁷၊ ပါလောင်း¹⁴⁸၊ တောင်ဆူဒန်¹⁴⁹နှင့် ယူဂန်ဒါ¹⁵⁰ကဲ့သို့သောနိုင်ငံများတွင်မူ နိုင်ငံ၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးမှတစ်ဆင့် ကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ် ကြေညာချက်များအတွက် အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့် ပေးထားပါသည်။ သို့သော် ထို အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့်သည် ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ပြီး သတ်မှတ်ထားသော အချိန်ကာလအနည်းငယ်အတွင်း ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။

၂။ ကော်မရှင်၏ အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ (Recommendations)

နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်၏ မဲဆန္ဒနယ်မြေ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကော်မရှင်၏ အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များသည် အကန့်အသတ်နှင့်သာ ရှိပါသည်။ ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်သည်သာ အသက်ဝင်မည်ဖြစ်သည်။ ကနေဒါ¹⁵¹၊ ကီရီဘာတီ¹⁵²နှင့် ဆွစ်ဇာလန်¹⁵³တို့တွင် ကော်မရှင်မှတင်သွင်းလာသော အကြံပြုချက်များကို လွှတ်တော်အနေဖြင့် လက်ခံအတည်ပြုခြင်း (သို့မဟုတ်) လက်မခံ

142 ကော်မရှင်၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကဏ္ဍထဲရှိကိစ္စရပ်များအားလုံးအတွက် ဥပဒေကဲ့သို့အာဏာတည်သော ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်အား ခွင့်ပြုပေးထားသည်။

Electoral Code of the Republic of Armenia, art. 36, § 2, http://res.elections.am/images/doc/_encode.pdf

143 ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်၏အတည်ပြုချက်များအားလုံးအတွက် ကော်မရှင်သည် ဥပဒေကဲ့သို့အာဏာတည်သော ကြေညာချက်များထုတ်ပြန်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ CONST. OF LESOTHO art. 67, § 67(4)

144 CONST. OF THAILAND art. 236 (2007).

145 Law on Basic Provisions on Elections and Voter Registration, Law No. 298, Apr. 26, 1961, as amended, art. 13, https://www.ecoi.net/file_upload/1504_1220346141_law-on-basic-provisions-on-elections-and-voter-registers.pdf.

146 ကင်ညာတွင် ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ပြီး ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသို့အယူခံဝင်နိုင်သည်။ Act No. 9/2011), as amended, sched. 5, §§ 4-5, <http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/IndependentElectoralandBoundariesCommissionNo9of2011.pdf>

147 CONST. OF MALAWI § 76(3).

148 တရားလွှတ်တော်ချုပ်မှတစ်ဆင့် အယူခံဝင်ခွင့်ပြုထားသည်။ CONST. OF PALAU art. IX, § 4(c)

149 ၁၂ ရက်အတွင်း အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသို့ အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့်ပြုထားသည်။ National Elections Act, 2012, § 43, <http://www.ku.ac.ke/actil/wp-content/uploads/2015/07/ELECTION-ACT-SOUTH-SUDAN.pdf>

150 အမြင့်ဆုံးတရားရုံးမှတစ်ဆင့် အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့်ပြုထားသည်။ CONST. OF UGANDA art. 64.

151 လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ကော်မရှင်၏ထုတ်အစီရင်ခံစာအား ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲပါရန် အရေးဆိုပိုင်ခွင့်ပြုထားသည်။ Electoral Boundaries Readjustment Act, R.S.C. 1985, c. E-3, § 21-22, <http://laws.justice.gc.ca/PDF/E-3.pdf>

152 CONST. OF KIRIBATI § 63(4-5).

153 ကော်မရှင်၏အကြံပြုချက်များကို ထုတ်ပြန်ခြင်းမပြုမှီ ဘုရင်၏ စစ်ဆေးမှုနှင့်အတည်ပြုချက်ကို လိုအပ်သည်။ CONST. OF SWAZILAND § 92(4)

ပယ်ချခြင်း ပြုနိုင်သည်။ သို့သော် လွှတ်တော်အနေနှင့် ထိုအကြံပြုချက်များအား ပြင်ဆင်
ပြောင်းလဲခြင်း ပြုခွင့်မရှိပေ။ အမ်တီဂူအာနှင့်ဘာဘူဒါ¹⁵⁴၊ ဘရာဇီး¹⁵⁵၊ ဂရီနဒါ¹⁵⁶နှင့် ယူ
ကေ¹⁵⁷တို့ကဲ့သို့သော နိုင်ငံအနည်းငယ်တွင် ကော်မရှင်မှတင်သွင်းလာသော အကြံပြုချက်
များကို အာဏာမဏ္ဍိုင် ၃ ရပ်တို့က ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ပြီး အတည်ပြုခြင်းမျိုးကို
ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ထိုကျင့်သုံးမှုမျိုးတွင် ကော်မရှင်၏ အကြံပြုချက်များ သည် လွှမ်းမိုး
သက်ရောက်နိုင်မှုအားနည်းပါသည်။

154 CONST. OF ANTIGUA & BARBUDA § 65.

155 CONST. OF BELIZE § 90(3-4).

156 CONST. OF GRENADA § 56.

157 Parliamentary Constituencies Act 1986, c. 56, § 3-4, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/56/pdfs/ukpga_19860056_en.pdf.

အပိုင်း (၂) ပိုမိုသင့်လျော်နိုင်မည့် ကျင့်သုံးမှုများ

Preferred Practices

လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ် ဖွဲ့စည်းမည် (သို့) ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းမည် ဆိုလျှင် နိုင်ငံများအနေနှင့် ၎င်း၏ ထူးခြားသည့်ဝိသေသလက္ခဏာများနှင့် လိုအပ်ချက်များအရ အကြောင်းအရာ တခုချင်းစီအား စိစစ်သုံးသပ် ဆုံးဖြတ်နိုင်ရေးသည်သာ အကောင်းဆုံး အဖြေဖြစ်မည် ဖြစ်သည်။

က။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားရွေးချယ်သည့် အစုအဖွဲ့များ

Bodies Choosing the Commission

ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော် (သို့မဟုတ်) မဏ္ဍိုင်သုံးရပ်လုံးမှ တပါတီ/ပါတီစုံပါဝင်မှုအား အခြေပြု၍ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည့် နည်းလမ်းသည် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်ဖြစ်ရေး မျှော်မှန်းချက်နှင့် အသင့်လျော်ဆုံးဖြစ်မည့် သဘောရှိပါသည်။ ထိုသို့သော နည်းလမ်းသည်ပင်လျှင် နိုင်ငံရေးမဏ္ဍိုင်များသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားအတွက် ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်လာ နိုင်ပါသေးသည်။ ထို့ကြောင့် မဏ္ဍိုင်များအား ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအတွက် ပူးတွဲရွေးချယ်ခြင်း ပြုလုပ်စေခြင်းဖြင့် ထိုနိုင်ငံရေး/ပါတီ အကျိုးစီးပွားများကိုလျော့ချနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ထိုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည်လည်း အားလုံးအား ကိုယ်စားပြုဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ရွေးချယ်ထားသောအဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့၏တာဝန်များအား အမှန်တကယ် ထမ်းဆောင်နိုင်သည့် အရည်အချင်းများနှင့် ပြည့်မှီနေရန်လိုအပ်သောကြောင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် များအားရွေးချယ်ခြင်းသည်လည်း အလွန်အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေပါသည်။ ကော်မရှင်အား ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ရာတွင် မဏ္ဍိုင်များ၏ ပူးတွဲလုပ်ဆောင်ရခြင်းကြောင့် အချင်းချင်းအကြား နိုင်ငံရေးအရ အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းကြပ်မတ် နိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။

တရားရေးမဏ္ဍိုင်သည်ဖြင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ဖွဲ့စည်းခန့်အပ်မည်ဆိုလည်း နည်းလမ်း တရပ်အနေနှင့် ရွေးချယ်နိုင်သည်။ သို့သော် ထိုသို့ ဖွဲ့စည်းခန့်အပ်သည့်အာဏာအား တရားရေးအဖွဲ့သို့ အပ်နှင်းခြင်းအတွက် အဓိက စိန်ခေါ်ချက်သည် အခြားနိုင်ငံရေးမဏ္ဍိုင်များကဲ့သို့ပင် တရားရေးသည်လည်း နိုင်ငံရေးအရ ဘက်လိုက်မှု အတိုင်းအတာ

တခုထိ ရှိနေနိုင်သည့် အချက်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံအချို့တွင် တရားရေးအဖွဲ့ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင် ရွေးချယ်ခန့်အပ် ဖွဲ့စည်းစေသည့် နည်းလမ်းသည် အခြားမဏ္ဍိုင် များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပြဿနာနည်းပါသည်။ အရေးကြီးသည်မှာ နိုင်ငံ၏တရားရေးမဏ္ဍိုင် ဂုဏ်သတင်း ကျော်ဇောမှုအခြေအနေများကို ဦးစွာ ဆန်းစစ်သုံးသပ်နားလည်ထားရန် လိုပါသည်။

နိုင်ငံအချို့အတွက် လူထုမှကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည့် နည်းလမ်းသည်လည်း ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းတခု အဖြစ်ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ဤအတွက် ပြဿနာသည် မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် များသော အားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များကို စိတ်မဝင်စားခြင်း (သို့မဟုတ်) မသိလိုက်ခြင်း (Uninformed) များ ဖြစ် ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ဤသို့ လူထုများမှ မဲဆန္ဒဖြင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်နည်းလမ်းသည် အခြားနည်းလမ်းများထက် ပါတီ စွဲပြုသည့်ရလဒ်များ ပေါ်ပေါက် မည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံအများစုအတွက်မူ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ အားခန့်အပ်သည့် အခွင့်အာဏာကို အစုအဖွဲ့ တခုတည်းသို့ အလုံးစုံ အပ်နှင်းထားခြင်းသည် အမှန်တကယ်လွတ်လပ်သော ရွေးကော်မရှင်တရပ်ဖြစ်ရေးအတွက် မဖြစ်နိုင်သော ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုဖြစ်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သို့ (သို့မဟုတ်) တပါတီတည်းက အများစုလွှမ်းမိုးထားသော ဥပဒေ ပြုရေးလွှတ်တော်သို့ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်သည့်အခွင့်အာဏာ အပြည့်အဝ အပ်နှင်းထားသည်ဆိုပါက ထိုခန့်အပ်ခံလိုက်ရသော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည်၎င်း တို့အားခန့်အပ်ခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့များ၏ ကိုယ်စားအဖြစ်သာ ဆောင်ရွက် ကြမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတိုင်းတွင် ထိုသို့ မဖြစ်ပေါ်နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံ အများစုအတွက် ထို အချင်းအရာသည် အဓိကစိန်ခေါ်ချက်အဖြစ်ရှိနေပါသည်။

ခ။ ကော်မတီ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ

Committee Composition

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အမိန့်ကြေညာချက်များအား ထုတ်ပြန်ရာတွင် အများစု သဘောတူညီမှုဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်နိုင်သော ကျင့်သုံးမှုမျိုးအတွက် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက်အား မကိန်းဂဏန်းဖြင့်ဖွဲ့စည်း ထားရှိမည်ဆိုလျှင် ပို၍သင့်လျော်မည့် အလားသဏ္ဌာန်ရှိပါသည်။ ထိုသို့မကိန်းဂဏန်းဖြင့် ထားရှိခြင်းကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အမိန့်ကြေညာချက်များအား အများစုသဘောတူညီမှုဖြင့် ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်းကို အကျိုးဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကော်မရှင်အတွင်း အရေးကြီးဆုံး ဖြတ်ချက်များအား ချမှတ်ပိတ်ဆို့မှုများ (Gridlock) ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့်အခြေအနေမှ ကင်းဝေးစေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့အားဖွဲ့စည်း တည်ဆောက် ရာ၌ ပါတီကြီးတစ်ခုခုက အသာစီးရလွှမ်းမိုးနိုင်သည့် အခင်းအကျင်းမျိုး ဒီဇိုင်းပုံစံချထားခဲ့မည်ဆိုလျှင် ထိုသို့ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အရေ အတွက်အား မကိန်းဂဏန်းဖြင့်ဖွဲ့စည်း ထားခြင်းသည်လည်း ပြဿနာတရပ် ဖြစ်နိုင်ပါသေးသည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအကြား ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် ဘုံသဘောတူညီမှုများရယူလိုသည် ဆိုလျှင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက်အား မကိန်းဂဏန်းဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထားခြင်းသည် သင့်လျော်ပါသည်။ သို့သော် ထိုသို့ဘုံသဘောတူညီချက်အတွက်ဟူ၍ ချဉ်းကပ်သည့်ဖြစ်စဉ်များတွင် အဖြေမရ ပိတ်ဆို့မှုများ ဖြစ်ပေါ် နိုင်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အရေအတွက် ပုံသေကိန်းဂဏန်း ထားရှိခြင်းသည် သင့်လျော်သော ဆောင်ရွက်ချက်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုသို့ ပုံသေကိန်းဂဏန်းဖြင့် သတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပါတီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အား အသာစီးရစေမည့် အဖွဲ့ဝင်များကို နောက်ထပ် ဖြည့်နိုင်မည် မဟုတ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

သေချာသည်မှာ စာရင်းအင်းပညာ (Statistics)၊ တိုင်းတွာခြင်းအတတ်ပညာ (Surveying) သို့မဟုတ် ရွေးကောက် ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေများကျွမ်းကျင်သူ စသည့် အထူးအရည်အချင်း တရပ်ရပ်ရှိထားသော ပုဂ္ဂိုလ်များဖြင့် ကော်မရှင်အား ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်မည်ဆိုလျှင် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ်ဖြစ်ရေးဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက်အားပေါ်လွင်စေမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော အဖွဲ့ဝင် များဖြင့် ကော်မရှင်အားဖွဲ့စည်းထားမည် ဆိုလျှင် ကော်မရှင်အနေနှင့် ၎င်း၏ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းတာဝန်များအား ၎င်းတို့ကသာ အကောင်းဆုံး ဆုံးဖြတ်ချက်ချ အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။

သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ပကတိအခြေအနေများအပေါ်မူတည်၍ နယ်မြေဒေသနှင့် လူမျိုးစုများအား ကိုယ်စားပြုပါဝင်စေခြင်း ကျင့်ထုံးမျိုးသည်လည်း လွတ်လပ်သောကော်မရှင်တရပ်ဖြစ်ရေးရည်ရွယ်ချက်အတွက် အလုပ် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လူမျိုးစုများအကြား ယုံကြည်မှုအားနည်းသောနိုင်ငံမျိုးတွင် ဆိုလျှင် သာ၍အလုပ် ဖြစ်နိုင် ပါသည်။ လူမျိုးစုများအားလုံးသည် ဤကော်မရှင်တွင် ကိုယ်စားပြုမှုကို တနည်းအားဖြင့် ရနိုင်သော ကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဂ။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တဦးချင်း၏ အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်

Individual Commissioner Qualifications

ဆက်စပ်မှုရှိသော ပညာအရည်အချင်းနှင့်အတွေ့အကြုံမျိုးရှိသော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်မည်ဆိုပါက ထိုကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့အားအပ်နှင်းထားသည့် တဦးချင်းဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များအား ပို၍ ကျေပွန်နိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းမွန်သူဖြစ်ရမည်ဟူသော အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်သည်လည်း အခြားသော အရည်အချင်းများထက် ကော်မရှင်၏လုပ်ငန်းတာဝန်များအား မျှတစွာနှင့် ဘက်လိုက်မှုကင်းကင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များ တဦးချင်းအလိုက် အရည်အချင်း သတ်မှတ်ချက်များ ကြပ်မတ်မှုအားကောင်းသည်နှင့်အမျှ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများအတွက် ပို အကျိုး ဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည့်အပြင် ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအားခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်တွင်လည်း အလွဲသုံးစားမှုများအား လျော့နည်း စေမည် ဖြစ်သည်။

ဃ။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ထုတ်ပယ်ခြင်း

Removal of Commissioners

ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား (ခန့်အပ်ခဲ့သည့်အစုအဖွဲ့မှ) ထုတ်ပယ်ခြင်းမပြုမီ ခုံရုံးဖြင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အများဆုံးကျင့်သုံးကြသည့် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားခန့်အပ်ခဲ့သည့်အစုအဖွဲ့များ၏ ကော်မရှင်အပေါ်ထိန်းချုပ်နိုင်မှုကို အကန့်အသတ်နှင့် ဖြစ်စေပါသည်။ ထိုနည်းသည် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို (၎င်းတို့အား ခန့်အပ်ခဲ့သည့်အစုအဖွဲ့များ၏) ချယ်လှယ်လွှမ်းမိုးမှုမရှိ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အား ဥပဒေအရသာ ထုတ်ပယ်ပိုင်နိုင်သည် ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအားထုတ်ပယ်နိုင်သည့် အခြေခံကြောင်းအချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင်လည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေတွင်လည်းကောင်း ရှင်းလင်းစွာ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားရန် လိုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဆိုသည့် အခြေခံအကြောင်းအချက်တွင် မည်သို့မည်ပုံ ချိုးဖောက် ခြင်းမျိုးကို ဆိုလိုပါသည် ဟူ၍ သာဓကများဖြင့် ဖော်ပြထားရန်ဖြစ်ပါသည်။ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များ၏ဆောင်ရွက်ချက်များကို စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းပြတ်သား သည့်၊ အခြေခံရမည့်အ ကြောင်းအချက်များကို ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေ ရေးဆွဲသူများ က လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

င။ ကော်မရှင်ရန်ပုံငွေ

Commission Funding

ကော်မရှင်၏ ရန်ပုံငွေခွဲဝေပေးခြင်းပုံစံများကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် ထိုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၏ လွတ်လပ်မှု အခြေအနေကို တိုင်းတာကြည့်နိုင်ပါသည်။ အကယ်၍ ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်မှ ကော်မရှင်၏ ရန်ပုံငွေနှင့် အဖွဲ့ဝင်များအတွက် လစာပေးငွေများကို တနှစ်တာအလိုက် ထောက်ပံ့နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ အပြည့်အဝ ရှိသည်ဆိုပါက လွှတ်တော်သည် ကော်မရှင်အား ၎င်းတို့ ဖြစ်စေလိုသည်များကိုတွန်းအားပေး လုပ်ဆောင်စေမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်စဉ်က သတ်မှတ်ထားခဲ့သည့် လစာနှုန်းအတိုင်းသာ ထောက်ပံ့ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ရန်ပုံငွေအတွက် အလုံအလောက် တသာမတ်တည်း သတ်မှတ်ခွဲဝေပေးထားရမည် ဖြစ်သည်။ သို့မှသာလျှင် ကော်မရှင်အနေဖြင့် ၎င်း၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထိထိရောက်ရောက် လုပ်ဆောင် သွားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

၈။ ကော်မရှင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ

Powers of the Commission

လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ် ပြန်လည်းခန့်အပ်ဖွဲ့စည်းရေး၏ အဓိက အချက်သည် ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား နိုင်ငံရေးမဏ္ဍိုင်များမှ လွတ်လပ်သော အစုအဖွဲ့များသို့ ပြောင်းလဲအပ်နှင်းရန် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် လွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များအား အကြံပြုနိုင်သည့် အခန်းကဏ္ဍကိုသာ ပေးထားခြင်းသည် ဤရည်ရွယ်ချက်ကို မည်သို့မျှပြည့်မီနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ သာ၍ဆိုးဝါးစေသော အချက်သည် ဤသို့လွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များ၏ အကြံပြုချက်အား ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အနေဖြင့် အတည်ပြုခြင်း မဆောင်ရွက်မှီ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲနိုင်သည့် အချက်ဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်အနေနှင့် ခန့်အပ်ရေးအတွက် လွတ်လပ်သောကော်မရှင်၏ အကြံပြုချက်များအား ၎င်းအလိုရှိသည်အတိုင်း ပြင်ဆင် ပြောင်းလဲမည် ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဥပဒေကဲ့သို့ အမိန့်အာဏာတည်စေရမည်ဖြစ်သည်။ ဤ ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့်လည်း ပေးထားသင့်ပါသည်။ သို့မှသာလျှင် ကော်မရှင်၏ နိုင်ငံရေးဘက်လိုက်မှုမပါဘဲ မဲဆန္ဒနယ်မြေ ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ခြင်း အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည် အသက်ဝင်စေမည်ဖြစ်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့်ကို ပေးထားခြင်းသည် ကော်မရှင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကန့်သတ်ခြင်းအတွက် များစွာသင့်လျော်မှုရှိစေပါသည်။ သို့ရာတွင် အယူခံများကို စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် အခြေခံအကြောင်း အချက်များသည် ခိုင်မာအားကောင်းနေရမည်။ သို့မှသာ ဆုံးဖြတ်စီရင်ပေးမည့် တရားသူကြီး များသည်လည်း ၎င်းတို့၏ အလိုအတိုင်း အယူခံများကို စီရင်ခြင်း မပြုမည် ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ် ပြန်လည်ခန့်အပ် တာဝန်ပေးအပ်ရေးသည် မဲဆန္ဒနယ်မြေများအား နိုင်ငံရေး ဘက်လိုက်ကင်းသည့် လုပ်ဆောင်မှုမျိုးဖြင့် သတ်မှတ် ထားရေးသည် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။ ထိုသို့ သတ်မှတ်နိုင်ရေးသည် ခက်ခဲနိုင်ပါ သော်လည်း ကော်မရှင်အားရွေးချယ်ခြင်း၊ အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းရေးတို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် သင့်လျော်စွာ ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးအား သေချာစေ ရမည်ဖြစ်သည်။ အသေအချာစီစဉ် ဆောင်ရွက်ဖွဲ့စည်းထားခဲ့သော လွတ်လပ်သောကော်မရှင်တရပ်သည်ပင် လျှင် လုံးဝဘက်လိုက်မှု ကင်းရန်မဖြစ်နိုင်ပေ။ သို့သော် အခြားသောကျင့်သုံးမှုမျိုးနှင့်ယှဉ် လျှင် အထက်ပါ နည်းလမ်းများသည် ဘက်လိုက် မှုကင်းရေးအတွက် သာလွန်နိုင်သည်။ ယခုစာတမ်းသည် အမှန်တကယ်လွတ်လပ်သော၊ ဘက်လိုက်မှု ကင်းသော၊ ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တရပ် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်း တာဝန်ပေးအပ်နိုင် ရေး အတွက် မျှော်ကိုး၍ နိုင်ငံအသီးသီး၏လက်ရှိကျင့်သုံးကြသည့်ဆောင်ရွက်မှု မူဘောင် များကို လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မူရင်း _ James Ruley, A Taxonomy of Independent Electoral Reapportionment Systems, Indiana Journal of Constitutional Design Volume 2 Article 4, Indiana University Maurer School of Law, jruley@indiana.edu, 1-30-2017.

https://www.repository.law.indiana.edu/ijcd/vol2/iss1/4?utm_source=www.repository.law.indiana.edu%2Fijcd%2Fvol2%2Fiss1%2F4&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages

၃။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်သည့် လုပ်ထုံးနည်းလမ်းများအပေါ် လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

A Taxonomy on Constitutional Court Appointment Mechanisms in Federal Countries

Molley Madden

နိဒါန်း

ယခုစာတမ်းတွင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး/တရား လွှတ်တော်ချုပ်အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ပုံနည်းလမ်း လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အုပ်စု ၃ ခု ဖြင့် ပိုင်းခြား တင်ပြထားပါသည်။ ပထမအုပ်စုတွင် စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ရာ၌ ပြည်နယ်များ အမှန်တကယ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် မရှိသည့် နိုင်ငံများ၊ ဒုတိယအုပ်စုတွင် ပြည်နယ်များ သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နိုင်ငံများ၊ တတိယအုပ်စုတွင် ခုံရုံး တရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင်များအားခန့်အပ်ရာ၌ ပြည်နယ်များ အမှန်တကယ်ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နိုင်ငံများ ဟူ၍ ပိုင်းခြားလေ့လာ တင်ပြထားပါသည်။

ဒုတိယအုပ်စုတွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံတခုသည် ပြည်နယ်များ၏ပါဝင်မှု အနည်းငယ် (အလုံ အလောက်မဟုတ်) ပေးထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ခုံရုံး အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရာတွင် အခြားဖက်ဒရယ်အစိတ်အပိုင်းတရပ်၏ စိစစ် ထိန်းကျောင်းမှုကို တွေ့နိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ အမည်စာရင်း တင်သွင်းပြီး အထက်လွှတ်တော်မှ အတည်ပြုပေးသည့် ဖြစ်စဉ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ (ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှု ပြဿနာ များကို ဖြေရှင်းရေးအတွက် အချို့နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး သီးသန့် ထားရှိပြီး၊ အချို့နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံ၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ်ဖြင့် (သို့မဟုတ်) ကော်မရှင် တရပ်ဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်စေသည်မျိုးကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုသို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာခုံရုံး၊ တရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများကို မည်သို့ ခန့်အပ်သနည်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ပြည်နယ်များ၏ပါဝင်နိုင်မှု အခြေအနေများ ကို လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ်များမှ အမှန်တကယ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိသည့် နိုင်ငံများ

နိုင်ငံအများစုသည် အမြင့်ဆုံးတရားရုံး တရားသူကြီးများအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်များတွင် ပြည်နယ် (သို့) ဒေသများ၏ အမှန်တကယ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို ခွင့်ပြုထားကြပေ။ ပြည်နယ်များမှ အမှန်တကယ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် မရှိခြင်းသည် ပြည်ထောင်စု/ဗဟိုအစိုးရကသာ ခန့်အပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍကို ရယူထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု/ဗဟိုအစိုးရတာဝန်ရှိသူ (သို့မဟုတ်) ခန့်အပ်ရေးအဖွဲ့သည် ပြည်နယ်များ၏ပါဝင်မှု မပါရှိဘဲ တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ပါသည်။ ပြည်နယ်အနည်းငယ်မှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများရှိနိုင်သော်လည်း ထို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု သည်လည်း မဖြစ်မနေဆောင်ရွက်ရသော လိုအပ်ချက် မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံအများပြားတွင် ထို ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများခန့်အပ်ရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်အစိတ်အပိုင်း တရပ်သည် အခြား ဖက်ဒရယ်အစိတ်အပိုင်း တရပ်၏ သဘောတူညီမှုကိုရယူရန် လိုအပ်သော်လည်း ပြည်နယ်များသည် ထို လုပ်ရိုးဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်နိုင်ခြင်း မရှိပေ။ ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုးကို - အာဂျင်တီးနား၊ ဩစတေးလျ၊ ဘရာဇီး၊ ကနေဒါ၊ ကိုမိုရို(စ်)၊ အီကွေဒေါ၊ အိန္ဒိယ၊ မလေးရှား၊ မက္ကဆီကို၊ ဆားဘီးယား၊ တောင်အာဖရိက၊ စပိန်၊ ဆွစ်ဇာလန်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဗင်နီဇွဲလား တို့တွင် သာဓကအဖြစ် တွေ့နိုင်ပါသည်။

က။ အာဂျင်တီးနား

အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံအား ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလွန်ကဲသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတခုအဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ပြ ကြပါသည်။¹⁵⁸ ဖက်ဒရယ်ရေးရာ (ဗဟိုအစိုးရ နှင့် ပြည်နယ်များအကြား ပြဿနာ) ကိစ္စရပ်များကို ဗဟို တရားလွှတ်တော်ချုပ် (National Supreme Court of Justice) ကသာ ဆုံးဖြတ်ပါသည်။¹⁵⁹ အာဂျင်တီးနား၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သမ္မတမှ ထို တရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရေးအတွက် အထူးစီစဉ် ကျင်းပသော

158 Antonio M. Hernandez, Republic of Argentina in 3 A GLOBAL DIALOGUE ON FEDERALISM: LEGISLATIVE, EXECUTIVE, AND JUDICIAL GOVERNANCE IN FEDERAL COUNTRIES 9 (Katy Le Roy & Cheryl Saunders eds., 2006).

159 Id. at 20. 3

လွှတ်တော်အစည်းအဝေးသို့တက်ရောက်လာကြသော အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံချက်ဖြင့် ခန့်အပ်ပါသည်။¹⁶⁰

အောက်အဆင့်ဆင့်ရှိပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရာတွင် တရားရေးမဏ္ဍိုင်မှ လုပ်ပိုင်ခွင့် တိုးမြှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိရေးအတွက် အမျိုးသားနယ်မြေဆိုင်ရာ ဥပဒေ (National Territory Act) မှ တဆင့် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း တရားစီရင်ရေးကောင်စီ (Magistracy Council) က ထို ပြင်ဆင်မှုအား အရေးယူ ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုဘဲ လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်ဟောင်းအတိုင်း ဆောင်ရွက်နေဆဲ ဖြစ်သည်။¹⁶¹ တရားရေးအား သမ္မတရုံးမှ ထိန်းချုပ်ထားသည်ဟု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှုမြင်ကြပါသည်။ တရားလွှတ်တော်ချုပ် ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ပုံအား သမ္မတမှ ထိန်းချုပ်ထားပါသည်။¹⁶² အာဂျင်တီးနား၏ ပြည်နယ်/ဒေသ အစိုးရများသည် ထို တရားလွှတ်တော်ချုပ် အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် မရှိကြပေ။

ခ။ ဩစတေးလျ

ဩစတေးလျတွင် ဖက်ဒရယ်အစိတ်အပိုင်းတရပ်ကသာ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ရေးအား အလုံးစုံ ထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုများကို ဩစတေးလျ၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံး (High Court) က စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။¹⁶³ ထို အမြင့်ဆုံးတရားရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးအများအပြားကို ဝန်ကြီးချုပ်၏ ထောက်ခံချက်ဖြင့်¹⁶⁴ ဘုရင်မမှ ခန့်အပ်ထားသော (ဘုရင်မ၏ကိုယ်စားလှယ်) ဘုရင်ခံချုပ်¹⁶⁵ (Governor-general) က ခန့်အပ်ပါသည်။ ဘုရင်ခံချုပ်သည် ထို အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရေးအတွက် ဗဟိုအစိုးရ အဖွဲ့ဝင်များ၊ အထူးသဖြင့် အစိုးရ၏ရှေ့နေချုပ်နှင့်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုပြုရပါသည်။¹⁶⁶ အစိုးရရှေ့နေချုပ်သည် ဤခန့်အပ်ရေးဖြစ်စဉ်များအတွက် အမှန်

160 Art. 99, CONSTITUCIÓN NACIONAL [CONST. NAC] (Arg.).

161 Hernandez, *supra* note 3, at 20.

162 Hernandez, *supra* note 3, at 21.

163 Nicholas Aroney, The High Court of Australia: Textual Unitarism vs Structural Federalism in COURTS IN FEDERAL COUNTRIES: FEDERALISTS OR UNITARISTS? 43 (Nicholas Aroney & John Kincaid eds., 2017); see also HIGH COURT OF AUSTRALIA, <https://www.hcourt.gov.au/about/operation> (last visited Jan. 18, 2020).

164 Australian Constitution s 2.

165 *Id.* at s 72.

166 High Court of Australia Act 1979 (Cwlth) s 6.

တကယ် အဆုံးအဖြတ်ပေးသောသူအဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။¹⁶⁷ ဩစတေးလျ၏ ၁၉၇၉ ခုနှစ် အမြင့်ဆုံးတရားရုံး အက်ဥပဒေအရ ဗဟိုအစိုးရ ရှေ့နေချုပ်သည် ပြည်နယ်အစိုးရ ရှေ့နေချုပ်များနှင့် အထက်ပါ တရားသူကြီးများခန့်အပ်ရေးအတွက် ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်မှုများ ပြုရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် အမှန်တကယ် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုပြုရန် လိုအပ် သည့်အခါမှသာလျှင် ဖြစ်သည်။ ဓနသဟာယအစိုးရ (သို့) ဗဟိုအစိုးရ ရှေ့နေချုပ်သည် ထို အမြင့်ဆုံးတရားသူကြီးများခန့်အပ်ရေးအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရရှေ့နေချုပ်များ၏ ထောက်ခံချက်ကို ရယူရန် မလိုအပ်ပေ။¹⁶⁸

ထို့အပြင် ဓနသဟာယ အစိုးရရှေ့နေချုပ်သည် အခြားသောအစိုးရအဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာကျွမ်းကျင် သူများနှင့်သာ ဆွေးနွေး တိုင်ပင်မှုများ ပြုပါသည်။¹⁶⁹ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ထိုခန့်အပ်ရေးဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်မှုအခန်းကဏ္ဍ ကြီးကြီးမားမား မရှိပေ။ ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှုများသည် ပြည်နယ် များအတွက် အနည်းငယ်သောပါဝင်ပြောဆိုခွင့် ရရှိစေသော်လည်း ထို ခန့်အပ်ရေးဖြစ်စဉ်တွင် ၎င်းတို့၏ ထောက် ခံချက်သည် မဖြစ်မနေလိုအပ်သည် မဟုတ်ပေ။

ဂ။ ဘရာဇီး

ဘရာဇီးတွင် အခြားသော ဖက်ဒရယ်အစိတ်အပိုင်းတခုက ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့၏ ခုံးရုံး/ အမြင့်ဆုံး တရားရုံး အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်မှုကို အတည်ပြုထောက်ခံပေး ရန်လိုအပ် သော်လည်း ဗဟိုအစိုးရသည် ထို ခန့်အပ်ခြင်းအတွက်အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ် ထားပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ဗဟို နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှုများကို ဘရာဇီး၏ ဖက်ဒရယ်တရားလွှတ်တော်ခုံရုံး (Supreme Federal Tribunal) က ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်း ပါသည်။¹⁷⁰ ဖက်ဒရယ်တရားလွှတ်တော်ခုံရုံးအတွက် ဝန်ကြီးများကို ဘရာဇီး သမ္မတမှ အထက်လွှတ်တော်၏ ၇၅ % (absolute majority) ထောက်ခံမှုဖြင့် ခန့်အပ်

167 MAX SPRY, EXECUTIVE AND HIGH COURT APPOINTMENTS 15 (Department of the Parliamentary Library, 2000).

168 High Court of Australia Act, supra note 12.

169 SPRY, supra note 13, at 15.

170 Gilberto Marcos Antonio Rodrigues ET AL., The Supreme Federal Court of Brazil: Protecting Democracy and Centralized Power in COURTS IN FEDERAL COUNTRIES: FEDERALISTS OR UNITARISTS?

116 (Nicholas Aroney & John Kincaid eds., 2017).

ခြင်းများ ပြုပါသည်။¹⁷¹ ၈၁ ဦးရှိ အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်နယ် တခုလျှင်နှင့် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေမှ ၃ ဦးစီ စေလွှတ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်သည်။ ထိုအထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ၎င်းတို့၏ မဲဆန္ဒနယ်မြေများ မှ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံထားရသော ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်သည်။¹⁷² ခုံရုံး တရားသူကြီး/ဝန်ကြီး များအား သမ္မတမှအမည်တင်သွင်းသော်လည်း အထက်လွှတ်တော်၏ ထောက်ခံမှုမပါဘဲ ခန့်အပ်ခြင်း မပြု နိုင်ပေ။ သို့ရာတွင် ထိုအခြေအနေမျိုးသည်လည်း ခုံရုံးတရားသူကြီးများအားခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်နိုင်မှုသည် အမှန်တကယ် အားဖြင့် အနှစ်သာရမရှိလှပေ။

ဃ။ ကနေဒါ

ကနေဒါ၏ ခန့်အပ်ရေးဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုသည် ဩစတေး လျ၏ လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်များနှင့် ထပ်တူနည်းပါးပင်ဖြစ်သည်။ ကနေဒါ၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme Court) သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။¹⁷³ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ဘုရင်ခံကောင်စီ မှတဆင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ်အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအားလုံးကို ခန့်အပ် ပါသည်။ ဘုရင်ခံကောင်စီသည်လည်း ပြည်နယ်(Provinces)များနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်မှု၊ ပြည်နယ် များ၏ ထောက်ခံချက်ရယူရန် မလိုအပ်ပေ။¹⁷⁴ လိုအပ်ချက်တခုသည် ထိုတရားသူကြီး များထဲမှ ၃ ဦးသည် Quebec ပြည်နယ်မှဖြစ်ရမည် ဖြစ်သည်။¹⁷⁵ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု မဖြစ်မနေ ထည့်သွင်း ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သောပြည်နယ်၏ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုမျိုးရှိနေသော်လည်း ကနေဒါ သည် တရားလွှတ်တော် ချုပ်အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်အတွက် ပြည်နယ်များပါဝင်ခွင့် မြင့်မားသောစာရင်းတွင် မပါဝင်ပေ။

171 CONSTITUTION FEDERAL [C.F.] [CONSTITUTION] art. 101 (Braz.).

172 Rodrigues, supra note 16, at 113.

173 Brouillet, supra note 2, at 148.

174 Supreme Court Act, R.S.C. 1985, c. S-26, s 4(2).

175 Supreme Court Act, R.S.C. 1985, c S-26, s 6.

င။ ကိုမိုရို(စ်)

နိုင်ငံအချို့တို့သည် နိုင်ငံ၏ တရားရေးဌာန၊ အမြင့်ဆုံးတရားရုံး တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ် များ၏ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်တို့ကို ခွင့်ပြုထားရှိကြပါသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ဗဟို/ပြည်ထောင်စု အစိုးရကသာ ထိုအပ်ခန့်ခြင်းအာဏာများကို ချုပ်ကိုင် ထားကြပါသည်။ ကိုမိုရို(စ်)သည် ထိုထဲက နိုင်ငံတနိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ကိုမိုရို(စ်) ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး (Constitutional Court) သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ဗဟို နှင့် ပြည်နယ် များအကြား) အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။¹⁷⁶ ကိုမိုရို(စ်)၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပြဌာန်း ချက်အရ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ၊ ပြည်ထောင်စုဒုသမ္မတ၊ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ကျွန်းစုအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးအတွက် အဖွဲ့ဝင်တဦးစီ ခန့်အပ်ရမည်ဟု ပါရှိသည်။¹⁷⁷ ထိုပြဌာန်းချက်အရ ကျွန်းစု ၃ ခု (တနည်း ပြည်နယ်များ) မှ အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်များသည် ခုံရုံး အဖွဲ့ဝင်များကို ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုသော်ငြားလည်း သမ္မတသည် ထိုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး အား အပြီးသတ် ရပ်ဆိုင်းပိုင်ခွင့်ရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် များအားထိန်းချုပ်ပိုင် ခွင့်ရှိသည် ဆိုသော ကျွန်းစု/ပြည်နယ် များ၏အခွင့်အာဏာသည် အဓိပ္ပာယ်မပြည့်ဝလှပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် လူထုဆန္ဒ ခံယူပွဲတခုတွင် သမ္မတ သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးအား ဖျက်သိမ်းပြီး ထိုခုံရုံး၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို အသစ်ဖွဲ့စည်း လိုက်သော တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ ကျွန်းစု/ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပါဘဲ လွှဲအပ်လိုက် သည်။¹⁷⁸ ထို့ကြောင့် ကိုမိုရို(စ်)နိုင်ငံသည် ဖက်ရယ်ဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရေး အတွက် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ ခန့်အပ်ရာတွင် ကျွန်းစု/ ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင် ခွင့်ကို စက္ကူပေါ်တွင်သာခွင့်ပြုပေးထားပြီး လက်တွေ့တွင် အာဏာအလွဲသုံးစားလုပ်သော အစိုးရ၊ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ပုံယန္တရားများကြောင့် ကျွန်းစု/ပြည်နယ်များ၏ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ အား ခန့်အပ်ရာတွင် ကိုယ်စားပြု ပါဝင်နိုင်ခွင့်တို့သည် အာမခံချက် မရှိပေ။

176 Comoros Const. 2001. Revised 2009. art. 36.

177 Id.

178 AFP, Comoros President Suspends Constitutional Court, The Independent, April 19, 2018; <https://www.independent.co.ug/comoros-president-suspends-constitutional-court/>.

၈။ အီကွေဒေါ

အီကွေဒေါသည် လွန်ခဲ့သော ၁၅ နှစ်တာ ကာလအတွင်း တရားရေးကဏ္ဍအား အကြီးအကျယ်ပြင်ဆင် ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ကြုံတွေ့နေခဲ့ရသည့် ဖက်ဒရယ် နိုင်ငံ တနိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အရ အီကွေဒေါ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး (Constitutional Court) သည် ဖက်ဒရယ်ရေးရာ ကိစ္စရပ်များ ကို ဖြေရှင်းရန်ဖြစ်သော်လည်း ကနေ့ထိတိုင် ထိုခုံရုံးအားအသုံးပြုခြင်းမရှိသေးသည်ကိုတွေ့ရသည်။¹⁷⁹ ပထမဦးဆုံးသောခုံရုံးကို (ကြားကာလ ၂၀၀၈ - ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း) ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် တရားဝင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။¹⁸⁰ ခုံရုံးတွင် အဖွဲ့ဝင် ၉ ဦး ပါရှိပြီး သက်တမ်း သည်လည်း ၉ နှစ် ဖြစ်သည်။¹⁸¹ အစိုးရ၊ လွှတ်တော်နှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် လူမှုရေး ဆိုင်ရာစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့တို့မှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ် ၂ ဦးစီဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ အရည်အချင်း စိစစ်ရေးကော်မရှင် ဖွဲ့စည်းကာ ထိုကော်မရှင် မှတင်သွင်းအမည်စာရင်းထဲမှ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းများ ပြုလုပ် ပါသည်။¹⁸² တရားသူကြီးများအား အများပြည်သူမှ စောင့်ကြည့် စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်သည့်ဖြစ်စဉ်ဖြင့် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းကို ပြုပါသည်။¹⁸³ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် ၉ ဦးထဲမှ ၃ ဦး ကို နှစ်စဉ် အလဲအလှယ်ပြုရပါသည်။ လက်ရှိခုံရုံးသည် သမ္မတ၏ နိုင်ငံရေးလွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင် မှုများရှိသည်ဟူ၍လည်း ဝေဖန်မှုများရှိနေသည်။

အီကွေဒေါ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ် သည့်ဖြစ်သည့် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှု ထိထိရောက်ရောက်မရှိသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ အီကွေဒေါ၏ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် (အထက်၊ အောက်) နှစ်ရပ်လုံးရှိ ကိုယ်စားလှယ် များကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ဝင်များနှင့် နိုင်ငံသားများပါဝင်မှုနှင့် လူမှုထိန်းချုပ် ရေးကောင်စီတို့တွင်လည်း ပြည်နယ်များမှ ကိုယ်စားလှယ်တဦးမျှပါဝင်ထားခြင်း မရှိပေ။ ထို နိုင်ငံသားပါဝင်မှုနှင့် လူမှုထိန်းချုပ်ရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ၇ ဦးကို သမ္မတ၏ အဆိုပြု တင်သွင်းလာသော အမည် စာရင်းထဲမှ လွှတ်တော်ကအတည်ပြုပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။¹⁸⁴

179 ECUADOR: CONSTITUTION [ECUADOR], 2008, art. 436.

180 Jose Luis Castro-Montero and Gijs van Dijck, Judicial Politics in Unconsolidated Democracies: An Empirical Analysis of the Ecuadorian Constitutional Court (2008–2016), 380–98, Jun 2, 2017.

181 ECUADOR: CONSTITUTION [ECUADOR], 2008, art. 432.

182 ECUADOR: CONSTITUTION [ECUADOR], 2008, art. 434.

183 ECUADOR: CONSTITUTION [ECUADOR], 2008, art. 434.

184 2018 Transitional Council of Citizen Participation and Social Control, General Coordination of International Relations, (2018); <http://www.cpccs.gob.ec/wp-content/uploads/2018/10/PRESENTACION-1>.

ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်ရာတွင် တခုတည်းသော ပြည်နယ်များပါဝင် နိုင်မှုသည် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍမှဖြစ်သည်။ ထိုအုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍတွင် သမ္မတ၊ ဒုသမ္မတ၊ ပြည်နယ်များမှ ဝန်ကြီးများနှင့် ၎င်းတို့၏ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များနှင့် အားကစားနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာကော်မတီတို့မှတဆင့်ပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုအစိုးရကဏ္ဍကိုလည်း သမ္မတက လွှမ်းမိုးထိန်းချုပ်မှုများ ရှိနေသည်။

ဆ။ အိန္ဒိယ

နိုင်ငံအချို့သည် အမြင့်ဆုံးတရားရုံး/ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်မှ ပြည်နယ်များ၏ လွှမ်းမိုးပါဝင်ပတ်သက်မှုကို ဝေးသထက်ဝေးစေသော လုပ်ဆောင်မှုများရှိနေသည်။ အိန္ဒိယသည် ထိုလုပ်ဆောင်မှုများတွက် ဥပမာတခုဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယ၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme Court) သည် မိမိကိုယ်ကို ပြန်လည် ခန့်အပ်သည့် တရားသူကြီးများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်ဟူ၍ပြောဆိုဝေဖန်မှုရှိနေသည်။¹⁸⁵ အမျိုးသား တရားရေး ဆိုင်ရာခန့်အပ်မှုကော်မရှင် (National Judicial Appointments Commission – NJAC) တွင် ပါဝင်သော အမြင့်ဆုံးတရားရုံးများ (High courts)၊ တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ကာ သမ္မတသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ခြင်းပြုပါသည်။ အိန္ဒိယ၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ဗဟို နှင့် ပြည်နယ်အကြား) အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။ အိန္ဒိယ၏အခြားသော အမြင့်ဆုံးတရားရုံးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သော်လည်း တရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ထိုအတွက် နောက်ဆုံး အဆုံးအဖြတ်ပေးရာ နေရာ ဖြစ်ပါသည်။¹⁸⁶

တရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ၊ အမျိုးသားတရားရေးဆိုင်ရာခန့်အပ်မှုကော်မရှင် (National Judicial Appointments Commission – NJAC) တွင် ပါဝင်သော အမြင့်ဆုံးတရားရုံးများ (High courts) နှင့် ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်ကာ သမ္မတသည် အိန္ဒိယ

pdf.

185 Manish Tewari & Rekha Saxena, The Supreme Court of India: The Rise of Judicial Power and the Protection of Federalism in COURTS IN FEDERAL COUNTRIES: FEDERALISTS OR UNITARISTS? 241 (Nicholas Aroney & John Kincaid eds., 2017).

186 Id. at 240.

နိုင်ငံ၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ခြင်းပြုပါသည်။¹⁸⁷ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ NJAC သည် အိန္ဒိယ၏ တရားရေးချုပ် (Chief Justice) ဖြစ်သည်။ ထို NJAC ကို တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အထက်တန်းတရားသူကြီး ၂ ဦး၊ တရားမျှတမှုနှင့် ဥပဒေရေးရာ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၊ ဝန်ကြီးချုပ်ပါဝင်သောကော်မတီမှ အမည်စာရင်းတင် သွင်းလာသော ထင်ရှားသည့် ပုဂ္ဂိုလ် ၂ ဦး၊ အိန္ဒိယ၏ တရားရေးချုပ်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် မှ အတိုက်အခံပါတီ၏ခေါင်းဆောင်တို့ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။¹⁸⁸ သို့သော် တရားလွှတ်တော်ချုပ်က သမ္မတအနေဖြင့်တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ခန့်အပ်သောတရားသူကြီး များသည် ၎င်းတို့၏ အထက်တန်းတရားသူကြီး ၄ ဦး နှင့် အိန္ဒိယတရားရေးချုပ်တို့၏ စုပေါင်းထောက်ခံချက်မပါဘဲ ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်မရှိပါဟူ၍ စီရင်ဆုံးဖြတ်ထားပါသည်။¹⁸⁹ ထို့ကြောင့် အိန္ဒိယ၏တရားလွှတ်တော်ချုပ်အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများသည် သမ္မတမှ ခန့်အပ်၍လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ပြီးသူများမှ နောက်လာမည့်အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ် ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း အင်မတန်ကြီးလေး အရေးပါသော ခန့်အပ်မှုဖြစ်စဉ် အသွင်သဏ္ဌာန် ဆောင်ပါသော်လည်း ထိုဖြစ်စဉ်များတွင် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှုအခန်းကဏ္ဍ စိုးစံမှု မပေး ထားသည်ကိုတွေ့ရ ပါသည်။

ဇ။ မလေးရှား

မလေးရှား၏တရားလွှတ်တော်ချုပ်အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများခန့်အပ်မှုတွင် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှုအခန်းကဏ္ဍအား အနည်းငယ်ပေးထားပါသော်လည်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဗဟို ချုပ်ကိုင်သော ခန့်အပ်မှုနစ်သာ ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်များ၏ ထောက်ခံမှုနှင့် အတည်ပြုမှု တို့သည် တရားဝင်ရယူရန် လိုအပ်သော ကိစ္စမဟုတ်သည့်အတွက် မလေးရှားသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအား စီရင်ဆုံးဖြတ်မည့် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ် သည့်ဖြစ်စဉ်အတွက် ပြည်နယ်များတိုက်ရိုက်ပါဝင်ခွင့်မရသော နိုင်ငံစာရင်းထဲ ပါဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မလေးရှား၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ်/ဖက်ဒရယ်တရားရုံး (Supreme Court, Federal Court) သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ဗဟို နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှု များကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။¹⁹⁰

187 INDIA CONST. art. 124, ¶2.

188 INDIA CONST. art. 124A.

189 Supreme Court Advocates on Record Association v. Union of India, 1993 (4) SCC 441; A.I.R. 1994 SC 268.

190 CONSTITUTION OF MALAYSIA (1957, rev. 2007), art. 128.

မလေးရှား၏ ဖက်ဒရယ်တရားရုံးတွင် တရားရေးချုပ်၊ အယူခံတရားရုံးချုပ်၊ အမြင့်ဆုံး တရားရုံးများ၏ တရားသူကြီးချုပ်များနှင့် အခြားသော ၄ ဦး မှ ၁၁ ဦး ထိသော တရားသူကြီးများတို့ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။¹⁹¹ ထိုသို့သော ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ထားမှုတွင် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှုအချို့ကို ခွင့်ပြုထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အမြင့်ဆုံးသော တရားရုံး ၂ ခုသည် မတူညီသော နယ်မြေဒေသများအတွက် စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ မလေးယား၏အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသည် ပင်နီနူးလားကျွန်းစွယ် (Peninsular) ပြည်နယ်များအတွက်ဖြစ်ပြီး၊ ဆာဘာနှင့်ဆာရာဝခ် (Sabah and Sarawak) ၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသည် ဘော်နီယိုကျွန်း (Borneo) ပြည်နယ် များအတွက်ဖြစ်သည်။¹⁹² အမြင့်ဆုံးတရားရုံးတစ်ခုစီအတွက် တရားသူကြီးချုပ်တဦးစီ ထားရှိသည်။ ဆာဘာနှင့် ဆာရာဝခ်၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသည် ဘော်နီယိုကျွန်း ပြည်နယ်များ၏ဝိသေသလက္ခဏာဆိုင်ရာအတွက် အထူးအရေးပါသည်။¹⁹³

ဖက်ဒရယ်တရားရုံးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ဘုရင်မှ ခန့်အပ်သော တရားသူကြီးများကို Yang-di-Pertuan Agong ဟူ၍ ခေါ်ပါသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်၏ (အကြီးအကဲများညီလာခံဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြီးနောက်) အကြံပေးချက်အရ ဘုရင်သည် ဖက်ဒရယ်တရားရုံး၏ တရားသူကြီးချုပ်နှင့် အဖွဲ့ဝင်များအားခန့်အပ်ပါသည်။¹⁹⁴ ဝန်ကြီးချုပ်သည် ဘုရင်အား မည်သူကို တရားသူကြီး၊ အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်ခန့်အပ်ရန် အကြံပေးမှီ ဖက်ဒရယ်တရားရုံး၏ တရားရေးချုပ်နှင့်ဦးစွာ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ပါသည်။ အကြီးအကဲများညီလာခံသည် မလေးရှား၏ ပြည်နယ်များမှ အကြီးအကဲ ၉ ဦးနှင့် အခြားသော ပြည်နယ် ၄ခုမှ အစိုးရများဖြင့် ဖွဲ့စည်းကျင်းပပါသည်။¹⁹⁵ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်တရားရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများ အားခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ်များသည် အကြီးအကဲ ညီလာခံမှတစ်ဆင့် အနည်းဆုံး ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

အကြီးအကဲညီလာခံတွင် ခန့်အပ်လွှာများကို အတည်ပြုပေးရန်မလိုအပ်ပေ။ ဖက်ဒရယ်တရားရုံးအတွက် တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်ရာတွင် အမြင့်ဆုံးတရားရုံး တရားသူကြီးများ၊ အကြီးအကဲညီလာခံ၏ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများတို့ဖြင့် ပေါင်းစပ်ထားခြင်းနည်းသည်

191 Id. at art. 122.

192 Yvonne Tew, The Malaysian Legal System: A Tale of Two Courts, Georgetown University Law Center 1, 4 (2011).

193 Id.

194 CONSTITUTION OF MALAYSIA, supra note 37, at art. 122b.

195 CONSTITUTION OF MALAYSIA (1957, rev. 2007), Id. at art. 38.

ပြည်နယ်များအား ထို ဖက်ဒရယ်တရားသူကြီး၊ အဖွဲ့ဝင်များခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်သက်ရောက်စေနိုင်သောအခွင့်အလမ်းကို ပေးထားသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်များအနေဖြင့် လုံလောက်ထိရောက်သော တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် မရှိသောကြောင့် မလေးရှားသည် ပြည်နယ်များပါဝင်ခွင့်အားကောင်းသော နိုင်ငံများ စာရင်းတွင် မပါဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဈ။ မက္ကဆီကို

မက္ကဆီကိုတွင်မူ သမ္မတမှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်များကို အထက်လွှတ်တော်က အတည်ပြု ခန့်အပ် ပေးရသောလုပ်ထုံး နည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးပါသည်။ ထို့ကြောင့် တနည်းအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်အစိတ်ပိုင်းတရပ်၏ အခွင့်အာဏာကို အခြားအစိတ်အပိုင်းတရပ်ဖြင့် ထိန်းကျောင်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မက္ကဆီကိုတွင် ဖက်ဒရယ်ရေးရာ ကိစ္စများကို တရားရေးလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme court of justice) က စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။¹⁹⁶ သမ္မတမှ ၃ ဦးပါရှိသောအမည်စာရင်းကို တရားရေးလွှတ်တော်ချုပ်၏တရားသူကြီးများအဖြစ် ခန့်အပ်ပေးပါရန် အထက် လွှတ်တော်သို့တင်သွင်းခြင်း ပြုပါသည်။¹⁹⁷ အထက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ထို မည်စာရင်းထဲကပုဂ္ဂိုလ်များကို တရားရေးလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားသူကြီးများအဖြစ်ခန့်အပ်ပေးခြင်း (သို့မဟုတ်) ငြင်းပယ်ခြင်းများ ပြုနိုင် ပါသည်။ အကယ်၍ အထက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ထိုစာရင်းထဲက ပုဂ္ဂိုလ်များကို ငြင်းပယ်မည်ဆိုပါက သမ္မတမှ အသစ်သောအမည်စာရင်းကို တဖန် ပြန်လည်တင်သွင်းရပါသည်။¹⁹⁸ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်သူများမှသာ တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော ဖြစ်စဉ်မျိုးသည် တရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ်များ၏ပါဝင်မှုကို ခွင့်ပြုပေးထားသည်ဟူ၍ မဆိုသာပေ။

196 Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, CP, art. 105, Diario Oficial de la Federación [DOF] 05-02-1917, 2015 (Mex.).

197 Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, CP, art. 76, Diario Oficial de la Federación [DOF] 05-02-1917, 2015 (Mex.).

198 Id. at art. 96.

ည။ ပါကစ္စတန်

ပါကစ္စတန်၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme Court) အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်မှုတွင် ဖက်ဒရယ်အစိတ်အပိုင်းတရပ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အခြား အစိတ်အပိုင်းတရပ်က တရားလွှတ်တော်ချုပ်အဖွဲ့ဝင်များနှင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ် အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းများ ပါဝင်သောအဖွဲ့ဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြီး ထိန်းကျောင်းသည့် လုပ်ထုံး နည်းလမ်းမျိုးကို ကျင့်သုံးသည်။

ပါကစ္စတန်တွင် တရားလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme Court) သည် ပြည်နယ်များ အချင်းချင်းကြား၊ ပြည်နယ်များ နှင့် ပြည်ထောင်စုအကြား အငြင်းပွားမှုပြဿနာများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးရသည်။¹⁹⁹

လွှတ်တော်ကော်မတီမှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းလာသည့် တရားသူကြီးများကို သမ္မတက တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများအဖြစ် ခန့်အပ်ပေးရပါသည်။²⁰⁰ ထိုလွှတ်တော် ကော်မတီတွင် အထက်လွှတ်တော်မှ ကိုယ်စား လှယ် ၄ ဦး၊ အောက်လွှတ်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ် ၄ ဦး တို့ ပါဝင်သည်။²⁰¹ ထို လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ အားလုံး သည် ပြည်နယ်များ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များဖြင့် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက် တင်မြှောက် ထားခြင်း ဖြစ်သည်။²⁰² ထိုလွှတ်တော်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များသည် ပါကစ္စတန်၏ တရား ရေးကော်မရှင်မှ အဆိုပြုထားသူ များဖြစ်သည်။²⁰³ ပါကစ္စတန်၏ တရားရေးကော်မရှင် သည် တရားသူကြီးချုပ် (တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ သက်တမ်းအရင့်ဆုံး တရားသူကြီး)၊ အခြား တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ သက်တမ်းအရင့်ဆုံးဖြစ်သော တရားသူကြီး ၄ ဦး၊ တရားသူကြီးချုပ်မှ အဆိုပြုထားသော တရားသူကြီးချုပ်ဟောင်း ၁ ဦး (သို့) တရား လွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားသူကြီးဟောင်း ၁ ဦး၊ ပြည်ထောင်စု တရားမျှတရေးနှင့်ဥပဒေ ရေးရာဝန်ကြီး၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ရှေ့နေချုပ်နှင့် ပါကစ္စတန်၏ရှေ့နေများကောင်စီ မှ အဆိုပြုထားသော တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အထက်တန်းရှေ့နေ ၁ ဦး တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်း

199 PAKISTAN CONST. art. 184, § 1.

200 Id. at art. 177.

201 Id. at art. 175A, c9.

202 Senate of Pakistan, <http://www.senate.gov.pk/en/> (last visited Mar. 8, 2020); National Assembly of Pakistan, <http://www.na.gov.pk/en/content> (last visited Mar. 8, 2020).

203 PAKISTAN CONST. art. 175A.

ထားခြင်းဖြစ်သည်။²⁰⁴ ထို့ကြောင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ၊ အဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ကသာ အဓိကကြီးစိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ လက်ရှိ တရားလွှတ်တော်ချုပ်အဖွဲ့ဝင်များ၊ တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးဟောင်းများသည် ဤဖြစ်စဉ်တွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ပါကစ္စတန်၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ၊ အဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဖက်ဒရယ်အစိတ်အပိုင်းများ ၃ ခုဖြင့် အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းကြပ်မတ်ခြင်းများကိုဆောင်ရွက်ထားသော်လည်း ပြည်နယ်များ၏ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် မရှိသည်မှာ သိသိသာသာပင်ဖြစ်သည်။

ဋ္ဌ။ ဆားဘီးယား

ဆားဘီးယားတွင်လည်း ဖက်ဒရယ်အစိုးရမဏ္ဍိုင်တရပ်ကို အခြားမဏ္ဍိုင်တရပ်ဖြင့် ပြန်လည်ထိန်းကျောင်း ကြပ်မတ်ခြင်းမျိုးကို ဆောင်ရွက်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှုအား အခွင့်ပေးထားခြင်းမရှိပေ။ ဆားဘီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး (Constitutional Court) သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ဗဟို နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။²⁰⁵ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးတွင် ခုံသမာဓိ ၁၅ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထိုထဲမှ ၅ ဦးကို ဆားဘီးယား၏ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် (ဆားဘီးယားတွင် လွှတ်တော်တရပ်တည်းသာ ထားရှိသည်) က ခန့်အပ်ပါသည်။²⁰⁶ ထိုပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် (National assembly) ၏ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၂၅၀ ကို ပါတီ စာရင်းပိတ် အချိုးကျကိုယ်စားပြု ရွေးကောက်ပွဲစနစ် (Close-party list proportional voting system) ဖြင့် တနိုင်ငံလုံးကို မဲဆန္ဒနယ် တခုတည်းသတ်မှတ်ကာ ယှဉ်ပြိုင်စေသည့် စနစ်ဖြင့် တင်မြှောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။²⁰⁷ ထို့အပြင် ထို လွှတ်တော်မှ ခန့်အပ်သည့် အဖွဲ့ဝင် ၅ ဦးသည် သမ္မတမှ အဆိုပြု အမည်စာရင်းတင်သွင်းလာသော ပုဂ္ဂိုလ် ၁၀ ဦးထဲမှပင် ဖြစ်ရပါသည်။²⁰⁸ နောက်ထပ် အဖွဲ့ဝင် ၅ ဦးကို သမ္မတမှပင် ထပ်မံ ခန့်အပ်ပါသည်။ ကျန် ၅ ဦးကို အမြင့်ဆုံးတရားရုံး

204 PAKISTAN CONST. art. 175A.

205 The Republic of Serbia, the Constitutional Court, <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/> (last visited Jan. 17, 2020).

206 Serbia Const. 2006. art. 172.

207 National Assembly of the Republic of Serbia, <http://www.parlament.gov.rs/national-assembly/> (last visited Jan. 18, 2020).

208 Serbia Const. 2006. art. 172.

များ၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ် အထွေထွေအစည်းအဝေးဖြင့် ခန့်အပ်သည်။²⁰⁹ သမ္မတမှ သီးသန့်ခန့်အပ်သော ထို ခုံသမာဓိ ၅ ဦးသည် လွှတ်တော်မှ အဆိုပြုသော ၁၀ ဦးထဲမှပင် ဖြစ်ရပါသည်။²¹⁰ ထို့ကြောင့် ခန့်အပ်မှုဖြစ်စဉ် လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများတွင် ပြည်ထောင်စု အဆင့်ကသာ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ထားသည် ဖြစ်သည့်တွက် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်ခွင့်သည် မရှိ ဖြစ်နေပါသည်။

၄။ တောင်အာဖရိက

တောင်အာဖရိကတွင်လည်းပဲ ဗဟိုအစိုးရကသာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးတရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်ရာတွင် အဓိက အဏာရှိသူဖြစ်ပါသည်။ တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး (Constitutional Court) သည် အထူးသဖြင့် ဗဟိုအစိုးရ နှင့် ပြည်နယ် များအကြား ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ် ပေးရပါသည်။²¹¹ သမ္မတသည် လွှတ်တော် (National Assembly) အတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးပါတီ ခေါင်းဆောင်များ၊ တရားရေး ဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင် (Judicial Service Commission) တို့နှင့် တိုင်ပင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး၏တရားသူကြီးချုပ်၊ ဒုတရားသူကြီးချုပ်များကို ခန့်အပ်ပါသည်။²¹² ထို့အပြင် တရားသူကြီးချုပ်နှင့် လွှတ်တော်အတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးပါတီခေါင်းဆောင်များ၏ အကြံပြုချက်အရ သမ္မတသည် ထို ခုံရုံးသို့ အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီး ၉ ဦး ကို ခန့်အပ်ပါသည်။ နောက်ထပ် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီး ၉ ဦးကို တရားရေးကော်မရှင်၏ အဆိုပြုထားသော အမည်စာရင်းထဲက ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါသည်။ သမ္မတသည် ထိုစာရင်းထဲမှပုဂ္ဂိုလ်များကို ငြင်းပယ်မှုများ ပြုနိုင်ပါသည်။²¹³ ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ထိုခန့်အပ်မှုဖြစ်စဉ်တွင် လွှတ်တော် နိုင်ငံရေးပါတီ ခေါင်းဆောင်များမှတစ်ဆင့် အနည်းအကျည်းသော အခွင့်အလမ်းသာ ရှိနေ ပါသည်။ သို့သော် ထိုအနည်းငယ်သော အခွင့်အလမ်းသည်ပင်လျှင် ပြည်နယ်များ၏ပါဝင် မှု အဓိပ္ပာယ်ကိုမဆောင်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြည်နယ်များ၏ကိုယ်စားလှယ် များ အဖြစ် အထက်လွှတ်တော် (Council of Provinces) တွင်သာ ပါဝင် ကိုယ်စား ပြုနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးတရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင်အမည်စာရင်း တင်သွင်းခွင့်ရသော တရားရေးကော်မရှင်တွင် အထက်လွှတ်တော်မှ အမြဲတမ်းကိုယ်စားလှယ်

209 Id.

210 Id.

211 Adem Kassie Abebe, Umpiring Federalism in Africa: Institutional Mosaic and Innovations, 13 African Stud. Quarterly 53, 64 (2013).

212 S. AFR. CONST., 1996. Chapter 8. 174.

213 Id.

၄ ဦးပါဝင် ပါသည်။²¹⁴ သို့သော်လည်း ထိုသို့သော ပါဝင်မှုသည်လည်း ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှုကို တွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့်သာ ခွင့်ပြုနေသည့်အပြင် ပြည်နယ်များကိုယ်စားလှယ် အထက်လွှတ်တော်မှ ၄ ဦးသာ ပါဝင်ခွင့်ရနေသည့်အတွက် ခုံးရုံးတရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင်များ အား ခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ် ၄ ခုကိုသာ အများဆုံး ပါဝင်ခွင့်ပေးနေသကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်များသည် တရားဝင်နည်းလမ်း၊ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခွင့်မရှိဘဲ အထက်လွှတ်တော်မှ တဆင့်သာ အနည်း အကျည်း ပါဝင်ခွင့်ရခြင်းဖြစ်ပြီး ဗဟိုအစိုးရကသာ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်ခြင်း ပြုပါသည်။

၃။ စပိန်

စပိန်သည်လည်းပဲ ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှုကို အမှန်တကယ်ခွင့်ပြု မထားပေ။ သို့သော် ဖက်ဒရယ် အစိတ်အပိုင်းတရပ်သည် အခြား ဖက်ဒရယ်အစိတ်အပိုင်းတရပ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ကြပ်မတ် ထိန်းကျောင်းရေးစနစ်အရ ခန့်အပ်မှုဖြစ်စဉ်တွင် ဗဟိုအစိုးရ မဟုတ်သော အခြားဖက်ဒရယ်အစုအဖွဲ့၏ ပါဝင် အဆိုပြုမှုများကို ခွင့်ပြုပေးထားသည်။

စပိန်၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက်ပေးရသည်။²¹⁵ အခြားသော အစုအဖွဲ့ ၄ ခုမှ အဆိုပြု အမည်စာရင်း တင်သွင်းလာသည်များကို လက်ခံရရှိပြီးနောက် ခုံးရုံးတရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင်များကို ဘုရင်က အလုံးစုံ ခန့်အပ်ခြင်း ပြုပါသည်။ ခုံးရုံး တရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင် စုစုပေါင်း ၁၂ ဦးထဲမှ ၄ ဦးကို အောက်လွှတ်တော် (Congress) မှ ၅ ပုံ ၃ ပုံ ထောက်ခံမှုဖြင့် အဆိုပြု၍လည်းကောင်း၊ ၃ ဦးကို အထက်လွှတ်တော် (Senate) မှ ၅ ပုံ ၃ ပုံ ထောက်ခံချက်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ စပိန်အထွေထွေတရားရေးကောင်စီ (General Council of Judicial) မှ ၂ ဦးကို အဆိုပြု၍လည်းကောင်းနှင့် အစိုးရမှ ၂ဦးကို အဆိုပြု၍ ခန့်အပ်ခြင်းကို ပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။²¹⁶ ဤနေရာတွင် “အစိုးရ” သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏အကြီးအကဲနှင့် ဝန်ကြီးများကို ဆိုလိုပါသည်။ အစိုးရအကြီးအကဲဖြစ်သူ ဝန်ကြီးက ထို ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများကို ခန့်အပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။²¹⁷

214 Abebe, *supra* note 58, at 65.

215 CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA, B.O.E. n. 123, Dec. 29, 1978 (Spain).

216 CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA, B.O.E. n. 159, Dec. 29, 1978 (Spain).

217 CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA, B.O.E. n. 112, Dec. 29, 1978 (Spain).

အောက်လွှတ်တော်မှ (Congress) ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံးသည် တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်ခံထားရသူများ ဖြစ်သည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် ပြည်နယ်တစ်ခုစီမှ ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးစီ ပါဝင်စေပြီး ကျန်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို သင့်လျော်သော လူဦးရေအချိုးအစားအလိုက် ခွဲဝေခြင်းပြုထားပါသည်။²¹⁸ အထက်လွှတ်တော် (Senate) သို့ ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီမှ ကိုယ်စားလှယ် ၄ ဦးကို တိုက်ရိုက် ရွေးကောက် တင်မြှောက် ထားကြသည်။²¹⁹ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်အစိုးရ ကိုယ်စားပြုအဖြစ် ထိုခုံရုံးတရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင်များ ခန့်အပ်မှုဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်ခြင်း မရှိပေ။

အထွေထွေတရားရေးကောင်စီသည် (General Council of Judicial) အစိုးရ၏ ယန္တရားများတွင် တရားရေးမဏ္ဍိုင်၏ သီးခြားလွတ်လပ်မှုကို ဖော်ဆောင် ခိုင်မာစေသော တရားသူကြီးများ၊ ဥပဒေပညာရှင်များဖြင့် ပါဝင် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး ကိုယ်ပိုင် စီမံ ပိုင်ခွင့်ရှိသော အစုအဖွဲ့တရပ် ဖြစ်သည်။²²⁰ ထို အထွေထွေတရားရေး ကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ထဲမှ ၁၂ ဦးသည် တရားသူကြီးများ၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများ ဖြစ်ရမည် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ ၁၂ ဦးထဲမှ ၆ ဦးကို အောက်လွှတ်တော်၊ ကျန် ၆ ဦးကို အထက်လွှတ်တော်တို့က တရားသူကြီးများအသင်း၏ အဆိုပြုတင်သွင်းလားသော ၃၆ ဦးအမည်စာရင်းထဲမှ ရွေးချယ် ထားခြင်းဖြစ်သည်။²²¹ တရားရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင်ထဲမှ ကျန် ၈ ဦးသည် ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေ ပညာရှင်များ ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ၄ ဦးကို အောက်လွှတ်တော်၊ ၄ ဦးကို အထက်လွှတ်တော်တို့ မှရွေးချယ်ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ စပိန်၏ခုံရုံးတရားသူကြီးများ အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ် ရာတွင် ဖက်ဒရယ်အစိတ်ပိုင်းတရပ်ကို အခြား သီးခြားလွတ်လပ်သည့် ဖက်ဒရယ်အစိတ် အပိုင်းတရပ်ဖြင့် ထိန်းကျောင်း ကြပ်မတ်ခြင်း နည်းလမ်းကိုကျင့်သုံးသည်။ သို့သော် ထိုဖြစ်စဉ် နည်းလမ်းများတွင် ပြည်နယ်များ အမှန်တကယ် ပါဝင်နိုင်ခွင့်သည် ထိရောက် ခြင်းမရှိပေ။

218 Congress, <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/> (last visited Jan. 19, 2020); Senado de España, <http://www.senado.es/web/conocersenado/temasclave/> (last visited Jan. 19, 2020).

219 Congress, <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/> (last visited Jan. 19, 2020).

220 General Council of the Judiciary, http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo2-2001.html (last visited Jan. 19, 2020).

221 Id.

ဃ။ ဆွစ်ဇာလန်

ဆွစ်ဇာလန်သည် ပြည်နယ် (Cantons) ၂၆ ခုနှင့် နှစ်ထောင်ကျော်သော ဒေသနယ်မြေများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ တနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် (Federal Supreme Court) သည် ဆွစ်ဇာလန်၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးဖြစ်ပြီး ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုကိုများကိုဆုံးဖြတ်ပေးသည်။²²²

သို့သော် ဆွစ်ဇာလန်၏ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အနေဖြင့် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့် ညီညွတ်မှုရှိ မရှိဆိုသည့် တရားရေးစိစစ်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမျိုးကို မဆောင်ရွက်ပေ။ ပြည်နယ် နှင့် ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်များအချင်းချင်းကြား အငြင်းပွားမှုများကိုသာ ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။²²³ ထို့ကြောင့် အကယ်၍ ပြည်ထောင်စုဥပဒေတရပ်သည် ဖက်ဒရယ်စည်းမျဉ်းကို ချိုးဖောက်ထားသည်ဆိုသည့်တိုင်အောင် ဆွစ်ဇာလန်တရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ထိုဥပဒေကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးစေမည်ဖြစ်သည်။²²⁴ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် (Federal Assembly) မှ တရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများအားလုံးကို ခန့်အပ်ပါသည်။²²⁵ ထိုသို့ ခန့်အပ်ရာတွင် ဘာသာစကား၊ ဒေသ၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုနှင့် လွှတ်တော်တွင်အချိုးအစားအများစုရရှိထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ပါဝင်မှုအတွက်အရေးဆိုလာခြင်းကို လွတ်လပ်စွာလက်ခံစဉ်းစားပေးမှု (Voluntarily take account) တို့ ဆောင်ရွက်ပါသော်လည်း ထို တရားသူကြီးများကို ယေဘုယျအားဖြင့် အမှီခိုကင်း လွတ်လပ်သော တရားရေး အဖွဲ့အဖြစ် ရှုမြင်လက်ခံထားကြပါသည်။²²⁶

ထို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ၏ သက်တမ်းသည် ၆ နှစ်ဖြစ်သည်။²²⁷ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် (Federal Assembly) ၏ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် (အထက်၊ အောက်) လုံးရှိ ကိုယ်စားလှယ်များကို ဒေသအလိုက် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ဆွစ်ဇာလန် သည်လည်းပဲ တရားလွှတ်တော်ချုပ်

222 BUNDESVERFASSUNG [BV][CONSTITUTION] Apr. 1999, SR art. 189, para 2 (Switz.).

223 Andreas Lienhard et al., The Federal Supreme Court of Switzerland: Judicial Balancing of Federalism without Judicial Review in COURTS IN FEDERAL COUNTRIES: FEDERALISTS OR UNITARISTS? 416 – 417 (Nicholas Aroney & John Kincaid eds., 2017); BUNDESVERFASSUNG [BV][CONSTITUTION] Apr. 1999, SR art. 190 (Switz.).

224 Id. at 420.

225 Id. at 417.

226 The Courts of Switzerland, <https://www.bger.ch/index/federal/federal-inherit-template/federal-richter.htm> (last visited Jan. 1, 2021).

227 BUNDESVERFASSUNG [BV][CONSTITUTION] Apr. 1999, SR art. 145 (Switz.).

တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်များ ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်များ မရှိပေ။²²⁸

ဏ။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ဖြစ်စဉ်သည် အာဂျင်တီးနားနှင့် ဘရာဇီးတို့၏ ကျင့်သုံးမှု နည်းလမ်းနှင့် များစွာတူညီမှုရှိသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme Court) သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။²²⁹ တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများကို သမ္မတမှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းပြီး အထက်လွှတ်တော် (Senate) က ခန့်အပ်ပေးရပါသည်။ အထက်လွှတ်တော်၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့်အထက် ထောက်ခံမှုဖြင့် အတည်ပြုပေးနိုင်သည်။²³⁰

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ပြည်နယ်တခုချင်းစီမှ ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦးစီ အထက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြု ခွင့်ရပါသည်။²³¹ သမ္မတသည် အထက်လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုထောက်ခံမှုမပါဘဲ မည်သည့် တရားလွှတ်တော် ချုပ်တရားသူကြီးကိုမှ ခန့်အပ်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ထို ခန့်အပ်မှုဖြစ်စဉ်များတွင် ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ပါဝင်မှု မပါရှိပေ။ ထို အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း လူထုမှ တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက် ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

228 Andreas Lienhard et al., The Federal Supreme Court of Switzerland: Judicial Balancing of Federalism without Judicial Review in COURTS IN FEDERAL COUNTRIES: FEDERALISTS OR UNITARISTS? 404 (Nicholas Aroney & John Kincaid eds., 2017); BUNDESVERFASSUNG [BV][CONSTITUTION] Apr. 1999, SR art. 1, 53 (Switz.).

229 U.S. CONST. art. III, cl. 1.

230 U.S. CONST. amend. XVII, cl. 2.

231 U.S. CONST. art. I, § 3, cl. 1.

တ။ ဗင်နီဇွဲလား

ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် တရားရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် မည်သို့ထိန်းချုပ်မှုရယူပြီး ဖက်ဒရယ် ဆိုင်ရာ (ဗဟိုအစိုးရ နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း သနည်းဆိုသည့်မေးခွန်းအတွက် ဗင်နီဇွဲလားအား သာဓကအဖြစ် ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ဗင်နီဇွဲလား တရားရေးမဏ္ဍိုင်သည် လွန်ခဲ့သောနှစ်အနည်းငယ်ကတည်းကပင် မတည်မငြိမ် ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ လက်ရှိ ဗင်နီဇွဲလား၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသည် မရှင်းမလင်း အခြေအနေတွင်ရှိနေပါသည်။ သို့သော် သေချာနေသည်မှာ သမ္မတသည် တရားရေးမဏ္ဍိုင်အား ၎င်း၏ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအတွက် အသုံးပြုနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဗင်နီဇွဲလား၏ တရားရုံးများကိုလည်း အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ လက်ကိုင်တုတ်အဖြစ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှုမြင်မှုများ ရှိနေပါသည်။

လက်ရှိ ဗင်နီဇွဲလား၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်က တရားရေး မဏ္ဍိုင် အား သိမ်းပိုက်ထား နေခြင်းကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်စွမ်းမရှိ ဖြစ်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ၁၉၉၉ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၀၉ ခုနှစ် ပြင်ဆင်ချက်အရ တရားလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme Tribunal of Justice) အမြင့်ဆုံးတရားရုံး ဖြစ်သည်။ လွှတ်တော် (ဗင်နီဇွဲလား တွင် လွှတ်တော်တရပ်တည်းကျင့်သုံးပါသည်) မှ ခန့်အပ်ထားသော တရားသူကြီး ၃၂ ဦး ပါဝင် ပြီး သက်တမ်းသည် ၁၂ နှစ် (တကြိမ်သာ) ဖြစ်သည်။²³² ပြည်နယ်တခုချင်းစီမှ အနည်းဆုံး ကိုယ်စားလှယ် ၃ ဦးကို လွှတ်တော်သို့ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက် ကြသည်။²³³ ထိုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ ကို ဗင်နီဇွဲလား၏ တရားရေးကော်မတီ (Committee for Judicial) ၏ ထောက်ခံအကြံပြုချက်ဖြင့် လွှတ်တော်က ခန့်အပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။²³⁴ တရားရေးကော်မတီသည် ၎င်း၏ ထောက်ခံအကြံပြုချက်အတွက် နိုင်ငံသား များ၏ အခွင့်အာဏာနှင့်တရားဝင်မှုဆိုင်ရာအရေးကိစ္စများကို အလေးထားဆောင်ရွက်သော ဥပဒေဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် စည်းဝေးတိုင်ပင်ပြီး အချက်အလက် များကို စုစည်းရယူထားခြင်း ဖြစ်သည်။²³⁵

232 Venezuela Const. 1999. Revised 2009. art. 264; Antonio Ramirez, An Introduction to Venezuelan Governmental Institutions and Primary Legal Sources (May 2006), <https://www.nyulawglobal.org/globalex/Venezuela.html>.

233 Venezuela Const. 1999. Revised 2009. art. 186.

234 Antonio Ramirez, An Introduction to Venezuelan Governmental Institutions and Primary Legal Sources (May 2006), <https://www.nyulawglobal.org/globalex/Venezuela.html>.

235 Id.

စက္ကူပေါ်တွင် ရေးသားဖော်ပြထားချက်များအရ လွှတ်တော်သည် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသော အခွင့်အာဏာရှိသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆ နိုင်သော်လည်း လက်တွေ့တွင် အုပ်ချုပ်ရေး မဏ္ဍိုင်သည်သာ တရားရေးမဏ္ဍိုင်အား အသုံးပြုနေသည်ဖြစ်သည်။²³⁶ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီး များအား ခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ပါဝင်သက်ရောက်နိုင်မှု မရှိသည်မှာ အသေအချာ ပင်ဖြစ်သည်။

ထို့သို့ အထက်ပါ နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး/ဖက်ဒရယ်တရားရုံး၏ တရားသူကြီးအဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်သည့် လုပ်ထုံးနည်းလမ်းဖြစ်စဉ်များတွင် ပြည်နယ် အစိုးရများ ပါဝင်ခွင့်အနည်းငယ်သာ (သို့) မရှိ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှု အနည်းငယ်ခွင့်ပြုပေးထားသော နိုင်ငံများအဖြစ် ကနေဒါ၊ ကိုမိုရို(စ်)၊ မလေးရှားနှင့် တောင်အာဖရိက တို့ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဤအုပ်စု ၁ တွင် ဖော်ပြထားသော အထက်ပါနိုင်ငံများသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအားကောင်းသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများအဖြစ် လည်းကောင်း၊ တရားရေး မဏ္ဍိုင်၏ သီးခြားလွတ်လပ်မှု အားနည်းသော နိုင်ငံများအဖြစ် လည်းကောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

236 David Smilde, Venezuela's Other Crisis: A Justice System Dismantled from Within, World Politics Review, Feb. 10, 2015. 16

၂။ ပြည်နယ်အစိုးရများ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသော နိုင်ငံများ၏ လုပ်ထုံး နည်းလမ်း

ဒုတိယအုပ်စုသည် ခုံရုံးတရားသူကြီးများခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ်များပါဝင်မှု ထောက်ခံချက် လိုအပ်သည့် လုပ်ရိုး ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် တွင် ခုံရုံးတရားသူကြီး အဖွဲ့ဝင်များအား ရွေးချယ်ပြီး အစိုးရမှခန့်အပ်ခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အစိုးရ၏ရွေးချယ်တင်သွင်းလာခြင်းကို အတည်ပြုခန့်အပ်ပေးခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း ထို ခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်အခန်းကဏ္ဍကို သွယ်ဝိုက် ရရှိထားပါသည်။ ထို ဖြစ်စဉ်များတွင် ပြည်နယ်များသည် တနည်းအားဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ရှိ ရှိ ပါဝင်ခွင့် ရနေသော်လည်း အမှန်တကယ်ထိရောက်အားကောင်းသော ပါဝင်မှုဟူ၍ မဆိုနိုင်သေးပေ။ ယခုကဲ့ ပြည်နယ်များ သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ပါဝင်ခွင့်ရှိသည့် ကျင့်သုံး မှုကို ဩစတြီးယား၊ ဘယ်လ်ဂျီယံ၊ ကွန်ဂိုပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ နိုင်ဂျီးရီးယား၊ ရုရှားနှင့် အာရဗော်ဘားများ ပြည်ထောင်စု တို့တွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။

က။ ဩစတြီးယား

ဩစတြီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး (Constitutional Court) သည် ဖက်ဒရယ် ဆိုင်ရာ (ဗဟို နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။²³⁷ ထို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးတွင် သမ္မတ၊ ဒုသမ္မတနှင့် အခြားသော ၁၂ ဦးသော အဖွဲ့ဝင် များအပြင် အရံ (Substitute) ၆ ဦး တို့ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အဖွဲ့ဝင် ၁၂ ဦးနှင့် အရံ အဖွဲ့ဝင် ၆ ဦးကို ပြည်သူများမှတိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ပြည်ထောင်စု သမ္မတမှ ခန့်အပ်ပါသည်။²³⁸ ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ သမ္မတနှင့် ဒုသမ္မတတို့အတွက် ခုံရုံး တွင် နေရာ/ရာထူးကို အဆိုပြုနိုင်သည်။²³⁹ ကျန်ရှိသော အဖွဲ့ဝင် ၆ ဦးနှင့် အရံအဖွဲ့ဝင် ၃ ဦး တို့ကို ဩစတြီးယား၏ အောက်လွှတ်တော် (National Council) နှင့် အထက်လွှတ်တော် (Federal Council) တို့မှ ထက်ဝက်စီ အဆိုပြုတင်သွင်းပါသည်။²⁴⁰ ဩစတြီးယား အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို မဲဆန္ဒနယ်မြေ ၄၃ ခုမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက် ထားခြင်းဖြစ်သည်။²⁴¹

237 Johannes Oehlboeck & Immanuel Gerstner, The Austrian Legal System and Laws: a Brief Overview, <https://www.nyulawglobal.org/globalex/> (last visited Jan. 19, 2020).

238 Bundes-Verfassungsgesetz [B-VG] [Constitution] 2013, art. 147, ¶¶ 1–2.

239 Constitutional Judges: Overview, <https://www.vfgh.gv.at/verfassungsgerichtshof/verfassungsrichter/> (last visited Jan. 19, 2020). 17

240 Id.

241 Republic of Austria Parliament, <https://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/NRBRBV/NR/> (last

ဩစတြီးယား အထက်လွတ်တော်သည် ပြည်နယ် ၉ ခု ကို ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေပြုရေး ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားကိုအကာအကွယ်ပြုနိုင်ရန်အတွက် ကိုယ်စားပြု ထားသည်။²⁴² ထို့ကြောင့် တနည်းအားဖြင့် အထက်လွတ်တော်သည် ခုံရုံးတရားသူကြီး အဖွဲ့ ဝင်များအားခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်များအား ထင်ဟပ်စေပါသည်။ ပြည်ထောင်စု သမ္မတကသာ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များကို နောက်ဆုံး အဆုံးအဖြတ် ပေးသည် ဆိုသော်လည်း ဤလုပ်ထုံးဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်များ တနည်းအားဖြင့် ပါဝင်ခွင့်သည် အဓိပ္ပာယ်ရှိပါသည်။

ခ။ ဘယ်လ်ဂျီယံ

ဘယ်လ်ဂျီယံသည် ဘာသာစကားကွဲပြားမှုအပေါ်အခြေပြုထားသော အသိုင်းအဝိုင်း (Communities) ၃ ခုနှင့် ပြည်နယ်/ဒေသ (Regions) ၃ ခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက် ထားသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတခုဖြစ်သည်။²⁴³ ဘယ်လ်ဂျီယံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး (Constitutional Court) သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။²⁴⁴ ထို့ပြင် ဘယ်လ်ဂျီယံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးကို ပြည်နယ်/ဒေသများ၏ ကိုယ်ပိုင်စီမံ အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (Autonomy) အတွက် အရေးကြီးသော အကာအကွယ်ဟူ၍ပင် ဖော်ပြ ကြပါသည်။²⁴⁵ ယေဘုယျအားဖြင့် ခုံရုံးတွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တရားသူကြီး ၁၂ ဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထားပါသည်။ သို့သော်လည်း ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှု အမှုအခင်း ကိစ္စရပ်များကို ပြင်သစ်စကားပြော သမ္မတ (သို့) ဒုသမ္မတ၊ ဒတ်ချ်စကားပြော သမ္မတ (သို့) ဒုသမ္မတနှင့် ခုံရုံး တရား သူကြီး ၅ ဦး တို့ဖြင့် ကြားနာ စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ပါသည်။²⁴⁶ ကြားနာစစ်ဆေး ခြင်းမပြုမှီ သမ္မတမှ ထို ကြားနာမည့် ခုံသမ္မတအဖွဲ့ဝင်စာရင်းကို ကြေညာပေးရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်များသည် သွယ်ဝိုက်သော အားဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား ပါဝင်ခွင့် ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။

visited Jan. 17, 2020).

242 Id.

243 Patrick Peters and Jen Mosselmans, The Constitutional Court of Belgium: Safeguard of the Autonomy of the Communities and Regions in COURTS IN FEDERAL COUNTRIES: FEDERALISTS OR UNITARISTS? 69 (Nicholas Aroney & John Kincaid eds., 2017).

244 1994 CONST. art. 142 (Belg.).

245 Peters and Mosselmans, supra note at 69.

246 Id. at 79.

အောက်လွှတ်တော် (House of Representatives) နှင့် အထက်လွှတ်တော် (Senate) မှ ၂ ဦးစီ အဆိုပြု အမည်စာရင်းတင်သွင်းပြီး ဘုရင်မှ တသက်သာ သက်တမ်းအတွက် ခုံရုံး တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ပါသည်။²⁴⁷ ထို တင်သွင်းသော အဆိုပြုထားသူ ၂ ဦးစီသည် သက်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော်၏ ၃ ပုံ ၂ ပုံ ထောက်ခံ အတည်ပြုချက် ကိုရရန် လိုပါသည်။ ဘယ်လ်ဂျီယံ၏ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီး ၁၂ ဦးထဲမှ ၆ ဦးသည် ပြင်သစ်စကားပြော သူများ ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ကျန် ၆ ဦးသည်လည်း ဒတ်ချ်စကားပြောသူ ဖြစ်ရပါသည်။ ထို ထဲမှ တဦးသည် ဂျာမန်ဆိုင်ရာ အသိ ဗဟုသုတရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ထို ဘာသာစကားအုပ်စု နှစ်ခုမှ ၎င်းတို့၏ သမ္မတ၊ ဒုသမ္မတ များကိုရွေးကြ ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခုံရုံးတရား သူကြီးများသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ နိုင်ငံရေး ထင်ဟပ်ချက်များဖြင့် ရွေးချယ်ထားသော သူများဖြစ်သည်။²⁴⁸

ဘယ်လ်ဂျီယံ၏ အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို လူထုများမှ တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက် ထားသည်။ ဘယ်လ်ဂျီယံ၏ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၅၀ ဦးသည် ပြည်နယ်/ဒေသ အထက်လွှတ် တော်ကိုယ်စားလှယ်များလည်းဖြစ်ကြသည်။ ပြည်ထောင်စုအထက်လွှတ်တော်၏ နောက်ထပ်ကိုယ်စားလှယ် ၁၀ ဦးကိုမူ ထို ပြည်နယ်/ ဒေသများ၏ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များမှ ခန့်အပ်သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် မေလ ၂၅ ဖြစ် စဉ် အရ ပြည်ထောင်စုအထက်လွှတ်တော်သို့ ဂျာမန်စကားပြော ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦး၊ ပြင် သစ် စကားပြောသော ဘရပ်ဆယ်မြို့တော် (Brussels-Capital Parliament) လွှတ်တော်မှ ၂ ဦး၊ Walloon လွှတ်တော်မှ ၈ ဦး၊ ပြင်သစ် စကားပြော အသိုင်းအဝိုင်းလွှတ်တော်မှ ၁၀ ဦးနှင့် Flemish လွှတ်တော်မှ ၂၉ ဦး စေလွှတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။²⁴⁹

ဘယ်လ်ဂျီယံ၏ အထက်လွှတ်တော်သည် ဂျာမနီ၏အထက်လွှတ်တော်နှင့် ဆင်တူပါ သော်လည်း ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးအဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ် တွင်မူ သမ္မတ၏ ထောက်ခံအတည်ပြုချက် လိုအပ်သေးသည်က ခြားနားချက်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဘယ်လ်ဂျီယံ၏ အထက်လွှတ်တော်သည် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီး အမည်စာရင်း ကိုတင်သွင်းနိုင်ခြင်းအားဖြင့် ပြည်နယ်များကို တနည်း ထင်ဟပ်ကိုယ်စားပြုနေသောကြောင့်

247 Id. at 85.
248 Id. (ဘယ်လ်ဂျီယံတွင် ပြင်သစ်နှင့်ဒတ်ချ် တို့သည် အလှည့်ကျ သမ္မတ၊ ဒုသမ္မတ နေရာများကို ရယူကြပါသည်။)
249 Assembly of the Regions and Communities, The Senate 2014 to 2019, https://www.senate.be/english/Brochure-2014-2019_EN.pdf.

ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် ဘယ်လ်ဂျီယံ၏ ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ကွန်ဂိုထက် ကျယ်ပြန့်သော ပါဝင်မှုရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဂ။ ကွန်ဂိုပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ

ကွန်ဂိုပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံး (Constitutional Court) သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ဗဟို နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေး ရပါသည်။²⁵⁰ ကွန်ဂိုပြည်နယ်အစိုးရများသည် ၎င်းတို့၏ ခုံရုံးတရားသူကြီးအဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် သွယ်ဝိုက်သောပါဝင်မှုကို ပြည်ထောင်စု အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် နည်းလမ်းဖြင့် ရရှိထား ကြသည်။ ကွန်ဂို၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးတွင် အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီး ၉ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထားသည်။ ၃ ဦးကို သမ္မတမှ မည် သည့်တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းမှုမှ မလိုအပ်ဘဲ ခန့်အပ်နိုင်ပြီး၊ ၃ ဦးကို အထက်လွှတ်တော် (Senate) နှင့် အောက်လွှတ် တော် (National Assembly) တို့မှ တင်သွင်းကာ ကျန် ၃ ဦးကို တရားရေးရာဝန်ဆောင်မှုကောင်စီ (Judicial Service Council) မှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းပါသည်။²⁵¹

ထို တရားရေးရာဝန်ဆောင်မှုကောင်စီ (JSC) ကို တရားရုံးအဆင့်များအားလုံးကို ကိုယ်စား ပြုထားသော အစိုးရအမှုစစ်ရှေ့နေများ (Public Prosecutors) နှင့် တရားရေးဆိုင်ရာအရာရှိ များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်ပြီး၊ ထိုဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်များမှ အချို့သော ပါဝင်မှုကို ရရှိထားပါသည်။ သို့သော် ပြည်နယ် အစိုးရများမှ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသော ပါဝင်မှုမျိုး ဟူ၍ မဆိုနိုင်ပေ။ ကွန်ဂိုပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်သူ များမှတိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည်။ ၁၀၈ ဦးသော အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကိုမူ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထဲကစေလွှတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်နယ်၏လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များလည်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်စေလွှတ်သည့်

250 Dunia Zongwe, et al., Update: Overview of the Legal System of the Democratic Republic of the Congo (DRC) and Research, Hauser Global Law School Program, https://www.nyulawglobal.org/globalex/Democratic_Republic_Congo1.html#_The_Constitutional_Court.

251 Dunia Zongwe, et al., Update: Overview of the Legal System of the Democratic Republic of the Congo (DRC) and Research, Hauser Global Law School Program, https://www.nyulawglobal.org/globalex/Democratic_Republic_Congo1.html#_The_Constitutional_Court.

ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ကိုယ်စားပြု ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်သာ ရှိကြပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်နယ်အစိုးရများမှ ရွေးချယ်စေလွှတ်ကြသော်လည်း ထိုကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်နယ်အစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် အထက်လွှတ်တော် တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည် မဟုတ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကွန်ဂို၏ ဖြစ်စဉ်သည် ဂျာမနီထက် ဩစတြီးယား၏ ဖြစ်စဉ်နှင့် သာ၍နီးကပ်မှုရှိပါသည်။

ထို့ပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီး ၉ ဦးထဲမှ ၃ ဦးကိုသာ အထက်လွှတ်တော်နှင့် အောက် လွှတ်တော်ပူးပေါင်း အဆိုပြုခွင့်ရပါသည်။ ထိုတရားသူကြီး ၃ ဦး သမ္မတမှ ခန့်အပ်ပေးရသော်လည်း ပြည်နယ် လွှတ်တော်များနေဖြင့် ထို ဖြစ်စဉ်တွင် တနည်းတဖုံ လွှမ်းမိုးရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကွန်ဂိုပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ ထို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်သည့် ထိုဖြစ်စဉ်သည် ဇူလိုင်၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင်မှ စတင်အသက်ဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ဖြစ်သောကြောင့် အချိန်ကာလကြာလာသည့်နှင့်အမျှ ဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲမှုများ ရှိလာနိုင်ပါသည်။

ဃ။ နိုင်ဂျီးရီးယား

နိုင်ဂျီးရီးယားတရားလွှတ်တော်ချုပ် (Supreme Court) ကြီး၏အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများကို ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်၏အတည်ပြုထောက်ခံချက်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း ပြုပါသည်။ ဤဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်တရားရေးများအနေဖြင့် သွယ်ဝိုက်သော အရေးအပါအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခွင့် ရကြပါသည်။ နိုင်ဂျီးရီးယား၏ဖြစ်စဉ်သည် ဩစတြီးယားထက် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖြစ်စဉ်နှင့် တူညီမှု ရှိပါသည်။ သို့သော် အီသီယိုးပီးယား၏ဖြစ်စဉ်ကဲ့သို့ ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ထိုခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခွင့် မရကြပေ။

ထို တရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် နိုင်ဂျီးရီးယား၏ ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရ ပါသည်။²⁵² နိုင်ဂျီးရီးယား၏ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် (အထက်လွှတ်တော်နှင့်အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များပေါင်းထားသည်²⁵³) ၏ ပြဌာန်းဥပဒေဖြင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ်ကို အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် တရားသူကြီးချုပ်နှင့် အခြားသော

252 Abebe, supra note 51, at 63.

253 Id.

တရားသူကြီး ၂၆ ဦး တို့ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ နိုင်ငံ့ရိုးရိုးယား၏ အထက်လွှတ်တော်သည် ပြည်နယ်တခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ် ၃ ဦးနှင့် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ Abuja မှ ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦး တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ် ၃၆၀ ဦးရှိပါသည်။ ထို အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များကို မဲဆန္ဒနယ်မြေများမှ အချိုးကျရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည်။²⁵⁴

တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများကို ပြည်ထောင်စုတရားရေး ကောင်စီ၏ ထောက်ခံချက်ဖြင့် သမ္မတမှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းပါသည်။ ထို ပြည်ထောင်စုတရားရေးကောင်စီသည် ပြည်နယ်များ၏ တရားသူကြီးချုပ် ၅ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။²⁵⁵ သမ္မတမှ တင်သွင်းလာသော တရားသူကြီးအမည်စာရင်းများကို ခန့်အပ်နိုင်ရန်အတွက် အထက်လွှတ်တော်မှ အတည်ပြုပေးရပါသည်။²⁵⁶ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စား အထက်လွှတ်တော်မှတဆင့်အပြင်၊ ပြည်နယ်များ၏တရားသူကြီးများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်ထောင်စုတရားရေးကောင်စီမှတဆင့် သမ္မတ၏ ထို တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်ကို ပါဝင် အထိန်းကြောင်း ပြုပါသည်။

င။ ရုရှား

ရုရှားတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ အပိုင်းအခြားများ (Subjects of the Russia Federation)၊ တနည်းအားဖြင့် ပြည်နယ်များ သည် ဖြစ်စဉ်၏ အဆုံးသတ်အနေဖြင့်သာ အထက်လွှတ်တော်မှတဆင့် ပါဝင်ခွင့်ရကြပါသည်။ ရုရှား၏ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး (Constitutional Court) သည် မော်စကို နှင့် ပြည်နယ်၊ ဒေသအစိုးရများအကြား အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန်ဖြစ်သည်။²⁵⁷ သမ္မတက ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များတွက် အမည်စာရင်းတင်သွင်းပြီး ရုရှား၏အထက် လွှတ်တော် (Federation Council)²⁵⁸ မှ ခန့်အပ်ပေးရသည်။²⁵⁹ ရုရှား အထက်လွှတ်တော်သည် ပြည်နယ် တခုလျှင် ၂ ဦးစီ ရွေးချယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်

254 Id.

255 Abebe, *supra* note 51, at 63.

256 CONSTITUTION OF NIGERIA (1999), § 231.

257 KONSTITUTSIJA ROSSIJSKOI FEDERATSII [KONST. RF] [CONSTITUTION] art. 125 (Russ.).

258 Federation Council of the Federal Assembly of the Russian Federation, <http://council.gov.ru/en/structure/council/> (last visited Jan. 19, 2020).

259 KONSTITUTSIJA ROSSIJSKOI FEDERATSII [KONST. RF] [CONSTITUTION] art. 128 (Russ.).

များဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထို ၂ ဦးမှ ၁ ဦးသည် ပြည်နယ် လွှတ်တော်မှ ရွေးချယ်ခြင်း ဖြစ်ပြီး ကျန် ၁ ဦးကို ပြည်နယ်အစိုးရမှရွေးချယ် စေလွှတ်သည်။²⁶⁰ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ် များသည် ထို ခုံရုံးတရားအဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် စိစစ်ဆုံးဖြတ် ပေးရသော သွယ်ဝိုက်ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိကြပါသည်။

စ။ အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု

အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုသည် စော်ဘွားများအုပ်ချုပ်သောနယ်မြေ (Emirates) ၇ ခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား သော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။²⁶¹ UAE ၏ အမြင့်ဆုံးသော တရားရုံး ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် (Federal Supreme Court) ဖြင့် ဖက်ဒရယ် ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်သည်။²⁶² ထို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် အမြင့်ဆုံး အုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (Supreme Council) ၏ ထောက်ခံအတည်ပြုချက်ဖြင့် သမ္မတမှ ခန့်အပ်သော တရား သူကြီးချုပ်နှင့် ၅ ဦးအထိရှိသော အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများ ပါဝင်သည်။²⁶³ ထို အမြင့်ဆုံးအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီသည် UAE ၏ အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်အဖွဲ့ ဖြစ်ပြီး UAE ၏ အဖွဲ့ဝင်နယ်မြေများမှ အုပ်ချုပ်သူ အကြီးအကဲ/စော်ဘွားများဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထားသည်။²⁶⁴ ထို အုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအကဲ/စော်ဘွားများသည် နယ်မြေ (တနည်း) ပြည်နယ် များတခုချင်းစီ၏ အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြပြီး သမ္မတကိုလည်း ထို အုပ်ချုပ် ရေးအကြီးအကဲ/စော်ဘွားများထဲမှပင် ရွေးချယ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ် များသည် ထို အမြင့်ဆုံးအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီမှတဆင့် တိုက်ရိုက် ကိုယ်စားပြုပါဝင်နေကြ ပါသည်။ သို့သော် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ် သည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ကောင်စီ၏ ထောက်ခံချက်ကိုရယူရန်လိုအပ်သော်လည်း သမ္မတကသာ နောက်ဆုံး အဆုံးအဖြတ်ပေးသူဖြစ်သောကြောင့် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှုသည် သွယ်ဝိုက်

260 Federal'nyi Zakon RF O statuse chlena Soveta Federatsii i deputata Gosudarstvennoy Dumi Federal'nogo Sobraniya Rossiyskoy Federatsii [Federal Law of the Russian Federation on the Status of a Member of the Federation Council and a Deputy of the State Duma of the Federal Assembly of the Russian Federation] 1994 (Russ.); Federation Council of the Federal Assembly of the Russian Federation, <http://council.gov.ru/en/structure/council/> (last visited Jan. 11, 2021).

261 Functions of the Federal Supreme Court, <https://www.tamimi.com/law-update-articles/functions-of-the-federal-supreme-court/> (last visited Jan. 5, 2021).

262 UNITED ARAB EMIRATES: CONSTITUTION [UNITED ARAB EMIRATES], 2 December 1971, art. 99.

263 UNITED ARAB EMIRATES: CONSTITUTION [UNITED ARAB EMIRATES], 2 December 1971, art. 96.

264 UNITED ARAB EMIRATES: CONSTITUTION [UNITED ARAB EMIRATES], 2 December 1971, art. 46.

သဘော ဆောင်ပြန်ပါသည်။

ဩစတြီးယား၊ ဘယ်လ်ဂျီယံ၊ ကွန်ဂို၊ နိုင်ဂျီးရီးယား၊ ရုရှားနှင့် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု တို့သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန်အတွက် ခုံသမာဓိအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ်များအား သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ပါဝင်နိုင်ခွင့် ပေးထားသော နိုင်ငံများဖြစ်ပါသည်။

၃။ ခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်များတွင် ပြည်နယ်များအမှန်တကယ် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည့်နိုင်ငံများ

နိုင်ငံအနည်းငယ်ကသာ ပြည်နယ်များတိုက်ရိုက်ပါဝင်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးထားပါသည်။ ထိုနိုင်ငံများတွင် ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ ကိုမိုရိုစ်၊ ဂျာမနီနှင့် အီသီယိုးပီးယား တို့ပါဝင်ပါသည်။

က။ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား

ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး (Constitutional Court) သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရသည်။²⁶⁵ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးသည် ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့၏ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် အောက်လွှတ်တော် (House of Representative of the Federation²⁶⁶) က ရွေးချယ် သော အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီး ၄ ဦး၊ Srpska ပြည်သူ့သမ္မတလွှတ်တော် (Assembly of the Republika Srpska²⁶⁷) က ရွေးချယ်သော အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီး ၂ ဦးနှင့် ဥရောပ သမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးဥက္ကဋ္ဌက ရွေးသော အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီး ၃ ဦးတို့ဖြင့် ပါဝင် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။²⁶⁸ ဥရောပသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးဥက္ကဋ္ဌက ရွေးချယ် မည့် အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအတွက် သမ္မတအဖွဲ့နှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရပါသည်။²⁶⁹ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတွင် တပြည်ထောင်စနစ်နယ်မြေ (The Republic of Srpska)

265 BOSNIA AND HERZEGOVINA CONST. 1995. art. VI ငါး.

266 114 Government of Federation of Bosnia and Herzegovina, <http://www.fbihvlada.gov.ba/english/> (last visited Jan. 19, 2020).

267 115 The National Assembly of the Republic of Srpska, <https://www.narodnaskupstinars.net> (last visited Jan. 19, 2020).

268 BOSNIA AND HERZEGOVINA CONST. 1995. art. VI at ငါး.

269 Id.

၁ ခုနှင့် ပြည်ထောင်စုစနစ် နယ်မြေ (The Federation of Bosnia and Herzegovina)
 ၁ ခုတို့ဖြင့် ပေါင်းစုတည်ထောင်ထားပါသည်။²⁷⁰ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား တို့၏
 ပြည်ထောင်စု အောက်လွှတ်တော်နှင့် Srpska ပြည်သူ့သမ္မတလွှတ်တော်ရှိ ကိုယ်စားလှယ်
 များသည် သက်ဆိုင်ရာ နယ်မြေ/ဒေသ/ပြည်နယ်များမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်း
 ဖြစ်သည်။

ထိုထို့ကြောင့် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် ၎င်း
 လွှတ်တော်နှစ်ရပ် တို့သည် အထက်ပါနည်းလမ်းများဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိကြပါသည်။
 ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား သည် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်ရာတွင်
 နယ်မြေ/ဒေသ/ပြည်နယ်အစိုးရများ တိုက်ရိုက်ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည့် နိုင်ငံများ၏
 ဥပမာကောင်းတခုဖြစ်သည်။

ခ။ ကိုမိုရိုစ်

အထက်က အုပ်စု ၁ တွင် ဖော်ပြပြီးခဲ့သကဲ့သို့ ကိုမိုရိုစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဒေသရ
 ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ အငြင်း ပွားမှုများအားဖြေရှင်းပေးရမည့် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများ
 အားခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်မှုကို ခွင့်ပြုပေးထားသည့် နိုင်ငံတခုဖြစ်သည်။
 ကျွန်းစုအုပ်ချုပ်ရေးဘက်မှ အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီး ၁ ဦးကို ခန့်အပ်ပြီး ကျန်ရှိသော အခြား
 အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများကို ပြည်ထောင်စုသမ္မတ၊ ဒုသမ္မတနှင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်
 ဥက္ကဋ္ဌတို့မှ အသီးသီး ခန့်အပ်ခြင်း ပြုပါသည်။ ထိုဖြစ်စဉ်တွင် သဘောတရားအားဖြင့်
 ပြည်နယ်များသည် ခုံရုံး အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်ရာတွင် သိသာထင်ရှား
 သော အခန်းကဏ္ဍဖြင့် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်ဟု ယူဆရပါသော်လည်း လက်တွေ့
 တွင် လက်ရှိကိုမိုရိုစ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ရှိမှုနှင့် စီရင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ
 တို့သည် မရှင်းလင်းပေ။²⁷¹ ထို့ကြောင့် ဗဟို နှင့် ကျွန်းစုများအကြား အငြင်းပွားမှုများ
 အတွက် ကျွန်းစုပြည်နယ်များ၏ ပါဝင်သက်ရောက်နိုင်ခွင့်အနေအထားသည်လည်း မရှင်း
 မလင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

270 Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook> (last visited Jan. 19, 2020).

271 The Editors, THE DANGERS OF ASSOUMANI'S 'CREEPING AUTHORITARIANISM' IN COMOROS, World Politics Review, Feb. 14, 2020.

ဂ။ အီသီယိုးပီးယား

အီသီယိုးပီးယားတွင်မူ တရားရေးများဖြင့် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ဗဟို နှင့် ပြည်နယ်များအကြား) အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်းမပြုဘဲ လွှတ်တော်မှ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့် လုပ်ထုံး နည်းလမ်းကိုကျင့်သုံးပါသည်။²⁷² ထို ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်နယ်များ၏ပါဝင်နိုင်မှုအခွင့်အာဏာသည် လွှမ်းမိုးနိုင်သောအနေအထားတွင် ရှိပါသည်။ အီသီယိုးပီးယား၏အထက်လွှတ်တော် (The House of Federation) သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ အပြင် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား၊ ပြည်နယ်များအချင်းချင်းများအကြား ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရပါသည်။²⁷³ အီသီယိုးပီးယား ၏ အထက်လွှတ်တော်ကို အမျိုးသားများ ပြည်နယ်၊ လူမျိုးစုများပြည်နယ်နှင့် တိုင်းရင်းသားများပြည်နယ်များမှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား ပါသည်။ အထက်လွှတ်တော်တွင် ထိုပြည်နယ်များမှ အချိုးမညီ ကိုယ်စားပြုထားသော်လည်း လူမျိုးစု တိုင်းရင်းသားပြည်နယ် တခုသည် အနည်းဆုံး အထက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၁ နေရာ ရရှိပါသည်။²⁷⁴

အီသီယိုးပီးယားအထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်နယ်အစိုးရများမှ အပြည့်အဝစေလွှတ်ထားသော ပြည်နယ်အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်သောကြောင့် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ထို ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်သည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ကြီးမားသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခွင့်ရှိသည် ဖြစ်သည်။²⁷⁵ ပြည်နယ်များသည် အထက်လွှတ်တော်သို့ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်ရှိကြ သော်လည်း ယနေ့တိုင် ထိုအခွင့်အရေးအား အပြည့်အဝကျင့်သုံးနိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ထိုအထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏အခန်းကဏ္ဍသည် အနည်းငယ်သာ ရှိပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကောင်စီသို့မူ အနည်းငယ်သော ကောင်စီအဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။²⁷⁶ ထို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ စုံစမ်းဆေး ရေးကော်မရှင်ကို ဥပဒေပညာရှင်များ ဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကိစ္စရပ် များအတွက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန်လိုအပ်မှု ရှိ မရှိ ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အထက်လွှတ်တော်အား အကူအညီပေးရန် ဖွဲ့စည်း ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိစ္စရပ်

272 Abebe, *supra* note 51, at 65.

273 *Id.*

274 *Id.*

275 Abebe, *supra* note 51, at 66.

276 *Id.*

တခုအား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် လိုအပ်သည် ဆိုပါက ထိုကောင်စီသည် ထောက်ခံ အကြံပြု ချက်များပေးရပါသည်။ သို့သော် အထက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ထိုကောင်စီ၏ အကြံပြု ထောက်ခံချက်တို့သည် အတိအကျလိုက်နာရန်လိုအပ်သည်တော့ မဟုတ်ပေ။²⁷⁷

ဃ။ ဂျာမနီ

ဂျာမနီတွင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ် (Landers) များသည် ထိရောက်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် ရှိကြပါသည်။ ဂျာမနီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး (Constitutional Court) သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ (ဗဟိုအစိုးရ နှင့် ပြည်နယ်များအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ) အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ် ပေးရသည်။²⁷⁸ ဂျာမနီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးကို ပြည်ထောင်စု တရားသူကြီး များနှင့် အခြားသောအဖွဲ့ဝင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထိုအဖွဲ့ဝင်များထဲမှ ထက်ဝက်ကို ဂျာမနီ အောက်လွှတ်တော် (Bundestag) က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပြီး ကျန်ထက်ဝက်အား ဂျာမနီ အထက်လွှတ်တော် (Bundesrat) က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။²⁷⁹ ထို ခုံရုံး၏ တရား သူကြီးများသည် အောက်လွှတ်တော်၊ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များမဖြစ်ရသည့်အပြင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ဝင် လည်း မဖြစ်ရပါ။²⁸⁰ ဂျာမနီ အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို လူထုမှတိုက်ရိုက် ရွေးကောက် တင်မြှောက် ထားခြင်းဖြစ်ပြီး အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကိုမူ ပြည်နယ်အစိုးရများ ၁၆ ခု မှ ခန့်အပ်ပါသည်။²⁸¹ ထို့ကြောင့်အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ အား ခန့်အပ်ရာတွင် ပြည်နယ်အစိုးရများ ကိုယ်စား ပြောဆိုခွင့်ရှိသူများအဖြစ် ပါဝင်နိုင်ကြ ပါသည်။²⁸²

277 Id.

278 Donald R. Reich, Court, Comity, and Federalism in West Germany, 7 Midwest J. Pol. Sci. 197, 197 (1963).

279 GRUNDGESETZ [GG][BASIC LAW] art. 94, translation at https://constituteproject.org/constitution/German_Federal_Republic_2014?lang=en

280 Id.

281 Political System of Germany, <https://www.legco.gov.hk/research-publications/english/1415fsc05-political-system-of-germany-20150218-e.pdf>, 3 (last visited Jan. 19, 2020).

282 127 GRUNDGESETZ, supra note 82 at art. 51.

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်သည့် လုပ်ထုံး နည်းလမ်း ဖြစ်စဉ်များတွင် ပြည်နယ်အစိုးရများအား အမှန်တကယ်ထိထိရောက်ပါဝင်ခွင့်ပြုထား သော နိုင်ငံများသည် အင်မတန်နည်းပြီး ရှားပါးပါသည်။ သို့သော် ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ ကိုမိုရိုစ်၊ အီသီယိုးပီးယားနှင့် ဂျာမနီတို့တွင် လုပ်ထုံး နည်းလမ်း ကောင်း များကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်/ဒေသ အစိုးရများသည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှု များ အဆုံးအဖြတ်ရလဒ်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး/တရားလွှတ်တော်ချုပ် အဖွဲ့ ဝင် တရားသူကြီးများ ကို ခန့်အပ်သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် သွယ်ဝိုက်သောနည်းအားဖြင့်ပါဝင်ခွင့်ရှိ ခြင်းဖြင့်လည်း လွှမ်းမိုးမှုကို ရယူနိုင် ပါသည်။ ထိုလုပ်ထုံး လုပ်နည်းများကို ဩစတြီးယား၊ ကွန်ဂို၊ နိုင်ဂျီးရီးယားနှင့် ရုရှားတို့တွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအများစုသည် ခုံရုံး/ တရားလွှတ်တော်ချုပ် အဖွဲ့ဝင်တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စု အစိုးရကိုသာ အာဏာလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အသားပေးထားကြပါသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ သော အခြေအနေမျိုးတွင်လည်း ပြည်နယ်များအနေဖြင့် တနည်းတဖုံပါဝင်လုပ်ဆောင် နိုင်ခွင့်ကို တွေ့နိုင်ပါသေးသည်။ ထိုအတွက် ကနေဒါ၊ မလေးရှားနှင့် တောင်အာဖရိကတို့ သည် ဥပမာကောင်းများ ဖြစ်သည်။ အထက်ပါ အုပ်စု ၃ ခု ဖြင့်ဖော်ပြခဲ့သောလေ့လာချက် များသည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး/တရားလွှတ်တော်ချုပ်အဖွဲ့ဝင် တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ရာတွင် လုပ်လေ့လုပ်ထရှိသော နည်းလမ်းဖြစ်စဉ်များပင် ဖြစ် ပါသည်။

မူရင်း _ Molly Madden, A Taxonomy on Constitutional Court Appointment Mechanisms in Federal Countries, Indiana Journal of Constitutional Design Volume 8 Article 1, Indiana University, Bloomington, mkmadden@indiana.edu, 8-24-2021.

https://www.repository.law.indiana.edu/ijcd/vol8/iss1/1?utm_source=www.repository.law.indiana.edu2%Fijcd2%Fvol2%8Fiss2%1F1&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စု၏ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်း ရေးဆွဲသူများ စဉ်းစားသည်နှင့် မတူညီသည့် အကြောင်းအရာများကို အလေးနက်ထားရပါမည်။

- ပြည်ထောင်စုမူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုတဝန်းအခြေအနေနှင့် ယှဉ်၍ စဉ်းစားရမည် ဖြစ်သော်လည်း ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ပြည်နယ်အနေအထားများကို အထူး အလေးထား ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းတို့ ပြုရမည် ဖြစ်သည်။
- ပြည်ထောင်စုမူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းရှိ နိုင်ငံသားများ၏အမြင် သဘောထားနှင့် စံတန်ဖိုးများကို ထင်ဟပ်နေစေရမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်မူကြမ်းပြုစုသူများသည် ပြည်နယ်အတွင်းရှိ ပြည်နယ်သားများ အမြင်သဘောထားနှင့် စံတန်ဖိုးများကို အလေးနက်ထားရမည် ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုအင်စတီကျုသည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်သည့် လွတ်လပ်သော အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေး ရရှိရေး၊ တရားမျှတရေး၊ တိုင်းရင်းသားများအကြား ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး၊ တန်းတူအခွင့်အရေး ရရှိရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ပေါ်ပေါက်ရေးတို့အတွက် ပါဝင်ပတ်သက်သော အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။